MIRON COSTIN

LETOPISEȚUL ȚĂRÂI MOLDOVEI DE LA AARON VODĂ ÎNCOACE, DE UNDE ESTE PĂRĂSIT DE URECHE VORNICUL DE ȚARA DE GIOS, SCOS DE MIRON COSTIN VORNICUL DE ȚARA DE GIOS ÎN ORAȘ ÎN IAȘI, ÎN ANUL DE LA ZIDIREA LUMEI 7183, IARĂ DE LA NAȘTERIA MÂNTUITORIULUI LUMII, LUI IISUS HRISTOS, 1675 MESEȚA... DNI

Istoricii, adecă scriitorii de cursul anilor acestor părți, carii pomenesc de descălecatul cel dentâiu a târâi noastre şi Târâi Munteneşti:

Bonfin, mare istoric, de Dachia, sau Dația - latin.

Dion la viața lui Troian împăratul - latin.

Talpăltin, ungur, iară pre aceşti doi au urmat.

Aceste au scris de Dachia, cum au descălecatu-oă Troian, împăratul Ramului, în anii de la Hristos 120, pre socoteala vremilor, cu râmlenii.

Istoricii leşeşti carii au scris şi lucrurile domniilor Moldovei:

Crommer au scris latineşte, Dluguş latineşte, Stricovscâi, litfan, leşeşte: Piasețscâi vlădicul de Premislia, leah, latineşte.

Istoricii leşeşti pe carii au urmat răpăosatul Uriache vornicul:

Bâlscâi, liah, Martin Paşcovscâi, liah. Aceşti doi au scris teşeşte.

Şi aceste încă dzic că moldovenii sint den râmleni. Iară de descălecatul cel dentâiu n-au ştiut; că leşii mai apoi den împărăția lui Troian sint veniți în ceste părți.

PREDOSLOVIE, ADECÂ VOROAVA CĂTRĂ C1T1TORIUI.

Fost-au gândul mieu, iubite cititoriule, să fac letopisețul Țărâi noastre Moldovei din descălecatul ei cel dintâi, carele au

fostu de Troian împăratul şi urdzisăm şi începătura letopisețului. Ce sosiră asupra noastră cumplite aceste vremi de acmu, de nu stăm de scrisori, ce de griji şi suspinuri. Şi la acestu fel de scrisoare gându slobod şi fără valuri trebueşte. Iară noi prăvim cumplite vremi şi cumpănă mare pământului nostru şi noaă. Deci priimeşte, în ceasta dată, atâta din truda noastră, cât să nu să uite lucrurile şi cursul țărâi, de unde au părăsit a scrie răpăosatul Ureche vornicul.

Afla-vei de la Dragoş vodă, din descălecatul țărâi cel al doile la letopisețul lui, pre rândul său scrise domniile țărâi, până la Aron vodă. Iară de la Aron vodă încoace începe acesta letopiseț, care ți l-am scris noi, nu cum s-ari cade, de-amănuntul toate. Că letopisețele cele streine lucrurile numai ce-s mai însămnate, cum sintu războaele, schimbările, scriu a țărâlor megiiaşe, iară cele ce să îucreadză în casa altuia de-amănuntul, adecă lucruri de casă, n-au scris. Şi de loc letopisață, de muldovan scrisă, nu sa află. Iară tot vei afla pre rându toate.

Şi priimeşte această puțină trudă a noastră, care am făcut, să nu să treacă cumva cu uitarea de unde este părăsit, cu această făgăduință că şi letopiseț întreg să aştepți de la noi, de om avia dzile şi nu va hi pus prea vecinul sfat puternicului Dumnedzău țărâi aceştiia țenchiu şi soroc de sfârşire.

STIHURI DE DESCĂLECATUL ȚĂRÂI

Neamul Țărâi Moldovei de unde s-ar trage?
Din țărâle Ramului, tot omul să creadză.
Trăiau întâiu, împăratul, supuindu pre dahi,
Dragoş apoi în moidoviani, premen indii pre vlahi,
Martor este Troianul, şanțul în țara noastră
Şi Turnul Săverinul, munteni, în țara voastră.

LETOPISEȚUL ȚĂRÂI MOLDOVEI DE LA ARON VODĂ ÎNCOACE
CAP. I

încep. 1. Până la cumplită domniia lui Aron vodă (aşia-i dzice acei domnii răpăusatul Ureche vornicul, iaste scris letopisețul țărâi de Ureche vornicul început de la Dragoş vodă, carele au descălecatu din Maramureş această țară al doile rându, după ce sa pustiisă de tătar şi fugisă toți lăcuitorii şi a Țărâi Moldovei şi Țărâi Munteneşti în Ardeal. Iară întâiu descălecată deTraian împăratul Ramului, căruia împărat numele trăiaşte între noi pân-astădzi, cu şanțul cela de să dzice Troianul.

Iară de la Aron vodă scris nu să află, nice de altul, nici de Ureche vornicul, ori că l-au împiedecat datoriia oamenească, moartea, care multe lucruri tae şi să să obârşască nu lasă, ori că izvoadeli lui au răsăritu, ce va hi mai scris şi de la Aron vodă încoace. Deci, de unde au părăsit el începem noi, cu agiutoriul Ini Dumnedzău.

Zaci. 2. Domniei lui Aron vodă cu cale i-au dzis că au fostu cumplită; că aşia au fostu, desfrânată domniia şi nediriaptă foarte, cât de răul lui, ce era fruntea boiarilor, fugisă mai toți în Tara Leşască.

Zaci. 3. Să sfădiia şi pre aciale vremi domnii de Ardeal cu Crăiia Leşască, care de care să cuprindză țara, să fie suptu ascultarea sa. (Domnilor de Ardial dzicem crai ungureşti. Eu să le dau acestu nume nu pociu; că ei crai nu sintu, ce direpți domni sau cniadzi. Iară şi Ardealul tot de Crăiia Unguriască au fostu şi tot o țară. Ce după ce au ruptu o parte Împărățiia Turcului, cu Buda şi altă parte de crăiia au cuprinsu niamțul cu Pojunul, unde sta şi cununa Crăiei Ungureşti; s-au osebit acest unghiu şi s-au aşedzat suptu cnedzi. Deci crai direptu Crăiei Ungureşti iaste neamțul, că la dânsul iaste cununa Crăiei Ungureşti cu Pojunul.)

Zaci. 4. Ține domniia pre atunce la Ardial Bator Jigmont. Și aflându vreme pre voie a supunere țara cătră sine s-au agiunsu cu boiarii lui Aron vodă, carii era de casa lui, că li să urâsă și lor cu faptele lui Aron vodă, anume Ștefan Radul vornicul și Razvan hatmanul, și cu știre lor au trimis oști Bator și l-au luat pre Aron vodă cu toată casa lui și l-au dus la sine la Belgrad, unde-și s-au fârșit și viiața. Iară în locul lui pusesă pe Ștefan Radul, vornicul, domnu în Suceavă.

Zaci. 5- La Ieși crăiia Jigmont pre atunce, ficiorul craiului șvedzăscu, iară hatman mare era Zamoyschii. Văzindu leșii c-au pus Bator de la sine domnu în Muldova și o scriia pre atunci leșii Muldova că iaste Crăiei Leșești soțiie, după niște legături ce făcusă leșii cu Ștefan vodă cel Bun la Colomiia și mai pre urmă cu Bogdan vodă, după ce să împăcasă cu dânsul, n-au suferit pre Ștefan Radul vodă, ce îndată au trimis oști cu boierii carii era eșiți în Țara Leșască, unii de răutățile lui Aron vodă; iară Movileștii, precum scrie Ureche vornicul, încă cu Patru vodă Șchiopul eșisă în Țara Leșască, asupra lui Ștefan Radului vodă și l-au scos din țară, și au pus domnu din partea sa pre Ieremiia Movilă vodă, cu alesul boiarilor de țară, puindu deodată și pen toate cetățili țărâi slujitori de ai săi, leșii. Fost-au acestea în anul 7103 <=1595>.

Zaci. 6. Impărățiia Turcului lupta pre acele vremi pentru Crăiia Unguriască cu nemții, pentru Buda, pentru Ostrogonul și Enicul. Iar vădzindu că cuprindu leșii Țara Moldovei, au orânduit pre Caazi Cherei soltan, hanul Crâmului și trimi-țindu-i și 2.000 de iniceri, cătră 70.000 de oaste ce avea tătă-rască. (Vestit era acel han de războae, care au avut războiu și cu perșii și cu izbândă în câteva rânduri.) Ii trimisăsă Impărățiia și stiagul cu tuiuri de Muldova, să așiadză pre cine va socoti el la domnie, să fie din partea împărăției.

Zaci. 7. Prindzindu veste liașii de clătirea lui Caazi Cherei soltan la Muldova, cu rușine socotindu să lasă pre domnu la

smintială, pus de dânșii. Și era pe atunce și Crăiia Leșască în vârtute, au orânduit și ei pre Zamoischii hatmanul, cum spune hronica liașască, mai multu de 7.000 de călări și 3.000 de pedestri n-au avut (de nu-i laudă), fără slugili lor, ce au ei pururea, peste ceia ce *sintu* slujitori în catastije.

Zaci. 8. Octovrie 9 dzile, v leato 7104 <= 1595> au sosit Zamoischii la Țuțora cu ostile lui și a doa dzi după sositul lui Zamoischii, oct<omvrie> 10, s-au vadzut și strajile tătărăști; oct<omvrie> 11 au sosit și singur hanul cu toată oaste.

Zaci. 9. N-au putut răbda leșii fără șanțuri, cât au vădzut atâta puteria, ce ș-au întărit tabăra cu șanțuri pin pregiur și au făcut cu socoteala lui Zamuischii hatmanul și denafară de Șanțuri bășți de pământii, de la șanțul taberii ase departe, cât agiunge glonțul pușcei. Și într-acele bășți au *scos* și Zamuiscâi oastea leșască împotriva grosimei tătărăști.

Năvăliia tătarâi cu toată oastea asupra leșilor; ce și leșii sta neclătiți și din bășți da tunurili. Dosul iarăș să le ia, nu putia tătarâi de tabără și așea au stătut războiul într-acea dzi, toată dzua.

Zaci. 10. A doa dzi, socotindu hanul cu meșteșug să depărtedzâ pre liași de la șanțuri, au orânduit o samă de oști, ă dea năvală la Ieși și să să facă a fugi. Ce leșii, pricepându meșteșugul, sta între bășți neclătiți și așea au stătut până la remia de chindie. Atunce, și deprindzindu amu pre tătar și ădzindu că se temu și de foc tătarâi, i-au luat leșii în goană până la oastea cia supusă și cu aceia dacă s-au tumpinat, în loc u stăut și au ținut războiul, cât s-au mirat și hanul, mai puțină °aste fiindu leșii. Și de acolo, iară încet, sprijenindu-să de năvala tătarâlor, au venit iară la loc între bășți; că trimisesă Zamuiscâi totdeauna trâmbițele să dzică de întorsu.

Zaci. 11. Nu dormie Ieremia Vodă, ce, de ave și în Ieși uedejde, iară dindată au agiunsu la hanul de atuncia cele 7 sate de țară, ce să dzic hănești, li-au dat Ieremia vodă hanului. Și

au legat şi miere, hanilor în toţi ani câte <loc gol> cântare şi alte daruri. Şi aşea, cu nevoinţa lui Ieremiii vodă, au stătut între hanul şi între Zamoiscâi tractate, adecă legături de pace, dându şi hanul zălog la Ieşi şi leşii la hanul, pan-să va închide tocmala.

Zaci. 12. Capetele de pace au fostu aceste: Ieremie vodă să fie domnu în ţară, birnic împărăţiii din an în an, după obiceai, iară hanului să dea din an în an daruri şi câte <loc gol> cântare de miere şi 7 sate să fie de câşlele hanului în Bugeag. Ostili leşeşti să nu mai între în Ţara Muldovei. Sol de la Ieşi să margă la împărăţia Turcului pentru întăritura păcii.

Iară despre partea hanului era aceste ponturi: Steagul şi tuiurili să le dea pe mâna lui Ieremiii vodă şi de la Impărăţiia Turcului să scoată dires de domnie, ce-i dzic ei, pe limba lor, barat. Şi să iasă din pământul Muldovei hanul până în 4 dzile cu ostili lui. Şi aşea, obârşindu-să pace, hanul întâiu au purces cătră Crâm şi Zamuiscâi cătră ţara sa lăsindu pe lângă Ieremia vodă pre Albertu Hanschii şi pre Ian Potoţcâi cu 3.000 de oameni, că să teme Ieremiia vodă de unguri. Şi aşea au purces şi Ieremia vodă şi s-au aşedzat la Suceavă. Războiul acesta la Ţuţora este mai întâiu de acela, cându au perit Joîcovscâi, hatmanul leşescu. Vei afla şi acela la rândul său.

Zaci. 13. Bine n-au ieşit Zamuyschii din Muldova, iară Bator Jigmontu alege pre Răzvan domnu în Muldova şi orânduieşte 12.000 de oaste unguriască, să margă asupra Ieremiii vodă, dându vina lui Ştefan Radul vodă că au lăsat scaunul să cuprindză leşii cu blăstămâţiia lui.

Zaci. 14. Luându veste Ieremia vodă de goborâtul ungurilor, precum au putut, au strânsu oaste ţărâi şi s-au gătit a stare cu războiu împotriva lui Răzvan. într-o dumenecă era, cându au apropiiat ostile ungureşti de Suceavă. Şi au tocmit ostile Ieremia vodă asupra târgului, la Areni. Iară oaste leşască ce ave

cu sine, au tocmit mai la câmpu, de spre Şcheia, pe suptu un mal, ce iaste alăturia cu drumul Băiei.

Singur Ieremia vodă fiindu în beserecă la sfânta leturghie, i-au dat ştire, cum ostile lui Răzvan amu să văd şi să apropiia de ostile ţărâi. Ce n-au vrut să iasă din beserecă pân-nu s-au săvârşit sfânta slujbă. Şi să agiungia amu hărăţii lui Răzvan cu ostili ţărâi, cându au eşit Ieremia vodă la oşti din beserecă. S-au tâmpinat ostile de îmbe părţile şi, după câtăva luptă între oşti, au lovit liaşii pe oaste ungurească din aripa despre Şcheia. îndată îmbărbătându-să şi fruntea oştilor, unde era Ieremia vodă, au înfrântu pe unguri.

Zaci. 15. Supt Răzvan vodă au cădzut calul atunce în războiu, ce încălecându pre altu cal, îndată au silit să opriască oastea unguriască şi au opritu-oă şi pusesâ războiul iară la loc. Ce îndemnându-să iară ostile lui Ieremiii vodă şi amu şi leşii în frunte, au început a fugi oastea lui Răzvan vodă, la care fugă l-au prinsu ostile lui Ieremiii vodă şi pre Răzvan şi l-au adus ta Ieremie vodă. Stă movila şi acmu pe drumul Băiei de la Suceavă, care să pomeneşti Movila lui Răzvan până astădzi.

16. Cât l-au adus pre Răzvan la Ieremie vodă, după câtăva mustrare, i-au tăiat îndată capul şi l-au pus într-un par împrotiva cetăţii. Iară pre unguri i-au gonit ostile până la munţi, cu mare vărsare de sânge. Fost-au acesta războiu în anul 7104 ~1595> dec<emvrie> 5 dzile. Aşea s-au plătit şi lui Răzvan răul ce făcusă şi el lui Aron vodă.

17. După acesta războiu şi perirea lui Răzvan vodă, s-au ?edzat domnie lui Ieremiei vodă, fără grije. Nici Bator Jigmontu, domnu Ardealului, nu s-au mai *ispitit* sa mai trimaţe °Şti în Muldova, ce avându bănat pre lîaşi de paguba oamenilor cu Răzvan, au trimis soli cu jalobă la Rodolfu împăratul uemţesai, cumnatu-său şi la papa de Râm, jeluindu de mare P gubă ce i-au făcut leşii în oaste lui, luptându el să dezbată ţara de suptu mâna turcului, că cuprindză Ţara Muldovei, să-i

împreune şi pre moldoveni cu sine împrotiva turcilor, iar leşii au împiedecat acestu lucru, spre scăderia creştinâtâţiei, ce au aşedzat Moldova suptu birul turcilor, de suptu care bir amu era ieşită ţara, cu nevoinţa lui.

18. Aciaste înţelegându papa şi împăratul nemţăscu, mare ponosiu au trimis leşilor şi osebire de beserecă lor craiului leşescu, ca unui împiedecătoriu de binele creştinescu.

19. Au trimis şi craiul leşescu sol la papa, făcându-i ştire că are el de grije Muldovei, să nu hie cu turcii şi mai denainte vreme fiindu suptu grija sa, cum şi de curundu acmu pre Cazi Cherei soltan l-au scos cu puteria sa din ţara Moldovei. Iară domnul de Ardeal, neavându puteria să să apere pre sine, nu poate sa apere Moldova de turci şi de tătari, mai avându prilej de oşti hiia cându Crăia Leşască.

20. Aceste pricini ave ei în de sine pentru Moldova. Iară Ieremie vodă domniia cu pace şi cu lucruri aşedzate pre acelea vremi a ţărâi, că ţine oşti streine şi păzia şi datoriia sa ce ave spre împărăţie.

CAPUL AL DOILEA

încep. 1. Ţara Munteniască într-acesta an, vara, la mare răutăţi era de turci, că din 2 părţi având oşti împărăţia Turcului, asupra Crăiei Ungureşti, o samă de oşti de spre Buda, iară altă oaste asupra Ardealului ave; că şi împăratul nemţescu ostile lui într-acolea împrotiva turcilor era orânduite. Iară aicea, despre Ardeal, Bator Jigmontu, fiindu cumnat împăratului nemţăscu, alte oşti avia împrotiva turcilor şi luasă de la turci câteva oraşe de Crăie Unguriască, iară cătră Ardeal.

2. Era despre aceasta aripă Sinan paşia, vezirul de Silistra. Şi pentru să-i hie mai lesne a supune Ardealul, luasă toată Ţara Muntenească şi alte oraşele toate, Bucureştii, Târgovişte şi alte oraşe aşedzase cu turci.

3. Domnu era atuncea la munteni de curundu Mihai vodă, aeel vestit între domni, încă bine neaşedzat după moartea Mihnei vodă. Vădzindu ţara cuprinsă de turci, singur au năzuit la Bator, domnul Ardealului şi au trimis soli şi la împăratul nemţăscu, dându-i ştire că, cuprindzindu Sinan paşia Ţara Munteniască, prea lesne va putea să supuie şi Ardealul.

4. Dat-au Bator îndată oşti într-agiutor lui Mihai vodă, vădzindu că să apropie de dânsul focul. Şi durându-i inima şi pre munteni pentru moşiile sale, în puţine vreme s-au strânsu. Şi'întâiu au împinsu ostile lui *Sinan* paşia di pen oraşe şi apoi la Giurgiu au stătut şi la războiu de faţă Mihai vodă cu *Sinan* paşia. Şi au fostu războiul cu mare vărsare de sânge şi, după câtăva luptă, au înfrântu Mihai vodă oaste lui Sinan paşia, cât şi el singur, păşea, să nu fie aflat îndemână o luntre mică, cu care au scăpat peste Dunăre, ar hi cădzut la prinsoare. Şi aşe s-au curăţit Ţara Muntenească de turci într-aceia dată, cu osârdia lui Mihai vodă; însă avia şi oaste nemţască cu sine de la Bator Jigmontu.

Zaci. 5. După acesta războï multe pagube au făcut Mihai vodă turcilor peste Dunăre, ardzindu şi prădându satele, oraşele, până aproape de Pravadiia. Fost-au acestea toate într-acel °n, vleato7104 <=1595>şi apoi în anul 7105 <=I596>. Iară precum izbândele dintâiu a mulţi au fostu mai pre urmă spre scădere, aşea şi acestui domnu, lui Mihai vodă, precum vei vedia povestea mai gios, la rândul său.

Neştiutoare fire omeniască de lucruri ce vor să fie pre urmă. Ce pentru un lucru sau doaă pre voe ce i să prilejescu, bietul °m purcede desfrânat şi începe lucruri peste puteria sa şi apoi găseşte perire.

6. Al treile an după aceste, vădzându-să Bator Jigmontu, domnul Ardealului, sosit la bătrâneţe şi fără cuconi şi vădzându eă turcii din an în anu să întărescu şi cască asupra Ardealului să-1 cuprindze, şi el amu îmbătrânit şi obosit de vrâtute,

alegându-ş viaţa bătrâneţelor cu odihnă, au socotit că şi fraţii lui, nice unul, nu ca putia să ţie de răul turcilor Ardealul, au făcut cu cumnatu-său, împăratul nemţăscu tocmală, să hie pre sama împărăţiei Nemţeşti Ardealul, iară lui i-au dat împăratul, cumnatu-sau, doaă olate, anume Ratisbor şi Opulia, la Ţara Silezâi, căriia ţări dzic leşii Slionsca; să hotărăşte cu dânşii aceia ţară.

7. Peste voia ardelenilor era această tocmală, temându-să apoi de supuneria a neamţului. Ce îndată după purcesul lui Bator Jigmontu, s-au strânsu toţi boiarii Ardealului şi au ales să le hie cniadzu, adecă domn, pre Andreeş Bator, carele era pe aceia vreme în Ţara Belgâi, cu acela gându să să călugăriasca. Ce, chemat de boiarii şi de căpeteniile Ardealului, cu glasurile tuturora, au lăsat călugărie şi au vin.it la domniia Ardealului de moşiia.

8. împrotiva era acestu lucru tocmelei ce făcusă împăratul nemţescu cu Jigmontu pentru Ardial, pecum s-au pomenit mai sus. Ce nu lăsindu în voia căpeteniilor de Ardial împăratul niamţăscu, au socotit şi cu sabiia să-i supuie, avându tocmală cu Bator. Şi au orânduit cu ostile pre un gheneral al său, adecă hatman, anume Başte Giurgi şi au trimis şi la Mihai vodă un vlădic al său, îndemnându-1 asupra lui Bator Andreeş, pentru supuneria mai lesne Ardealului din 2 părţi, că avia Mihai vodă şi mai înainte pururea cu împărăţia Neamţului răspunsuri.

9. Prea lesne au priimit Mihai vodă acest lucru, ca un om de oşti pururea poftitoriu şi fără zăbavă au strânsu oastia Ţării Munteneşti, ca 30.000 şi au întrat în Ardial, până la Sibiiu şi acolea ş-au pus tabăra, aşteptându pe Başte Giurgiu cu ostile nemţeşti.

10. Trimisesă Bator Andreeş la împăratul nemţăscu solie cu rugăminte să nu-i facă această asuprială, să-1 scoate din domnia ce-i era de moşiie de atâte vacuri a Batoreştilor, ce acele oşti, gătite asupra lui, mai bine, depreună cu dânsul, să să

orânduiască împrotiva turcilor. Ce vădzându că nu poate face nimica cu rugămintea, au socotit să lovască pre Mihai vodă mainte de ce să va împreuna cu Başte Giurgiu.

11. Avia Mihai vodă oşti amu deprinse la izbânde, ales o samă de slujitori, ce să chema pre numele căpitanilor săi, anume Budzeştii, alţii Răţăştii, foarte stătătoare oaste. Iară ardelenii şi îndoiţi unii şi bine nestrânşi încă la Bator Andreeş cu toţii, ce cu câtă oaste au putut strânge au dat război lui Mihai vodă la Sibiiu. Iară foarte au ţinut puţină vreme războiul. îndată au înfrânţii oaste lui Mihai vodă pre unguri. Singur Bator Andreeş la fugă, părăsit de toţi ardelenii, numai, cu puţinei Ieşi neştiutori rândul locurilor şi rătăcit într-o pădure au cădzut pre mâna oştenilor lui Mihai vodă. Şi dacă l-au adus la Mihai vodă, au pus de i-au tăiat capul.

Neştiutoare firia oamenească şi de primejdiile sale, că apoi peste nu îndelungată vreme aşea au păţit şi Mihai vodă de Başte Giurgiu, cum au făcut el lui Bator Andreeş. Bine dzice Sfânta Evanghelie: „Cu ce măsură măsuri, măsura-ţi-să-va".

12. Vesăl şi tare Mihai vodă după izbândă; prea lesne cuprinde oraşele pre sama sa şi să închina şi cetăţile, dându-i nume de domnul lor, priimindu pen cetăţi şi oşteni de a lui. (De pe acele vremi are nume de-i dzic Mihai crai). Şi au făcut Şi episcopie la scaunul domnilor de Ardeal, la Belgrad.

Iară capul lui Bator Andreiaş l-au trimis pre solii săi la împăratul nemţăscu, pentru care slujbă au trimis împăratul nemţăscu daruri lui Mihai vodă şi l-au făcut prinţipe, adecă din domnii împărăţiei, unul. Iară nu îndelungu au ţinut Mihai vodă domniia ţărâi aceiia, cum nice împăratul nemţăscu au putut a aşedza Ardealul în parte sa nici într-un chip, numai ce au fostu pricina de multe vărsări de sânge între creştini şi au făcut turcilor îndemână să poată a cuprinde locurili cele mai bune de Ardeal. Fost-au aceste în anul 7107 <=1599>.

CAPUL ALTREILE

încep. 1. Stându Mihai vodă după asedzare Ardealului, iară de aice din ţară Ieremia vodă, îndemnaţii de turci, au strânsu oaste şi câtă oaste ave şi streină, au purces asupra Ţărâi Munteneşti. Şi neavându cu nime nici un războí nicăiure în Ţara Muntenească, au mărsu la Bucureşti şi au aşedzat domnu pe frate-său, pre Simion vodă. Lăsindu-i oaste de a sa pe lângă dânsul, singur s-au întorsu la Suceavă.

2. N-au fostu îndelungată domniia aceia a lui Simion vodă. Că înţelegându Mihai vodă de cuprinsul Ţărâi Munteneşti de Ieremia vodă, îndată au purces asupra lui Simion vodă, lăsându pin cetăţile Ardealului slujitori din ostile sale.

3. N-au stătut Simion vodă împrotiva lui Mihai vodă dendată, ce s-au dat spre marginia ţărâi, spre Focşani, pentru agiutoriul de la frate-său, Ieremie vodă, de la care vinisă slujitori de Ţara de Gios ia Simion vodă. Şi dacă s-au strânsu câtăva samă de oşti şi la Simion vodă, au stătut şi au aşteptam pre Mihai vodă cu războiul la o vale ce sa chiamă Milcovul cel Mare în Ţara Muntenească. (Are şi altu nume grozav acel pârâu şi spun că de atunci.) Şi au stătut războiul câteva ceasuri şi apoi au pierdut Simion vodă războiul.

4. După războiu, oastea care încotro i-au fostu mai îndemână s-au răsipit, iară Simion vodă au năzuit la Suceavă, la frate-său, Ieremiia vodă. Ce nu s-au destulk Mihai vodă cu atâta, ce îndată, fără nimica zăbavă au tras ostile sale asupra lui Ieremiii vodă, spre Suceavă, cu mare sirguială.

5- Fa o grabă ca aceia neavându nimica pas, nice vremia de gătire Ieremiia vodă, numai ce i-au cătatu a lăsa Suceava şi a năzui spre Hotin. Aşe-1 pripise Mihai vodă de aproape pe Ieremie vodă, cât nişte haiduci pedestri cu câteva cară pre urma lui Ieremiei vodă i-au agiunsu frunte oştii a lui Mihai vodă şi au stătut haiducii la războiu apărându-se câteva ceasuri. Ce dacă s-au mai înglotitu oaste de-a lui Mihai vodă, i-au spartu pe

haiduci, pre Jijie, la un sat anume Verbie, unde stă o movilă mare peste trupuri, apoi de Ieremiia vodă făcută. Şi era aşia de groznic Mihai vodă şi vestit de războae în toate aceste părţi, cât îndată ce-au sosit la Suceavă, i s-au închinat şi cetatea Sucevei şi a Neamţului, la cetăţi puindu oşteni de ai sei pedestraş. Singur nici cu atâta n-au vrut să hie, ce dă la Suceavă au purces gonindu pre Ieremie vodă şi pre Simion vodă pân' la Hotin.

6. Cetate Hotinului grijise bine Ieremie vodă cu slujitori de ai săi nemţi ce avea, iară el singur au trecut la Ieşi pentru agiutoriul. Pusesă Mihai vodă şi un domnişor, anume Marcul vodă, căruia numele nu şi să povesteşte, pentru scurtă vreme ce au avut acel domnişor şi nu să află numele aceştii domnii la letopisăţe streine.

7. Era leşii pe aceia vreme strânşi toţi la săimu, la Varşev, sfătuindu oaste împotriva şfedului; că craiul leşescu Jigmontu fiindu dreptu moşan aceii crăiei, ce încă viu tată-său, loan crai, l-au ales liaşii pre Jigmontu la crăie lor. Şi după moartea tătâne-său, neavându altu fecior, făr' Jigmontu, cuprinsesă Crăie Şfedzască un frate <craiului> sfedzăscu, unchiu lui Jigmontu, anume Gustav. Deci fiindu mai aproape Jigmontu, ficiorul craiului, şvedzăscu, de aceia crăie, decât fratele tătâne-său, Gustav, siliia pre leş, numai să pozvoliască la acela săimu, să să facă oşti împrotiva lui Gustav.

8. Iară socotindu liaşii că nici într-un chip acele 2 crăiei să să facă una nu vor putea, fiindu una dincoace, alta dincolo de mare, care mare să chiamă Marea Balticum, o coadă din ochean, şi nici din lege sintu una şi prilejindu-să această tâmplare cu Mihai vodă lui Ieremie vodă, au dat craiului nedejde de oşti asupra şvedzilor pe alta dată, arătându-i mare treabă aceasta şi cu grije Crăiei Liaşeşti, să lăsă cuprinsă ţărâle aciaste de Mihai vodă, Ardealul, Moldova, Ţara Muntenească. Ce au stătut săimul după această treabă, să să facă oşti împrotiva lui

Mihai vodă, avandu Ieremiia vodă câtva domni la Iaşi, tot oameni mare, gineri.

9. Mihai vodă cu toată osârdiia băte cetate Hotinului, glonţurili lui să cunoaşte în zidurili cetăţii până la surpare cetăţii, avându nedejdea că dacă va lua şi aceia cetate, va putea stăpâni prea lesne şi Ţara Moldovei.

10. Scrie Hronografuî leşescu că aşe era de vestit Mihai vodă şi la Ieşi, cât Ţara Podolâi fiindu de lege de suptu ascultare patriiarhului de Ţarigrad, ca şi noi, pe acele vremi avându mare zarvă şi price cu papistaşii pentru lege, aştepta cu bucurie pre Mihai vodă să vie, ştiindu de o lege cu dânşii, să i se închine toţi podolenii.

11. După ruptul săimului a leşilor, îndată au purces hatmanul şi canţelerul Zamoyschii la tabără şr apoi fără zăbavă s-au pornit cu ostile împrotiva lui Mihai vodă. Vestit era acela hatman la Ieşi, căruia faptele nici Coneţpolschii hatmanul, amu din vacul nostru, n-au»agiunsu.

12. Prindzindu veste Mihai vodă că au purces ostile leşeşti asupra lui, au lăsat Hotinul şi au purces spre Suceavă. Ieremie vodă, cu Zamoyschii încă, dacă au oblicit de purcesul lui Mihai vodă, au lăsat drumul Hotinului şi au trecut Nistrul, la un satu Colodrubca, la ţinutul Cernăuţilor şi apoi Prutul la târgu la Cernăuţi şi au mărsu pe la Codrâi Cozminului, la Suceavă, unde Mihai vodă întărise cetate cu oamenii săi. Iară singur au tras spre ţara sa, pentru să-ş mai înglotiască oaste şi să mai obosască şi pre Ieşi.

13. Aflându Zamoyschii cu Ieremiia vodă cetate Suciavei grijită bine de oamenii lui Mihai vodă, au ales cu sfatul să nu facă zăbavă cu cetate, ce să margă întinsu după Mihai vodă. Şi aşea au făcut, fără nimica zăbavă, au purces spre Ţara Muntenească.

14. Impărăţiia Turcului avându treabă tot cu niamţii pentru Crăiia Ungurească, bucuroasă era că să sfădeşte Ieremie vodă cu Mihai vodă. Aşea s-au tras cuvântul până astădzi, cum

să fie trimis cu taină 40.000 de galbeni de aur la Ieremie vodă, să facă oşti asupra lui Mihai vodă şi diresă, ce-i dzic ei atşirif, de domniie viacinică lui şi seminţii lui.

15. Simţindu Mihai vodă că-i tot vin asupra leşii cu Ieremie vodă, ş-au mai înglotit oastea şi ş-au ales locul de a dare războiu leşilor, pe apa Teleajinului. Ave la acela războiu Mihai vodă 60.000 de oameni, unguri, munteni, sirbi; nemţi încă ave puţini. Au tocmit oaste pre malul dincolo: călăreţii au pus de îmbe părţile, la arepi, iară pedestime cu puşcile au tocmitu-o tocma asupra vadului, unde era vadul. Şi aşia au aşteptat pre Ieşi, puind apa ca o piedecă între oşti, până or deprinde oşteni lui acel fial de oaste şi să vadză până încât sintu de sămeţi leşii la războae.

16. Oaste lui Zamoyscâi era la număr ales 30.000 de Ieşi şi 10.000 la Ieremie vodă de oaste de ţară. Insă oaste leşască tot aleasă, în leafă, că şi lefecii cei vechi, ce le dzic ei leşii cvarciana, era toţi cu Zamoyscâi şi lefecii noi, cari-i făcuse craiul, să-i fie împrotiva şvedzilor, tot era cu Zamoyschii; fără oameni de pe la domni, ginerii lui Ieremie vodă. De toată oaste eu Zamoyscâi şi cu Ieremie vodă 40.000 era, între carii era 4.000 de husari. Aceia fel de oaste este tot în hier, temeinică oaste foarte şi neînfrântă, ales de ostile cum sintu ale noastre Şi munteneşti.

17. Dacă au sosit la Telejin şi leşii, precum era *ostile* lui Mihai vodă tocmite, aşea au tocmit şi Zamozcâi. Aripile ţine oaste călare, din-na-direapta. Pentru Laşei, dintr-acolo era şi Wsarii; din-na-stânga Ieremie vodă cu oaste sa şi cu o samă de Ieşi. Iată Zamoyscâi singur cu pedestrime şi cu armata, adecă cu puşcile, au ţinut mijlocul şi direptu împrotiva pedestrimei lui Mihai vodă au stătut cu oaste.

18. Cu atâta era mai meşter Zamoyscâi decât Mihai vodă, că Zamoyscâi, cât au *sosit,* îndată au făcut cu pedestrime sa băşti de pământii înalte şi acole au suit îndată puşcili. Toată

dzua aceia au stătut războiul numai din tunuri unii la alaiţi şi din sinetă, peste apă.

19. A doaă dzi, mai sămăţu Zamoyscâi decât Mihai vodă, au trimis de au cercatu mai sus pre apă despre munte şi au aflat vad. Şi îndată toată aripa ceia ce sta din a direapta, stoluri după stoluri au pornit la vad; singur au stătut mai tare cu focul asupra vadului, decât în dzua dintâiu.

20. Mihai vodă vădzându că trece oaste călăreaţă a leşilor pe altu vadu, au mai întărit pedestrime şi el cu şanţuri, iar el singur cu toată oaste călare au mărsu împrotiva oştii cei leşeşti. Vădzându şi Zamoyscâi că lipseşte toată oastea călăreaţă a lui Mihai vodă, toată oaste au pornit şi el a sa şi husarii într-acole cu Patru Laşei.

21. S-au mirat Mihai vodă de semeţiia leşilor, cu ce sârguială au apucat vadul şi au stătut un războiu mare acole, pentru vad. Singur Mihai vodă ca un leu în fruntea războiului; şi au fostu războiul câteva ceasuri, până au sosit şi husarii.

22. Nedeprinsă oaste lui Mihai vodă cu acel fial de oaste, ce s-au pomenit, husarii. Acial fial de oaste, precum s-au dzis, este tot în hier; numai ochii şi vergile gurii să văd. Mulţi pun şi arepi tocmite de pene de hultur sau de alte pasări mare şi cei mai dea hirea cu pardoş peste platoşe. Iară slugile, care n-are pardos, pun scoarţă de-aciastea turceşti, iară în fruntea cailor pun câte o tablă de hier şi mulţi şi la piepturile cailor, pentru ferială de glonţuri. Nice hiece cal încalecă husarii, ce tot cai mare, groşi, să poată birui a purta tarul şi tot friji de cei nemţăşti sau cai turceşti la cei mai dea hiria. La războae, niceodată nu aleargă mai multu din treapădul calului, sau numai cându sar asupra ori pedestrimei ori tabării; că asupra oştii sprânţare, cum iaste tătarul, niceodată nu-i slobod; că să răşchira tătarâi şi nu fac cu suliţa nice o treabă. Suliţele lor sintu de 8 coţi de lungi, cu prapore până în pământii. Ca un zidiu stau la războae.

23. Dacă au sositu toată oaste leşilor peste vad şi husarii s-au stolit şi au purces asupra oştii lui Mihai vodă şi de la celalaltu vad au biruit focul lui Zamoyscâi pe pedestrime lui Mihai vodă. De la mal din şanţurile lor, au şi cuprins-o călăreţii ce mai era cu Zamoyschii şi au vinit toată pedestrime a lui Mihai vodă cu toată armata pre mâniile lui Zamoyscâi.

24. I-au dat ştire lui Mihai vodă de pedestrime lui că s-au spartu de la vad, şi acolea iarăş nu era putinţe să să înfrângă oaste leşască; numai ce au căutatu a da dos oştilor lui Mihai vodă. Insă nu de tot răsipa, ce cu tocmală, întorcându-să singur Mihai vodă cu capul său unde era greul. Şi tot aşia au mărsu apărându-să până la un oraş ce să dzice Trâgşor.

25. Ştiindu Zamoyschii de Mihai vodă cine este la războae, să nu să mai depărtedze oastea lui cea călăreaţă, temându-să cumva în goană de sminteală, au trimis trimbiţaşi de au dzis de întorsu oştii şi porunca la capete, numai să să întoarcă. Şi s-au întorsu oastea leşască. Cădzut-au la acela războiu 1.000 de trupuri de îmbe părţile, iară viii prinşi din oaste lui Mihai vodă mulţi. Fost-au acestu războiu în anul 7108 <=1600>.

CAPUL AL PATRULEA

încep. 1. Să urâsă muntenilor cu domniia lui Mihai vodă, tot cu oşti şi războae. Ce, după fuga lui Mihai vodă, trei dzile după războiu, au şedzut domnii, Ieremiia vodă şi Simion vodă, cu Zamoyschii pre loc, până au început a veni toţi boiarii Ţărâi Munteneşti şi slujitorii, priimindu pre Simion vodă domnu cu giurământu. Şi au mărsu şi Ieremie vodă până în Bucureşti şi au aşedzat la scaun pre Simion vodă, frate-său, lăsindu-i şi Zamoyschii 3.000 de oaste leşască cu Ian Potoţcâi, starostele de Cameniţă. Singur Ieremie vodă şi cu Zamoyscâi s-au întorsu la Suceava.

Zaci. 2. Iară Mihai vodă, după războiul ce-l pierdusă la Telejen, strângia iară oaste pen munţi, de ai sei şi din Ţara Unguriască, cunoscuţi. Şi amu făcuse aproape de 7.000 de oameni, cum scrie Hronograful, şi pornise pre Udrea cu 4.000 de oameni, să fie de straje. Iară singur tot să gătiia în munţi, să iasă odată cu pusei şi gătit mai bine. Ce l-au grăbitu Simion vodă, de n-au avut vreme să să mai întăriască, că, de sirgu strângându oaste de loc şi cu leşii, pre sfatul iarăş boiarilor celor de loc, au purces din Bucureşti şi au mărsu dzua şi noapte pin locuri ascunse, pan' la oraşul Argişului, pe numele apei Argeşului. într-acel târgşor era Udrea cu oastea lui Mihai vodă acea de straje.

Dez-dimeniaţă într-o zi, au agiunsu oastea a lui Simion vodă supt acela târgşor şi amu prinsese şi Udrea de veste şi i-au căutat a scoate şi lui oastea la câmpu, că loc de fugă nu era, că să apropiiasia ostile lui Simion vodă. Ce până în de trei ori au datu războiu leşilor, întorcându-se, iară a patra oară au purces în răsipâ oastea Udreei.

3. Mihai vodă nu era departe, mai în munţi de acolia, viindu să să adune cu ceialaltă oaste. Ce dacă au dat ştire Udrea de răsipa sa, au început şi ceialalţi a-l părăsi cu toţii. Şi numai ce i-au căutatu a lăsa Ţara Muntenească şi a trece munţii la Ardeal.

4. Udrea după aceia curundu au venit şi el şi s-au închinat la Simion vodă. Şi aşia Mihai vodă, vrându să dobândiască Ardealul, au pierdut şi Ţara Muntenească.

5. în Ardial, după ce au sosit Mihai vodă şi au aflatu oaminii săi, cari-i pusesia pen cetăţi, scoşi de Başte Giurgiu şi puşi oşteni de a împăratului niamţăscu, ce vădzindu că n-are loc nice în Ardial, s-au sculatu cu toată casa lui şi cu câtva căpetenii, ales căpitanii lui cei credzuţi, Mârze, Ghieţe şi Race şi au mărsu în Beciu, la împăratul niamţăscu, în nedejdia slujbei ce-au făcutu împrotiva Batoriaştilor. Şi l-au priimitu împăratul

bine; iară Ardialul că n-au fostu pentru dânsul, ce pentru sine aşedzatu, atunce s-au arătat.

6. Nu peste multă vreme, vădzindu Jigmontu Bator perirea frăţine-său, lui Andreiaş Bator, coborâtă de cumnatu-său, împăratul nemţăscu, şi Ardealul nice într-un chip nu vria să supue supt nemţi, s-au căit de tocmală ce făcuse cu cumnatu-său, Rodolfu împărat, cum s-au pomenit mai sus şi lăsându olatele care-i didesă cumnatu-său, au trecutu în Ţara Leşască, că-i era Zamoyscâi ginere, fiindu doamna lui Zamoyscâi fata lui Andreiaş Bator. Şi apoi din Ţara Leşască au venit la Ardial şi îndată cuprindzindu Ţara Ardealului iară cătră sine, au început a strânge oşti împrotiva lui Başte Giurgiu, hatmanului împăratului nemţescu.

7. Vădzându împăratul niamţăscu sculat Ardealul şi rocoşit iară împrotiva sa, de al doile rându, au gătitu pre Mihai vodă şi l-au pornitu iară să margă să strângă oşti şi depreună cu Başte Giurgiu să ste împrotiva Batoreştilor, lui Jigmontu, cumnatu-său, şi lui Bator Iştiioan, fratele lui Jigmontu. Aceşti doi mai rămăsesă din Batoreşti.

8. Au purces Miahi vodă din Beciu asupra Ardealului, dăruit bine de împăratul, strângându iară oşti şi de a săi, munteni carii să aşedzasă în Ardeal şi sirbi, unguri şi s-au împreunat cu Başte Giurgiu la Cliujvar.

9. Batoreştii încă au strânsu oaste şi mai sămeţ fiindu pe locurili sale, au dat războiu lui Başte Giurgi şi lui Mihai vodă aproape de Cliujvar, la un sat anume Mojina. Şi au fostu războiul câteva ceasuri; ce stându niamţii în frunte tare cu focul şi Mihai yodă lovindu din dos pe oaste Batoreştilor, au înfrântu pre Batoreşti, cât de-abiia au scăpaţii ei cu capete. Iară din ostile lor, parte mai mare ce au fostu pedestri cu armata, adecă cu tunuri, cu tabăra, au cădzut toată pre mâna lui Başte Giurgiu.

10. Era veste de biruinţă acelui războiu mai mare a lui Mihai vodă, decât a lui Başte Giurgiu, care zavistiia au făcut şi perirea lui Mihai vodă.

11. Spun oameni bătrâni de pe acele vremi, cum să fie agiunsu în câteva rânduri cu dare Ieremie vodă la Başte Giurgiu, pentru moarte lui Mihai vodă, care lucru poate să hie (că ce nu lucreadză în lume avuţiia). Banii răscolescu împărăţiile şi mare cetăţi le surupă, cum să dzice cu un cuvântu leşescu: Sula de aur zidiul pătrunde.

12. Vleato 7109 <= 1601 > avgustu, 8 dzile, de-de-noapte, într-aşternut încă Mihai vodă, au venit 2 căpitani nemţi cu oamenii lor, trimis de Başte Giurgiu, să omoară pre Mihai vodă. Şi cum au sosit la tabăra lui, că era deosebi, au lovit la cortu undia odihniia şi acolo în loc i-au tăiat capul şi l-au dus la Başte Giurgiu; iară trupul pân-a triia dzi au stătut la vediarea tuturora neîngropat. Ostile lui, ce avea, nu era cu dânsul în tabără, pre toţi în slobodzise în pradă; până în copii lui au fostu mărsu şi ei în pradă. Şi aşea s-au plătit lui Mihai vodă slujbele ce-au făcutu nemţilor.

CAPUL 5

încep. 1. După perirea lui Mihai vodă, n-au mai avut Ieremiia vodă nice o dodeială de nimia. Ce, plinindu ai cu pace domniii sale 12 ani, cu ţara aşedzată în tot bivşugul, au plătit şi el datoriia omenească. Au murit Ieremiia vodă în anul 7116 <=1608>. Rămasu-i pomană în ţară mănăstirea anume Suciaviţa, de dânsul făcută.

Iară la domniia ţărâi au stătut, după moarte lui frate-său, Simion vodă, nefiindu feciorii lui Ieremiei vodă încă la vrâstă deplină. Era Simion vodă amu mator de dzile, sosit la bătrâneţă. Iară moarte lui, precum au rămas den om în om în ţară poveste, au murit otrăvit de cumnată-sa, de doamna Ieremiei vodă, trăgându domniia mai curundu la feciorii săi, temându-se că să vor întemeia ficiorii lui Simion vodă la domniia ţărâi, care fapte acei doamne apoi mai pre urmă au arătat Dumnedzău cu patimile ei.

2. Stătut-au la mare amestecături şi zarve scaunul ţărâi după moartea lui Simion vodă; ca era feciori de a lui Ieremiei vodă 3: Costantin vodă, Alexandru vodă şi Bogdan vodă, iară a lui Simion vodă era 5 feciori: Mihalaş vodă, Gavril vodă, Pătraşco vodă, Moysei vodă, Ion vodă. Deci să împărechească boiarii şi cu dânşii şi ţara, în 2 părţi: o parte ţine cu casa lui Ieremie vodă, iară altă parte ţinia cu casa lui Simion vodă. Şi dintâiu era mai tare pârtia lui Mihailaş vodă, feciorului lui Simion vodă cel mai mare, cât au căutatu lui Costantin vodă, feciorului celui mai mare a Ieremiei vodă şi cu boerii din partea lui a eşi cu fuga din Iaşi. După care, trimiţându Mihailaş vodă în goană, au agiunsu carăle boiarilor şi câtva boiari de a lui Costantin vodă la Mălăeşti şi i-au jecuit.

3. Marginile Ţărâi Leşeşti mai toate era tot de oameni lui Costantin vodă, cumnat, domni mărgineni, cum era Potoţceştii, Vişnioveceştii, Coreţchii, toţi cu cuscriia legaţi; că au avut Ieremiia vodă 3 fete măritate în Ţara Leşască, tot după °ameni mari. Ce, îndată au înţeles că au scos feciorii lui Simion vodă pre feciorii lui Ieremiei vodă din scaunul ţărâi, au purces singur Vişnoveţchii şi cu câtva Potoceşti cu oşti asupra lui Mihailaş vodă.

Ave şi Mihailaş vodă, pe lângă oastea de ţară, puţintei tătari Şi turci. Ce, turcii la războiu n-au vrutu să margă, ce au prâvitu de departe. Fost-au acesta războiu între verii, pentru domniia ţărâi, la Ştefăneşti şi au înfrântu parte lui Costantin vodă, pre parte lui Mihailaş vodă. Şi numai ce li-au căutat a părăsi ţara feciorilor lui Simion vodă şi unii în Ţara Unguriască, alţii la turci au mărsu. Unul dentru dânşii, Pătraşco vodă, au agiunsu de au fostu mitropolit la Chiov, cu vestită mitropoliia şi

arhimandriia de mănăstire mare, ce iaste anume pre limba rusască Pecerscâi, unde stau trupuri, moştii a mulţi sfinţi întregi pen peşteră, şi până astădzi, cu multe minuni.

4. Şi aşia s-au aşedzat Costantin vodă, feciorul Ieremiei vodă cel mai mare la domniia, cu bucuria ţărâi, avându ţara nedejdea că va urma pre tată-său. Ce departe au fostu Costantin vodă de aceia fericiia. Ce precum dzice Isus Sirah: „Vai de aceia cetate, unde este domnul tânăr".

Luându-să şi Costantin vodă după socoteala tinereţilor, n-au păzit datoriia sa deplin spre Impărăţiia şi precum scrie Letopiseţul cel leşescu, dintâiaş dată birul a anului celui dintâiu nu l-au plinit. Şi aşea, scârbindu-să Impărăţiia, l-au mazilit pre Costantin vodă şi au dat domniia lui Ştefan vodă, Tomşii. Nu i-au folosit lui Costantin vodă uricile ce avia de la Impărăţiia, date tătâne-său, de domniia vecinică, lui şi feciorilor lui şi nepoţilor lui, că turcul cu vreme dă, cu vremia ia; precum este vreme aşia lasă; blându cându iaste vreme de blândeţe, sămeţu şi ager, cându este vreme de sămeţiia. Creştinului niceodată cuvântul nu-1 ţine, nice este a-1 amăgi ruşine.

CAPUL AL ŞASELEA

încep. 1. Pre Ştefan vodă Tomşia nu l-au ştiut letopiseţul cel leşescu ce neam de om au fostu. Iară au fostu direptu moldovan, din satu den Oteşti, de pre pârâul ce să chiamă Răcătăul, în ţinutul Putnei. Era pre acele vremi Tomşia vodă la Poartă pe trebile ţărâi pre lângă capichihăi. Şi vădzându-1 om de ţară, cunoscut amu la căpeteniile Porţii, i-au scos domniia şi i-au orânduit Impărăţiia şi pre Cantemir beiu, cu ordile lui, care pre acele vremi lăcuia în Bugeac, să-1 ducă pre Ştefan vodă în scaun.

2. Apropiindu-să Ştefan vodă Tomşea de ţară, Costantin vodă cu îmă-sa şi cu fraţii săi au purces la Ieşi şi cu câtva şi din

boiari, între carii era şi Nistor Ureche, tatăl lui Uriache vornicul, carele au scris letopiseţul ţărâi până la Aron vodă.

3. Leşii avia atunci mare amestecături cu Moscul şi nu era vremia să facă oşti şi în Muldova. Ce, Ştefan Potoţcâi, cumnatul lui Costantin vodă, carele ţinea pre doamna Mariia, fata lui Ieremie vodă, cu puteria sa, peste voie şi porunca craiului (că-i trimisesă singur craiul un copil din casa sa, să nu cumva să să ispitiască să între în Muldova, întărâtându pre turci), au strânsu oaste di prin cetăţi şi de pre la rudeniile sale, ca vro 6.000 de oameni strânsură, lăsându pre soacra-sa, doamna lui Ieremiei vodă, în Ţara Leşască. Iară singur cu Costantin vodă şi cu Alexandru vodă, au purces asupra lui Ştefan vodă.

4. Au prinsu veste Ştefan vodă îndată de liaşi că vin şi au strânsu şi el oaste ţărâi toată. Şi să prilejise atunce sosiţi şi nişte slujitori de a lui Mihai vodă, căpitanii lui cei vestiţi, neputându lăcui, după moarte lui Mihai vodă, în Ţara Unguriască, chemaţi pre cărţi de Ştefan vodă, anume Mărze şi Ghieţe şi Race cu câtva oameni. Şi au pus Ştefan vodă tabăra deasupra satului Poprincanilor, dându ştire şi la Cantimir, la careli, pre acele vremi era mulţime de nohai tătari. Şi au venit şi Cantimir, cu °Ştiie într-agiutor lui Ştefan vodă.

5. Veniia Potoţcâi sămăţu cu izbândele ce făcuse fraţii lui ea într-acestia ţărî împrotiva lui Răzvan vodă şi apoi împrotiva iui Mihai vodă; ce, cum dzice muldovanul, nu sintu * toate dzile Pastile. Mergia fără nice o tocmală, fără străji, a Puteria hi fără limbi, să ştie ce fial sau ce samă de nepriiatini e unde merge şi avându şi oaste strânsură. Nu i-au dodeitu mică Cantemir, nice muldovenii, până au sosit cu tabăra lor ^ un loc, ce să dzice Cornul lui Sas. Atunce au vădzut Potoţcâi unde au venit.

6. Acela loc, Cornul lui Sas, este cotit Prutul, însă cotul este din partea despre răsăritu, iară din parte aceastalaltă, unde era

tabăra leşască, este eşita apa Prutului pieptu la câmpu. într-acela loc au făcut ostile lui Ştefan vodă şi tătarâi la leşi năvală.

Şi n-au ţinutu războiul leşii nimica, cât în cela războiu, aşe de sirgu, s-au spăimatu şi s-au amestecam leşii, cât nice tunurili odată n-au apucat să sloboadză. Singur Potoţcâi, pentru să i să tăinuiască numele, au datu carăle haiducilor; ce apoi l-au vădit haiducii. Pre Alexandru vodă încă l-au prinsu moldovenii, iară Costantin vodă au cădzut pre mâna unui tătar, carele înţelegându cine este, vrându să-şi facă cinste la hanul, ferindu-să de Cantimir, depreună cu nişte cetaş ce avia tătarul, au fugit cu Costantin vodă şi cu un comis a lui, anume Mihăilescul. Şi cându au sosit la Daşău, ferindu-să iarăş şi acolo de turci să nu-i pre Costantin vodă, au găsit o luntre mică şi s-au băgatu să treacă singuri tătarâi. Trecându apa Nipruiui, s-au scornit vântu şi s-au împlutu luntre de apă şi acole s-au înecatu Costantin vodă în Nipru. Iară pre Potoţcâi şi pre Alexandru vodă l-au dus oşteni de ţară la Ştefan vodă şi pre amândoi i-au trimis la Impărăţiia. Potoţcâi apoi au eşit cu răscumpărare pren sol, iar Alexandru vodă au cădzut la lege turcească, în care au şi murit. Spun să hie sosit la turci şi la boerie, anume la Impărâţâia.

7. Ceialaltă oaste leşască toată au cădzut în robie la tătari şi s-au înecatu mai mulţi în Prut, cât de-biia de au scăpatu cineva de povestia; că câţi au şi înotat Prutul, pline era luncile de ţărani şi coşurile tătarălor era peste Prut, tot i-au prinsu şi i-au adus la Tomşea vodă, pre mai mulţi i-au şi ucis ţăranii-

8. Perit-au şi boerii toţi, cât s-au prilejit de venisia cu oaste, tot oameni de casa Ieremiei vodă: Vasile Stroici logofătul, Balica hatmanul, Chiriţa postelnicul, Miron stolnicul. Numai Nistor Ureche n-au vrut să vie din Cameniţă şi aşia-i sfătuia şi pre dânşii, să nu margă, dzicându-le să lase să să mai vechiasca domniia lui Ştefan vodă, că acmu fiindu domniia noaa, moldovenii sintu din hire purure la domniia lacomi. Ce nu s-au ascultam sfatul lui Ureche vornicul, cum mai multe în lume sfaturi bune la domni nu să ascultă; ce apoi vin la primejdâi şi ei şi casele lor.

Iară pre Vasilie Stroici îl ertase Ştefan vodă; numai învăţase pre Nicoriţă armaşul să-I ducă să vadză perire celorlalţi, să-i hie grije mai pre urmă de moarte; că era om tânăr Stroici şi din casă mai vechiu şi cinsteş decât toate casele în ţară. Ce dzilele lui cele fârşite, cum să dzice cuvântul! Vădzându că merge la periria şi nu-i spusesă armaşul povestia, s-au apucat de sabie unui darabanii, să moară cu răscumpărare, că era om din hirea lui inimos. Ce l-au împresurat îndată darabanii şi n-au apucatu să scoată sabiia. Care lucru dac-au spus armaşul lui Ştefan vodă, îndată au pus de l-au omorât şi pre dânsul, răcnindu: „Ai, câinele, au vrutu să moară cu soţii". Şi pre câţi-ş aducia, pre toţi îi omorâia; până şi în slugi şi prostimia. Acela vărsătoriu de singe s-au arătat dintâiaş dată Tomşea vodă.

9. Pentru un diiac, care era foarte de triabă de scrisoare s-au rugat boiarii să-1 erte, că iaste cărturariu bun. Au răspunsu: „Ha, ha, ha. Mai cărturar decât dracul nu este altul." Şi totuşi l-au omorât şi pre acela.

10. Şi aşia au fostu stângeria casei lui Ieremie vodă. Fost-au acesta războiu la Cornul lui Sas, v leato 7120 <=1612>.

Tătarâi după aceia, îndată au mărsu în pradă în Ţara Leşască şi lovindu fără veste şi de sirgu, multu plean au lautu şi mare robiia au făcut în oameni.

11. Domniia lui Ştefan vodă, Tomşia vodă, cum s-au început în vărseri de sânge, tot aşe au trăit. Ave un ţigan calo, ce să dzice pierdzătoriu de oameni, ţigan gros şi mare la trup. Acela striga de multe ori înainte lui, arătându pre boairi: „S-au îngrăşaţii, doamne, berbecii, buni sintu de giunghiat". Ştefan vodă râde la ceste cuvinte şi dăruia bani ţiganului.

12. Ce cum a tuturor tiranilor, adecă vărsătorilor de singie la toate ţărâle în lume urâtă este stăpâniia, aşia şi a lui Tomşia vodă. Il urase şi boiarii, carii, măcar că era mai toţi de casa lui, anume Beldiman logofătul, Bărboiu vornicul, Sturdzea hatmanul, Boul visternicul, iară nice ei fără grije morţii nu era, ce îmbla în tot ceas, cum să dzice, cu dzilele a mână. Şi hiecându unde este frica, nu încape dragoste. Pentru aceia, întrebându un împărat pre un dascăl: cum ar hi împărat să hie drag tuturora? <Au răspunsu>: „De nu vei hi, împărate, groznic nemăruia: Fericiţi sintu aceia domni, cărora ţărâle lor slujescu din dragoste, nu din frică; că frica face urâciunia şi urâciune, cât de târdzâu tot izbucniaşte."

13. Aşe s-au priîejit şi la Tomşea vodă. In toate dzile petrecându boiarii supt grije, s-au vorovit cu toţii şi au tras slujitorii toţi în partea sa, şi pre Mârzeşti şi într-o noapte au eşit cu toţii la sat, la Cucuteni. Şi de acolia au poruncitu lui Ştefan vodă, cu bine să iasă din scaun, că nu poate nime a suferi domniia lui cu atâte vărseri de sânge.

14. Să spăriiasă Tomşea vodă de o turbare ca aceia; ce îmbărbătându-1 cine era pe lângă dânsul, au strânsu darabanii, carii tot pe un cuvântu era cu ceialalţi slujitori. Ce, dacă au văzut banii vărsindu-le Ştefan vodă, au stătut ei cu domniia. Şi au strigatu şi târgul în leafă şi s-au strânsu din târgoveţi şi den slujile neguţitorilor şi oameni nemernici, câtăva gloată şi la Ştefan vodă. Şi s-au prilejit de veniia atuncea şi din ţinuturi din gios nişte steaguri de călăraşi la căutare şi era descălecaţi la Tomeşti. Au răpedzit Ştefan vodă şi la ceia cu lefe şi i-au tras în parte sa.

15. Slujitorii ce era cu boiarii audzindu că strigă Ştefan vodă în leafă, măcar că giurasă boiarilor, ce pre obiceaiul niamului nostru, au început mulţi de cei mai necunoscuţi a să rumpe de la boiari şi a veni la Ştefan vodă şi în loc au început a slăbi parte boiarilor.

16. Dacă au vădzut boierii că nu va sa iasă Ştefan vodă de bunăvoia din scaun, au venit cu războiu; cărora au eşit Ştefan vodă cu gloatele sale de lăture târgului, deasupra Fântânii lui Păcurar şi scoasesă şi tot târgul Ştefan vodă, cu arme, cine cu ce ave. Şi despre vii au orânduiţii de au lovit călărime ce ave din dos pe gloata boiarilor.

17. Fără zăbavă au început a să răsipi gloata boerilor; deci şi boerii, care încotro au putut, au plecat fuga, din carii în loc au prinsu pre Bărboi vornicul şi apoi şi pre fecioru-său. Deci pre Bărboiu cel bătrân îndată l-au înţepat de lăture târgului, iară pre feciorul lui au trimis de l-au spândzurat în poarta casei tătâne-său. Iară Beldiman şi Sturdzea şi Boul scăpasă în Ţara Muntenească; ce şi aceia tot n-au hălăduit, precum vei vede poveste la rândul său.

18. Pre câţi-ş aducia prinşi, pre toţi îi omorâia, cu mustrarea ce avia el obiciaiu: „Să nu te erte Dumnedzău, cu cel cap mare al tău". Tuturora această mustrare făce.

19. Aceste neaşădzări a lui Ştefan vodă audzindu doamna lui Ieremie vodă, avându încă rămas un fecior copil mic, anume Bogdan vodă, au îndemnam pre ginerii săi, pre Vâşnoveţcâi Şt pre cniadzul Coreţcâi, din Ţara Leşască, şi atuncia amu era Şi cu sfatul lui Nistor Ureche.

Au venit singură doamna cu ginerii săi, cu oşti asupra lui Ştefan vodă şi li-au eşit şi Ştefan vodă cu oşti înainte la sat la Tătăreani. Ce au ţinut foarte puţină vreme războiul; îndată au plecam fuga călăreţii, iar bieţii darabani, părăsiţi de călăreţâi, 'a buldzisă la o râpă diasupra Tăuteştilor şi să apăra. Ce au venit liaşii de li-au făgăduim viaţă, numai să-ş dia armeii. Şi au credzut darabanii şi au dam armele de la sine. Şi dacă li-au luam armele liaşii, au întratu cu săbiile într-înşii şi au perit toţi acolea, °^e stau movilele şi până astădzi diasupra satului Tăuteştilor.

20. Era ia Ştefan vodă darabanii foarte îmbrăcaţi bine, după credinţa ceia ce făcusă, de stătusă cu dânsul la rădicaria boerilor,

cum n-au fostu nice o domniie grijită bine pedestrime cu haine tot de feliandrăş, cu nasturi şi cu ceprage de argintii, de pilda haiducilor de Ţara Leşască, cu pene de argintii la cumănace şi cu table de argintu la şoldure pe lădunce.

Fost-au acestu război a lui Ştefan vodă cu leşii laTătăreani, în anul 7123 <=1615>.

21. După cea răzsipă a oştii lui Ştefan vodă, au eşit Ştefan vodă în Ţara Muntenească şi mărgându aproape spre Focşeani, l-au tumpinatu ceauşii împărăteşti cu Beldiman logofătul şi cu Sturdzea hatmanul şi Boul visternicul în obedzi, că-i pornise Radul vodă, domnul muntenescu pre atunci, de mersesă cu pâră asupra Tomşei vodă; că-i era Radul vodă lui Ştefan vodă mare nepriiatin. Ce, cine era vezir la împărăţiie, era priiatin lui Ştefan vodă. Şi au dzis veziriul, pricepându lucrul: „Ce să acolesiaşte Radul vodă de cel săracii?" Şi îndată au trimis ciauş de-au tâmpinatu pre boieri<i> carii sintu mai sus pomeniţi şi i-au pus în obedzi şi i-au dus la Ştefan vodă. Deci, cât i-au adus ceauşii, îndată li-au tăiat capetele şi li-au aruncaţii trupurile în Siretiu.

22. Şedia Ştefan vodă în Ţara Muntenească în bejenii, la Radul vodă şi loviia oamenii lui până la Bârladu, până la Vasluiu; ce totu-i împenge leşii. Iară doamna Ieremiei vodă în laş cu fecioru-său, cu Bogdan vodă, însă toate divanuriîe era pre Nistor Uriache; şi au trăgănat acea domnie acei domniei, mai până la anul.

23. Să urase turcilor aceste dodeiale despre Ieşi asupra Ţărâi Moldovei şi mai vârtos că tot atunce luasă cazacii Trapezonul, cetate turcească, dincolo de Marea Niagră şi pre mare multe curabii turceşti cu negoaţă şi pre un Ţical paşia cu câteva corăbii de oaste l-au luat viu şi ţinia toată Mare Niagră închisă. Deci au orânduiţii pre Schinder paşia de Silistria cu oşti asupra leşilor, ce era în Moldova cu doamna Ieremiei vodă. Şi vădzindu şi pre Ştefan vodă în turburări totdeauna şi despre

ai săi şi despre streini, l-au mazilit, luându-1 în obedzi din Ţara Muntenească; iară domniia, în locul lui, au datu Radului vodă, carili are nume în ţara, de-i dzic Radul vodă cel Mare. Şi cu adevărat cade-i-să acestu nume în veci să aibă, precum vei afla hiria acestui domnu la rândul său *scrisa.* Este acest Radul vodă fecior Mihnei vodă, domnului muntenescu, carele Mihnea vodă au domnitu pre o vreme cu Patru vodă Şchiopul la noi în ţară.

CX1?UL AL ŞEAPTELE i.\ \Z

încep. 1. Au purces Schindir paşia şi cu Radul vodă asupra leşilor, ce era în Iaşi, cu doamna lui Ieremiei vodă. Vişnioveţcâi, unul din ginerii lui Ieremiei vodă, murise în Iaşi; deci şi oamenii carii au fostu a lui să dusesă în ţara lor şi din oaste lui Coreţchii. Scrisesă Jolcovscâi hatmanul cărţi la slujitori, care nu va eşi din Moldova, loc în oastea lor să n-aibă, că întrasă ei fără voia craiului în Moldova. Deci numai cu 600 de oameni rămăsesă Coreţcâi.

2. Luasă veste doamna şi boerii că le vine Schinder paşia asupra şi le porunciia şi Radul vodă, ca un creştin, să fugă devreme. Ce liahul simăţ şi fără crieri n-au vrut să purceagă mai devreme, ce amu, dacă apropiiasă ostile. Bine le dzice de aceasta cazacii leşilor: „După pagubă, leahul înţeleptu".

3. îndată ce au înţăles Schinder paşia de purcesul leşilor din îaş, au răpedzit o samă de oaste sprintenă şi i-au agiunsu la Dragşani, în ţinutul Hârlăului. Apăratu-s-au oarece leşii dintâiu; iară dacă s-au mai înglotit oastea, s-au răsipitu cine încotro au putut. Singur Coreţcâi au cădzut pre mâna lui Schinder paşia şi biiata doamna cu cuconul Bogdan vodă. Pre boeri i-au scos Radul vodă pre toţi de la Schinder paşia, câţi era prinşi. Iară domna la mare ocară au sosit, de care singură ˚u mărturisit cătră boiari şi lăcrămându au dzis: „Boiari, m-au

ruşinat păgânul". La aceasta ocară au sositu casa lui Ieremiei vodă şi poate hi pentru răutăţile ei, că era o fămeie răpitoare, precum spun şi de vreme ce au otrăvit pe cumnatu-său, pre Simion vodă (de va hi aşia) şi de frica lui Dumnedzău depărtată.

4. Nu era în ceia hire singur Ieremie vodă, ce era om întreg la toate, nerăpitor, nemândru, nevărsătoriu de sânge, blându, dumnădzăirescu, pe cum mărturiseşte războiul lui cu Răzvan vodă, cum n-au vrut să iasă din beserică, până n-au săvârşit sfânta leturghie, măcar că-i spune că să agiungu ostile. In dzilele lui mare bâvşiuguri şi plină ţara de toate. Ce de iaste de vro osândă strângeria casei lui, din faptele doamnei sale sintu.

5. Pre doamna şi pre Coreţcâi i-au trimis Schinder paşia la împărăţiie. Coreţcâi cniadzul apoi pre urmă au eşitu din chisoare cu multă cheltuială, iară doamna au fostu după un agă turcu, până la moarte sa. Bogdan vodă copilul iară în turciie s-au săvârşit. Agiunsesă de au fostu la împărăţie capigi-baş. Fost-au aciastea, v leato 7124 <=1616>.

6. Trimis-au Schinder paşia, după răsipa lui Coreţcâi, din porunca împărăţiei un ceauş la craiul leşescu, să opriască cazacii de pe mare, carii atunceş nişte cetăţi, ce făcusie turcii pre Nipru, anume Asian Horod şi altă cetate luasă şi omorâsă şi oştenii câţi era turci într-acele cetăţi (şi aceste toate apoi au făcut de au venit soltan Osmanu la Hotin) şi să părasască a călca Muldova cu ostile lor.

7. Au trimis şi craiul leşescu un sol, anume pre Cohanscâi, la împărăţie, dându pricina toată pre tătarî, carii dodeindu casele cazacilor, ei încă-ş întorcu din pagubile ce le fac tătarâi. Este şi aceasta laudă în letopiseţul lor, cum acela Cohanscâi cu soliia lui au mazilit pre Ştefan vodă Tomşia. Ce nu ştiu cum s-ari prinde acestu lucru, că amu era domnu Radul vodă în locul Tomşei vodă, cându au trecut Cohanscâi la împărăţiie.

Iară pâră, adevăratu c-au avut Ştefan vodă Tomşia totdeauna despre Ieşi la împărăţiie.

8. La anul, Schinder paşia, din porunca împărăţiei, au strânsu câtă oaste au avutu din paşiia lui şi cu Radul vodă, domnul de Moldova, şi cu ostile munteneşti şi ungureşti de la Betlian Gabor, domnul Ardealului, că era Betlean Gabor mare nepriiatin leşilor, şi cu tătarâi, au purces asupra Ţărâi Căzăceşti, să le strice pălăncile şi să-i prade.

9. Oblicise şi leşii gândul lui Schinder paşia şi i-au eşit hatmanul Jolcovscâi cu ostile leşeşti la margine, la un loc anume Buşa; mai sus de Soroca, pe Nistru, din ceia parte de Nistru iaste acela loc.

10. începuse Schinder paşie a bate Raşcovul; ce dacă au sâmţitu aproape de ostile leşeşti, au lăsatu Raşcovul şi au purces pe dencoace de Nistru, pin ţară, împrotiva locului unde era Jolcovscâi, însă-i despărţie Nistrul. Mai puţină oaste era la Jolcovscâi, decât la Schinder paşia, iară mai aliasă, tot lefecii ?* să strângia şi cazacii din toate pălăncile la dânsul. Numai fiindu craiul leşăscu la Moscu cu ostile, s-au feritu a întărâta puteria turcească. Avându triabă într-altă parte Crăiia Leşască, au stătut cu Schinder paşia la tocmală, la legături de pace, nedejdiuindu că vor ţinia turcii pacia.

11. Capetele de pace era, despre Ieşi, să oprească pre cazaci, Sa nu îmbie pre mare şi în Moldova să nu mai îmbie ostile lor. îară despre Schinder paşia era să opriască pre tătarî, să nu îmbie stricându în Ţara Leşască, şi în Muldova domni streini să nu uie> fără cine va hi fecior de domnu.

Ce, toate aceste în vântu au fostu. Că bine n-au sfârşitu Pace şi au purces ostili şi aceste şi acelia în direptu, iară tătarâi Pe de altă parte au şi lovitu în Podoliia, în Ţara Leşască şi au făcut, câteva robii. Şi apoi, la anul, fără veste, mulţime de tătară au lovit Volinia, o ţară mai sus de Podoliia; şi pân-a strânge

ostile Jolcovscâi, au eşit tătarâi cu mare plian din Țara Leşască, fără nici o sminteală.

12. Mare bănat pentru aceste toate au avut Jolcovscâi de la crai şi de la toată Crăiia Leşască, pentru moale lucrurile lui. Ce, la creştini nu sintu certări pentru unele ca aceştia, ca la turci.

13. Radul vodă, spre aceste al treilea an domniii sale cial dintâiu, s-au războlit de ochi şi poate hi, vădzându că nu va putia trece să nu să îngroaşe între turci şi între Ieşi lucruri de sfadă, singur s-au poftim la împărățiie să-i vie mazili ia, să poată a miarge laȚarigradu pentru liacul ochilor. Deci i-au făcut pre voe Impărățiia: pre dânsul l-au chemat la Poartă, iară domniia au datu lui Gaşpar vodă aicia în țară, în locul lui Radul vodă celui Mare.

CAPUL AL OPTUL<EA>

încep. 1. Gaşpar vodă era om de niamul său italian, cum dzicem la noi în țară, frâncu, om neştiutoriu rândul şi a obiceaiurilor țărâi, fără limbă de țară, care lucru mai greu nu poate hi, cându nu ştie domnul țărâi unde stăpâneşte.

2. Oî Muldova, di-ar hi domnii tăi, carii stăpânescu în tine, toți înțelepți, încă n-ai peri aşe lesne! Ce domniile neştiutoare rândul tău şi lacome sintu pricine perirei tale. Că nu caută sa agonesască şie nume bun ceva la țară, ce caută desfrânați numai în avuție să strângă, care apoi totuş să răsipiaşte şi încă şi cu primejdii caselor lor; că blăstămul săracilor, cum să dzice, nu cade pre copaci, cât de trâdzâu.

3. Era acest Gaşpar vodă multă vreme tergiman la înipărăție, adecă tâlmaci tuturor solielor creştineşti ce vinu la împărăție. Şi fiindu şi la mijlocul păcii ce făcusă între împarățiia Neamțului şi între împărățiia Turcului, pentru slujba aceia i-au datu aicia în Moldova domniia în locul Radului vodă.

Iară cât s-au aşedzat la domnie, macarî că era la mare credință la împărăție, îndată s-au aşădzatu cu gândul spre părți creştineşti.

4. De laudă este hie la care domnu să hie spre partea creştinească. Că aceasta țară căci trăiaşte aşia în satul său până acmu, pentru țărî creştine stă până astădzî în rândurile sale, însă cu înțelepciune, nu fără socotială şi fără temeiu, în loc de folosul țărâi să-i aducă perire; cum s-au prilejitu amu şi în vremile noastre în câteva rânduri, de adusiasă a mulți nesocoteala şi nebunie, mare cumpănă acestui pământu.

Dumnedzău mai bine ştie, că de nu s-ar hi prilejit o samă de capete să cerce mijloce şi să nu alerge la împărăție, ar hi fostu de perire de istov țara aceasta în câteva rânduri. Aşia adusesă la mare primejdie țara şi domniia lui Gaşpar vodă.

5. Să rădicasă în dzilele aceştii domnii şi un domnişor de la Orhei; ce îndată Gaşpar vodă au trimis oaste şi au eşit şi singur împrotiva lui şi l-au prinsu şi pre dânsul viu, pre domnişor şi câteva capete de ia Orheiu, pre carii i-au şi omoram îndată. Ştiia limba srâbască Gaşpar vodă şi cându i-au mustram pre căpitanii cei prinşi orheiani, li-au dzis srâbiaşte: „Da imaete srdțe cisto că gospodariu". Le tâlmăciia apoi aceste cuvinte pre rumânie Bucioc vornicul de Țara de Gios, adecă: »Să aveți inimă curată spre domnu".

6. Stăpâniia atuncia Ardealul, căruia dzicem noi Tara Unguriască, Betlen Gabor, după stingerea Batoriaştilor şi ave mare războae împrotiva nemților pentru Crăiia Unguriască. Şi îndemna şi pre turci asupra leşilor; că dedesă leşii agiutoriu împăratului nemțăscu împrotiva lui Gabor şi atunceş de curundu îi bătuse leşii o oaste foarte rău la Caşa. Deci îndemna într-aceia pizmă pre turci asupra liaşilor, făgăduindu-le că, de or merge asupra leşilor, să nu poată a da liahul agiutoriu nemților va putia fără zăbavă a lua Beciul de la nemți. Şi cu acelia îndemnări Şi cu făgăduință, cu mare daruri scrisiasă şi la hanul la Crâm,

care cărţi au cădzutu pre mânule lui Gaşpar vodă; şi îndată li-au trimis Gaşpar vodă la craiul leşescu.

Dacă li-au vădzut craiul cărţile, sângur, n-au vrut să ponosluiascâ lui Betlian, ce avându Betlen Gabor oameni a săi între svetmcii leşeşti cu cuscrii, au pus craiul pe oameni de ai lui să-i poruncească, căci nu se părăseşte de aceste fapte, cu vrăjmăşia împrotiva creştinilor. Şi i-au trimis şi izvoadele scoasă din cărţile lui; şi au mărsu solul de la boerii leşeşti cu multă mustrare şi bănat, arătându-i şi izvoadele cărţilor lui, ce au scris hanul. Dacă li-au vădzut Betlian Gabor cuvintele sale de faţă, au dzis cătră sol: „Muri-va Gaşpar pentru acele cărţi". Şi îndată, de toate îmbletele lui Gaşpar vodă au dat ştire la împărăţie.

7. Curundu au simţim Gaşpar vodă că ş-au pierdut la turci credinţa; deci s-au aşădzatu cu gândul şi mai tare cu leşii, îndemnându-i asupra turcilor. Şi în cetate Hotinului îndată au băgatu oşteni leşăşti, dându-să aevea suptu apărare lor cu ţara.

Nu putea de tot slobod să hie în gândul său de boeri, carii socotindu cia de apoi, să nu vie vre perire ţărâi, nu-i pristăniia boerii, din carii era mai cap atunce Bucioc vornicul mare de Ţara de Gios; Vasilie vodă era visternic mare la aceia domniie. Ce în multe chipuri să ispitiia să omoară o samă de boiari, să fie el slobod în faptele sale; ce aşea aevea nu să cutedza a-i omorî, pentru ţară, că era Bucioc la ţară ales de toţi. Iară pre Vasilie vodă, dându-i pricină că nu dă samă de o sumă de bani a visteriei, măcar, că-i era hinu de cununie, l-au pus la temniţă şi l-au pus şi la muncă. Iară pre Bucioc pusesă gându să-l otrăvască.

Şi într-o dzi oprindu-l la masa şi au scornim voia bună, închinându la Bucioc cu veselie şi au pus de i-au datu otravă. In loc s-au simţit Bucioc otrăvit şi s-au sculat de la masă şi s-au dus la gazdă, avându erbi împrotiva otravei, date de la un doftor priiatin, că aştepta el una ca aceia de la Gaşpar vodă. îndată au luat erbi şi au început a vărsa otrava, cu mare cumpănă de

viaţă. A doa dzi s-au făcut războlit şi Gaşpar vodă, dându vina stolnicilor că au fostu bucatele cotlite.

8. Vădzându grije de viiaţă Bucioc vornic, numai ce i-au căutat a prestăni cătră sfatul lui Gaşpar vodă, ce avia amu aşedzatu cu leşii. Şi era aevea şi la împărăţiie îmbletele lui; deci trimisiasă la Schinder paşia poruncă. împărăţiia să nevoiască, doară îl va prinde. Ce oblicise Gaşpar vodă şi de toate da ştire la liaşi. Deci vădzându împărăţiia că nu-l pot prinde cu meşterşug, au trimis un agă pre obiceai, schimni ceauş, să cuprindză scaunul şi să-l maziliască pe Gaşpar vodă. Iară cât au prinsu de veste Gaşpar vodă că vine Schimni aga, au scornim că-i vin leşii asupră-i şi au eşit din laş şi au pus tabăra la Capul Stâncii, împrotiva Ţuţorâi.

9. Cum au sositu schimni ceauş după obiceai, amu era gătit lucrul; îndată au pus slujitorii de au abătut în turci şi câţi au fostu cu aga şi pre singur schimni aga i-au omorâtu. Şi îndată au râpedzit şi în târgu, de au turbatu şi târgul şi cu slujitori amestecaţi, pe unde, pe care au apucat vremia, acolia i-au omorât. Mulţi den turci să închidea pen pivniţe cu arme, de să apăra.

Gaşpar vodă, după aceasta faptă, îndată au purces râmpinarea lui Jolcovscâi hatmanul leşescu, carele era amu aproape, la margine, cu oşti.

10. Era gata Schinder paşia şi mai înainte de aciastea fapte a lui Gaşpar vodă să margă cu oşti asupra leşilor, den porunca împărăţiei. Şi era orânduitu şi hanul şi Cantimir beiu, vestim războinic pe acelia vremi şi ostile munteneşti şi o samă de oşti ungureşti de la Betlen Gabor, de toată oastea aproape de 60.000 si 1.000 de iniciari, din odăile inicereşti orânduite şi cu aceştia oşti au întratu în ţara Schinder paşia.

11. Leşii încă să nu lase înşelam pre Gaşpar vodă cu priiatinşugul lor şi să-ş tocmască Jolcovscâi smentele cele dintâi,

au purces şi el cu oastea şi au trecut Nistrul la Hotin în 22 de dzile a lui avgustu.

12. Oastia Jolcovscâi hatmanul ave 1.600 de husari înheraţi, 4.000 de călări deosebi de husari, ce le dzic stiaguri îndzăoate, 200 de raitari niamţi călări, 400 de cazaci lisovţi, 2.000 de pedestri nemţi. Aceasta oaste era lefecii; era şi a domnilor deosebi vro 2.000 de oameni şi de aceia câtva carii mărgu de bunăvoe, în dobândă, carii apoi au mâncaţii capul lui Jolcovscâi.

Venisă şi un copil den casa craiului, de la crai, numai sâ între Jolcovschii cu oşti în Moldova într-agiutoriu lui Gaşpar vodă. Al doilea hatman, cum dzicu la dânşii, de câmpii, era pe aceia vreme Conetpolschii.

13. Dac-au trecut Jolcovschii hatmanul cu ostile leşâşti Nistrul la Hotin, au făcut leşii sfatu şi sfătuiia Conetpolschii să aştepte ostile acolia la Hotin pre Schinder paşia, să nu sa depărtedză aşea în câmpi, împrotiva mulţimei de oşti tătărăşti şi turceşti şi el să margă pe Nistru pe de ceia parte, să strângă cazaci de pen pălănci, să lovască în urma oştilor pe la Tigânia. Ce acesta sfat n-au priimitu Jolcovschii hatmanul, ce să hie dzis, mai bine să vadză veştile cum sintu, decâtu să le audză de la alţii.

14. în 23 dzile a lui avgustu au venit Gaşpar vodă în tabăra leşască, sprintin, numai cu 600 de oameni, la adunaria cu Jolcovschii. Şi după sfatu ce au avut cu capetele leşăşti, au purces cu toată oastea leşască pe Prut în gios, de la Hotin la Ţuţora; şi acolo la Ţuţora au pus tabăra leşii. Scrie letopiseţul leşăscu că au avut şi Gaşpar vodă 12.000 de oaste de ţară. Sosit-au Jolcovschii la Ţuţora sep<temvrie> 2.

15. Nu ştie Jolcovschii de Schinder paşia, la ce loc este şi cu câtă samă de oaste, lăsându-se de toate în nedejdea lui Gaşpar vodă. Ce, Gaşpar vodă, deşi ştiia din iscoadeli sale de

mulţime oştilor turceşti, iară nu spunia toate leşilor, să nu le strice inimile.

16. La 7 dzile a lui sep<temvrie> în 5 dzile, după sosiria leşilor la Ţuţora, au sosit şi străjile tătărăşti, deodată ca 300 oameni, cu carii hărăţindu-să cazacii, ce le dzice lisovţii pre acelia vremi, i-au înfrântu lisovţii pre tătari; iară vii n-au putut prinde nice pre unul. Numai capete câteva de tătarî au adus la Jolcovschii; ce n-au putut şti nice atunce leşii de putiare lui Schinder paşia. Iară tătarâi prindia în toate dzile de la liaşi limbă, din holota lor ce îmbla pentru hrana, şi ştiia Schinder paşia de toate de la Ieşi şi cum este oastia leşască puţină.

17. în 8 dzile a lui sep<temvrie>, întâiu Cantemir bei, apoi Şi singur Schinder paşia au sosit la Ţuţora şi ş-au întinsu corturile Schinder paşia direptu deasupra taberii leşăşti, mai din gios. Leşii era în şanţurile celia încă de Zamoyschii făcute.

N-au vrutu să scoată oastea Jolcovschii într-aceia dzi, mai multu de nişte steaguri sprintene cu lisovţii amestecate, mai multu doară ari putia prinde vreo limbă, să ştie de oaste, atâta este cât sosisă, au mai este pre urmă. Ce toată dzua hărăţindu-să °u turcii şi cu tătarâi, eşindu şi de ai noştri muldoveni la harţu Şi nice atuncia au putut lua limbă; că mai multu de un stegar rcu n-au prinsu şi până a-l aduce la Jolcovscâi, au muritu de rane.

18. Atâta oaste de toată, câtă *sosisă.* descălecată, socotindu Jolcovscâi şi neştiindu că în ceiaş noapte au sositu şi ordele a Wului, cu galga soltanu, fratele hanului; că hanul sângur măsesă în Bugeagu, iară ostile toate le pornisă cu galga °itanu, a doa dzi dez-dimeniaţă, au scos Jolcovscâi toată oaste Şască, pe pilda lui Zamoyschii, cându cu Cază Cherei °ltan. Şi au tocmit oaste, cât agiungia glonţul puşcei, făcându 2 băşti de pământu,, una la un cornu de oaste, alta la altu °tnu, câte cu 4 pusei şi câte 300 de pedestraşi cu focu. Iară hinder paşia tocmisă oaste sa turcească şi pre unguri şi pre

munteni la aripa din gios, iar aripa din sus au dat-o lui Cantemir cu ordele lui, iară celelalte orde ce era cu galga soltanu nu s-au arătatu de după dialu până nu s-au început războiul

19. Dacă s-au apropiiat ostile de sine, au datu leşii întâi şi cu muldovenii războiu şi în loc împengându pre ordele lui Cantemir şi turcii începusă a să da înapoi. Eşiţi leşii la câmpu mai multu decât le era porunca cu şireagul cel din frunte, au izbucnim şi ordele cu glaga soltan şi au dat cu toate ostile năvală la rândul cel din frunte leşăscu şi l-au înfrânţii.

Ai noştri, moldovenii, pre obiceai, îndată au plecatu fuga şi holota leşilor, ce era în goană, aşijdiare. Iară tătarâi neîncăpându toţi în frunte, au lovim şi din dos pe Ieşi. Şi aşia, cu mare vrăsare de sânge, au înfrântu rândul cel dentâi, pan au agiunsu la al doilia rându, ce era tocmit iară fruntia, unde era şi hatmanii singuri. Şi era toate şi aciale rânduri mai încungiurate de tătari, de cătră tabăra lor. Ce au mărsu tot buluc leşii, apărâdu-să de tătarî, până supt şanţuri.

20. Schinder paşia ţot cu aceia năvală au lovit başta cea din gios şi fără zăbavă au întratu enicerii în baştă. Sărit-au leşii, amu de lângă şanţuri, şi au apucatu de au scos o samă de pedestraşi ce era în baştă, iară mai mulţi au perit şi 4 puşci au luat turcii. După aceia au stătut oastea în tocmală neclătită, numai cât să apăra leşii de năvala tătarălor şi başta cea din sus au rămas întreagă.

21. Aproape de apusul soarelui, Schinder paşia au descălecatu oastea toată la odihnă, iară leşii au cădzutu la mare spaimă şi turburare, şi lăsându şi ei străji, <iară> oaste ceialalta au întratu în şanţuri, pe la otace. Şi îndată au mărsu toate capetele la cortul lui Jolcovscâi, la sfat, mâhniţi toţi, vădzindti-să închis de atâţia mulţime de oşti, depărtaţi de ţară şi cetăţile sale, fără nice o nediajde de agiutoriu.

Ţinea hatmanii amândoi inime tari, răspundzându tuturora, cum a doa dzi vor să-ş tocmască lucrul cu războiu şi

apoi, dacă n-or putea a înfrânge puteria nepriiatinilor, să lege tabăra şi să margă cu tabăra legată spre ţara lor, spre Nistru. Au pătrunsu tuturora inimile acestu sfatu, dacă au audzitu cu tabăra legată marşul, fiindu amu den loc închis de păşunea de cai şi de hrană de oameni. Şi după aceia s-au răşchirat sfatul îndată.

Un domnu anume Strus şi Calinovscâi, staroste de Cameniţă şi Samoil Coreţcâi s-au gătitu de fugă noaptia cu oamenii săi şi au purces năzuindu îndată să treacă Prutul noapte. Şi acolea la trecătoaria Prutului, dându în Prut ca oile spăimaţi, s-au înecatu Calinovscâi starostele de Cameniţă şi mulţi din Ieşi. Unii, rătăcindu noaptea, au cădzut a doa dzi în mânule tătarilor. Pe alţii i-au dus cursul apei, de i-au abătut iar înapoi la mal, de li-au căutam a întră iară în tabără. Iară Hmeleţcâi şi Cazanovscâi, capetele cazacilor, au lovim întâi alăturia cu Prutul, apoi au luat câmpii şi au mersu, fără nici o dodeială, întregi. Ceialalta oaste de lefecii să turburasă cu toţii Şi ei de fugă, scornindu-să cuvântu pen tabără c-au fugit hatmanii, cât şi ceia ce era la straje, părăsise străjile. Ce înţelegându Jolcovscâi spaimă ca aceia oştii, au îmbiat pe la otace cu făclii de vântu, arătându-se oştenilor, cum este de faţă şi are grije de oaste şi au mai întărim şi străjile. Şi aşea de-abiia au aşcdzat oastea de spaimă. Şi în ceiaşi noapte au *scris şi* cărţi, dându ştire la craiul, cu pâră pe aceia ce au fugit din tabără.

22. Gaşpar vodă vădzându marea turburare şi Rigă în oastia leşască, părăsit şi de oştenii săi, au purcesu şi el noaptia şi au ''ecutu Prutul bine. Numai, amu, la branişte fiindu cu puţinei de ai săi şi din boeri, Şiapteliciu hatmanul şi Goia postelnicul, pe lângă dânsul, l-au omorât. Scrânava şi groznică fapta şi neaudzită în toate ţărî creştine.

Domnul, ori bun, ori rău, la toate primejdiile ferim ''ebuiaste. Că oricum este, de la Dumnedzău este, precum

dzice Svânta Scriptura: „Nest ni edina vlast tăcmo ot Boga", adecă: „Nu-i nice o putiare, fără de la Dumnedzău dată".

23. Plătit-au apoi cu capetele sale această faptă şi Şiapteliciu şi Goia, de la Alexandru vodă, pe lege direaptă de li-au tăet capeteli şi trupurili li-au aruncatu în eşitoare. Şi cu cale li-au făcut; că după scrânave fapte, scrânave morţi vinu.

Iară bietul Bucioc vornicul, în branişte amu, au năzuit la un hin al său, anume Toader brănişteriul, unde-ş lăcuia acel Toader, singur nemerit din răsipă, fără slugi pe lângă sine, precum vremia aceia în răsipă oştii aşia aduce. Şi cu multă rugămente şi giuruită cătră hinul său, s-au oploşit în vicliană făgăduinţa iui. Apoi, a doa dzi, l-au legatu hinul şi legat l-au dus la Schinder paşia. (O, să nu-l erte Dumnedzău, hin ca acela!)

Şi dacă l-au dus la Schinder paşia au pus îndată de l-au înţăpatu pre Bucioc, săracul, acela carile pururia sfatue pre Gaşpar vodă spre bine şi de mare nevoe i-au căutatu a pristăni la sfatul lui Gaşpar vodă.

Acestu domnu, Gaşpar vodă, niceodată post n-au avut, ce pre ascunsu în tote posturile mânca carne.

24. Iară hatmanii leşeşti, vădzându-se închis şi părăsiţi de tovărăşiia muldovenilor şi în ţară streină, încungiuraţi de atâţia oşti, au scos a doa dzi toată oaste câtă ie rămăsiasă, stoluri, însă aproape de şanţuri, cât să să apere de năvala turcilor şi a tătarălor. Şi toată dzua aceia au stătut călări în tocmală; nice Schinder paşia şi tătarâi aşe nu li-au stătut asupra, alegându cu sfatul să-i ţie aşia, închişi, până ce i-ari strânge foame şi hrana de cai, să să închine de bunăvoia.

Leşii încă să facă războiu nu era putiare, că şi oastia li să împuţinasă cu domnii cei fugiţi şi răniţi mulţi din războiul cial dintâiu, între carii era răniţi feciorul lui Jolcovscâi şi nepotul lui de frate. Ce şi a triia dzi după războiul cel dintâi, iară aşia au scosu oastia, cu tocmală, aproape de şanţuri. Şi într-aceia

dzi s-au apropiiat şi galga soltan cu puţintei tătari pe lângă sine şi au poftit pre singur Jolcovschii la voroavă.

Scoasesă Schinder paşia într-aceia dzi toate ostile sale şi puseră rându înainte ochilor leşilor, să vadză mulţimia. Şi aşea au făcutu în trei dzile, pentru spaima leşilor, să să închine vădzându oaste mulţime. Iară la voroavă cu galga soltanu Jolcovschii n-au vrut să iasă, ce au trimis pre cniadzul Coreţcâi, frateli celui Coreţchii ce fugise. Deci şi galga încă au trimis pre Veli şah mârza şi au cerşut o sumă mare de bani să le; dia leşii şi să margă cu pace. Iară Coreţcâi arătându alte legături de pace, s-au apucat mârzacul de sabiie şi au dzis să aştepte leşii toţi sabiia.

25. Vădzându-să leşii că cu altu mijloc de acolia n-au cum să iasă, de unde erau cădzuţi, au ales sfat să iasă cu tabăra legată pre mijlocul oştilor, şi aşe au făcut, 19 dzile a lui sep<temvrie>, în desară.

Amu era de 3 dzile tocmită tabăra la rânduri şi au făcut porţi în şanţuri, cineş la rându şi au purces din loc cu tabăra legată de cară, şi orânduite oşti pi den toate părţile, şi pedestraşi şi călări. Gândiia turcii şi tătarâi dintâi că vin să dia războiu, apoi au vădzut purcesul. Şi în ceia dzi, până în sară toată noapte au mărsu leşii cu puţină dodiială, numai de tătarî.

26. A doa dzi, sep<temvrie> 20, au sosit şi Schinder paşia eu toate ostile asupra taberii leşăşti; ce leşii, cât s-au făcut dzua, stătusă, unde i-au apucat dzua. Şi într-aceia dzi au fostu războiu foarte tare şi mare, până ia vremia de chindiie. Şi descălecându turcii cu corturi de mas, leşii mai în desară iară au purces cu tabăra şi iară toată noaptia au mărsu, numai cu dodiială de tătarî.

27. A triia dzi, sep<temvrie> 21, iară au stătut tabăra leşască la un pârâu, care nu-l pomeneşte letopiseţul leşescu anume ce vale a hi fostu; iară adevărat pe la Scumpiia au lovit, ce ori la

o vale ce să dzice Răchita, ori la vreun ciuluc. încă nu trecusă toată tabăra leşască valia cându au sositu Schinder paşia şi acolia au ruptu turcii o bucată mare de tabără şi au luatu şi câteva staguri de la ieşi şi puşci. Şi s-au închis leşii iară acolia, la ceia vale, de s-au apărat toată dzua aceia.

28. A patra dzi, sep<temvrie> 22 au socotit Schinder paşia să le ţie din frunte calia şi au purces înainte şi aproape de Răutu, deasupra Răutului, au tocmit toată oaste frunte. Leşii încă ce-au avut oaste mai aliasă o au tras de pen arepi în frunte şi la o vreme ca aceia la care şi de nevoie nu mai caută a hi toţi viteji, că nu era altă cale de viiaţâ, au mărsu cu toată tabăra direptu asupra temeiului oştii turceşti şi, stându tare şi cu focul, au căutat turcilor a le da cale.

Şi într-aceia războiu au luat leşii de la turci 2 steaguri şi tătari prinşi vii câtva. Şi după ce s-au aşădzat tabăra la Râutu, au mai eşit stiagurili leşăşti de au mai lovit pe o drâmbă de tătarî, carii trecusă Răutul.

29. După aceia petrecanie, să îmbărbătasă leşii şi pierduse toată grije. Iară ce iaste să nu triacă şi orânduiala lui Dumnedzău nu poate să să amistuiască. Amu, fără nice o grije, tare şi sămeţi leşii şi cădzusă la valia Coboltei, unde era de o parte pârâul, de altă parte oaste, loc deschis, fără trecători. Şi pierduse şi Schinder paşia nedejde de a-i dobândire şi trimisesă la Jolcovschii Schinder paşia, poftindu să-i trimaţă un om, să ştie turciaşte. Au trimis Jolcovscâi, ce apoi nu l-au mai slobodzitu Schinder paşia pre tâlmaciul acela.

Cându au fostu amu aprope de Nistru, ca o milă de loc de la Movilău, la un sat anume Slobodzie Saucăi, în ţinutul Sorocii, acolo descălecasă oastia leşască, conacul cel de apoi. Holota, ce era strânsură, temându-să de hatmani pentru dobânda, că jecuise multe case în ţară, să apuce ei trecătoaria la Nistru noaptia, au dat spaima şi toată oastia aşia greu s-au turburat, cât, care cum au putut, au apucat cal, sluga

stăpânu-său şi pedestraş şi căşăreţ, toţi amestecaţi, unii de lalţi . fugindu, s-au şpărcuit toată tabăra, hatmanii rămas singuri, unul într-o parte, altul într-alta.

30. Dzic unii să să hie făcut aceia spaimă din slugile oştenilor, carii merseră la o ariie cu fân, departe de tabără şi să-i hie lovitu tătarâi. Ce, oricum au fostu, spaima ca aceia au fostu, în care nu s-au mai putut îndrepta oastia, să să aşedză. Poate hi şi de grije trecătoarei Nistrului, care de care să apuce mai curundu să treacă.

31. Au priceput tătarâi încă de cu noapte răsipa oştii leşăşti şi încălecase toţi. A doa dzi dez-dimeniaţă, au cădzut mai toate capetele leşăşti, părăsiţi unii şi de slugile sale, alţii rătăciţi, pre mâna tătarălor.

Pre feciorul lui Jolcovschii şi un nepot a lui i-au găsit între cară, răniţi încă de la Ţuţora. Pre Coneţpolscâi cu puţinei oameni buluc, aşteptându dzua, doară ari putea aduna ceva oaste şi să ştie şi de Jolcovscâi ce s-au făcut, l-au încungiurat tătarâi şi au cădzutu viu pre mâna tătarălor. Iară pre Jolcovscâi, numai cu o slugă a lui, rătăcitu, pedestru, l-au *^ashu* o drâmbă de tătarî şi, până a înţelege cine este, vădzându-1 om bătrân, l-au tăiat. Şi apoi din sluga lui înţălegându că este Jolcovscâi, Lau dus capul la Schinder paşia şi au stătut toată dzua într-o suliţă înainte corturilor lui Schinder paşia capul lui Jolcovscâi. Şi într-aceia loc stă stâlp de piatră, făcut apoi de oamenii lui Jolcovscâi şi până astădz, în ţinutul Sorocei, în ceia parte de sat, anume Slobodzia Saucăi, loc la giumătate de milă de la Movilău.

32. Schinder paşia după această izbândă, capetele leşăşti ce-au fostu şi pre Coneţpolscâi, i-au trimis la împărăţiie, iară singur s-au întorsu la Cetatia Albă şi acolia peste puţine dzile Ş^au fârşitu viiaţa. Dzic să fie murit otrăvit de veziriul ce era atuncia la împărăţâie, temându-ş veziriia de dânsul.

Iara tătarâi au lovit toată Podoliia şi Rusiia si fără nice o smmteală de nime, cu plianu multu, s-au întorsu în părţile sale.

Post-au aceia răsipă a oştilor leşăşti şi periria lui Caspar voda, vleato7129<=1621>.

CAPUL AL NOAÂLEA

încep. 1. După domniia lui Gaşpar vodă, au venit la domniie Alexandru vodă, feciorul lui Iliiaş vodă. Iară acel Iliiaş vodă au fostu ficiorul lui Patru vodă Rareş şi după moarte tătâne-său, lui Patru vodă, cădzuse la domniie, precum scrie Uriache vornicul şi au mărsu la soltan Suliman şi s-au turcit, la care întunecaria menţii au venit din defrânate fapte a curviei.

2. Apoi Iliiaş vodă au cădzutu la Rodos, la oprială şi acolia, la Rodos, au născutu acestu Alexandru vodă. Spun de dânsul că la moartia sa au mărturisim lege creştiniască.

3. La începutul domniei sale, oblicind de moartia lui Gaşpar vodă că au fostu pricina Şeptialici hatmanul şi Goia postialnicul i-au omorât şi trupurile lor li-au aruncam în eşitoare, precum s-au pomenit mai sus. Şi cu lege direaptă le-au făcut aceia pediapsă; numai munca ce au făcut fămeilor lor şi îmmei a lui Şeptialici pentru avuţiia au fostu peste pravilă; că pre legea direaptă nice fecior pentru fapta tătâne-său, nice părintele pentru fapta fecioru-i de vârstă nu-i platnic.

4. Domniia era aceasta foarte slabă şi cu purtatul trebilor peste obiceiurile ţărâi. Şi în dzilele lui au venit şi împărăţiia Turcului, singur cu sine sultan Osman la Hotin, asupra leşilor. Că înţelegându împărăţiia de perire oştii leşăşti de Schinder paşia, avia nedejdia că prea lesne va putia să cuprindză den Crăiia Leşască o parte, socotindu că ce au fostu frunte oştilor leşăşti şi slujitori vechi au perit în Moldova, nu or avia leşii nice o putiare să stia împrotiva. Şi măcar că venisă veşti că perşii să gătiadză asupra Vavilonului, să-l ia de la turci, tot au lăsam grije

Vavilonului şi au stătut după gătiria asupra leşilor peste toată iarna, trimiţându şi ceauş la craiul leşescu, dându-i ştire să ştie că-i vine asupra crăiei lui, cu toată putiare.

5. Au acestu obicei împăraţii, de dau ştire unul altuia, cându vor să facă războae unul asupra altuia. De care lucru s-au cutremurat leşii, de vremile aciale, vădzându-şi şi răsipa oştilor au amândoi hatmanii şi a vederia venire asupra sa puteri ca aceia. Ce au trimis şi craiul un sol de la sine la turci, mai multu să vadză şi cu ochii, este adevăratu gătiria turcilor să vie, au numai sintu cuvente. Ce pe solul la împărăţiie nice cu veziriul nu l-au adunat, ce numai i-au răspunsu cu scrabă şi l-au pornit înapoi.

6. Iară craiul leşăscu n-au şădzut fără gătire, ce îndată, iarna, au strânsu săimu şi den ceputul săimului au trimis soli pe la toate ţări creştine, dându-le ştire de vinire asupra sa a împăratului turcescu, cu toată putiare împărăţiei lor.

Şi au stătut la sfat să facă oşti de a stare împrotiva putiarei turceşti şi au ales la săimu să facă 30.000 lefiacii, în carii să fie 14.000 de husari şi 8.000 de pedestrime, altă oaste mai sprintenă şi la 15.000 de cazaci să trimaţă lefe şi singur craiul cu toată pospolita să încalece; şi au stătut şi ei toată iarna de gătire.

Iară de la crăiei streine n-au avut de la nime nice un agiutoriu; mai multu de la holendezî câteva corăbii cu platoşe ?i cu săneţe şi alte măiestrii de oaste. Iară de la celelalte craii creştineşti fără nice o nedejde de agiutoriu s-au întorsu solii lor; Şi încă de la niamţi oprise şi marginile ţărâi sale, nice pre banii ăi leşii să nu facă lefecii, avându împărăţiia Neamţului pe acele remi mare zarve şi amestecături cu Crăiia Buhemului, care crăie, cu altu nume, să dzice Cehul. Aşe lăsasă pre toţi leşî, numai singuri să răspundze împărăţiei Turceşti. Husari încă atâţia n-au putut a face leşii, că acel final de oaste să face cu greu şi cu mare cheltuială.

7. Cât s-au dezvărat, sultan Osman au purces cu mare gătire, cu oşti strânsă de pen toate unghiurile ţărâlor sale. Aşe scrie hronograful leşăscu, că şi din limbi, apoi şi din iscoade ce avia leşii la turci, cum au avut sultan Osman 300.000 de călări, 12.000 de iniciari, 80.000 de tătari cu Zaimbu Chierei sultan, hanul Crâmului, fără de ostile munteneşti ce era cu Radul vodă, domnul muntenescu. Amu aproape de Dunărea fiindu sultan Osman, au venitu veste, cum au luat perşii Vavilonul; ce tot au păzit calia asupra leşilor.

8. La leşî lipsiia hatmanii amândoi; că Jolcovscâi, hatmanul cel mare perise, iară Conetpolscâi, al doile, hatman, era la închisoare la Ţarigrad şi era zarva între Ieşi pentru hatmăniie. Ce craiul Jigmontu, ferindu-să să nu cadze la mai mare împărăchiare între capete lucrul, au răspunsu domnilor că aştiaptă pre Conetpolscâi să iasă din robie. Şi este pravila lor aşia, ales la capeteli oştilor, să margă pre rându din stăpâni mai mic la mai mare. Deci ostile toate au datu pre mâna lui Hotchievici, hatmanul de Litfa, om vestit din tinereţăle sale la războae şi atunce de vrâsta sa, ca de 80 de ani.

9. Cu 14.000 de oaste au purces deodată Hotchievici hatmanul şi înainte sa au trimis cu 4.000 de oameni pre Liubomirscâi să triacă îndată Nistrul la Hotin, fiindu cetatia Hotinului din dzilele lui Gaşpar vodă pre sama leşilor. Deci întrându Liubomirscâi în ţară, pân a să apropiia ostile turceşti, au prădatu ţara până în laşi, eşindu şi lăsindu şi Alexandru vodă Eşii, cu fuga, la Roman. Şi au arsu leşii şi Eşii şi din prada ţărâi au strânsu hrană, care apoi au ţinut pre Ieşi toată vremia, cât au fostu la Hotin.

In urma lui Liubomirscâi au sosit şi Hotchevici hatmanul la Hotinu şi apoi, după Hotchevici, şi feciorul craiului leşăscu, Vladislav, cu 16.000 de oaste. Nu ştiu ce vină or hi dat bieţălor trâgoveţi la Hotin, a o samă ce au fostu mai fruntia, de i-au înpensu din cetate de pe zid, făr' de nici o milă, leşii.

10. Amu era împărăţiia la Ţuţora, iară cazacii tot nu sosisă la'-Hotin, cu mare mâhniciune leşilor şi amu agiungia tătarâi până în tabăra leşască, cât pierduse leşii de cazaci nedejde.

11. în 20 dzile a lui avgust au lovitu un soltan cu ostile sale şi cu mulţi şi din oaste turcească, la tabăra leşască supt Hotin, cât s-au gândim Hotchevici hatmanul şi alte capete leşăşti, că amu şi împărăţiia singură este sosită şi scoasesă şi leşii toată oastia la câmpu. Ce tătarâi, după puţină năvală, s-au dat îndărăptu. Şi atunceşi, în ceiaşi dzi, au sositu şi 1.000 de cazaci înaintea hatmanului lor, anume Sahaidacinâi, dându-i ştire că soseşte şi oastia căzăcească cu tabăra legată, de trei dzile tot cu războiu prin tătarî; că trecusă cazacii pe la Soroca şi zabăvindu-să cu prada, pe hire lor, îi apucase tătarâi pe cale.

A doa dzi, 21 a lui avgust, au sosit şi Sahaidacinâi cu 20.000 de cazaci şi într-aceiaşi dzi, orânduindu Hotchevici şanţurile pe lângă tabără şi făcându căutare cazacilor, au dat ştire străjile, cum soseşte împărăţiia cu toate oşti în tocmală, cum dzic la turci, alai. Ce au lăsam şi Hotchevici căutaria cazacilor şi au scos şi el toată oastia la câmpu cu tocmală, puindu oaste şi pen văi şi pin ceretei supuse. Singur au stătut cu parte mai aliasă a oştii frunte, gândindu că or da turcii îndată războiu.

Ce oastia turcească n-au stătut de războiu, ce, cum au sosit, au început a descăleca şi a întinde corturile. Cantemir paşia numai, cu ostile sale, au făcut năvală odată la aripa leşilor; ce vadzindu oaste leşască supusă prin toate văile, au purces şi el spre descălecatul oştii sale. Iară turcii scoasesă o samă de pusei si da în oastea leşască; şi au fostu harţuri între oşti până în sară.

12. Avgust 22, dez-dimeniaţă, au cuprinsu turcii tot locul acela cu corturi, unde statură leşii în dzua dintâiu. Leşii încâ au scos oaste împregiurul taberei aproape şi într-aceia dzi toată năvala turcilor au fostu asupra cazacilor, vădzându-i încă fetă ţanţuri şi osebiţi de tabăra leşască.

13. Avgustu 23 dzile, dez-dimeniaţă, gătiţi turcii de războiu, cazacii era descălecaţi cu tabăra lor mai gios pe Nistru, deosebi de tabăra leşilor, încă fără şanţuri, numai încheiată cu căruţele. Acole, la cazaci, au făcut mare năvală cu toate ostile turcii, cât să vedia luată amu tabăra căzăciască. Ce au stătut cazacii foarte tare şi cu nevoinţa a hatmanului lor, care era om, oştian direptu, şi li-au datu şi Hotchevici hatmanul agiutoriu cu 3 roate de nemţi şi cu o 1.000 de haiduci cu bardişe [iaste un feli de arme, topoară cu coade lungi].

Deci, cum au vădzut cazacii agiutoriul, au sărit dreptu asupra iniciarilor, bătându-se de la o vreme de ţiiş cu sâneţăle, cât li-au căutatu a să da înapoi inicerilor. Şi aşia, gonindu cazacii şi haiducii pre iniceri, s-au întărâtam şi ostile călăreţâ şi s-au făcut o glogozală mare între oşti, adăogându-să şi din oşti turceşti cu tătarâi şi din bulucuri a leşilor la aceia aripă, unde era sfada, cu mare vrăsare de sânge. Şi într-aceia dată, la acela războiu, au peritu capete câteva den iniceri şi paşia de Silistra, vestit războinic. Din pârtia leşilor, din capetele au peritu Zavişa şi Endriiovschii, amândoi rohmistri. Şi din capetele tătarâlor de Litfa au perit Bogdan mârza şi Ţarovici, iară mârzac.

Lucru mare, cumu-i laudă hronica leşască, cum au stătut de bine atuncia împrotiva turcilor, măcarî că sintu şi ei turci de lege. In ceia dzi, spun să hie chemat soltan Osman pre iniceri şi-au dzis că nu va mânca, până nu or lua tabăra căzăcească.

14. 24 a lui avgust, leşii la câmpu n-au eşit, ce au stătut toată oastia la întăritura şanţurilor; că pân-atuncia pe mai multe locuri era tabăra leşască numai cu cară îngrădită. Iară turcii într-aceiaş dzi, vădzându că leşii nu stau la războiu, ce de lucrul şanţurilor, şi călării de-a valoma cu inicerii pedestri întâi au dat năvală unde era fruntia şanţurilor. Şi acolia dându-le tare nempi răspunsu, s-au mutat mai sus, cercându loc mai slabu; ce ***şi*** acolo, la năvală au cădzutu mulţi turci.

Apoi şi la al treile loc, au luat mai despre Zvance; ce şi acolia s-au apărat leşii tare. Şi până amiadzedzi au dodeit pe Ieşi, iară de la amiadzedzi, iară cu totă năvala au lovim la tabăra căzăcească, care amu era grijite peste nopte, cu 2 rânduri de şanţuri: un şanţu tocma pe lângă cară, iar altu rându de şanţuri mai departe de tabără. Şi amu, lipiţi de şanţurile leşilor, multă oaste turcească au peritu de cazaci într-aceia năvală şi au gonit, leşii pre turci înfrânţi de focul cazacilor, până în corturi.

15. Avgust în 25, nimica n-au gândim turcii de paguba oştii sale ce au avut; ce a doa dzi, au scos puşcile cele mari şi s-au apropiiatu de şanţurile cazacilor şi au dat nepărăsit în cazaci câteva ceasuri. în loc de minune, scrie hronograful leşescu, că dându aşia desu şi mai multu de un cazac, anume Vasilie sotnicul, n-au perit; iară cai au omorât mulţi în tabără.

După 4 ceasuri ce începuse a bate puşcile în cazaci, au eşit cazacii ş-au făcutu năvală la puşci, de unde bătia. Şi din aripa despre Ieşi au lovit un stol de Ieşi, iară într-acolia şi au împensu pre toată oaste aceia de pe lângă puşci şi au apucat toate puşcile °cle apropiiate. Şi au mărsu într-aceia dzi până în corturi turceşti cazacii, cu mare spaimă în toată oaste turcească şi amestecătură. Ce cum şi-i hire cazacilor, la dobândă lacomi, au dat îndată de jacuri şi cu aceia zăbavă, avându vreme turcii, au împensu iară pre cazaci şi de la corturi şi de la puşci. Puşcilor apucase cazacii de le stricase roatele şi straturile.

16. Dintr-aceia dzi amu au mai răsuflăm cazacii şi s-au acolesitu turcii despre parte leşilor cu năvala; că să deprinsesă leşii de sta gata bulucuri, călări şi cât îi împengia cazacii din f°c pre turci, iară leşii loviia din aripa.

Deci, den 26 a lui avgust au cădzut greul asupra leşilor; că ln 27 a lui avgust mare năvală au făcut turcii la oaste leşască, care era scoasă din nafară de şanţuri şi au înfrântu pe Ieşi şi 2 °ulucuri de nemţi a 2 polcovnici au peritu cu totulu.

Mare bucuriie în turci şi semeţiie de atâte capete de nemţi, de carii sta o grămadă înainte corturilor împărăteşti. Şi să nu hie întorsu pre turci îndărăptu nişte stiaguri de husari, la grije era şi toată tabăra leşască; aşia să amestecasă de rău leşii. Au luatu într-aceia dzi turcii steagul lui Hotchevici; rumpându-ş zăbala calul stegariului, care purta stiagul de husari, la Hotchevici; l-au băgat pe stegariui fără voe lui în desime turcilor. La aceia grije, scrie hronograful, că singur moşniagul Hotchevici au eşit din şanţuri afară şi pin toate celelalte porţi eşiia orânduită oastia; şi aşia s-au dezbăraţii de oarbă năvală turcilor, într-aceia dzi. Iară oaste au peritu multă într-aceia dzi din Ieşi şi stiagul lui Hotchevici cu stegariui.

17. In 28 a lui avgust şi 29 şi 30, turcii au şedzut pre odihnă, iară Hotchevici hatmanul mâhnim pentru steagul său, care lucru la oştenii acestor părţi şi în locu de necinste şi în locu de piedzi răi să socoteşte.

18. In dzi 1 a lui sep<temvrie> au pus gându leşii să lovască cu toată oaste sa noaptia pre turci, numai să lasă pedestrime la şanţuri; şi aşia au făcut. Toată oaste scosesă den afară; ce au împiedecatu lucrul şi gândul lor ploae.

A doa dzi au oblicit turcii gândul leşilor den haiduci unguri, carii fugiia totdiauna de la Ieşi la turci şi de la turci rusii totdeauna. Iară cazacii tot nu s-au răbdatu şi pe ploae; la o aripă de corturi au îndrăznit de i-au lovit, tot într-aceia noapte.

19. A treia dzi a lui sep<temvrie> au venit în tabăra leşască de la Radul vodă domnul muntenescu, Batiste Veveli, om de niamul său critian; dzic să hie fostu cu ştirea veziriului, îndemnându pre Ieşi să trimaţă sol de pace la turci. Şi nu s-au apăratu leşii, ce au trimis foarte om cu ispravă de la sine, anume Zelenschii, să întrebe, putia-vor să să priimască soliile la împărăţiie, au ba. Şi de atuncia îmbla şi soliile. Iară şi singele bieţilor oşteni mai multu să vărsa din îmbe părţile între dânşii, în toate dzile şi în tot ceasul.

II 20. în 5 dzile a lui sep<temvrie> au obârşitu turcii şi podul peste Nistru şi au trecut şi în ceia parte de Nistru oastia. Avia hrană până atuncia slobodă de cai leşii peste Nistru; iară din ceiaş dzi i-au închis şi den ceia parte. Şi tot într-aceia dzi au venit şi Caracas paşia de Buda, carele temându-se de împărăţiie, scârbită pe dânsul pentru zăbava, trimisesă răspunsu veziriului că nu va merge la adunare, până nu va hi întâi în tabăra leşască.

21. Toată oastia turcească iară să pornise după Cărăcaş paşia şi din toate părţile au stătut năvală asupra leşilor, iară mai mare cu multu unde era singur Caracas paşia. Era acel loc despre Zvancia, unde era mai slabă tabăra leşască. îl dusesă pre Caracas paşia anume la acel loc nişte unguri ce fugise de la Ieşi la turci. Şi aceia năvală au făcutu la şanţurile leşăşti, cât să nu hie apucat a eşi un buluc de nemţi cu un căpitan, anume Veer, neamţu, şi s-au prilejitu vro 2.000 de cazaci, carii păştia caii, ţiindu-i a mână pin ceretei, luasă Caracas paşia şanţul leşilor.

Ce nemţii ca din dos să prilejise a oştii cei turceşti şi alţii di pe şanţuri au vărsăm focul în turci, cum dau nemţii, o dată. Şi dintr-acela focu au nemerit glonţul den sineţu pe Caracas paşia direptu pren capu. Deci, cât au vădzut turcii c-au cădzutu Caracas paşia, s-au dat îndărăptu. Eşit-au şi leşii călări din Şanţuri, iară n-au gonit pre turci, stându, după sprejenială de alte locuri, pe unde mai năvăliia turcii.

22. Slăbise leşii de hrană şi de desimia mare de trupuri să Pornise mare putoare în tabăra lor; că nu mai biruia a căra trupurile în Nistru. Deci să scoarnise boale între oşteni şi mai `ârtos muriia caii de o boală ce era în cai. Feciorul craiului, Vladislav, dzăcia bolnav şi Hotchevici hatmanul iară aşia; din care boală au şi murit acolia, la Hotin, Hotchevici, sep<temvrie> 14, om între Ieşi vestit de lucrurili războaelor. Spun de dânsul, pân-au fostu viu, cându au venim pomeniria de pace de la Radul vodă, să hie dzis: „lasă, lasă, să vie Simedriul, că va căi soltan Osmanu c-au venit asupra leşilor".

23. Trei dzile după periria lui Caracas paşia, turcii au şădzutu fără războiu, iară tătarâi ardia şi prăda Ţara Leşască la vederia ochilor a leşilor şi ei închis de toată hrana. Mai multu ce războiia cazacii pen păduri, pe la cetăţi de pe aproape şi aducia câte oarece hrană, ce iară nu de agiunsu.

Şi au ales şi leşii într-un rându, noaptia, cu vre 1.000 de haiduci nişte cară, de au adus den Cameniţă puţină hrană şi iarbă de sineţă; că împuţmasă leşii şi iarba şi plumbul. Şi boale să scornise multe în nemţi şi în Ieşi şi mai ales boală de ventre, învăţaţi cu beria, cu horiică şi acolo numai apa Nistrului era băutura, care este foarte gria la băut.

24. Svătuia unii din leş să lase pedestrime să apere şanţurile, iară ei să iasă călări. Alţii sfătuia să porniască pre feciorul craiului, să margă el să sirguiască pe craiul, pe tată-Său, să vie mai curundu cu agiutoriu. Şi să burzuluisă şi oastia Litfei, numai să o plece din tabără. Ce apoi toate aceştia sfaturi li-au aşădzat Liubomirscâi, pre carele l-au şi ales oaste şi în locul lui Hotchevici şi hau pus feciorul craiului hatman.

25. In 15 a lui sep<temvrie> să întorsesă şi solul lor, Zelenscâi, trimis la veziriul şi tot într-aceiaş dzi au lovit turcii iară tabăra leşască, la poarta Litfei, ce făcusă leşii în cele 3 dzile o tabie, adecă o baştă den afară de şanţuri, de care nu luasă turcii aminte. Ce şi de la şanţuri şi den tabie, dându tare leşii foc, au căutam turcilor a să da înapoiu.

A doa dzi, sep<temvrie> 16, au trecut puşcele turcii în ceia parte de Nistru şi au bătut toată dzua în tabăra leşască. Şi toată dzua aceia numai un neamţu au ucis, la corturile feciorului craiului. Şi tot într-acia dzi au trecut Nistrul şi sultan Osman, singur şi au mersu de au vădzutu Cameniţă. Pusesă să bată o cetăţuie anume Panăvţii, lângă Cameniţă, ce era nişte haiduci, puşi acolia de pază. Ce au perit câtva turci de haiduci şi au lăsatu-o cetăţuia aceia nedobândită. Iară pe lângă Zvancia, numai căci au trecut pe lângă cetate.

Scrie letopiseţul leşăscu, să hie dzis soltanu Osmanu pentru Cameniţă: „Dumnedzău au făcut-o această cetate şi Dumnedzău va lua-oă." Iară în dzilele noastre au luat-o sultanu Mahmetu, împăratul turcescu în 9 dzile, pentru păcatele leşilor şi netocmala între dânşii.

26. Făgăduită era plata tătarălor la Hotin de soltan Osmanii, care va aduce cap de cazac, să ia câte 50 ughi de auru; deci alerga tătarâi, lovindu pin Ţara Leşască ţărănimia şi le aducia capetele şi lua bani. Ce cărasă nişte grămădzî de capete de ţărani înaintia corturilor împărăteşti, cu numele de cazaci. Iară oastia turcească, neputându strica leşilor den frunte, au trecut Nistrul puşcile cele mare şi bătia foarte tare den ceia parte pre cazaci şi o parte de tabăra leşască. Numai ce au căutam a să muta de la mal şi cazacilor şi leşilor, de pe unde agiungia puşcile.

Şi în 16 a lui sep<temvrie> acela războiu şi năvală să făcusă, cât amu didiasă tătarâi înot să treacă apa, să între în tabăra. Care grije vădzindu Liubomirscâi, carele era în locul lui Hotchevici celui mortu, au coborât nemţi pedestri cu foc şi s-au îmbărbătat Şi cazacii şi au începutu a da foarte desu focul, cât au căutaţii turcilor a părăsi deodată puşcile şi a să mai depărta de la mal.

27. Aciaste lucrându-să la Hotin, craiul leşăscu Jigmontu ʾcniia încet, cum să dzice, leşeşte, într-agiutor fecioru-său. Şi amu împuţinase de tot tabăra leşască iarba de sineţu şi de hrană cta foarte strânşi, care nevoie nice de la turci nu lipsiia; că flămândzisă foarte rău şi turcii şi în toate dzile veniia veşti de mare prădzi că făcia cazacii pre Maria Niagră.

Deci venisă iară Batiste Veveli de la Radul vodă, domnul Muntenescu, cu făgăduinţă tare, că or hi priimite soliile; numai de zăloage poftise leşii de la turci. Au adus răspunsu că iaste cu ruşine împărăţiei să dia zăloage. Deci şi leşii au ales pre Iacov Sobeţcâi, tatăl craiului leşăscu ce-au fostu şi pe Joravinscâi, castelianul de Bâlza şi au mărsu solii leşăşti în tabăra turcească.

28. Schimbasă împărăţiia pre vezirul la scrabă că n-au fostu harnic a lua tabăra căzăcească şi pusesă altu veziriu, carele să-ş arate lucrurile mai tare, au dzis solilor leşăşti să lege bir pre an la împărăţiie. Care lucrul nici într-un chip nepriimindu solii leşăşti, pre dânşii i-au oprit, iară oastia toată cu mare gătire şi cu toate puşcile şi măistriile au pornit cu sine asupra taberii leşeşti. Şi o parte au pus dencoace de Nistru să bată, iar altă samă cu sine au trecut Nistrul; şi au bătut în ceia dzi, toată dzua, sep<temvrie> 24 şi sep<temvrie> 25? Ce făcuse pre mal şi leşii şanţuri dincoace, iară tot îi strica din puşci turcii şi mai rău din ceialalta parte de Nistru. Şi aşia să lupta toate dzilili aciastia până în 27 a lui sep<temvrie>.

29. Au acestu obiceiu cazacii, daca li să dodiiaşte răul şi pier de puşci, esu de dau năvală, tocma acole, de unde batu puşcile; care hirea lor, hie cine va hi vădzut ia Suceavă, când închisiasă Ştefan vodă Gheorghie pre feciorul lui Hmil. Aşia au făcut şi la Hotin, cându părea turcilor că sintu pătrunşi de morţii ce făcia puşcile într-înşii, că-i bătia atuncia în cele 5-6 dzile 60 de puşci, cum scrie hronograful leşăscu, tot de cele mari, ce le dzic balemezuri, şi-i socotiia spăimaţi. Atuncia, în 27 a lui sep<temvrie>, au făcutu cu hatmanul său, cu Sahaidacinii <sfat> şi s-au orânduitu în 2 bulucuri: o parte în ceia parte de Nistru şi altă parte din ceasta parte. Şi aşia au făcut. Noaptea au purcesu şi au trecut Nistrul pe pod la Zvance, că avia şi leşii pod peste Nistru, mai sus de Zvancia împrotiva Zvancei şi au lovitu tocma şanţurile veziriului din ceia parte, cât i-au căutatu şi veziriului în ceia noapte a nu mânia supt cortu. Iară dincoace, aceia spaimă şi glogozală făcuse în oaste turcească, cât în giumătate de oaste fugisă de supt corturi la altă parte de tabără; părăsisă şi puşcile şi să făcuse o amestecătură mare. S-au împlut cazacii de borfe, de săbii, de rafturi, de corturi, iară mai multe au tăiat şi le-au răsturnat şi cu mare dobândă s-au întorsu în tabăra sa.

;. 30. De miram era la împărăţiie şi la toate capeteli împărăţiei neînfrântă şi neînspăimată hire căzăcească, la ce strânsoare aniu era.

31. Amu aducia tătarâi şi limbi, carii spunia de singur craiul leşăscu sositu la Liov. Ce a doa dzi după aceia petrecanie din cia noapte, au chemat împărăţiia pre vezirul la sine, iară puşcile din ceia parte totuş au bătut pân-în desară; iară singur veziriul au stătut cu solii leşăşti la legături de pace, avăndu veste şi de sosirea craiului la Liov.

32. Multu au stătut turcii să priimască leşii cevaş bir, ce leşii nice să pomeniască acestu lucru n-au priimit. Deci, după multă frământătură au stătut şi s-au ales pace, sep<temvrie> 29 dzile, pre calendariul nostru, iară pre a papâştaşilor oct<omvrie> 9.

33. Legăturili despre împărăţiia au fostu aceştia: Pace vecinică de la turci să aibă Crăiia Leşască; niceodată asupra ei oşti să facă (iară, ia, cum ţin). Pre tătari să-i opriască să nu îmbie, stricându în ţărâle leşeşti. La Moldova paşi să nu puie (iară şi de ceia, măcar de n-ar hi aproape) şi alte mănânţuşuri, pentru semnele hotarălor la câmpii Oziei şi despre Tighinia.

34. Iară de la Ieşi era aceştia legături: în Moldova cu oşti să nu mai îmbie. Pre cazaci de la mare să-i opriască. Cetatea Hotinului sa dia pre mâna domnului de Moldova. Sol mare eu daruri şi cu întăritura legăturilor de pace să trimaţă la împărăţiie.

Şi numai ce le-au căutatu leşilor mai apoi, mai în silă, a Priimi şi a lega şi 30.000 de cojoace, din an în an să dia tătarălor. Şi aşia aceştia istovindu-să, în loc într-îmbe taberile, Şi turcească şi acea leşască, au strigat strigătorii pace şi în loc 'u părăsim şi armele de îmbe părţile.

35. în 30 dzile a lui sep<temvrie> s-au făcut târgu între Ieşi Şt între turci; au cumpăram leşii mulţi cai turceşti eftini, corturi Şt turcii de la Ieşi postav, pistoale. Şi iarrâş în dzi întâiu a lui °ct<omvrie> şi a doa dzi, iară au făcut târgu ostile între sine.

36. A treia dzi după pace legată, au purcesu împărățiia în gios de la Hotin. Eșisă toată oaste, leșască în tocmală la câmpu și petrecându bulucurile turcești, îș lua dzua bună cu clătirea capului de la Ieși.

Apoi, a patra dzi, și leșii, după purcesul împărățiii, oct<omvrie> 6, au eșitu și ei din șanțurile sale cu cazacii, lăsându cetatia Hotinului pre sama Radului vodă, domnului nuntenescu. Că domnul țărâi noastre Alexandru vodă, precum s-au pomenit mai sus, viindu la Hotin împărățiia, n-au aflatu nemică grijit, nice poduri, nice conace și țara aflându-se fugită și stricată de Ieși, s-au scrâbit pre Alexandru vodă așia de rău, cât numai era să-1 omoară.

Ce l-au scos de la moarte veziriul, iară de urgie mare n-au hălăduit, că până la Hotin, tot au fostu legat la pușci în obedzi și toată vremia aceia, cât au fostu împărățiia la Hotin, tot au fostu la închisoare, până la întorsul împărăției spre Țarigrad.

37. Pre cale mergându împărățiia, mare scădiare au avut în oameni, hămnesită oaste și caii, că lovisă niște răceale și ploi cu ninsori. Și de atuncia sintu luate și Renii cu câteva sate de soltan Osmanii, sate de țară pe Dunăria, ascultătorii! cătră ocolul Galaților și sintu date de împărățiie cătră Smil, de atuncia, căruia olat venitul iaste închinații la mormântul lui Mahmet, ce iaste în Țara Arăpască, aproape de Mare Roșie.

38. iară craiul leșescu Jigmontu, înțelegându de pace făcută între turci cu fecioru-său, s-au făcut mânios deodată; ce era zugrăvită aceia mâniie. Că pospolita veniia foarte încetu, velcopoleanii atuncia trecia Visla, iară Litvei veniia asupra craiul șvedzăscu Gustav, la Riga, care cetate vestită foarte între cetățile lumii, atunciaș au luat-o șfeclul.

39. Și așia au fostu lucrurili împărăției cei dintâi, cu veniria lui sultan Osman la Hotin, în anul de la zidiria lumii 7130 <=1621>.

CAPUL AL DZIACILE

încep. 1. După gria de scrabă împărătească mazilie a lui Alexandru vodă, feciorul lui Iliiaș vodă, încă de pe drum mergându împărățiia la Hotin, au trimis iară la Ștefan vodă Tomșia și iară i-au dat domniia țărâi.

2. Amu mai blându Ștefan vodă, la a doa domniia sa, precum au putut întâi, îmblându singur pe la bejenii, strângându conace împărăției și aflându-se la slujbă. Și cât s-au mântuit de împărățiie, s-au apucat cu toată osirdiia de obârșiria mănăstirei Soleai, care o urdzise la domniia dintâi, ce nu o frâșise. Este mănăstiria Solea obârșită de dânsul și sfințită în anul 7131 <=*\622*> după împărățiie.

3. în locu, peste voia leșilor era domniia lui, că era în mare vrajbă cu dânșii și pre Radul vodă ave iară mare nepriiatin. însă siliia Ștefan vodă să nu dia ceva pricină leșilor, fiindu atuncia de curundu legați cu priiatenșug nou împărăției.

Și, după împărățiie, într-acelaș anu, vara, a solului care veniia de la Ieși la împărățiie, cu întăritura păcii ce făcuse la Hotinu mare cinste și vâlhvă au *silhu* să-i facă; iară tot pre Ieși priiatini a face n-au putut.

4. Era solul de la craiul leșescu un om mare, anume chiadzul de Zbaraj, din Vișnovecești, cu mulțime de oameni Și cu desfrânate de tot podoabe, cât de-abia de să află în vro istoriie pe aceștia vacuri soliie ca aceia la vreo împărățiie prilejită, cu 300 de oameni călări, fără pedestrași pe lângă carate Șt cară ce avea și pân-în vezetei îmbrăcați cu urșinice. Ciubărâle cu carile adăpa caii, de argintu, și cofe, barilce; la hamuri țintele Și la haiduci cepragi de argintii. întrându în Țarigrad, au pus potcoave de argintii, numai câte un cuiu bătute la cai, anume să cadă pre ulițe.

5. Eșindu-i Ștefan vodă o milă de loc înainte cu câteva gloate, în carată cu sine solul nu l-au poftit, nice au priimit să hie la masa lui Ștefan vodă, ia ospățu. Iară Ștefan vodă și la

purcesul lui din Iaşi spre Ţarigrad, iară l-au petrecut cu cinste, până la locul unde au făcutu apoi Barnovschii vodă un hălăşteu, ce să chiamă Iazul lui Barnovscâi pân-astădz.

6. Acolia l-au tâmpinat călăraşii de la Ţarigrad, cu veste că s-au schimbaţii veziriia şi au stătut veziriu unul ce-i era lui Ştefan vodă priiatin. Cum au înţăles din călăraşi de veziriia acialuia vezir veste, îndată au zis gloatelor să să întoarcă şi în loc s-au întorsu şi singur, poftorindu cu glasul: „Lasă, câine leşe, că te voi purta eu".

Şi neluându-ş nice dzua bună de la sol, s-au întorsu la scaun; şi au trimis şi înainte solului, pen ţară, pe la toate conacele, de i-au tăiatu obroacele.

7. Sosindu solul acela la Ţarigrad, au aflatu împărăţiia lui soltan Osman la mare turburare şi închis Ţarigradui din rădicatul iniei arilor asupra împărăţiei. Şi au ţinut acia turburare 9 dzile, închis toţi, cineş la casele sale, cu mare grije şi spaimă.

Şi oamenilor celor streini şi solilor eşise poruncă de la caimacamul, cine era suptu aceia vreme, nime denafară de casa lui să nu iasă. Deci şi solului leşăscu au eşit răspunsu să stia denafară de Ţarigrad. Şi au şedzut solul toate dzilele acele la un sătcel denafară, anume Halcali, pân-la aşădzare împărăţiei lui soltan Mustafa, în locul lui soltan Osman.

8. Iară pricina rădicării a iniciarilor asupra lui sultan Osman au fostu aceasta: întorcându-se sultan Osman fără isbândă de la Hotin, da toată vina inicerilor, că n-au vrut să stia la războiu, cum s-ari cădia slujitorilor celor buni, mustrându-i pururea că sintu buni numai de beţiie, să hie călcători legii lui Mahmet. Ce aşedzase gândul pe toţi să-i stângă şi să facă slujitori arapi, carii stătuse la Hotin mai tare la războe; şi în toate nopţi îi sugruma pre iniceri. Iară neputându aşe plini pre voe gândul în Ţarigrad, ş-au ales cale la Anadol, spre mormântul pro-rocului său, la închinăciune şi pusesă amu de au strigat pre

obicei şi strigătorii, dându ştire de gătirea purce-sului împărătescu.

9. Vădzându inicerii gândul împăratului aşedzat spre stângeria lor, întâi la veziriul şi la muftiul, în gloată strânşi, au mărsu şi au strigat să grăiască împărăţiei să să lasă împăratul de acee cale, fiindu de curundu descălecaţi den oaste, *lipsiţi* de toate. Ce dacă n-au putut face nimica cu graiul vezinilui şi a muftiului, să întoarcă pre împăratul din cale, a doa dzi s-au strânsu cu toţii, plecându spre sine şi pre spahii au mărsu la curtia împărătiască şi au strigat să să lasă împăratul de cale; însă venisă în ceia dzi fără arme.

Ce răspundzindu-le sultan Osmanii că aşia va să facă, aşia va face, a triia dzi au venit la curte cu mulţime din toate unghiurile Ţarigradului, mulţi carii nice iniceri nu era şi au lovit caseli împărăteşti şi îndată hadâmbii, ce era fruntia pe lângă sultan Osman, i-au făcut fărâme. Singur sultan Osman scăpase deodată la grajdiuri; ce l-au găsitu iniciarii.

10. Era între casele ciale din grădini sultan Mustafa, un unchi a lui sultan Osman, ascunsu, care fusesă întâi împăraţii, puţină vreme; ce fiindu la hire foarte prostatecu, îl *scosesa* den mipărăţiie şi-l ţinia ascunsu între grădini. Acolia oblicindu-l micerii, au năvălim şi l-au apucatu de acolia, înspăimat de moarte, şi l-au pus în scaun, strâgându cu toţii: „Acesta ni-i împărat".

11. Dacă stătu sultan Mustafa la împărăţiie, cu învăţătura lui au luat inicerii pre sultan Osman şi l-au pus pre un cal P'ostu, acoperit pre capu, să nu-l cunoască nime şi întâi la Edi Cula îl duce; apoi temându-se sultan Mustafa să nu iasă cumva ˡ°tă la împărăţiie, au trimis poruncă să-l omoară. Şi °morându-l inicerii pre cale la Edi Cula, l-au îngropat la un mecetu împărătescu, iară fără nice o cinste.

12. Deci solul leşăscu ş-au dat soliia la soltan Mustafa, uitrându în Ţarigradu cu aceia podoabă şi vâlhvă, cât este în

voroavă țarigrădenilor soliia aceia până astădzi. Potcoave de argintii pusesă la o sama de cai, numai câte cu un cuiu prinse, anume ca să cadză pre ulițe, şi alte zburdate cheltuiale. Care toate cele apoi l-au adus şi pre solul acela la mare nevoe şi cheltuială şi pre Ieşi la mare căință, cât este legatu cu săimu, oameni mare ca aceia de atunci să nu mai trimață la turci.

Şi să nu hie fostu nevoința Radului vodă, domnului muntenescu şi după ce slobodzisă turcii pre sol, s-au prilejit de-au lovit nişte cazaci pre Mare Niagră. Deci răpedzise Impărăţiia de olacu ceauş, să-1 întoarcă pre solul; ce Radul vodă, mainte oblicindu povestia, i-au datu de sârgu cale pren Țara Unguriască.

13. Spun de solul acela, dacă l-au dus la împărăţiie, după adunare, n-au vrut să dzică nimica, căutându pe după sine vreun scaun să şadză şi şedzându să-ş dia soliia. Şi aşteptându câtva, vădzind că nu-i dau scaun, cabanița ce era pe dânsul, învălindu-oă, au pus şi au şedzut în locu de scaun. Şi după solie n-au vrut să mai priimască haina, răspundzându să fie prețul ei la visteriia împărătiască de un scaun, să fie de solii leşăşti. Şi aceasta poveste au rămas de aceia soliie şi alte cheltuiale desfrânate peste măsură.

14. Nemică asia însemnam în ceialalți ani ai domniei aceştiia a lui Ştefan vodă Tomşăi nu s-au prilejitu, ce era țara în pace şi în tot bivşugul, cât paria hie cui că nu iaste domniia acelui domnu dentâi, tot în zarve. Şi până la domniia lui aceasta, la toate biruri să ținia în samă la visteriia împărătiască câte 5.000 ughi, lefele darabanilor.

15. Numai nice într-un chip nu-l lăsa în pace Radul vodă, domnul muntenescu, ce sâpându-1 totdeauna şi astădzi şi mâine, i-au venim lui Ştefan vodă mazilie iară, în care i s-au prilejit şi moartia în Țarigrad. Şi avuțiia ce au avut, toată au luat-oă Impărăţiia.

^ 16. Domnu Ştefan vodă Tomşia, mare vărsătoriu de singe, gros la hire şi prostatec, cât îi paria că iaste aşia bine, cum domniia întâi. Iară la a doa-i domniia, cu multu schimbam într-altu chip, după patime ce-i venise şi lui la capu. Şi el au făcut şi beserica domniască pe poarta curții şi cu domniia fericită țărâi.

în locul lui au stătut domnu în țară Radul vodă cel Mare cu a doa-i domniie.

CAPUL AL UNSPRĂDZECILE

încep. 1. Domniia Radului vodă celui Mare împărăției, nu domniei sămănătoare şi pentru lucrurile şi tocmalele casei lui i-au dzis Radul vodă cel Mare.

2. Scrie Pliutarhu, vestit istoric, la *Viiața lui Alexandru Machidon,* care au *scris Alexandriia* cea adevărată, nu basne, cum scrie o *Alexandrie* den grecie, ori dintr-altă limbă scoasă pre limba țărâi noastre, plină de basne şi scorninturi, el dzice că hărniciia împăraților şi domnilor mai multu să înțelege din cuventele lor şi sfaturi grăite de dânşii, care cum şi pân-încât au fostu, decât den războae făcute de dânşii; că războaele, avuțiia şi prilejul vremii face mai de multe ori, iară cuvântul şi sfat înțeleptu den singură hiria izvoriaşte până în cât iaste, precum dzice şi înțelepciunia lui Solomon: „Iz ust pravednago isfiodit razum" <= Den rostul direptului izbucniaşte ˡnțelepciunia>.

3. Fostu-au acestu domnu, Radul vodă, deplin la toate şi mtreg la hire. Cuvântul ce-l grăiia ca o pravilă era tuturora. Giudețele cu mare dreptate şi socotială, fără fățărie, cu cinste, iară nemăruia cu voe veghiată. Avia acestu cuvântu: „Domnu hie care, cându giudecă pre un boerinu cu un curtian, ochii domnului să fie pre boierin, iară giudețul pre cale sa să margă. Şi aşia, cându să părăşte un curtian, c-un țăran, mai de cinste

să fie curtianul şi la cuvântu şi la căutătura domnului, iară nu abătându-sâ giudeţul din cale sa ceia diriaptă".

Şi la multe divanuri, cătră vornicii cei de gloată dzicia: „Vornice, dzi celui om mâine să mai iasă la divan", ferindu să nu să hie greşit cumva giudeţul. Şi de să prilejiia cumva negâcitu giudeţul la un divanu, să îndrepta la altul. Dzicia de multe ori: „Nemică nu ocăriaşte pre domnul aşia, ca cuvântul nestătător".

Pentru boeri dzice: „De mare folos şi cinste este domniei şi ţărâi boerinul înţelepţii şi avut. Că dacă are domnul 5-6 boiari avuţi, nice de o nevoe a ţărâi nu să teme." Cu boiariul ca c-un boiariu, cu slujitoriul ca c-un slujitor, cu ţăranul ca c-un ţăran făcia voroave; şi tot cu blândeţe şi cu mare înţălepciune, că deşi era răpitoriu la vremia sa, iară nu îndelungii.

4. Boerii la mare cinste ave şi dzicia: „Pre un om, dacâ-l boereşte domnul, nu încape să-l suduiască. De nu se poartă cum să cade unui boerin, să-l scoată şi să pue altul în loc, iară a-l sudui, sau să nu i să triacă cuvântul grăit cu cale nu să cade."

5. Avia o slugă Radul vodă, încă din copilăriia sa, căruia socotindu că nu este hiria de boerie, îl socotiia de amână, iară boerie nu-i da. Ce vădzându-se den afară din rândul altora, pre hire omeniască, ce iaste pururia silitoare în viaţă să fie între cei de frunte, s-au rugat mitropolitului şi boerilor să-i grăiască Radului vodă pentru dânsul, să nu fie uitatu, fiindu slugă de atâta vreme, şi aşteptându în nărocul stăpânu-său, să hie şi el între oameni.

I-au grăit boerii cu toţii pentru dânsul, să nu hie uitat, ca o slugă veche ce iaste şi slugile cu nedejdia cinstei stăpânilor, să agiungă şi ei a hi între oameni, mai multu slujescu.

Au răspunsu Radul vodă boerilor: „Mie, să nu vi să triacă cuvântul vostru, nu mi se cade, iară eu ştiu hiria omului, că de boerie nu este; iară, ia, că l-oi boieri pentru voe dumilor voastre". Şi a doa dzi l-au chematu şi i-au dat vătăjiia de

aprodzi, care era la cinste la Radul vodă, şi aprodzii cei de divanu nici la o domniie mai de cinste n-au fostu, cu urşinice, mulţi şi cu cabaniţă cu jder şi cu hulpi îmbrăcaţi aprodzii. Şi or la cine şi la ce boiariu mergia cu carte, în picioare sta boeriui, până să citiia cartea.

6. N-au trecut săptămâna şi veni jalobă din trâgu la divan de nişte fămei pre acel vătav nou, de silă ce le făcuse şi le bătuse în trâgu. Au căutatu Radul vodă la boeri şi li-au dzis: „Nu v-am spus că acesta om de boerie nu este?" Iară cătră dânsul: „Eu, măre, încă pe boerie nu am apucat să-ţi dzicu". Şi au dzis armasului de i-au luat grâbaciul şi au pus de i-au dat 300 de toege.

7. Numai cum nime în lume fără vină, aşia şi Radul vodă cu mare pustiietate ţărâi, care nu să va uita den pomenire oamenilor în viaci. Şi de mirat este cum au încăputu într-o înţelepciune ca aceia o vină ca aceasta. Aşia era de greu ţărâi, cât să pustiisă curtea şi ţara. Ce pricină ar hi fostu, nu ştiu, fără de tot zburdată podoaba curţii. Nime den boeri, până în cei a treia, cu haine cevaş proaste să nu hie, că era de scrabă. Postelnicii, copiii den case, cu mari podobe şi cu fotaze la cai. Mare întunecare aicia înţelepciunii acestui domnu, că este domnul să să poarte cum biruiaşte venitul ţărâi.

8. Birul ţărâi era legatu la Tighinia pre acelia vremi şi la Cetate Albă; ce veniia iniciarii la bir şi pân-cu hamgiare săriia la boiari. Aceia vădzându Radul vodă au mutat birul, să să ducă la Ţarigrad, la împărăţiie; că credinţa aceia avia Radul vodă la înipărăţiie, care n-au avut nice mainte de dânsul, nici mai pre urmă, nici un domnu, câţi au fostu în ţară. Şi crăiile creştineşti, ales leşii, ungurii şi alte ţări creştine, mare folos avia de dânsul, că-i feriia de multe primejdii, ca un creştin.

Păzindu-ş slujba diriaptă cătră împărăţiie şi datoriia creştiniască o păziia, precum s-au arătatu şi la Hotin, cu mijloacele lui la pace ce s-au făcut între turci şi între Ieşi şi apoi

cu solul cel leşăscu, cniadzul de Zbaraj, căruia i-au dat cale prin Ţara Unguriască, gătit acela sol de oprială la împărăţiie. Deci, şi la turci credinţă şi la creştini laudă avia, că toate era cu înţelepciune legate.

9. Radul vodă domniia aicea în ţară la noi, iară feciorul său Alexandru vodă în Ţara Muntenească. Şi la aceasta domniie au făcut şi nunta la Tecuci fecioru-său cu fata lui Scarlet, vetit om între ţarigrădiani, la care veselie era adunate 2 ţărî: ţara noastră şi Ţara Muntenească.

Scaunele boerilor, din a diriaptă domnilor boiarii de Muldova, iară den a stânga boiarii munteneşti ţinia dvorba; şi aşia şi căpeteniili de slujitori. Divanuri, case, cerdacuri, anume de această triabă făcute, cu lucrători de îmbe părţile a ţărâlor, la satu la Moviliani, în malul Siretiului, dincoace, unde şi soli streini cu daruri era veniţi de la unguri şi de la câtva domni den Ţara Leşască. Şi au trăgânatu aceia nuntă până a doa săptămână cu mare petrecanii şi bivşuguri.

10. Pacia era întemeiată pre acel ia vremi den toate părţile, fără numai dodiia tătarâi Cantemireştilor cu trecătorile sale în Ţara Leşască, că să dezbătuse Cantemireştii de suptu ascultăria lianelor şi şedea cu ordele sale dencoace de Nistru, în câmpii Cetăţii Albe şi a Chiliii, ce să dzice Bugeacul; şi-i dedesă împărăţiia paşiia lui Cantemir, de să scriia paşă.

Şi în toţi anii loviia Ţara Leşască, precum şi atunce în dzilele Radului vodă. Nu aşia cu multu după pace legată între împărăţiia Turcului şi între Crăiia Leşască, au lovitu ordele lui pe la Sneatin, toată Pocutiia, fără veste şi au făcut mare robiie şi plian. Şi după aceia pradă a leşilor, curundu au lovit şi în Ţara Muntenească, până în Buzău, de au făcut câtăva pradă *h* munteni. Ce au săritu fălciianii şi covurluianii şi tecuceanii, cu porunca lui Radul vodă, de-au lovit pre tătari la întorsu şi li-au loatu toată dobânda şi robii. Şi au făcut Radul vodă şi jaloba mare la împărăţiie, den care să apropiiasă scrabă de la împărăţiie, mare, lui Cantemir şi n-au scăpaţii mai pre urmă de dânsa, pentru aceste fapte.

11. Curundu după aceia au arsu curţile la Iaşi, cele domneşti şi s-au mutatu Radul vodă la Hârlău cu şediare. Şi aşia îndrăgise locul la Hârlău, cât în toate veri, la Hârlău şedia cu toată curtea, că tocmise şi curţile cella domneşti şi beserici câteva făcute acolo în Hârlău de dânsul.

12. Om boliac fiindu Radul vodă şi de mâni şi de picioare, care boală pedraga şi hiragra să dzice, n-au trăgănatu multu viaţa şi acolia la Hârlău s-au sfârşit viaţa, în anul <7134=1626> în dzile <loc gol>.

13. De mare primejdii s-au prilejit de au scutit ţara atuncia moartia Radului vodă. Că să suisă tătarâi, cu singur galga soltan den Crâm şi cu Cantemir paşia de aicia, den Bugeagu, cu 40.000 de tătari, cu prada în Ţara Leşască, pentru oprite cojoacele lor de Ieşi, legate la Hotin. Şi li-au ţinut cale ostili leşăşti cu Conețpolscâi hatmanul leşescu, de curundu eşit den Edi Cula, den chisoare, din Ţarigrad, iarăş cu nevoinţa lui Radul vodă. Şi aşia de rău i-au bătut pre tătari, cât şi soltanul şi Cantemir cu fuga au hălăduit.

Ce vria să-ş astupe ruşinea, veri, neveri, să prade ţara, dându vina Radului vodă, cum să hie datu el ştire leşilor, să să găteadză asupra lor. Ce dac-au înţăles de moartia lui Radul vodă şi de domniia lui Barnovscâi vodă în locul Radului vodă, n-au stricat în ţară nimica, fără ce au fostu de hrana cailor. Că-i era Cantemir fârtatu lui Barnovscâi vodă şi satele lui, la boerie, niceodată nu fugiia den calia lor, cându trecia pe la Cernăuţi ordele în Ţara Leşască, ce petrecia Cantemir la Toporăuţi cu dzilele în casele lui Barnovscâi vodă.

14. Oasele Radului vodă cu cinste mare s-au pornitu de la Hârlău în Ţara Muntenească, la mănăstiria făcută de dânsul în Bucureşti, cu Hrizia visternicul şi cu Trufanda postialnicul

şi cu Costin posrialnicul al doile pe acelia vremi. Iară în scaunul ţarai domnu au stătut Barnovscâi vodă.

CAPUL AL DOISPRĂDZECE

încep. I. După moarte Radului vodă celui Mare, boerii şi ţara vădzându pre Barnovscâi hatmanul, om de ţară şi fără cuconi şi <cunoscut> împărăţiei cu slujbele ce făcuse la Hotin, la sultan Osman şi ştiut şi căpeteniilor tătărăşti, ales lui Cantemir, cu carile legasă priiatenşug încă den mârzeciia lui, la Toporăuţi, la o trecătoare a lui în Ţara Leşască, au ales cu glasurile tuturora pre Barnovscâi vodă de domniie şi au mărsu o samă de boiari la împărăţiie, de i-au adus stiag de domniie.

2. îndată ce au stătut Barnovscâi vodă la domniie, întâiu au stătut după grijia ţărâi ce-i venisă asupra de tătari. Si au trimis la galga soltan daruri şi la Cantemir paşia şi au întorsu vrăjmăşiia tătarălor, ce gătisă ei asupra ţărâi şi apoi au stătut şi după aşedzare ţărâi, care să stricasă foarte rău la Radul vodă.

3. Iară războiul atuncia a tătarălor cu leşii au fostu aşia: neţiindu-să leşii de cuvântul ce-l legasă la Hotin, să dia Craniului den anu în an 30.000 de cojoace, s-au sculat singur calga soltanul, fratele hanului şi Cantemir paşia cu 40.000 de tătari şi au lovit Ţara Leşască în trei părţi. Pe o parte sângur calga sultan, pe altă parte Salmasa mârza, pe a triia parte Cantemir paşia şi au prădat până la Socal şi până mai sus de Liov.

Ce i-au lovitu leşii şi întâiu pre singur calga soltan Coneţpolscâi hatmanul şi cu Hmileţcâi. Şi au peritu acolia mulţime de tătari şi feciorul lui Cantemir şi au cădzut la robiie şi un frate a hanului, mai mic de galga soltanu, rob la Ieşi, carile apoi au eşit şi cădzusă han la Crâm, de îmbla cu Hmil în Ţara Leşască. Iară parte lui Salmaşa mârza şi a lui Cantemir paşia

nu era de tot răsipite; că măcar că lovisă şi pe Cantemir paşia iară leşii cu Liubomirscâi, iară de tot răsipă acestor orde a face ri-ău putut. Ce strângându-se iară ordele la Nistru, la carii scăpasă şi calga soltan, numai ce era să prade ţara, dându vina Radului vodă, că au datu ştire leşilor de dânşii. Şi să nu să hie prilejit moarte Radului vodă şi nevoinţa lui Barnovscâi vodă, n-ar hi hălăduit ţara atuncia de mare primejdiie.

i; 4. Ce cum floaria şi pometii şi toată verdiaţa pământului stau iulite de brumă cădzută peste vreme şi apoi, după lină căldura soarelui vin iară la hire şi la frâmseţele sale ciale împiedecate de răceala brumei, aşia şi ţara, după greutăţile ce era la Radul vodă (care vacurilor de mirat au rămas, cum au putut încăpia întru înţelepciune acelui domnu aceia nemilă de ţară), au venim fără zăbavă ţara la hire sa şi până la anul s-au împlut de tot bivşugul şi s-au împlut de oameni.

5. Milele domnilor pot aşedza ţărâle, nemila şi lăcomie fac răsipă ţărâlor. Făcusă Barnovscâi vodă mare volniciie curţii, să dia numai la bir, o dată într-un an. Şi oricine den curtiani de nevoie au răsărit de la ocina sa, ori la satu boerescu, ori la sat doninescu, pre toţi i-au adus la bresleli sale şi la locul său. Şi siliştilor, pe unde să pustiisă, au dat slobodzii, chemându oameni din Ţara Leşască; şi aşia s-au împlut ţara, în puţină vreme, de oameni.

6. La al doile an <al> domniei sale, i-au venit porunca de la împărăţiie să margă cu ostile ţărâi la Daşeu, pentru ^utăritura Daşevului... Că măcarî că legasă pacia aceasta la Hotin între turci şi între Ieşi, să nu îmbie tătarâi la Ieşi stricându Ş' cazacii pre mare la turci, iară nu-i putia opri îmbe părţile pe aceştia neamuri, nice pre tătari turcii, nice pre cazaci leşii. Ce loviia totdeauna şi cazacii pre Mare Niagră locurile turceşti; şi "lai multu Daşovul păţiia nevoia în toată vremia de dânşii.

Deci, au mărsu şi Barnovscâi vodă într-aceia an, toată vara, de-au lucram pen pregiurul cetăţii, tocmindu zidiurile şi

lanțurile şi cu muntenii şi cu nişte paşi orânduiți de la împărăției pe aceia triabă.

7. După slujba ce-au făcut Barnovscâi vodă împărăției la Daşău, domniia cu mare fericiie țărâi, stându tot după grijile țărâi şi după lucruri dumnedzăereşti. Şi au frâşitu mănăstiria mare în dricul oraşului Eşilor întâi, ce să dzice Sfânta Mariia şi apoi mănăstiria anume Hangul, în munți, den pajişte şi Dragomirna au fârşit iară el, urdzită de Crimea mitropolitul, aproape de oraşul Sucevei; aşijdiare şi Bârnova, lângă Iaşi, care apoi au frâşit-o Dabije vodă, fără besiarici în multe locuri şi beserecă lui Sfetii loan, iară aicia în oraş, de îmmă-sa făcută.

El au lăsat moşiia sa, Toporăuții, sat la Cernăuți şi Şipotele, la Hârlău, cu afurisănie a patru patriarşi întâi în țara să nu hie la alte dări, fără numai la bir. Ce, binele pururia este gingaş şi pentru păcatele oamenilor, nu în multă vreme stătătoriu. Pentru 40 de pungi ce-i ceria veziriul de la Barnovscâi vodă, ferindu țara de obicei, i-au venitu mazilie, neîmplându bine 4 ani la domniie. Şi mulți, cari-i era priiatini, îl sfătuia să nu să puie împrotiva veziriului, să dia acei bani, să nu-i vie vreo primejdie. N-au vrut nice într-un chip să priimască, pentru obiceiu, să nu să facă asupra țărâi, urmându pe Patru vodă, carele au făcut Galata de Sus, care avându dodeiale totdeauna de la turci cu dările, au strânsu boiarii şi țara şi li-au dzis că nu mai poate să sature pântecele turcilor fără fundu. Şi luându-ş dzua bună de la toți, au lăsat domniia şi s-au dus pen Țara Leşască la Veneție, unde-ş s-au săvârşit şi viața sa, cu vecinică pomenire în țară. Să cunoaşte că aceşti domni matce direpte au fostu aceştii țărî, nu maştihă, cându, pentru obiceiu să nu să facă în dzilele lor cu greul țărâi, domniile ş-au lăsat şi asuprelele țărâi n-au priimit să hie de la dânşii.

8. Aşia au făcut şi Barnovscâi vodă, măcarî că cu foarte prostii sfat, căce după maziliia n-au mărsu la împărăție, ce-ş cumpărasă un târgu în Țara Leşască, anume Ustiia, cu câteva

ocine, nu departe de Nistru, şi după mazilie ce i-au venitu, au mărsu cu casa lui în Țara I ,eşască, la Ustiia. Iară domnu în locul lui au venit Alexandru vodă, feciorul Radului vodă celui Mare.

CAPUL AL TREISPRĂDZECE

încep. 1. Acestea trei domnii, a lui Alexandru vodă, feciorul Radului vodă, şi a lui Moysei vodă, domniia întâiu, şi a lui, Alexandru vodă Iliiaş, suptu un cap închidem, căci că toate aceştia domnii şi scurte, câte giumătate de an unile, altele peste an oarece, cu puțin trăitoare au fostu şi nice lucruri aşia însămnate în anii lor prilejite nu s-au tâmplatu.

2. Mai cu greu mi-au fostu, iubite cititoriule, a scrie de aceste domnii, decât de cele mai de multu trecute; că de aceştia domnii, ce mai sus scriem, necăiuri, nice într-un letopiseț streinu, pomenit nu să află, ori căce au fostu scurte, ori căci nemică aşia ales nu s-au prilejit în dzilele lor. Ce cât am putut a înțelege den boiari bătrâni den dzilele lor, pre rândul său mergându cursul anilor, îți însămnăm.

3. Deci, după ieşitul lui Barnovscâi vodă în Țara Leşască 'u venit domnu în țară Alexandru vodă, feciorul Radului vodă celui Mare. în veste tătâne-său, ce avia la împărăției, i să didiasă domniia; ce, cu cât ceriul de la pământu, cu atâta de hire tătâne-său departe om şi de trup şi de hire slab şi boliac. Care lucru înțelegându şi împărățiia că nu este de domniia țărâi de margine ca aceasta, neîmplându bine giumătate de anu, i-au `enit maziliia.

4. Să ispitisă Barnovscâi vodă oarece la margine cu trimisul lui Necoriță hatmanul la Toporăuți, în dzilele ceştii domnii a lui Alexandru vodă, ce i-au eşit cu oşti Vasilie Lupul vornicul ?i Grama stolnicul şi l-au împensu pre Necoriță de la marginile țărâi.

5. După maziliia lui Alexandru vodă, feciorul Radului vodă, au venit cu domniia Moysei Moghila vodă, feciorul lui Simion vodă, om blându, un miel la hire, nelacom, nemăruia rău. Multe case de gios, lipsite, au scos în frunte lăcuitorilor țărâi, ales pre Ciogolești. Pace din toate părțile; numai de datornici turci mare strânsori și sile. Și așia să împlusă țara și de oameni răi, cât, a vedere, cu bulucuri îmbla, de prăda și jecuiia oamenii și pe lângă oraș.

6. Iară cum toate domniile nu sintu fără nepriiatini și mai ales domnii mai mulți nepriiatini au, cum copacii cei mai înalți mai multe vivoară și mai mare vânturi sprejenescu, așia și Moysei vodă, avându nepriiatini la împărățiie, îi scornisă cum va să fugă în Țara Leșască, pre urma lui Barnovscâi vodă.

Care lucru înțelegându împărățiia, în taină au trimis porunca la Cantemir pașia, să margă să-l porniască den scaun spre împărățiie, să vie, iară <de> ari vria spre altă parte, să-l prindză și să-l trimață la Poartă.

7. Și așia, neștiindu nemică Moysei vodă, stătu Cantemir pașia la Țuțora, sprinten cu o samă de oșteni ai săi și au trimis lui Moysei vodă pren ceauș cărți de maziliie. Deci numai ce i-au căutatu a purcede spre Țarigrad și în locul lui s-au datu domniia lui Alexandru vodă Iliiaș, a doa domniie.

8. Cum au venit știre de domniia lui Alexandru vodă la boiari, mare mâhniciune și voe ria în toată curtia, mai ales în boiari, știindu cu toții hire acelui domnu. Ce au făcut sfat cu toții și îndată au purces frunte toată de boiari la Țarigrad, cu jaloba la împărățiie pentru greul ce petrecia țara de domnii neștiutori rândul ei. Lupul Vasilie vornicul, ce au cădzutu apoi domnu, Cehan vornicul, Savin hatmanul, Costin postelnicul Uriache spatariul, Buhuș visternicul, Furtuna comisul, Bașota logofătul și alți boiari cu numărul până la 50 de capete numai de boieri, fără alte capete den țară și au purces cu toții la Țarigrad. Ghenghia logofătul și cu Enachie postelnicul rămăsesă caimacami la scaun.

9. Nepurces den Țarigrad au apucatu boiarii pre Alexandru vodă cu domniia; că oblicise el de boiari că vinii cu pâră, cum nice într-un chip nu-l priimește țara. Și au trimis înainte hoiarilor Alexandru vodă pre Batiste Veveli și cu ceauș; Batiste să le grăiască cu bine și ceaușii să tragă pre boiari. Carii fără știre vezirului fiindu și vădzindu atâția capete, nu s-au cutedzatu ceaușii a le face silă și încă pe Batiste l-au suduit foarte tare, ales Cehan vornicul.

10. Iară la curțile împăraților multe răutăți pot să să facă peste știre celor mai mari. Așia s-au prilejit și boerilor celora ce mersesă, tuturora. Până agiunge ei la veziriul, au venit într-o noapte, poate hi cu voia chihaei veziriului, carii multe pot fără Știre, și au legatu pre câțiva boeri, câți au fostu mai capete și t-au ținut pen eșitori închiși, peste știre veziriului. Ce li-au căutatu boiarilor numai a face tocmală cu Alexandru vodă și legături.

Să mai ispitisă boerii, după ce au eșit din oprială, să margă la veziriul și era gata lucrul acela; ce, s-au prilejit periria veziriului, pe ulițe mărgându de la curțile împărătești la săraiul său, de iniceri: l-au ucis cu pietri inicerii.

Deci, numai ce au căutatu boerilor a priimi pre Alexandru vodă și au mersu la Patrierșie și au făcut giurământuri boerii lui Alexandru vodă și el boiarilor iarăș. Și așia au purces din Țarigrad spre țară.

11. Dacă s-au aședzat Alexandru vodă la scaun (lupul părul schimbă, iară nu hiria), tot pre aceia cale, ca și la domniia dentâiu au purces lucrurile. Ce cârpiia boerii cum putia trebile țarai, iară domniia mai multu îș petrecia cu Batiste Veveli.

12. în Țara Muntenească pre atuncia să rădicasă muntenii pre domnul lor, Lion vodă, pentru mare desfrânăciuni și nespuse ce era într-aceia domnu. Și dentre toate căpeteniile

Ţărâi Munteneşti era Matei vodă şi de atunce-ş au cădzut domnu fericit Ţărâi Munteneşti.

Supt vremia acelor amestecături scosesă Alexandru vodă de la împărăţiie domniia fecioru-său, Radului vodă, a Ţărâi Munteneşti şi tot în anul dintâi <al> domniii sale.

După ce au venit steagul de la împărăţiie fecioru-său de domniie, l-au pornitu şi cu câtăva gloată de aicia den ţară. Ce li-au eşit Matei vodă, domnul muntenescu înainte şi de-abiia au scăpat şi singur Radul vodă cu sprejeneală unora ce s-au ales lângă dânsul den moldoveni.

13. Nici într-un chip nu putia să amistuiască Alexandru vodă fapta boerilor, ce făcusă cu veniria împrotiva lui la Ţarigrad şi nice boerilor nici într-un chip lucrurile ce era foarte proaste la toate trebile a lui Alexandru vodă nu le plăcia. Şi dentr-acestia adăogându-să necredinţa şi prepusul den dzi în dzi, aşedzasă gândul său Alexandru vodă numai să omoară pre o samă de boeri, ales pre Vasilie vodă şi pre Cehan vornicul şi pre Savin hatmanul, pre Buhuş visternicul, pre Uriache <*spâtarul*>. Costin postelnicul era mazil la ţară. Ce ori să-1 tragă la pârtia sa Alexandru vodă, ori altu gându avându, îl chemasă la curte şi-i da hătmăniia; ce vădzându Costin lucrurile amu îngroşate între domniie şi între sfat, gânduri spurcate şi riale, ş-au iuatu dzua bună pre câteva dzile şi au şedzut la ţară.

14. Iară celoralalţi boiari toate gândurile a lui Alexandru vodă au descoperit Costantin Aseni, om de casa lui Alexandru vodă, cum în dzua de Paşti era să-i omoară, cu sfatul lui Batiste; deci şi boiarii îmbla toţi cu paza vieţii.

15. Şi vădzându de adevărat urdzitu periria sa de Alexandru vodă, ca cela ce să îniacă, s-au vorovitu cu toţii şi au datu ştire ţărâi, care hierbându în greutăţi şi în netocmele, prea lesne s-au pornitu; şi nu numai curtea, ce şi ţărânimia. Şi atâta mulţime s-au strânsu den toate părţile, cât nu încăpia în târgu, ce împlusă locul pe supt Miroslava petutinderia, stângându pen toate uliţele pre greci.

16. Vasilie vodă era cap tuturor lucrurilor acestora. Dacă au năbuşit ţara, au mărsu de au spus domniei aeve, cum s-au rădicat ţara şi strigă pre greci. Au râspunsu Alexandru vodă: „Dacă să rădică pre greci, pre mine să rădică". Şi vădzându atâta mulţime, nu s-au apucatu de nemică, numai de grijia să hălăduiască cu casa sa de gloate.

17. Au mărsu boiarii cu *toţii* la curte şi la purcesul domnii, să nu să hie pus cu toţii să opriască desfrânată prostime, pozna mare şi de-abiia prilejită în vro ţară s-ar hi tâmplatu. Ce tot pe lângă domniie au mărsu boiarii, oprindu şi domolindu ţărănimia.

Iară mai nu era în putere boiarilor a-i opri, pornită grosimia. Ce şi pre Vasilie vodă, anume că iaste şi el den greci, au zvârlit unul cu un os şi l-au lovit în cap, den care lovitură au fostu Vasilie vodă multă vreme rănitu.

18. O, nestătătoare şi niceodată încredinţate lucrurile a lumii, cum vrâstiadză toate şi turbură şi face lucruri împrotiva! Cându cu cale să fie frică celor mai mici de cei mai mari, iară cursul lumii aduce de este de multe ori celui mai mare de cei *nai mici grije.

19. Fericiţi sântu împăraţii, craii, domnii, carii domnescu asia, să nu le hie de cei mai *mici* niciodată *siială.*

20. Un craiu de Englitera, de câte ori să îmbrăca dimeneţile, de atâţia ori dzicia sângur sie: „Adu-ţi aminte că a multe gloate de oameni eşti stăpân". Domnii cei buni şi direpţi fără grije şi desfătaţi stăpânescu, iară cei răi tot cu siială.

21. Dacă au agiunsu în şesul Bahluiului domniia, aproape de mănăstiria Balicăi, locul era tot plin de oameni, nu să vedia Şesul deşertu *accăiuri.* Striga: „Dă-ne, doamne, pre greci". Unii hăicăia, alţii jecuiia. Şi acolo au strigatu pre Batiste, să le dia, carele era tot aproape de Alexandru vodă, vădzându strigaria

pre sine. Ce nu sta domniia de grije lui, ce de grije sa şi numai ce i-au dzis să să depârtedză de la dânsul. Şi aşia l-au apucat şi l-au dat pre mâna ţăranilor.

Nespusă vrăjmăşiia a prostimei! Şi aşia fără de nice o milă, de viu, cu topoară l-au făcut fărâme. Şi până într-atâta s-au amestecat unii, anume Bosie Lăpuşnianul, cât nici mantaoa den spinare Iui Alexandru vodă, că bura a ploae, atunce n-au hălăduit.

22. De grije ţărănimei ce era pen tot locul, să nu între Alexandru vodă îndată la pădure şi boiarii încă aşia socotisă, să să mai depărtedză de gloate la loc deschis, fără pădure, l-au pornit pe drumul branıştei, pe dencoace de Bahluiu, pornindu şi săimeni cu sineţele gata pe lângă dânsul.

Apoi, dacă s-au întorsu boiarii, au stătut la grije, să nu ia Alexandru vodă calea den branişte spre Cantemir paşia la Bugeag. Ce îndată au ales o samă de boiari, cu Buhuş visternicul şi l-au trimis la branişte, după Alexandru vodă, să-i îndireptedză calia pe la Huşi, pre Bârlad în gios.

23. Era mai mare spaimă decât dentâiu, dacă vădzu Alexandru vodă gloate iară după sine şi la branişte şi-î îăsasă siimenii toţi şi copiei den casă. Şi dacă s-au apropiiat boierii, li-au dzis Alexandru vodă cu lacrămi: „Mă rog pentru fiiul mieu, radul vodă, să-l lăsaţi viu!"

Au dzis Buhuş visternicul să n-aibă nice o grije, nice să să gândiască măriia sa c-au venitu cu vreun rău, numai pofteşte ţara pre măriia sa sa margă pre Bârladu spre Galaţi, să nu aducă vreun rău asupra ţărâi cu tătarî şi s-au giurat să n-aibă nici o grije. Şi aşia au priimit şi Alexandru vodă, pe unde va hi voia ţărâi, pe acolo sa margă.

Şi au purcesu spre drumul Bârladului şi au aşedzat boiarii iară pre siimeni pe lângă dânsul şi copii carii îl părăsisă dându-i şi den boiari petrecători până în Galaţi.

24. La Tecuci au eşit şi Costin postelnicul înainte, de la Puma, şi l-au petrecut cu cinste şi cu conace, până la Galaţi, plecându-l să vie la împăcăciune cu boiarii şi să-ş hie iară în scaun, luându Costin postelnicul asupra sa aceia grije. Ce n-au vrut să priimască nice într-un chip. Deci, au trecut Dunăria Ia Galaţi, spre Impărăţiie.

CAPUL AL PATRUSPRĂDZECE

încep. 1. Şi aşia, mântuiţi boerii şi ţara de domniia lui Alexandru vodă Iliiaş, au stătut cu toţii după alesul domnului nou. Striga cu toţii să fie Lupul Vasiîie vodă, însă îi da şi legături, ce va lua den ţară, ce s-ari lega pentru dări; atuncia la acel ales, mai multu să nu ia din ţară. Ce acele legături vădzându Vasilie vodă, ori că vedia pre câtva den capete că trag spre Barnovscâi vodă, n-au priimitu într-aceia dată domniia, ce au stătut şi el la sfatul acela, să să trimaţă în Ţara Î,eşască la Barnovscâi vodă, să vie iară la scaunul ţărâi.

2. Ce nu era să triacă pre Barnovscâi vodă şi fârşitul dzilelor trage cu di-a sila pre om. Cât au sosit boerii la Ustiia, unde Şedea în Ţara Leşască, cu veste că ţara iară-l pofteşte să vie la domniie, cu mare bucurie au priimitu aceia veste.

Neştiutor gândul oamenescu, singur de sine la ce merge şi la ce tâmplari apoi soseşte. îndată ştire au dat şi craiului şi domnilor în Ţara Leşască, poftindu voe să margă la scaunul ţărâi ceii de moşie. Şi îndată s-au gătit den Ustie şi au purcesu pre ţară; şi la margine amu îl aştepta boerii şi slujitorii cu mare bucurie.

3. Mainte de purcesul lui Barnovscâi vodă den Ustiia, un liak megiiaş de ai lui, totdeauna îl sfătuiia să nu margă, să nu-ş dia viaţa fără grije pe viaţă cu grije şi cu cumpănă, arătându-i lunicoasă lucrurile domniei de Moldova supt împărăţie păgână. Şi ce i-ari lipsi, Hindu ca şi un domnu în ţara lor, fără

grije, cu târguri, cu sate? Iar Barnovscâi vodă să hie răspunsu liahului la acele cuvente a lui: „Dulce este domnie de Muldova!" Iară leahul cătră dânsul: „Iară şi obedzâle turceşti încă sintu griale!" Şi apoi aşia au eşitu cuventele liahului, cum au dzis.

4. Cum au sosit Barnovscâi vodă în Iaşi de Ţara Leşască cu bucuriia tuturora, au stătut după gătire de cale Ţarigradului; că nu era altu mijloc, numai să margă la împărăţie, să ia de acole domniia după sărutatul poalei împărăteşti. Svătuia mulţi, în multe chipuri şi s-au cercam şi la Abăza paşia, care era paşă la Silistriia pe atuncia; ce nu era altu mijloc, numai de mărsu la împărăţiie.

Şi atuncia s-au prilejit de chemasă împărăţiia şi pre Matei vodă den Ţara Muntenească la sărutatul poalei împărăţiei şi după câteva fapte şi a lui Matei vodă împrotiva împărăţiei, cu scosul lui Lion vodă şi apoi a lui Radului vodă, feciorul lui Alexandru vodă. Iară tot era mai iuşore lucrurile lui Matei vodă, că n-au eşit într-altă ţară, cum eşise Barnovscâi vodă, suptu ascultare altui stăpân, craiului leşescu.

5. Deci să aducă turcii mai pre lesne pre Barnovscâi vodă la mâna sa, pre Matei vodă l-au pornit fără zăbavă cu stiag de domniie în Ţara Munteniască, iară Barnovscâi vodă n-au putut hălădui de perire, precum vei afla la rândul său.

6. Purcesesă cu Barnovscâi vodă mulţime de boeri şi fruntia curţii, preoţi, călugări, cu un gându şi glasuri cu toţii, să să roage împărăţiei să li să dia domnu Barnovscâi vodă, între carii era şi Lupul vornicul. Ce, vădzându că mulţi sfătuia pre Barnovscâi vodă să omoară pre Lupul, ştiindu amestecăturili lui şi mergându Barnovscâi vodă pe la Matei vodă, pen Bucureşti, au stătut Vasilie vodă, care să pomeneşte, Lupul vornicul, vădzindu că-i a merge pe la Matei vodă, carele ştiia den Ţarigrad toate îmbletele lui, au nevoit cu toate mijloacele

să să întoarcă înapoiu în ţară, dzicându cătră Branovscâi vodă ca l-or gâlcevi grecii pentru scosul lui Alexandru vodă şi pentru morţii ce să făcuse în greci la scosul lui Alexandru vodă. Deci, ca un creştin Barnovscâi vodă ce era la hire, l-au slobodzitu.

Iară dacă s-au adunat cu Matei vodă şi au oblicit Matei vodă că s-au întorsu Lupul vornicul, îndată au răpedzit după dânsul, să-1 întoarcă. Ce să păzisă bine Vasilie vodă cu mărsu şi nu l-au apucat în cale. Nice era în putiare lui Barnovscâi vodă să trimaţă să-i facă vreun rău lui Vasilie vodă, nefiindu încă cu domniia dată şi stându după grije lucrurilor sale.

7. De la Matei vodă au mărsu Barnovscâi vodă pe la Abăza paşia, pen Silistria. Cât au putut Matei vodă, au luptat pentru dânsul şi la Abăza paşia şi la Poartă şi să arăta Abăza paşia foarte blându şi cu cuvente mângăioasă. Ce turcii cu săgeţi de bunbac ucig pre oameni şi lor pot să slujiască acela cuvente a Sfintei Scripturi: „Umiacnâşe slovesa <ih> pace elea i ta sât strealî <=Muiatu-s-au cuvintele lor mai mult decât untul de lemn şi acele sânt săgeţi>.

8. Dacă au sosit la Ţarigrad, vădzindu veziriul atâte gloate de ţară cu Barnovscâi vodă, i-au învăţat să nu strige pentru Barnovscâi vodă, ce să tacă, să să lasă pre mila împărăţiei, că '~or face perire. Ce gândindu-să boerii că este agiunsu veziriul de la cineva cu daruri, totdeauna striga şi da răvaşe la veziriul, eum nu priimăscu pre altul şi să punia cu gloatele la locuri ca acele, să să vadză şi de singur împăratul.

Şi aceia apoi au mâncat capul lui Barnovscâi vodă, că pâră de la nepriiatini nu lipsiia, mai ales de la Vasilie vodă pe la ptiiatinii lui den ţară, cu cărţi, cum, de l-or slobodzi viu pre Barnovscâi vodă, Ţara Moldovei va hi cu leşii totuna şi este ca ° iscoadă a leşilor. O, îndrăcite a voitoriului de rău veninuri, ce nu scorniaşte limba amară a nepriiatinului!

9. Acelia adoogându-se la împărăţiie asupra lui Barnovscâi ˇ°dă, după fapta ce-i să prilejisâ, de eşisă în Ţara Leşască şi

Abază paşia încă-i era pârâş şi mai ales dzilele lui celia fârşite. Lovisă supt aceia vreme şi cazacii pre Mare Niagră, numai ce s-au ales cu sfatul împărăţiei să piiae Barnovscâi vodă.

10. Stătusă voia împărăţiei, pe toţi câţi venisă cu dânsul, ori să-i pue supt sabie, ori să-i dia pe la cătărgi. Ce cine era muftiul, capul legii turceşti, n-au pozvolitu, ce au dzis: „Ce-i vinovată gloata? Capul să să piiardză, să vor potoli gloatele."

11. Au priceput Barnovscâi vodă cu câteva dzile periria sa şi amu din chisoare (că-1 închisesă cu câteva dzile mainte veziriul cu porunca împărăţiei), scrisesă o carte aicia în ţară la îmma sa, care carte pre cuventele lui s-au cunoscut că era asupra morţii aceia scrisoare.

Şi aşia, într-o dzi l-au luat de la împărăţiie şi, la vederia divanului, prăvindu-şi singur împăratul pe feriastră perire lui, i-au tăiat capul.

Iară boerii, o samă den capete, era închis şi aştepta şi ei din ceas în ceas periria; iară ceialalţi boiari mai de gios şi gloatele, ce era toţi spăimaţi de grije morţii, pen toate unghiurile ascunşi J au petrecut câteva dzile cu mare grije.

12. Nu putem să triacem cu pemeniria nişte tâmplari ce s-au prilejitu în Ţarigrad, după perirea cestui domnu, care, nu numai în ţară aicia, ce plin este Ţarigradul pân-astădzi. De un cal a lui Barnovscâi vodă, ducându-1 la grajduri împărăteşti, după periria lui, în ceaeş dzi s-au trântitu calul gios şi au muritu în loc. Şi a doa dzi noaptia au arsu şi Ţarigradul până <câteva> mii de case.

Aceştia că s-au tâmplatu, ori că s-au tâmplat atucia, ce sa poate prileji şi altă dată, ori s-au mai prilejit, ori că au arătat Dumnedzău singe nevinovat; că era Barnovscâi vodă om dumnădzăerescu şi mare rugătoriu spre Dumnedzău. De care mărturisiia Toma vornicul, fiindu postelnic al doile la dânsul, că în multe nopţi l-au zăritu pe la miiadzănoapte îngenunchiat înaintia icoanei la rugă, cu mare osârdiie.

•.,«ç.13. Era la hire sa Barnovscâi vodă foarte trufaş şi la portul hainelor mândru, iară la inimă foarte direptu şi nelacom şi blându. Mănăstiri şi beserici câte au făcut, aşia în scurtă vreme, nice un domnu n-au făcut. Făcut-au alţi domni şi mai multe, iară cu mai îndelungate vremi: în 40 de ai unii, alţii în 20 de ani, iară el în 3 ani. Mănăstiria în oraş aicia, ce să dzice Svânta Mariia şi Hangul la munte şi Dragomirna lână Suceavă au frâşit şi au urdzit şi Brânova pe numele său, supt dialul <Pietrăria> lângă laş; şi au istovit şi beserica acea mare în Liov, în târgu, unde este şi chipul lui scris.

Cu toate bunătăţi era spre ţară, iară de sine, cu purtatul trebilor împărăţiei, pre mărturie a mulţi boeri bătrâni, foarte slabu. Să pomenieşte den dzilele iui şi o iarnă ce cădzuse în luna lui martu, care iarnă dzic iarna lui Barnovscâi vodă, până astădz. Fost-au periria lui în anul 7141 <=1633>, iuni <16> dzile.

14. Trupul după perire au stătut înainte curţii împărăteşti pană în desară. Apoi au învăţat veziriul să sloboadză un boerin, eare va hi fostu chihaia lui, caria slujbă să prinde la turci, cum este postelniciia cea mare la noi în ţară. Deci, au slobodzit pre Costin postelnicul, care era postelnic mare la Barnovscâi vodă. ^u mărsu şi au luat oasele denaintia curţii şi li-au dus în Patrierşie; şi acolia pre scurtu, pre cât au lăsat vremia de atuncia, l-au astrucat în Patrierşie, în ceiaş noapte. Şi de acolo apoi Vasilie vodă, spun, să hie adus oaseli aicia în ţară.

15. La slobodzitul lui Costin postelnicul din chisoare, au lntrebatu ceauşii, cu pază Lor slobodzi, au fără pază?

Au dzis chihaia veziriului: „Unde să fugă, săracul?"Ce, de atuncia ceialalţi boiari, ce mai era închis şi cei ascunşi au apucat ma* la suflet cu nădejdia de viaţă, dacă au vădzut pre Costin Ca l-au lăsatu fără pază, să astruce oasele.

Apoi, a doa dzi, dacă au vădzutu chihaia vezirului pre Costin postelnicul că au venitu dez-dâmeniaţă iară înainte lui au dzis: „Săracul, el au venit ca o oae singur iară la închisoare.

Pasă la ceelalţi; vei eşi şi tu şi ei în puţină vreme". închişi den boiari era Ghenghia logofătul, Başotă hatmanul, Cehan vornicul, Roşea visternicul, Costin postelnicul.

16. A treia dzi după astrucare lui Barnovscâi vodă, într-o noapte trecuse împăratul, pre acele vremi sol tan Murat, în ceia parte, la Scuder, peste Bohaz, la primblare şi au întrebat pre veziriul: „Aşedzat-au domnii la Muldova, în locul ghiaurului ce au perit?"

Au răspunsu veziriul că nu s-au pus încă dom nu, ce pre cine ar hi voia împărăţiei să să pue, să nu stia aceia ţară fără domnu.

l-au răspunsu împăratul: „Chiamă pre ghiaurii, ce-s boiari acei ţări şi pre cine or vria ei să-ş aliagă domnu, să le hie dat".

Deci, îndată, tot într-aceîaş noapte, au trimis veziriul cu caicul la boiari, unde era închişi şi au luat iară pre Costin postelnicul, înspăimat că-1 duc noaptia să-1 înece, ori să-l muncească pentru avuţiia lui Barnovscâi vodă. Dacă l-au dus înainte viziriului, i-au dzis: „Iată că împăratul vă iartă capetele şi sânteţi de aemu slobodzi şi să mergeţi să vă alegeţi domnul pre cine veţi pofti".

17. întorşii Costin postelnicul den spaimă cu bucurie de la viziriul la ceialalţi boeri ce era închis, li-au spus vestia. Şi au slobodzit şi pre ceialalţi boiari de ş-au mărsu cu toţii la un locu şi îndată au stătut la sfat cu toţii şi au ales pre Moysei vodă în locul lui Barnovscâi vodă, cu a doa domniie.

CAPUL AL C1NCISPRÂDZECE

încep. 1. Au mărsu a doa dzi toţi boerii şi gloatele la gazda lui Moyseiu vodă şi de acolo la curţile viziriului, de-au luatu caftan de domniie şi fără zăbavă au purces spre ţară, iar cu câteva datorii, făcute de cheltuiale ce s-au făcut den asupriala turcilor.

2. Nu eşiia suspinul dentre toţi pentru moartia lui Barnovscâi vodă, ce toţi jăluia pre Lupul vornicul, căruia toate parale să oblicise. Deci, încă den cale au ales Moysei vodă pre Cehan vornicul şi pre Roşea visternicul şi pre Banul să vie înainte, să prindze pre Lupul vornicul. Ce precum era paza cestora ce mergia să-1 prindze, cu mul tu mai mare pază avia Lupul şi mai meşter şi mai cu pază.

Avându ştire de toate câte i să gătise, au fugitu den Iaşi şi în câteva dzile au fostu tupilat aicia în ţară pen păduri. Apoi pen Ţara Muntenească au trecut în chipul neguţitorescu la Ţarigrad. Iară casei lui şi îmmei sale şi surori ce au avut, dacă au venit Moyseiu vodă în scaun, nice o asupreală n-au făcut, ce încă socotinţă avia giupâniasa lui şi cuconii de Moysăi vodă, pre care lucru să poate cunoaşte hire creştină a lui Moysei vodă, măcar că ştiia că îndată ce au mărsu Lupul vornicul în Ţarigrad, îmbla după domniie.

3. în cale încă fiind u Moysei vodă, iară lui Abăza paşe amu venisă porunca de la împărăţiie să să gătiadză asupra leşilor, carii aşia spusesă pre moscali, cât craiul leşăscu Vladislav nu mai eşiia den ţărâle Moscului cu oşti. Şi amu pierduse toată putiare ° stare împrotiva leşilor moscalii şi până în stoliţa Moscului ţinia cetăţile leşii şi mulţi din capetele Moscului priimie să fie craiul leşăscu şi la dânşii împărat.

4. Deci trimisesă moscalii sol la turci giuruindu-le Cazanul ?i Azderhanul, 2 ţări tătărăşti care ţinu şi aemu sup mâna sa moscalii, numai să le dia agiutoriu împrotiva leşilor. Şi li-au dat agiutoriu atunceş, orânduindu pre Abăza paşia cu toate °Ştile turceşti, câte sintu de la Buda până la Nistru şi ţărâle °mândoaă, Ţara Muntenească şi ţara noastră şi pre tătari.

Şi au lovit întâiu ordele lui Cantemir cu trecătaria Nistrului la Hrinciuc, mai gios de Hotin, Ţara Leşască şi robise Podoliia şi cu câtva plian întorcându-să, i-au gonit Conețpolscâi hatmanul, carele era lăsat aicia la margine de crai, pentru paza

despre aceştia părţi. Şi i-au agiunsu pre tătarî aicia în ţară, pe Prut, în preajma Cornul lui Sas şi i-au lovit, de-au scos toţi robii, câţi luasă şi au perit câtva den tătarî.

5. In luna lui avgust, v leato 7141 <=1633> au sosit Moysei vodă în scaun şi bine încă neaşedzat, au întrat şi Abaza paşia cu oşti în ţară, la oct<omvrie> 7, v leato 7142 <=1633> (şi dentr-acesta anu sintu începute şi dzilile vieţii mele), cu care depreună şi Moysăi vodă cu ostile ţărâi au purces spre Tara Leşască. Şi au pus tabăra Abăza paşia pre Nistru, unde cade apa Cameniţăi în Nistru.

6. Putiare toată a leşilor era cu craiul asupra Moscului; ce cât au putut a strânge Coneţpălscâi hatmanul oaste şi leşască şi căzăcească, ca pre 12.000 de oameni, au pus tabăra sa şi el supt Cameniţă, despre capişte armeniască. Iară Abaza paşia, lăsându tabăra pe Nistru dincoace, precum s-au pomenit, singur cu toate ostile gata de războiu, au trecut Nistrul şi au mărsu direptu asupra taberii leşeşti, avându cu sine de toate oşti, cu tătarî, cu îmbe ţărâle, Ţara Munteniască, cu domnul lor, Matei vodă şi ţara noastră, ca 30.000 de oameni de războiu.

7. Leşii grijise şanţurile bine cu puşci şi cu pedestrime; şi au eşit şi ei cu călărimia den afară de şanţuri. Au dat năvală turcii cu mijlocul oştii foarte tare şi aripa den a diriaptă a tătarălor, până s-au amestecat cu călărimia leşilor. Iară aripa den a stânga, a domnilor ori nedeprinse hiria ţărâi or acestora la foc, ori nu-i trăgia inima pre munteni şi pre ai noştri să margă creştin asupra creştinului, au stătut mai slab. Iară şi turcii cu tătarâi n-au zăbăvit multu, apropiaţi de şanţurile leşilor, pentru focul care da foarte desu, cu moarte în turci şi în tătari, ce s-au dat şi ei înapoi.

Şi s-au mutat Abaza paşia cu totă oastia despre o vale, care este aproape de Cameniţă, anume Mucşa şi iară au tocmit oastia. Şi amu cu săbiile zmulte asupra moldovenilor şi a muntenilor turcii, să margă de frica lor la năvală. Şi au dat

Abaza paşiia al doile rându cu toate ostile năvală asupra leşilor şi înfrânsiasă o roată de Ieşi; ce li-au eşitu alte roate în sprejenială şi n-au făcutu nemică, nice cu a doa năvală, să poată răzbi tabăra leşască.

8. Stătut-au războiul peste vreme de chindie şi să mira domnii, cu ce mijloc ari spăriia pre Abaza paşe de la Cameniţă; că să iasă tabăra leşască, pusă la un loc ca acela şi supt o cetate ca aceia, nu era putinţă. Ce au făcut veste pen nişte călăraşi, cum au datu călăraşii de nişte oşti căzăceşti cu tabăra legată despre Nădăbor, vinitoare într-agiutoriu leşilor. Şi den cuvântu îm cuvântu, au sositu până la Abăza paşia veste aceia. Care vrându să ştie Abăza paşia de adevărat şi întrebându pe Moysăi vodă, au adus călăraşii înainte lui, învăţaţi să adeveriască lucrul, eum aşia este şi cum au văzdut cu ochii lor peste păduria Nădăborului oastia.

Au stătut în gânduri îndată Abaza paşia, de purces spre tabăra sa, spre Nistru, vădzându că n-are ce face şi oştii leşeşti Şi socotindu şi răciala acestor 2 ţărî la batae şi au purces tntr-aceiaş dzi, cu noaptia, îndărăptu.

9. Leşii încă bucuros că s-au mântuit de nepriiatini, n-au gonit ce au stătut pre loc, păzându-ş tabăra lor. Iară Abaza paşia, să nu să întoarcă de tot fără veste, înţelegându de un oraş leşescu Pe Nistru, în gios de Cameniţă, anume Studeniţa, au purces asupra celui târgşor, la care puţinei haiduci era de paza cetăţii. Ceialalta gloată, tot ţărănime, strânşi de pen pregiur, au fostu bejenari.

S-au apărat 2 dzile târgul, iară spre a triia dzi haiducii au ^gitu cu noaptia spre Cameniţă. Iară ţărănimia toată, câtă era stransă acolia, au cădzut în robiie la turci şi la tătarî.

Acolia, la năvală, au căutatu şi a lor noştri a miarge, iară totuş s-au dat ştire haiducilor să fugă, să nu piae.

10. Mare veste siliia Abaza paşia să scoată Studeniţii şi ce-au f°stu fruntia de oameni au ales şi i-au trimis la împărăţiie,

scornindu-le nume de oameni mari în Ţara Leşască. Şi o fată ce să prilejise între roabe, foarte iscusită de trup, au trimisu-oă la Impărăţiie, puindu-i nume că este fata hatmanului leşăscu.

11. S-au întorsu după aceia izbândă Abaza paşia spre Dunăria cu gându foarte rău şi pre domni şi pre boeri, pentru înşălătura care s-au aflatu apoi, c-aceia cu cazacii la Nădăbor, ce s-au fostu scornim n-au fostu nemică.

Şi dacă au sosit aicia la Iaşi, au stătut cu corturi în şes despre mănăstire Balicăi şi a doa dzi era aşedzat gândul lui să prindze pre toţi boerii, să-i pue în obedzî, să-i ia cu sine, să să plătiascâ la împărăţie de ponoslu, că i-au fostu ţărâle aceştia de smintială. Ce, un turcu orbu de un ochiu, priiatin lui Costin hatmanul, au descoperit gândul lui Abăza paşia şi au fugitu boerii în ceiaş noapte den Iaşî, de au aginsu până în dzuoă la Pobrata mănăstiria.

12. A dooa dzi, strângându pre Moysei vodă pentru boeri Abaza paşia, au dat samă că s-au dus pentru graba birului, întrâdziiat fiindu birul. Iară alţii şoptiia lui Abăza paşia că s-au dus boerii la Ieşi, să-i porniască pe Ieşi în urma lui. Şi aşia s-au frâşit veniria lui Abăza paşia asupra leşilor. In anul 7142 <=1633> tomna, la noevrie, au trecut Dunăria înapoi, spre scaunul său.

13. Şi cât s-au aşedzat, nepărăsit pârâia pre domni, ales pre Moysei vodă. Iară Matei vodă fiindu-i cirac, ş-au tocmim prea lesne lucrurile la dânsul. Iară Moysei vodă n-au putut trai multu în domniie de parale lui, ales fiindu acolia şi Lupul vornicul, cunoscut mai deinte lui Abăza paşia.jCe au domnitu Moysei vodă, după Abaza paşia, numai peste iarnă. Deci, la primăvară i-au venit maziliia şi s-au dat domniia lui Vasilie vodă de sultan Murat.

14. Iară Moysâi vodă, după mazilia sa den domniie, sătul de binele turcilor, au mărsu în Ţara Leşască, petrecut de boiari câtva până la margine, unde-ş apoi, după câtva ani petrecuţi

în odihnă, cu ocine în Ţara Leşască şi în cinste de la Ieşi, ş-au frâşit şi viaţa pe vremia domniei lui Dabije vodă.

CAPUL AL ŞIASESPRĂDZECE

încep. 1. Fericită domniia lui Vasilie vodă, în care, de au fostu cândva această ţară în tot binele şi bivşug şi plină de avuţie, cu mare fericiie şi trăgănată până la 19 ani, în dzileli aceştii domnii au fost. în anii dentâiu cu prepusuri de nepace iară între Ieşi şi între turci, iară apoi, după 3, 4 ai, deşchidzându-ş cale împărăţiia Turcului asupra Persului cu sol tan Murat pentru Vavilonul; aicia aciaste părţi la mare păci şi linişti şi mare fericii era.

2. Domniia cum s-au prilejit, de-au luat Vasilie vodă, s-au pomenit la domniia lui Moysei vodă, în capul al cincisprădze-eile, cum fugise Vasilie vodă de frica lui Moysei vodă, de aicia den ţară în Ţarigrad. Şi acolia, cunoscut la câtva den capete şi mai vârtos lui Abaza paşia, care era pârâş lui Moysei vodă şi mai multu cu nevoinţa lui, i-au dat soltan Murat domniia, `ădzandu-l om harnic de aceia treabă.

3. Dacă au luat domniia, nevrându să hie nemulţemitoriu tai Moysei vodă, pentru binile lui, ce făcuse casei lui, neames-cându-se nice cu un rău asupra casai lui, au scris carte la Moysei vodă, cu mare mulţemită pentru oamenii săi, căci n-au avut nice o nevoie şi lăsindu-l în voie, unde ari vria să margă, °fi spre ce parte volnic, fără nice o grije să fie, şi sfâtuindu-l să nu vie la Ţarigrad, pentru multe datorii ce avia Moysei vodă m Ţarigrad. Şi să nu bănuiască căce s-au prilejit aşia, fiindu estia lucruri, ales a domnielor, supt orânduiala lui ^umnedzău, fără care nu esu domnii.

4. După aceasta ţărămănie, au purces Vasilie vodă de la Ţarigrad cu domniia în ţară, în anul 7142 <=1634>. Iară

Moysei vodă, strânsu cu casa lui şi cu Costin hatmanul den boeri, au trecut în Ţara Leşască.

5. Abaza paşia iară să gătiia cu mai mare putere asupra leşilor să-ş mai tocmască lucrurile a războiului celui dentâi care făcuse asupra lui Coneţpolscâi la Cameniţă, până n-ari oblici împărăţiia că cu rândul dentâi n-au lucratu atâta, cât da samă înainte împărăţiei. Deci îndemna pre împărăţiia iară asupra leşilor şi sta de faţă şi solii moschiceşti la Ţarigard, nevoitori, cu mare făgăduinţă împărăţiei de Cazanul şi de Azderhanul, să fie a turcilor. Şi anume ce aştepta şi Vasilie vodă, neaşedzat bine la domnie, să-i vie porunca de gătire de oaste, iară, ca şi lui Moysei vodă.

6. Era şi solul leşăscu, den Ţara Moschicească pornit de craiul la împărăţiie, anume Trăbinscâi, pre careli (dându ştire craiului, Coneţpolscâi hatmanul, cându veniia asupra lui Abaza paşia cu oşti turceşti) îi trimisesă la împărăţiie craiul întrebându de turci, ce pricină ar hi stricăciunei de pace cei legate la Hotin cu sultan Osmanu.

Şi au trecut solul acela pen ţară, curundu în urma lui Abaia paşia, în dzileli lui Moysei vodă. Ce, oblicindu-1 Abăza paşa, au trimis de l-au opritu la Pravadiia, silindu-1 să-ş dia soliia la dânsul, temându-să să nu se oblicească prin soliia lui, aceia cale a lui, cum au fostu. Ce, nevrându solul să-i dea soliia şi răspundzindu că este trimis la singură împărăţiia, nu la unul den paşi, l-au oprit câtăva vreme.

Ce liahul au silit cu mijloace de au dat ştire de sine la Poarta că este opritu; şi au venitu poruncă la Abaza paşia să-1 sloboadză. Şi numai ce i-au cătutat a-l slobodzi. Iară aşe-i stricasă solului lucrurile la împărăţiie, cât nici o cinste n-au avut, care să cade solilor şi l-au pornitu cu răspunsu de scraba înapoi, fără zăbavă şi anume să hie gata Crăiia Leşască iar de sfadă.

7. Acela răspunsu a turcilor, dacă au agiunsu la craiul în Ţara Moschicească, că era tot în Ţara Moscului cu oşti şi dându-i ştire şi de la margine iară de gătiria turcilor, deci numai ce i-au căutatu a sta la tocmală cu Moscul. Şi îndată, lăsindu toate într-o parte, au legat cu moscalii pacia, cu, câteva oraşe luate de la Moscu în parte leşilor. S-au întorsu la Varşiav craiul şi îndată au stătut la săimu de gătire împrotiva turcilor.

8. înţelegându turcii că leşii au făcut pace cu Moscul şi mai adevărat den solii moschiceşti, şi era şi solul turcilor la Moscu, întărindu-i împrotiva leşilor, şi de aicia den ţară, de la Vasilie vodă, avându ştire, au pornitu pre solii moschiceşti cu scrabă pentru nestătoriia lor la cuvântu. Şi au trimis şi la craiul leşăscu sol de înoitura păcii, anume pre Şahin aga, unul den agii divanului, avându amu şi cu cazilbaşu amestecătură începute pentru Bagdatul, adecă Vavilonul, împărăţiia Turcului.

9. Pornite oşti leşăşti amu au aflatu Şahin aga spre Cameniţă şi pre singur craiul aproape de Varşiav în tabără, răspundzindu lui Şahin aga, solului turcescu, craiul cu scrabă, pentru stricare şi călcătura păcii, care cu atâţia giurământuri '-au făcut la Hotin cu soltanu Osman şi între dânsul. Câteva conace au mărsu cu oşti spre Cameniţă şi cu acesta răspunsu au pornitu pre turcul, carile da toată vina pre Abaza paşia şi 'um este gata de perire pentru aceia faptă.

10. Fost-au aceasta ciătire a leşilor în anul 7143 <=1634> 'are oşti mai mare şi mai bine grijite nu să pomenescu în toată Hronica leşască. Ţin minte oamenii bătrâni, carii spun că agiungia tabăra de supt târgul Cameniţii până la un copaci la ^mpu, mai multu de o milă mare de loc; că oşti avia gata, celia ce era asupra Moscului şi plină Ţara Leşască de mulţimia de °ameni pre acele vremi.

11. Iară până a sosi craiul leşăscu la Cameniţă, Coneţpolscâi hatmanul amu era cu o samă de oşti sup Cameniţă şi viniia şi cărţi pren Vasilie vodă de la veziriul Murtaza paşia pentru pace,

adeverindu lui Conețpolscâi că aceia călcătură a păcii, carea au făcut Abaza pașia fără știre împărăției, va plăti cu capul, ca un călcătoriu de pace.

12. Și așia omorându împărățiia pre Abaza pașia zugrumatu, s-au rășchirat și gătirea leșilor în vântu, fiindu supărați și slujitorii lor de atâta vreme cu oșteniia la Moscu.

Au stătut pace iară între Ieși între turci cu înoitura legăturilor de la soltan Osmanu, adăogându și aceasta legătură între sine pentru tătară, să nu lăcuiască în Bugeag. Om Abaza pașia vestit cu războaele asupra persului și oștian direptu.

13. La anul după aceasta au purces soltanu Murat cu mare gătire asupra persului și într-acelaș an au luat de la perși cetatea anume Răvanul, care apoi, cât s-au întorsu soltan Murat înapoi la Țarigrad, iară au luat-oă cazilbașii pre sama sa.

Iară Vasilie vodă domniia cu mare liniște și pace, fără grije țara; din toate părțile sta toț de neguțitorii și de agonesită. însă lăcomiia nice pre atunce nu lipsiia, cu dări grele; ce avându lăcuitorii țărâi vremi de agonesită, biruia toate acele greutățile a domniei.

14. In Țara Unguriască era mari amestecături între Racoți și între Betlean Ișteoan, feciorul lui Betlean Gabor, pentru domniia Ardealului. Ce au căutatu a da locul domniei aceiia Betlean Ișteoan lui Racoții, neputându avia agiutoriu de la împărățiia Turcului, pentru gătiria lui soltan Murat iară asupra persului.

15. în anul 7145 <=1637>, să rădicasă cazacii cu Pavliuc hatmanul asupra leșilor, pentru opririala sa pre Mare Niagră, pre carii Potoțcâi hatmanul leșăscu cel de câmpii i-au lovitu și, închidzându-le tabăra, au datu cazacii viu pre hatmanul său, pre Pavluic.

Și în cesta anu au făcut leșii și o cetate anume Codacul, pre Nipru, la pragul cel dentâiu a Niprului, oprindu pre cazaci sa nu îmbie pre Mare Niagră, stricându pace cu turcii; care opriala lor apoi au răsuflat spre mare pustiitate Crăiei Leșești, cu Hmil hatmanul căzăcescu.

16. Tot într-acelaș anu Cantemir pașia cu ordele sale, peste voia hanului, au eșitu den Crâm și s-au aședzat iară în Bugeag. Care lucru nesuferindu hanul și mărgându dodeiala și de la Ieși, carii legasă cu a doa legătură pren Conețpolscâi cu Murtaza pașia, veziriul, să nu hie slobodzi tătârâi a lăcui în Bugeag făcându dodeială crăiei lor, au eșit porunca la hanul și lui Vasilie vodă, domnului țărâi noastre și lui Matei vodă, domnului muntenescu, să margă cu hanul asupra lui Cantemir. Deci au venitu hanul cu oști și au purces și domnii cu îmbe țărâle asupra lui Cantemir, care temându-să de hanul, au fugit în Țarigrad, iară ordele lui li-au luat hanul cu sine la Crâm. Și de pâra hanului la împărățiie au perit și Cantemir, zugrumat în Țarigrad.

17. După ce-au pornim pre tătari hanul den Bugeag, au lăsatu pre 2 soltani, frații săi, să vie cu dânșii, iară el singur au purces spre Crâm înainte. Deci cându au fostu la trecătoare Niprului, s-au burzuluitu nohaii și au lovit fără nedejde pre soltani și i-au omorât pre amândoi. Și după această faptă au purces cu coșurile sale spre Țara Leșască, poftindu de la Ieși loc să să aședze supt ascultarea lor. îmbla pe la târguri, pen sate, tot câte cu o cruce de lemnu făcută la pieptu, semnu de închináciune. Ce leșii loc așia deșertu, fără oameni, mai în luntrii țărâi sale neavându, li-au datu câmpii pe Nipru între Crilov ?i între Codac; și era aproape de 20.000 de nohai orda aceia.

18. Care lucru vădzindu împărățiia Turcului, iară, cu a doa orânduială au pornitu câtva pași în prejma lor, la anul, după scosul lui Cantemir din Bugeag. Și iară au venit porunca și la Vasilie vodă și la Matei vodă să margă să să împreune cu pașii asupra tătarălor. Deci, de iznoavă au purces Vasilie vodă cu oști, "l doile rându; la Cetate Albă, la adunaria pașilor.

Iară Matei vodă au venit până la margine ţărâi sale şi de acolia au pornitu un serdar cu oşti de la sine, iară el singur s-au făcut bolnav şi s-au întorsu înapoi. Iară şi Vasilie vodă şi paşii fără zăbavă s-au întorsu de la Cetate Albă înapoi, că pre tătarî îi trăsesă amu hanul cu blândeţă şi cu făgăduinţă de ertare pentru moartia soltaniior şi-i trecusă Niprul, pre unii în Crâm, iară pre alţii i-au aşedzatu pre câmpii Donului. Iară moartia soltaniior mai pre urmă tot n-au lăsat hanul nerăscumpărată.

19. Ce câţî era din singele lui Cantemir mai capete, într-uua de dzile, cu meşterşug i-au împărţit, pre unii la o sama de agii curţii sale, la ospăţu, văz Do<a>mne, pe alţii agii şi la masa sa oprindu pre unii. Şi la acela ospăţ i-au omorâtu pre toţi, câţi era Cantemireşti mai aproape. Şi de atunce s-au stânsu aceia răgulă la dânşii, care era mai frunte decât toate ordele, precum pre aceştia vremi sintu Şirăneştii.

Unul den Cantemireşti atuncia, anume Azamet mârza, pre carile l-am apucat şi ieu, dvorian la craiul leşăscu Vladislav, neprilejindu-se la acela ospăţ ce le făcusă hanul, au scăpat den Crâm în Ţara Leşască şi slujiia la craiul leşescu între dvoriani şi avia de la craiul liafă.

20. Intr-acesta an, au luat cazacii Donului Azacul, cetatia turcească pre apa Donului, care apoi au dat-o de bunăvoie Moscul turcilor înapoi. Isar au îmblatu la acesta mijloc pentru aceia cetate la Moscu, om aicia în ţară pe acele vremi vestit cu neguţitoriia în Ţara Moschicească.

21. Iară întorsul lui Matei vodă de la margine, mărgându al doile rându la Cetate Albă, n-au fostu fără pricină. Ce avându mare neprietenşug Matei vodă cu Vasilie vodă, de-ndată ce au stătut Vasilie vodă la domniie, făcuse multe amestecături la paşia pe aceia vreme de Silistria. Deci, s-au temut a miarge Matei vodă, de acelia amestecături, ce-l amestecasă Vasilie vodă la Poartă; ce precum s-au pomenit mai sus, au trimis oaste, iar el singur s-au întorsu la scaunul său.

22. Era la împărăţiia lui soltan Murat pre acele vremi toate trebile şi lucrurile împărăţiei pre doi oameni, carii era musaipi lă sultan Murat; unul silihtar, ce era în luntru, care slujbă este de împărăţiie foarte aproape, adecă spătar, ce poartă spata ori buzduganul după împăratul, al doile, câzlar aga, care este pe toată casa împărătiască şi pe fiate mai mare. Aceşti doi purta toata împărăţiia; veziriia înainte lor era foarte slabă. Cându să aduna veziriul cu unul de aceia, spun că le săruta poala hainelor.

23. Deci pre unul de acele capete la împărăţiie, pe silihtar paşia, îl cuprinsesă Matei vodă cu dările, iară pre câzlar aga Vasilie vodă; şi eşiia isprăvi şi lui Vasilie vodă de la împărăţiie şi lui Matei vodă, pren chipuri mai sus pomenite. Covârâşiia cu atâta Matei vodă pre Vasilie vodă, că avia Matei vodă şi cu megiaşi mare priiatinşug, ales cu ungurii, iar Vasilie vodă nici cu un megiiaş, precum am apucat şi noi aceia domnie, viaţă bună n-au avut, den nebăgare samă pre nime den megiiaşi.

24. O, nesaţioaie hire domnilor spre lăţire şi avuţie oarbă; pre cât să mai adaoge, pre atâta râhniaşte. Poftile a domnilor ŞÎ a împăraţilor n-au hotar. Avându multu, cum n-ari avia nemică le pare. Pre cât îi dă Dumnedzău, nu să satură. Avându domnie, cinste şi mai mari şi mai late ţărî poftescu. Avându ţară şi ţara altuia a cuprinde cască; şi aşia lăcomindu la <a> altuia, sosescu de pierdu şi al său.

Multe împărăţii în lume, vrându să ia alte ţărî, s-au stânsu pre sine. Aşia s-au stânsu împărăţiia lui Darie împărat de Alexandru Machidon; vrându să supuie ţărâle greceşti şi toată Machidoniia, Darie au stânsu împărăţiia sa, de au cădzut pte mânule lui Alexandru Machidon. Aşia împărăţiia Cartaghinii, vrându să supue Ramul, au cădzut la robiia tâmlenilor. Aşia Pir împăratu, vrându să ia Italiia, au pierdut ţărâle sale. Aşia şi Mihai vodă, vrând să hie crai la unguri, au pierdut şi domniia Ţărâi Munteneşti.

25. Aşia şi Vasilie vodă, avându fericite vremi de domniie în pace den toate părţile, că şi ţara nu era nici cu o datorie îngreuiată, fără nice o dodeială despre turci, carii avia începută sfadă cu perşii şi într-acelia părţi sta cu valuri, au început svadă cu Matei vodă, domnul muntenescu, pentru domniia aceii ţărî, ori că nu-l încăpia Muldova, ca pre un om cu hire înaltă şi împărătiască, mai multu decât domniască, ori că siliia să vadză pre fecioru-său, Ion vodă, la domnie, care hire au părinţii spre feciorii săi, să-i vadză în viaţa lor eşiţ la cinste. Domnii la domnii pre feciorii săi poftescu să-i vadză eşiţ, boerii la boerii, slujitoriul să bucură să-ş vadză de slujitorie pre feciorul său harnic, pementeanul de hrana pământului pre feciorul său destoinic pofteşte să-l vadză. Ori că l-au îndemnaţii pre Vasilie vodă mare netocmală şi nepriiatenşug ce avia mai dedemultu, încă den boeriia sa, scoasesă domniia Ţărâi Munteneşti de la împărăţiie, pre mijlocul lui câzlar aga şi paşii de Silistria, feciorului său, lui Ion vodă.

26. Prostatec îl ţinia Vasilie vodă pre Matei vodă. Deci, avându şi pre veziriul în pârtia sa, au făcut oşti de ţară şi au purces în Ţara Munteniască asupra lui Matei vodă, lăsându în scaun pre fecioru-său, pre Ion vodă. Iară singur au întrat cu oşti în Ţara Muntenească, cu ştire veziriului şi a paşii de Silistria. Oşti avia câteva, iară tot de ţară şi lefecii şi ceialalta oaste, fără puţintei sârbi, ce avia în liafă, călări.

27. Iară şi Matei vodă, domnul Ţărâi Munteneşti, nu dormiia, ce apărându al său, avia oşti şi streine şi de ţara sa, ales pedestrime; hie cându avia până la o mie în liafă, fără dărăbanţii de ţară şi călări de ai noştri, moldoveni, acolo mersi în liafă, cărora numele era livinţii, şi leşî călări ţinia pururia câte 200 şi deosebi unguri călări.

Şi dideasă ştire şi la arcalele sale, ce avia la împărăţiie, de silă ce-i făcia Vasilie vodă. Deci, cu mijlocele lui silihtar paşia, bine n-au întrat Vasilie vodă în Ţara Munteniască, la o vale care

să chiamă Râbna, l-ua tâmpinatu un ceauş de la împărăţie cu poruncă, numai să să întoarcă Vasilie vodă îndărăptu. Şi în urma ceauşului au sositu o samă de oşti a lui Matei vodă.

28. Numai ce au căutat lui Vasilie vodă a sa întoarce înapoi, vădzându carte împărătiască şi cine era soltan Murat împăratul, nu era de a şuguire cu dânsul.

Deci purcegându îndărăptu Vasilie vodă, să simeţisă muntenii şi în chipul goanei, să goniască pre ostile lui Vasilie vodă, lovisă la coada oştii. Ce s-au întorsu apoi ostile de ţară şi singur Vasilie vodă şi au înfrântu pe munteni şi au prinsu câtva vii şi au peritu den munteni câtva.

Vasilie vodă apoi, după aceia au eşit îndată den Ţara Munteniască, plinindu porunca împărăţiei şi şedzindu câteva dzile la Ploscuţeni. De acolo au pornitu pre ceauşul cel împărătescu, iară singur s-au întorsu şi au venit în scaun.

29. Era pre acele vremi veziriul anume Tabani Buiuc, carile ţinea cu Vasilie vodă şi paşia de Silistria, iară aşia şi numai să scoată pre Matei vodă să pusesă cu toată voe. Şi fără ştire impărătiască eşiia de la veziriul isprăvi de domnie Ţărâi Munteneşti lui Ion vodă, feciorului lui Vasilie vodă. Cum şi atuncia, dacă au vădzut veziriul împiedecate isprăvile dentâi de silihtariul, au făcut altele, la singur paşia de Silistria, să ducă d singur pre feciorul lui Vasilie vodă în scaunul Ţărâi Munteneşti, care lucruri apoi au mâncat capul veziriului, °blicindu împărăţiia pen silihtariul războaele şi vărsările de ˈmge între domni, de unde să pogoară.

Nice te mira, cum de au putut domnii a îmbla în zarve, fără Ştire împărăţiei şi ales la un <îm>părat leu ca acela. Deci, să Ştii că ţărâle pre atunce aceştia nu era aşia supuse, ce într-altă voe veghiată şi să temia turcii să nu se dea Ţara Moldovei în partea leşilor, carii era pre acele vremi foarte tare, cât să siia împărăţiia de sfada leşilor şi ales avându amu începute războae cu perşii, precum ţi s-au pomenit. Ce era bucuroşi că să

sfădescu aceştia ţărî între sine. Şi poţi pricepe şi pre domniile aceştia aşia de îndelungate: 19 ani Vasilie vodă domnu, iară Matei vodă până la moarte, aproape 30 de ai la domniie. Alte vacuri să socoteşti ţărâlor acestora pre atunci.

30. Cu al doile isprăvi de domniia Ţărâi Munteneşti au socotit Vasilie vodă cu altă cale. Avându aceia şi de la veziriul ştire, au pornit pre Ion vodă la paşia de Silistria cu câtva boiari, sâ-1 ducă păşea în scaun. Şi trimisiasă înainte la paşia pre Enachie Catargiul, vel postelnic, să mai întăriască lucrurile, pân-a veni Ion vodă. Ce şedzându acolia la paşia, Catargiul, aşteptându sosiria lui Ion vodă, au sinţit lucrurile într-altu chip; că-1 agiunsiasă pre paşia iară alte porunci împărăteşti pren silihtariul şi-i unsesă osiia şi paşii, Matei vodă.

Deci, vădzindu Catargiul lucrurile într-altu chip şi amirosindu că, cât ar sosi Ion vodă la păşea, va să-1 opriască şi să-1 trimită la Impărăţiie, au dat Catargiul ştire la boeri, ce era pe lângă Ion vodă, amu aproape de Dristor, la un sat şi îndată s-au întorsu Ion vodă can cu fuga de grije paşii şi au eşit şi doa ispită pentru domniia Ţărâi Munteneşti.

31. Iară nici cu atâta nu s-au lăsat Vasilie vodă, ce îndemnam şi de veziriul şi ca o nemică socotindu a călca pre Matei vodă, iară au strânsu oşti şi cu mai bună gătire, cu pedestrimia, cu puşci şi iară au purces în Ţara Munteneasca asupra lui Matei vodă şi cu aceia nebăgare de samă de Matei vodă, cât aicia în locul său pusesă domnu pre fecioru-său, Ion vodă, în scaunul ţărâi, cu boiari, cu ispravnici, cu domniia deplină, ţiindu ca-n palmă domniia Ţărâi Munteneşti.

Iară lunecoasă sintu lucrurile războaelor şi în putiarea lui Dumnedzău mai multu stau. Nice un nepriiatin, cât de slabu hie, cum să nu-1 ţiie nime, nice-1 ţinu oştenii cei direpţi. Şi bine au dzis unul: „Bella momentis constant", adecă „Războaele în clipala ochiului stau". Că atâta era, numai să ie acela războiu Vasilie vodă şi să să aşedze în domniia Ţărâi Munteneşti. Iară

roată lumii nu aşia cum gândeşte omul, ce în cursul său să întoarce.

32. De care silă n-au mai putut nice silihtariul a-i trimite alte isprăvi lui Matei vodă, să nu să de tot descopere cu îmblete împrotiva veziriului, să-i răsae ceva împărăţiei cu scârbă în parte sa; că, ales la turci, foarte cu siială sintu toate şi cu mare meşterşug şi taină strică unul altuia, cându va unul pre altul să-1 surupe. Că să pârască a vediare, şie strică, cine începe pâra. De multe ori cu laudă pre nepriiatinul său, mai curundu coboară şi ales supt împărăţiia lui soltan Murat cu mare siială era toţi. Iară totdeauna trimite silihtariul pre taină la Matei vodă, îmbărbătându-î să stia împrotiva lui Vasilie vodă, să-1 bata, iară despre scraba împărâtiască nu poarte grije, că iaste grija lui. Deci, şi Matei vodă ş-au strânsu oaste toată şi vădzându că Vasilie vodă trage cu ostile sale spre Bucureşti, nu Pte Târgovişte, au coborâţii şi el spre Bucureşti cu oşti.

33. Vasilie vodă, dacă au sositu la Praova, la sat anume Ojogenii, ştiindu din limbi de gătiria lui Matei vodă împrotiva Şi cu oşti câteva şi streine şi de ţară, au făcut sfat acolia la Ojogeni, socotindu şi trecătorile apelor şi locuri închise de Păduri de pen toate părţile şi de bâhnişuri, înţelegându pre ^atei vodă că anume locuri ca acelia pofteşte să dea războiu, fiindu ostile mai tare hiecare la locul său şi la strâmtori, protiva oştilor celor streine hie cându cei de loc sintu mai i> au ales cu sfatul să nu triacă Praova, ce să stea acolia la mpu, să tragă pre Matei vodă, să iasă cu ostile sale la câmpu. legându-se sfatul, au purces toate ostile lui Vasilie vodă în J'curi în podgorii, pe supt munţi, încotro să bejenise toată Ţara ^nteniască, de pen toate acele olate, până în Praova.

34. Şi aşia cu acela sfat - ce svetnici or hi fostu aşia de buni ^ războae pre atunci - răşchirată oastia pe la jacuri, în loc au Priceput Matei vodă lucrul şi îndată au purces spre Praova. Şi ^ireptu în preajma Ojogenilor, unde era Vasilie vodă cu corturi,

au stătut la trecătoare, dându ştire den câteva puşci ce avia cu sine şi îndată au început a trece oastea în vad. Tot călăreţul au trecut câte un pedestraş după sine şi au stătut în tocmală cu ostile, dencoace de Praova, tocmindu oastia pediastră cu focul şi cu puşcile între oaste călăriaţă şi au purces cu toată oaste stolită asupra taberii lui Vasilie vodă.

35. Nu avia de ce să apuca Vasilie vodă cu oaste răşchirată în toate părţile şi aşia venire asupra degrabă a lui Matei vodă şi întemeiată. Că oştenii lui Vasilie vodă, unii veniia cu plian îngreuiaţi, neştiindu lucrul ce este, alţii spăimaţi de sosiria oştilor aşia degrabă, mai multu de gătiria la fuga îndată au stătut, nu de război. Şi aşia şpărcuită oaste şi fără nice o tocmală, au plecat şi Vasilie vodă fuga şi toată oaste, câtă nu era dusă în pradă, lăsându şi corturile şi puşcile şi pedestrimia toată pre mâna lui Matei vodă. Şi de grije gonaşilor, Vasilie vodă au lăsat drumul pe care venisă, ce de-a direptul au năzuit la Brăila.

36. La Brăila zăbăvindu Vasilie vodă câteva dzile şi Matei vodă dedesă ştire de olac la paşia îndată de izbânda sa asupra lui Vasilie vodă. Aşia de sârgu lucrul, ori cu ştire paşii, ori dentru sine agiii de Brăila şi de Mecin sfătuiia să prindze pre Vasilie vodă, să-l trimaţă la paşia. Şi să nu hie dat ştire Stamatie, ce au cădzut apoi stolnic la Vasilie vodă şi la alte domnii, pre *urmă,* şi postialnic mare, ar hi încăput Vasilie vodă la prinsoare. Ce şedzându sara la masă, i-au dat ştire şi de la bucate s-au sculatu, pentr-o grădină, peste un gardu, suindu de pe spinaria unuia din slujitori şi acolo i-au scos calul şi au eşit cu fuga din Brăila, la Galaţi, lăsindu toate în Brăila, câte nu rămăsesă la Ojogeni.

37. înţelegându Ion vodă, feciorul lui Vasilie vodă, poticala tătâne-său în Ţara Munteniască, au strânsu boerii ce era puşi la boiarii pe lângă sine şi li-au dzis, cum el, nefiindu de domnie, pentru slabă sănătate ce avia (că era Ion vodă om slabu şi deznodatu şi de mâni şi de picioare, cum n-ar hi fostu

feciorul lui Vasilie vodă, care era ca un leu şi ia hire şi la trup), iară* tătâne-său, lasă scaunul domniei. Şi au venit Vasilie vodă iară în scaun.

38. Iară Matei vodă jeluindu-se şi la împărăţiie de pradă ce ce făcuse ostile lui Vasilie vodă şi la mergiaişi, să-şi întoarcă călcătura ce făcuse Vasilie vodă Ţărâi Munteneşti, legasă cu Racoţii cniadzul Ardialului, tatăl lui Gheorghie Racoţî, lucrul, fiindu şi Racoţii rănit cu nebăgarea în samă megiiaşii lui de Vasilie vodă <au pornit neşte oşti asupra lui Vasilie vodă>, cu Ion vodă Movila, feciorul lui Simion vodă, carele era la Ardial aşedzat, după războiul de la Ştefăneşti, care era între feciorii lui Simion vodă şi între feciorii lui Ieremie vodă pentru domnie ţărâi.

Şi amu până în Trotuş coborât ungurii şi ostile munteneşti pân-la Milcov sosiţi, au schimbat Racoţi sfatul cu Matei vodă. Ori temându-să de împărăţiie, înţelegându patima veziriului, ori altă socoteală li-au venit, au întorsu şi pre Ion vodă cu ostile îndărăptu şi s-au întorsu şi muntenii.

Eşisă casa lui Vasilie vodă spre Huş de spaima aceia. Şi pre vremia coborâtului acestor oşti asupra lui Vasilie vodă, au peritu Gorgan şi Sămăchişă căpitanul şi Cârste visternicul, den prepus de la domnie pentru vicleşug.

39. Deci după aceştia zarve, numai ce i-au căutat a sta lui Vasilie vodă la pace, vădzându şi primejdie veziriului, curundu după aceia, să nu să mai aţiţe lucrurile asupra sa. Cum n-ar hi fostu fără primejdiie Vasilie vodă atunciaş, de n-ar hi stătut împărăţiia după lucrurile, împrotiva perşilor, care curundu după aceia au purces cu toată putiare asupra Vavilonului. Ori ^e la cei doi megiiaşi n-ar hi fostu fără răscoală, de nu s-ar hi spăimat Racoţi şi Matei vodă cu moarte veziriului.

Şi sta în cumpănă soltan Murat, asupra Azacului va nierge, că încă nu-l didesă moscalii, au asupra Vavilonului? Ce, undu cu aceia veste Isar, că or da Azacul moscalii, au purces

asupra Vavilonului. Iară până a să înţelege purcesul, aceştia ţări era supt grije că va veni împărăţiia spre aceste părţi cu oşti. Fost-au aceste zarve între Vasilie vodă şi între Matei vodă în anul 7144 <=1636> şi în anul 7145 <=1637>.

40. Iară primejdie veziriului Tabani Buiuc, anume cum au venit, de au perit de soltan Murat, aşia au fostu: după răzsipa de la Ojogeni oştilor lui Vasilie vodă, face Matei vodă ardzehal, adecă răvaş de jaîobă, la singur împăratul. Şi aflându om de-aceia triabă, să dia aceia jalobă la singur împăratul, au purces omul acela cu cărţile şi, ştiindu rândul, au păzit cându au eşit împăratul la primblare cu vânătoare la câmpu.

S-au făcut omul a miarge de olac pe denainte împăratului, anume să-1 vadze. Şi aşia vădzându-1 împăratul mărgându tare, au trimis de l-au oprit şi au pus de l-au întrebat de unde vine. El au răspunsu că vine den Ţara Munteniască cu cărţi la împărăţiie, să ştie împărăţiia de mare vărsare de singe şi prada ce s-au făcut în Ţara Muntenească de Vasilie vodă, care au venitu cu oşti asupra lui Matei vodă. în loc au trimis împăratul de i-au luat cărţile şi au cetit ardzahalul cel cu jalobă asupra lui Vasilie vodă, pomenindu că să laudă Vasilie vodă că are isprăvi de la veziriul, să hie domnu şi în Ţara Munteniască şi în Ţara Moldovei. Atunci au avut vreme silihtariul asupra veziriului, căindu ţărâle, cum să strică ele în de sine şi să pradă. De care jalobă foc s-au făcut împăratul, soltan Murat pre veziriul, înţelegându că de la veziriul să coboară acele amestecături.

Ce dentâi au trimis pre omul cu toate acele scrisori, să vadzâ şi veziriul. Ce au dzis silihtariul către împăratul că omul îndată va peri de veziriul. Deci, i-au dat hasăcâi şi i-au învăţat singur împăratul: „Pre acestu omu iară să-1 aduceţi la mine". Şi aşia au fostu: l-au dus hasăcâi la vezirul. Şi dacă au înţeles veziriul au vădzut că este râu de dânsul. Au vrut să opriască pre om, ce hasăchii i-au spus porunca care au de la singur împăratul, să-1 ducă pre omul iară la împăratul.

^.'41. Scosesă veziriul daruri hasechiilor, să lasă pre omul la cjarisul; ce nu s-au cutedzat hasecâii de silihtariul a face peste poruncă. Iară să nu hie fostu omul de faţe, putia să tocmască veziriul lucrurile sale, dzicându că au fostu un marghiul de cei de Ţarigrad şi au spus menciuni; că de aeste să fac multe la turci sau s-ar hi uitatu la împărăţie, care de lucrurile a toată lume gândindu, cele mai mărunte le trece cu gândul.

Ce, păziia acestu lucru silihtariul, să nu scape vremia ca aceia asupra veziriului. Şi înoindu scraba împărăţiei, silihtariului au chemat pre veziriul împăratul şi după mustraria că strică ţărâle fără ştire lui, l-au omorât. Şi aşia au eşit veziriului aceluia zarvele între domni. Aceste am înţâles de la boiari bătrâni de sfat pre acele vremi.

42. Curundu după aceste svade cu Matei vodă, să potole Vasilie vodă, sunate zarvele; pre fecioru-său, pre Ion vodă, l-au tremis în Ţarigrad, unde-ş s-au săvârşit şi viaţa nu pestiţi ani. Şi s-au săvrâşit într-aceşti ai dzilele şi doamna dentâi a lui Vasilie vodă, fata lui Bucioc. Şi după moarte doamnei au trimis Vasilie vodă pre Catargiul în Ţara Cerchijască şi de acolia i-au adus doamnă, fata unui mârzac de ai lor, cu care au trăit apoi până la săvrâşitul său.

43. în anul 7146 <=1638> au luat sultan Murat Vavilonul, ʿu mare vărsare de singe, de la perşi, după 4 luni den ce dzi mcepuse a bate oraşul. Spune istoriia să hie fostu 30.000 de °Şteni în Vavilon. Ce, aceia gătire făcusă şi sultan Murat asupra perşilor, cât singur Vavilonul. Iară tot Misiriul şi paşii ce sintu peste arapî i-au pornit despre Mare Roşie, de-au lovitu şi dintr-acolia Ţara Persului. Şi li-au luat turcii şi dintr-altă parte ° scală foarte mare. Şi aşia îndoim persul, n-au putut da nici ˢn agiutor Vavilonului.

44. Sultan Murat într-acolia zăbovindu-se cu ostile, iară aicia, în ceste părţi, sta fericite vacuri şi linişte şi pace întemeiată den toate părţile, fiindu în pace amu Vasilie vodă

şi cu megiiaşii. Şi într-aceşti ani au zidit Vasilie vodă şi lăudate mănăstiri aice în oraşul Eşilor, întâi supt numele a trei sfinți învățători a besericii, ce să dzice Trieh Svetitelei, mai pe urmă mănăstiria, a doa mănăstire, a Golâi, cu făptură, cum să vede, peste toate mănăstirile aici în țară mai iscusită. Golâe îi dzic pre numele unui boeriu, anume Golâi, carele într-acel loc au avut făcută o besericuce de piatră.

Şi în ceşti ai au adus Vasilie vodă şi moştiile a sfintei prepodobnei Paraschevei, în anul 7158 <=1650>, căriia svinte viața şi de pe ce locuri au fostu, să citeşte viața ei petrecută cu mare dumnedzăire, în luna lui oct<omvrie> în 14 dzile.

45. Acestu domnu au făcut ca de iznoavâ şi curțile cele domneşti; casele cele cu cinii, grădini, grajduri de piatră, tot de dânsul sintu făcute. Şi multe locuri au aşădzat, care au stătut multe vremi stătătoare. Că de au fostu cândva vremi fericite acestor părți de lume, atuncia au fostu.

Plină Țara leşască, oi dzice, de aur, la care pre aceleia vremi curia Moldova cu boi de negoț, cu cai, cu miiare şi aducia dintr-aceia țară aur şi argintu. Oi putia dzice că sărac nu să afla pre acele vremi, doară care nu-ş vria să aibă.

Țara Leşască la aceia scară de fericie să suisă, precum şi singuri leşii dzic şi scrisorile lor, care nici o crăie pre acele vremi nu era deoprotivă în bine şi în dezmierdăciune pre atuncia leşii şi aşia şi țara noastră.

46. Iară di pe acelia vremi să cunoaşte paharul lui Dumnedzău aproape de schimbare şi curundu spre alte mai cumplite vremi. Că era la mare zburdăciune țărâle aceste. Şi care țări să sue pre la mare bivşuguri, zburdiadză hire omenească peste măsură şi zburdăciune naşte păcatul şi pre păcatul urmadză mânia lui Dumnedzău.

Aşia Țara Leşască era la mare zburdăciune; aşia şi aicia țara şi singur domnul Vasilie vodă, cu silă a câteva case de boiari, luându-le fiatele peste voe părinților la țietorie. Iară oamenii de casa lui, nepoții ca mai mare sile făcia, luându băieții oamenilor în silă la curvie, care tote fapte mai pre urmă s-au arătat cu mare osindă asupra casei lui Vasilie vodă.

47. în ceşti ani, după ce au aşădzat sultan Murat Vavilonul spre împărăția Turcească, s-au întorsu în Țarigrad şi să găta tare asupra leşilor, să răscumpere ruşine lui soltan Osmanii, deşchidzându-ş calea pen Ardial, să lovască peste munți de-a di-reptul spre Liov. Ce i-au tăiatu atuncia curund putiarnica mâna lui Dumnădzău dzilile. Şi după moarte lui sultan Murat, au stătut în locul lui sultan Ibraim, frate-său, om dat cu toată hire spre zburdăciuni. Şi cu împărăția lui iară au hălăduit țărâle aceştia de răscoale.

48. începuse în ceşti ani Racoți cel bătrân svadă cu nemții, căruia era orânduită oaste şi de aice, de la noi den țară Şi den Țara Munteniască. Ce n-au ținut multu aceia sfadă; curund au venit la tocmală cu împăratul nemțăscu. Iară prădasă câtva loc cu ai noştri în ungurimia de sus. Apostol de Orheiu au fostu serdar într-aceia oaste cu Racoții.

49. în anul 7153 <=1645> au fâcutu şi nunta fiicăi sale Vasilie vodă, ceii mai mari, doamnei Măriei, după cniadzul Ragivil, om de casă mare, den cniadzii Litfei. Numai cu ce tnimă şi sfat au făcut aceia casă după om de lege calviniască, care este scornită de un mitropolit de Fiandra de supt ascultaria papei de Râm, peste legăturile săborălor cu multe durnnedzăireşti minuni legate. Iară calvinul numai pre singure pohtele sale trupeşti, osebite de sfânta săbornică beserecă au ornit aceia lege, la care, ca la o lege slobodă, în puțină vreme cursu toată Fiandra şi Englitera.

De mirat au rămas vacurilor această casă, cum au putut feri inima lui Vasilie vodă să să facă. Şi multă vreme s-au frământam acestu lucru în sfat şi câtva boeri pre atunci apăra acestu lucru să nu hie, ales Toma vornicul şi Iordachie isternicul, care capete de-abia de-au avut cândva această țară,

şi cu megiiaşii. Şi într-aceşti ani au zidit Vasilie vodă şi lăudate mănăstiri aice în oraşul Eşilor, întâi supt numele a trei sfinţi învăţători a besericii, ce să dzice Trieh Svetitelei, mai pe urmă mănăstiria, a doa mănăstire, a Golâi, cu făptură, cum să vede, peste toate mănăstirile aici în ţară mai iscusită. Golâe îi dzic pre numele unui boeriu, anume Golâi, carele într-acel loc au avut făcută o besericuce de piatră.

Şi în ceşti ai au adus Vasilie vodă şi moştiile a sfintei prepodobnei Paraschevei, în anul 7158 <=1650>, căriia svinte viaţa şi de pe ce locuri au fostu, să citeşte viaţa ei petrecută cu mare dumnedzăire, în luna lui oct<omvrie> în 14 dzile.

45. Acestu domnu au făcut ca de iznoavâ şi curţile cele domneşti; casele cele cu cinii, grădini, grajduri de piatră, tot de dânsul sintu făcute. Şi multe locuri au aşădzat, care au stătut multe vremi stătătoare. Că de au fostu cândva vremi fericite acestor părţi de lume, atuncia au fostu.

Plină Ţara leşască, oi dzice, de aur, la care pre aceleia vremi curia Moldova cu boi de negoţ, cu cai, cu miiare şi aducia dintr-aceia ţară aur şi argintu. Oi putia dzice că sărac nu să afla pre acele vremi, doară care nu-ş vria să aibă.

Ţara Leşască la aceia scară de fericie să suisâ, precum ş' singuri leşii dzic şi scrisorile lor, care nici o crăie pre acele vremi nu era deoprotivă în bine şi în dezmierdăciune pre atuncia leşii şi aşia şi ţara noastră.

46. Iară di pe acelia vremi să cunoaşte paharul lui Dumnedzău aproape de schimbare şi curundu spre alte mai cumplite vremi. Că era la mare zburdăciune ţărâle aceste. Ş' care ţări să sue pre la mare bivşuguri, zburdiadză hire omenească peste măsură şi zburdăciune naşte păcatul şi pre păcatul urmadză mânia lui Dumnedzău.

Aşia Ţara Leşască era la mare zburdăciune; aşia şi aicia ţara şi singur domnul Vasilie vodă, cu silă a câteva case de boiari, luându-le fiatele peste voe părinţilor la ţietorie. Iară oamenii

de casa lui, nepoţii ca mai mare sile făcia, luându băieţii oamenilor în silă la curvie, care tote fapte mai pre urmă s-au arătat cu mare osindă asupra casei lui Vasilie vodă.

47. în ceşti ani, după ce au aşădzat sultan Murat Vavilonul spre împărăţiia Turcească, s-au întorsu în Ţarigrad şi să găta tare asupra leşilor, să răscumpere ruşine lui soltan Osmanii, deşchidzându-ş calea pen Ardial, să lovască peste munţi de-a direptul spre Liov. Ce i-au tăiatu atuncia curund putiarnica mâna lui Dumnădzău dzilile. Şi după moarte lui sultan Murat, au stătut în locul lui sultan Ibraim, frate-său, om dat cu toată hire spre zburdăciuni. Şi cu împărăţiia lui iară au hălăduit ţărâle aceştia de răscoale.

48. începuse în ceşti ani Racoţi cel bătrân svadă cu nemţii, căruia era orânduită oaste şi de aice, de la noi den ţară Şi den Ţara Munteniască. Ce n-au ţinut multu aceia sfadă; curund au venit la tocmală cu împăratul nemţăscu. Iară prădasă câtva loc cu ai noştri în ungurimia de sus. Apostol de Orheiu au fostu serdar într-aceia oaste cu Racoţii.

49. în anul 7153 <=1645> au făcutu si nunta fiicăi sale Vasilie vodă, ceii mai mari, doamnei Măriei, după cniadzul Ragivil, om de casă mare, den cniadzii Litfei. Numai cu ce umă şi sfat au făcut aceia casă după om de lege calviniască, re este scornită de un mitropolit de Fiandra de supt ^cultaria papei de Râm, peste legăturile săborălor cu multe durnnedzăireşti minuni legate. Iară calvinul numai pre singure P°htele sale trupeşti, osebite de sfânta săbornică beserecă au cornit aceia lege, la care, ca la o lege slobodă, în puţină vreme cursu toată Fiandra şi Englitera.

De mirat au rămas vacurilor această casă, cum au putut feri inima lui Vasilie vodă să să facă. Si multă vreme s-au tamântatu acestu lucru în sfat şi câtva boeri pre atunci apăra acestu lucru să nu hie, ales Toma vornicul şi Iordachie ternicuL care capete de-abia de-au avut cândva această ţară,

sau de va mai avia. Ei dzice lui Vasilie vodă şi pentru lege rătăcită şi un lucru nu fără grije despre împărăţiia Turcului. Iară Toderaşco logofătul şi Uriache vornicul sta asupra aceştii nunte să să facă.

50. Avia Vasilie vodă pozvolenie de la turci; ce era aceia voe din bani, nu din inima turcilor. Şi aşia s-au făcut nunta aicia la Ias, la care câtva domni den Ţara Leşască, singuri cu chipurile sale au fostu, cu curţile lor; şi Pătraşco Moghila, feciorul lui Simion vodă, mitropolitul de Chiev. Iară soli trimişi era de la Racoţi, cniadzul Ardialului, Chimin? Ianăş, cu daruri şi de la Matei vodă, domnul muntenescu, singur Ştefan mitropolitul Ţărâi Munteneşti şi Radul logofătul şi Dicul spătariul; casa împăcase amu domnii între sine.

51. N-au lipsitu nemică den toate podoabe, câte trebuia la veselie ca aceia, cu aţâţe domni şi oameni mari den ţărî streine. Meşteri de bucate, aduşi dintr-alte ţărî, dzicături, giocuri şi de ţară şi streine. Curte podobită toată şi strânşi boerii şi căpeteniile ţărâi, feciori de boiari, oameni tineri la alaiuri pe cai turceşti cu podoabe şi cu peţiene la şlice. Şi aşia cu petrecanii trâgănându-se veseliia câteva săptămâni, au purces cniadzul Ragivil cu doamna sa în Ţara Leşască, cu dzestre foarte bogate-

52. La anul, simţindu-se Căriia Leşască în vârtute, îndemnat de papa de Râm şi de veneţiian, carii avia dodiială de la turci la ostrovul Critului, au făcut sfat cu senatorii craiul Vladislav, numai să înceapă sfadă cu turcii, adecă cu împărăţia lor, de care gătiria lui şi la ce au eşit apoi acela sfat, ceti-vei poveste mai gios, la rândul său.

Iară soli trimiţindu la toţi craii creştineşti craiul leşescu, aice la Vasilie vodă pre cneadzul Ragivil au lăsat soliia cu aceasta triabă, fiindu viitor Ragivil, la anul după nuntă, la socru-său> aicia în ţară. Care soliia au credzut Vasilie vodă îndată şi au priimit să fie una cu leşii, cât şi birul amu oprise a anului celu#

şi pornise pre aga hirului fără bir, răspundzindu-i că nu s-au putut strânge birul pentru sărăcie oamenilor.

Ce dacă au stătut la voroavă cu boerii pentru opritul birului şi într-un rându şi într-altul, spun să hie dzis Petreceico vornicul de Ţara de Sus, pre carele îl ţinia ei mai prostatec dent-alţii în sfatu: „Eu aş dzice să nu oprim noi birul, pân-nu om vedia că trec leşii Dunăria". Şi acela cuvântu au întrat îndată în gândul lui Vasilie vodă şi au răpedzitu după aga şi l-au oprit la Găîaţ până au gătitu birul şi l-au încărcat şi l-au porniţii.

Aşia ferescu pre domni şi ţărâle voroava cu svatul de primejdii. Că pentru aceia au dat Dumnedzău să aibă împăraţii, craii, domnii, crâmuitorii ţărâlor să aibă svetnici pe lângă sine, cu carii vorovindu o triabă, să frământe cu voroava lucrul Şi ..unul una, altul alta răspundzindu, să lămureşte lucrul care te mai spre îndemână. Iară ce fac domnii singuri den gândurile sale sau den şopte, rar lucru esă la folos. Că încă în lume n n-au născut până aemu ca acela, să nu-i trebuiască voroava cu svat; că deşi gâceşte cârmuitoriul câte o triabă, încă să nu se încreadză c-au gâcitu, până nu să întăreşte păreria f'i cu voroava şi altor păreri.

Deci ce ai gânditu că este bine, dacă să mai tocmescu cu Sandul tău, ce ai gânditu că este cu cale, încă a doi sau a trei °cotiala, fără greş pre acela lucru să stai, că nu te va înşela. Iară de-ţ pare numai a singur că este bine şi alţii toţi dzic că este r-altu chip, să nu credzi aceia socotială, că te amăgeşte,

i Multe lucruri ne par că sintu gârcite, iară apoi, dacă mai ^şi vremia socotelii, afli departe, mai pre urmă, într-altu chip. /' mulţi domni mare smentele am vădzut den şopte sau fătuit, amu în vacul nostru. Fără sfat au făcut Vasilie vodă Uil tătarălor la Brătuliani, pe Prut şi apoi prada a toată ţara, puse de agiunsu cu câtă robie şi plian, dentr-aceia faptă au venit asupra ţărâi.

Şi aşia şi Duca vodă, sfătuindu numai cu unul pentru cartia la hanul şi-au stricat domniia; dem care mazilîie mare răsipâ şi greutăţi asupra ţărâi au venit, care era foarte în stat bun pre atunce şi gata lucrurile să rădice numai cu o orânduială datoriile ţarâi toate.

Iară den ceia maziliia domniei dentâi a Ducăi vodă, s-au prilejit 3 înoituri de domnie: una la Belgrad, a Dabijei vodă, altă domnie tot într-acelaş anu, domnii a dentâi a Ducăi vodă, a treia a lui Iliiaş vodă, cu mare răsipă. Deci trei domnii câte 500-600 de pungi de bani la înoituri, tot într-un an, cum au putut hi bine?

Aşia cu şoaptele, numai cu unii, nu cu sfat, au făcut şi Petreciaico vodă, de au lepădaţii, fără nice o nevoie domniia ţarâi şi s-au dus în Tara Leşască, den care faptă să stânge Ţara Moldovei astădz.

53. Cniadzul Ragivil, după zăbava sa peste câteva săptămâni la Suceavă, la socru-său, la Vasilie vodă, pre doamnă sa au pornitu pe la Sniatin spre ţara sa, iară el singur au lovitu pe* Ardial, pe la Racoţii, cniadzul de Ardial, tot cu acele trebi, pentru rădicaria lor asupra împărăţiei Turcului.

54. înţeles-am din boeri bătrâni, cum să hie vrându Vasilie vodă la Suceavă să-ş despartă fata de domnu-său, Ragivil; ce n-au priimit ia, doamna Marie, fata sa, dzicându tătâne-său sâ fie socotit întâi lucrul, nu mai pre urmă.

55. Şi cu vremile până aice istovim o parte de domnie a lui Vasilie vodă; că până aice, pre cât au fostu fericită domnia aceasta, cu atât mai cumplite vremi s-au început de atunce, den care au purces den scădere în scădere această ţară, până astâdx.

CAPUL AL ŞIAPTESPRÂDZECE

Zaci. 1. De vriame ce scriitorii cei streini pe lângă povestite sale n-au trecut cu pomenire şi de lucrurile ţărâi noastre?

Moldovei şi cât ştim de lucruri trecute în ţara noastră, mai multu dintru dânşii ştim, cu cale este şi noaă a pomeni de vremile lor, ales poveste lui Hmil hatmanul căzăcescu, de la care vremi (ah!) s-au început şi răul nostru, în care până astădz ne aflăm cu acestu pământii la cumplite vremi şi Dumnedzău ştie de nu şi peste vacul nostru trăitoare.

2. Izvorul a tuturor răutăţilor şi pustiităţii acestor părţi, începutul căderii şi împuţinării Crăiei Leşeşti, răsipa şi pustiitate şi cazacilor, stângeria şi ţărâi noastre.

3. Iară mainte de ce om începe a scrie râdicaria cazacilor cu Hmil hatmanul lor, asupra leşilor, stăpânilor săi, a pomeni de cazaci, ce niam sintu şi de când sintu supt cest nume cozac, cu cale că va hi am socotit, audzând pre mulţi întrebând de acestu nume a lor, de unde şi de cându ar hi. Deci mulţi au dzis că numele lor cozac ar hi de la un niam ce este peste apa Volghăi, anume cassac; ce acele deşerte poveştî sintu.

4. Sânt cazacii de niamul său ruşi, rămăşiţele de oşteni a cniadzilor ruseşti, pre carii cu îndelungate vremi, suppuind craii leşeşti şi cădzând şi Chiovul, scaunul Rusiii, pre sama leşilor, pe Nipru în gios şi pe de ceia şi pe de iasta parte trăiia supt cultare crailor leşeştî, slobodzi de vecinătate, în chipul ?tenilor, cu hrana sloboadă pe Nipru, ori cu vânătoriia la cmpi, ori cu păscăriia până la pragurile Niprului, unde are Ciprul în trei locuri praguri, aşia den hire locului făcute, de cade apa de pe stânci, ce sintu în fundul apei, la loc mai gios. C^re locuri nici un fial de vas a trece nu poate, fără vasele lor; Şi acele a lor încă cu mare grije trecu şi de multe ori pe uscatu g vasele, până trecu acele locuri. Şi ase trăiia până în dzilile luiAvgust crai.

5. Acela craiu leşăscu vădzându-i oameni cu viaţă direaptă oşteni, i-au tras şi la lefe şi li-au făcut şi căpetenii cu tocmală ?-Un rândul său să fie voinici a să buluci şi a să oşti împrotiva

tătarălor, ca o pază să fie Crăiei Leşăşti; că dodiia tătarâi marginile ţărâi lor şi pre atunce.

Şi de pe sprinteniia lor, fiindu oameni sprinteni şi sălbateci, le-au dzis cozac, adecă capră sălbatecă; sau că îmblându ei la câmpi după capre sălbatece şi în luncile Niprului, li-au venit acestu nume de atuncia, de li-au dzis cozac, adecă căpraş. Care nume şi la Ieşi, la o samă de oaste, ales stiagurilor ce sintu mai sprintene, dzic stiagurili căzăceşti şi pân-astădz.

6. Apoi Ştefan Bator, craiul leşăscu şi mai mare aşedzare li-au făcut cazacilor, dându-le şi hatman să aibă, cu stiag, cu doabe, cu trâmbiţă şi după voe lor să-ş aliagă hatmani. Şi li-au pozvolit şi i-au întărit să facă şi vase de Marea Niagră şi să facă cazaci răestrovi, adecă de catastiv, până 40.000 de oameni şi loc să aibă scaunul său, un ostrov la Nipru, în care este o mănăstire mare, cu câteva alte mai mănunte beserici, anume Trăhtămirov. Şi aceasta este începătura oştilor lor, după ce cădzuse cniadziile ruseşti, de o sută şi 50 de ai încoace.

7. De pe acele vremi, multă nevoe face cazacii Craniului şi ţărâlor turceşti; până şi Anadoîul nu hălăduiia. Sinopul, Trapezonul, cetăţî mare li-au luat în câteva rânduri şi alte oraşe mai mici şi dencolo de Marea Niagră şi dencoace, Varna, Misăvriia, Ahilo, până la Aitos şi la Pravadiia pururea prăda. Şi au lovit şi până aproape de Ţarigrad, la Eni-Chioi, pre scursura ceia, cu caresăscură Marea Niagră în Mare Albă, supt cetate Ţarigradului.

Şi aşia dodiind împărăţiei Turceşti, veniia de la turci ponoslu pentru prădzi ce făcia cazacii în părţile lor. Acele socotindu de la o vreme leşii, pentru să nu strice pace cu împă-răţiia Turcului, face cazacilor mare strânsoare, oprindu-i de pre mare, care hrană o deprinsiasă ei, cu mare dobânde şi avuţii ce scoţia de acolia. Şi cu acele avuţii zidiia beserici de piatră, mănăstiri, cât o mănăstire la Chiev, căriia dzic Arhanghel, stă şi până astădz cu o boltă, cea den mijloc, foarte mare şi toată

bolta acoperită cu scânduri de aramă galbână şi poleite scândurile cu aur.

Şi pentru să-i opriască de tot, să nu îmbie pre mare, au făcut leşii o cetate, anume Codacul, la pragul cel dentâiu a Niprului, şi ţinia acolia câte 2.000 de niamţi pedestrime, cu puşci, pentru opriala lor, care era foarte cu mare silă cazacilor, ca unor oameni carii altă hrană nu ştie, fără oştenie. Şi den ceia oprială s-au rădicat în câteva rânduri împrotiva leşilor, cu Nalivaico hatmanul, apoi cu Sulima, mai pre urmă cu Căzima, hatmanii lor; ce tot îi răzsipiia hatmanii leşăşti. Până vădzându neticnială cu dânşii, le rădicase şi hătmăniile, să nu hie şi le trimite câte 2 domni comisari mai mari şi aceia comisari le făcia giudeţă şi-i crâmuiia. Şi cu vremia şi alte volnicii le-au stricat toate, cât nu era cazacul cu nemică volnic.

8. Aşia s-au tras asuprelele lor până la Vladislav crai, în anul <loc gol>. Acela Vladislav craiul leşescu, precum s-au pomenit Şi mai sus în capul al 16, vădzându-se crăiia în vârtute, după atâte izbânde şi asupra Moscului, cumu-ş era aşia că mai fericită Crăiia Leşască şi în tărie şi în tot binile şi bivşuguri nici la un craiu n-au fostu, cum au fostu pe atunce.

Pentru aceia bine dzice un dascăl: <„Si qui sunt in superiore valetudinis gradu, dum in eodem permanere non possunt, cadunt in deterius">, adecă: „Ceia ce sintu în scara vârtuţii acia mai de sus, neputându a sta tot într-acele stepene, cad foarte la mare slăbiciune". Aşia toate împărăţiile, cându pre 'a sue la mare tărie, neavându loc să să mai sus sue, cad şi purced îndărăptu, cum vedem şi Crăiia Leşască.

9. Avându acela crai Vladislav şi praxim, adecă ştiinţa, ce sântu turcii, cu războiul de la Hotin, cu sultan Osmanu, la care războiu fusese singur el cu sine, trimis de tată-său, Jigmontu, craiul leşăscu, îndemnam de papa de Râm şi de veneţiian, cu mare făgăduinţă şi cu bani gata de la papa, de an în anu, pre 12.000 de oaste liafa de la sine şi veneţiianii avându cu turcii

începute războae la Crit, au pus gândul craiul leşăscu numai să înceapă sfada cu turcii. Pentru care treabă şi singur împăratul nemţăscu să hotărăşte cu leşii, şi acolia, după aşedzată voroava cu împăratul, i-au orânduit niamţul 12.000 de oaste niamţască, făcându ştire şi papa şi împăratul pe la toţi crai creştineşti, cum este craiul leşăscu ales să hie a toată creştinătate gheneral, adecă purtătoriu de oaste împrotiva turcului.

10. Deci întâi Hişpanul o sumă de bani i-au orânduit la crăiia lui de la Neapoîi, că să rudiia Vladislav cu împăratul nemţăscu şi cu craiul Hişpaniii, fiindu fecior dentr-o nepoată împăratului niamţăscu. Şfedul iarăş făgăduise 6.000 de oaste şi împăratul moschicescu 20.000.

Acele toate vădzând gata Vladislav, au trimis şi la cazaci şi au chemat la sine pre un cazac bătrân, anume Barabaş, şi pre Hmil, care era pre atunce diiac oştilor, cum dzicu ei, pisar. Dacă au venit Barabaş şi cu Hmil la craiul, cu dânşii au tăinuit cu multe voroave craiul, pentru gătire lor, pentru Mare Niagră, pentru locuri pe lângă mare. Şi au aşedzat cu acei amândoi *şi* dintr-acole toată gătiria, dându cu uric lui Barabaş hatmanii pre cazaci, cu stiag pre obicei bătrân şi lui Hmil pisariia de oaste, dându-le şi câtăva samă de bani gata, să facă vase şi ce ari trebui de aceia cale.

Şi aşia gătindu toate craiul, înşălat de domni, carii toţi n făgăduisă că or priimi acela sfat şi oaste nemţască amu sosisă pân-spre Liov. Iară ascunsu giudeţul lui Dumnedzău, toate gândurile oameneşti le strămută, lipsiia numai săimul, pr obiceaiul crăiei, să fie cu sfatul tuturora şi pentru cheltuele *şi* pentru încălecatul leşilor.

Deci, la săimu au stătut leşii împrotiva craiului, întrebându pre crai ce pricini ari avia începăturii de sfadă cu turcii* aducându-i amente primejdiia strămoşului său la Varna, bănuindu pre crai că li-au băgat oşti streine în ţară, fără ştire

lor şi cum acele ţărî streine numai deodată or da agiutor, apoi ari cade sfada numai pre dânşii.

Şi să prilejise de murise şi hatmanul lor cel vestit, Gorieţpolscâi. Şi ase împiedecat craiul, cu lucru gata, s-au poftit la Ieşi să-i pozvoliască, cu cheltuiala lui, cu oaste streină, să margă asupra turcilor. Au strigat cu toţii, în gura mare, că cât va trece hotarul, or rădica altu crai. Deci, numai ce i-au căutat a să surupa toate nevoinţele a craiului şi a merge în vântu.

11. S-au tras cuvântul în Ţara Leşască pân-astădz, cum craiul, dacă au vădzutu că-i stau împrotiva leşii la acel gându a lui, în pizma lor au îndemnam pre cazaci să să rădice asupra leşilor, cum ş-ari putia a-ş cerca lucrul. De faţă am fostu la Bar, îrnblam la şcoală, la carte, când au trecut pe la Bar canţeliariul cel mare, anume Osolinscâi, om foarte de la inima craiului şi mare cap, întorcându-se de la Chiev, unde s-au făcut a merge ta nioşiile sfinţilor ce sântu la Chiev, pentru boala lui la picioare. Şi de la Chiev au îmbiat pe la câteva oraşe căzăceşti ?i la întorsu au venit la Bar, unde era scaunul hătmăniii.

Era hatman mare, pre urma lui Coneţpolscâi, Nicolai Potoţcâi. Au şedzut vro 3 dzile acolo la ospăţ, la hatmanul, ^rrţeliariul şi să mira oamenii ce era mai căpetenii, cum nu ţin Pilite să vie un canţeliar, să îmbie pen Ucraina. De iaste aşia, ~u îmbiat cu aceia triabă, nu ştiu; iară la ce am fostu de faţă, scriu.

12. Cazacii, măcarî că alte oşti streine, după ce s-au răsipitu Wul şi gătire craiului, cineş în ţărâle sale să întorsesă, iară ei păziia triaba lor şi lucra la vase bărbăteşte cu banii craiului -a gătiia pre mare. Pân-oblicindu hatmanul Potoţchii că tot gatescu cazacii, şi supt mâna hatmanilor sintu toate acele, scris la Barabaş, să părăsască acestu lucru, să-ş aducă amente Patriile lui Pavliuc şi lui Sulim.

Deci Barabaş, ca un om bătrân, vădzându carte hatmanul, au lăsat lucrul mai în slab, socotindu cia de apoi. Iară

Hmil tot îndemna bărbăteste şi pre Barabaş şi pe alţi polcovnici, până au trimis hatmanii leşeşti, Potoţchii şi Calinovscâi, de li-au arsu toate vasele, multe amu gătite de apă. Şi au începutu a veni de la starostii cei leşăşti de la margine pâră la hatmani pre Hmil pisariul.

13. Avia Hmil danie de la crai, lângă Ceahrin, un locu de odaie. Acolia făcându-ş şi beserecă lângă odaie şi adăugându-să oameni den dzi în dzi s-au făcut slobodziia, anume Subotov, loc de o milă de la Ceahrin, în câmpi, pe apa Tiasmânului. Şi starostiia Ceahrinului fiindu pre sama lui Coneţpolscâi, Horunjii, feciorului lui Coneţpolscâi hatmanul, ispravnicul lui, anume Ceaplinscâi, totdeauna pârâia pre Hmil pisariul la stăpânu-său pentru slobodzie aceia Subotov, dzicându: „Pentru ce să ţie un mujic târguri?"

Şi aşia prilejindu-să lui Horonjii, stăpânul Ceahrinului, a trece cu oşti asupra Orului, unde multu plian au luatu de la tătari şi au prădatu atunce ce era pe lângă Or pre nohai şi la întorsul său au venit la starostiia sa în Ceahrin. Şi acolia şedzându peste câteva dzile, pre gura ispravnicului său, lui Ceaplinschii, au închis pre Hmil şi i-au luat şi trâgşorul lui, carile mai sus pomenim, Subotov, şi l-au dat pre sama lui Ceaplinscâi. Şi de nu l-ar hi scos un liah den slugile lui Coneţpolscâi, o slugă bătrână, anume Zaţvilihovscâi, amu îl pusesă în proaşcă, să-1 omoară.

Ce, hălăduindu Hmil, pentru rugămente lui Zaţvilihovschii, de moarte, dacă au purces Horonjii, feciorul lui Coneţpolscâi hatmanul, de Ceahrin în sus, n-au răbdatu Hmil, ce au dzis: „Luatu-mi-au Ceaplinschii Subotovul şi tot ce am avut, iară sabie den mână nu mi-au luat". Şi peste puţine dzile au lăsat Ceahrinul şi s-au dus peste Nipru, în olatul Periaslovului.

Acolo oblicindu-1 hatmanii leşeşti, au scris la polcovnicul de Periiaslav să-1 prindză. Ce, fiindu-i polcovnicul de Periiaslov priiatin, i-au dat cale. Şi aşia neavându loc nici peste Nipru,

auseăpat la cazacii de la praguri şi de acolia, făr-nice o zăbavă s-au dus la Crâm, la <loc gol> hanul Craniului şi, la adunaria sa, i-au dzis hanului aceste cuvente:

14. „Crăiia Leşască câte şi ce slujbe are despre noi, nime ca Craniul nu este martor. Cu noi leşii ş-au lăţit crăiia, cu noi nu bagă în samă nice o împărăţiie, în nedejdia noastră mai multu să rădică asupra împărăţiiei Turceşti şi Craniul să-1 ia de la turci cătră crăiia lor amu este gata. Iar ce bine au cazacii şi ce volnicii de la dânşii? Robii în Crâm au mai bună viaţă!

Ce-ţi adu aminte, luminate hane, slujba noastră, care o am făcut moşului tău, lui Şaan Ghieri sultan. Nu lepăda de la tine niare isbânde şi vestite în toată lumea; nu te lăsa de mare avuţie Şi dobânde, care în puţină vreme pren noi ţ-or veni la mână. Nu lăsa să să mai întăriască nepriiatinul tău şi călcătoriul de ˈolniciile noastre, leahul.

Au nu vedeţi că v-au început a vă călca şi pre voi leşii? Câmpii, cât ţine între Nipru şi între Nistru, ei stăpânescu cu cetele lor. Bugeacul, cu oamenii săi, în toate dzile îl pradă. Coneţpolscâi Horonjii v-au prădat până în Or, în ceste dzile. Aceste toate începuturi sântu. Iată cărţile craiului! Citiţi-le, ce ¹¹ᵉ scriu; să lovim Crâmul, să cuprindem mare. Iară de te vei ʾndoi, hane, şi n-oi avia la tine credinţă, feciorul mieu la curtea ¹ᵃ zălog oi pune."

15. Multu au stătut hanul îndoit după aceste cuvinte a lui Hmil şi căuta la ce ar eşi soliia ca aceia. La Hmil era cărţile ᶜˡâieşti, cele ce didesă cazacilor pren Barabaş şi pre dânsul la Varşiav, supt vremia gătirei asupra turcilor, precum s-au scris ^ai sus şi le furase de la Barabaş, Hmil, iară tot nu priimiia hanul. Ce Togai beiu, care era pre atuncia la Or, au luat asupra ˢᵃ lucrul, dzicându hanului: „Dzi că fără ştirea ta au fugit nişte ^ohai".

Si aşia aşedzându cu hanul Hmil toate legaturile, au purces depreună cu Togai bei, deodată cu oaste ca 7.000 de tătari, însă tot într-ales oşteni.

16. Potoţcâi hatmanul leşescu înţelegându de scăparialuî Hmil la praguri şi de turburări care au început a face între cazaci, până nu s-ari îngloti cazacii să lăţască în amestecături, au purces din Bar <spre Cercas, pre Nipru> şi cu al doile hatman, Calinovscâi, dzicându acestu cuvântu: „Şiarpele, până nu ridică capul din iarbă, să-l loveşti". Ce aceia iarnă l-au apucat acolia, cât n-au putut trage ostile nici într-o parte, ce i-au căutatu a erna pre Nipru, pren olatele Cercazului şi a Caniovului, până în primăvară.

Şi cât s-au dezvăratu, îndată den 8.000 de oaste ce avia hatmanii leşăşti, într-ales au orânduit 3.000 cu fecioru-său, Ştefan Potoţcâi, pe uscatu şi cu 1.000 de niamţi şi 3.000 de cazaci de pen oraşele Niprului cu Barabaş, pre apa Niprului în vase asupra pragurilor, să-i strângă pre cazaci de la praguri, să dia pre Hmil, care amu era bulucit cu 8.000 de cazaci de pen ostrove şi 7.000 de tătarî cu Togai bei.

17. Vădzându Hmil cu Togai bei că vine Ştefan Potoţcâi în puţină oaste asupra lor, au sfătuit întâi pre acei de pe uscat să-i lovască; şi aşia au făcut. La un loc ce să chiamă Joita Voda au dat războiu leşilor, carii fiindu în număr cu multu mai puţini şi în locuri depărtate, în câmpi, de la temeiul său şi tătarâi cu călăriia, iară cazacii cu pedestriia den siniaţe împresurându-i, au slăbit în loc leşii şi să să apere de năvala lor, s-au pedestrit toată oaste. Iară puţin loc au ţinut, de mulţimia care era cu 5 părţi mai mulţî decât dânşii.

Toată aceia oaste leşască şi singur Ştefan Potoţcâi, Sapiha, Balaban, ce era capete, s-au topitu acolia pre câmpi. Ştefan Potoţcâi, rănit, au murit în războiu; Sapiha şi Balaban au cădzut la robie tătarălor.

18. Hatmanii leşăşti, audzindu de nevoia celor 3.000 de oaste ale sale, ales Potoţcâi, avându de fecior grije, au purces într-agiutor cu cele 5.000 de oameni ce le mai rămăsesă. Ce a doa dzi după ce au eşit la câmpi, i-au tâmpinat veste de oameni den războiu scăpaţi, de răsipa oştii sale şi de periria în războï lui Ştefan Potoţcâi. Şi înţelegându şi de putiarea lui Hmil, la carele curia de pe la toate ostrovele cazacii, ca la Mesiia jidovii şi să adăogea şi tătarâi, au sfătuit să să întoarcă înapoi.

Ce Hmil ştiindu şi de putiare hatmanilor slabă şi îndrăzneţ după izbânda dentâiu, în loc au purces în urma oştii leşăşti şi la un oraş, anume Corsun, agiungându şi pre hatmani, au sărit toate oraşeli căzăceşti, unii adăogându-se la Hmil, alţii ţiindu trecătorile şi săpându drumurili pe la strâmtori, au venit şi aceia oaste a hatmanilor la primejdiia, den care puţini Ieşi au scăpat. Hatmanii amândoi au cădzut la robiie, Sinavscâi şi alte toate capetele. Cioata, câtă n-au cădzut pre mâna tătarălor, au perit de ţărănime.

19. Iară oastia ce era trimasă pre apa Niprului, dacă au mţeles de periria oştii cei de pe uscat cu Ştefan Potoţcâi, s-au buzurluit pe biietul Barabaş, capul lor, vrându să ţie credinţa sa, că era cazac bătrân şi vestit Barabaş. Şi de mirat, şi niamţii eu cazacii au viclenit; însă era nemţii aceia numai cu nume nemţi, iară toţi den cazaci era făcuţi. Au legat o piatră la grumadzii lui Barabaş şi l-au aruncat în Nipru şi câte capete fnai era niamţeşti cu dânsul. Şi după aceia faptă s-au dus toţi ?i s-au închinat la Hmil.

20. Să scrie de acmu Ieşi ce pojar au purces dentr-aceasta scânteie în multe părţi de lume, ce vărsare de singe, ce purstiitate ţărâlor, ce surupare şi slăbiciune Crăiei Leşeşti, ce ʿasipă a mare şi nedobândite cetăţî, ce robii şi plian de creştini m mânule păgâneşti. Noi să ne întoarcem la ale noastre. Şi de aş avia la cineva pentru acestu lucru vreo hulă, că letopiseţul acesta mai multu de lucruri streine pomeneşte, decât de loc de

țară, făcut-am acestu cursu, pentru să să dezlege mai bine lucrurile țărâi, care la ce vreme s-au prilejit. Și aceia să știe că această țară fiindu mai mică, nice un lucru sângur den sine, fără adunare și amestec cu alte țărî, n-au făcut.

21. S-au cutremurat toate țărâle aceștia prin pregiur de năprasnica turburaria Crăiei Leșăști. însă țara cu nărocul, cu cârma și vâlfa vestitei domniei lui Vasilie vodă, câtva ani și după ce să rădicase Hmil, au stătut neclintită de nime, până la anul.

Intr-acestu an începătoriu spre mare scădiare țărâi, întorcându-să tătarâi den Țara Leșască cu plian, bugegenii și o samă de crâmeni au lovit la întorsul său pren țară; și ca o oaste ce trecia, nu poate hi să nu și strice ceva. Au venit prutianii și de pe alte văi de lângă Prut cu jalobă la Vasilie vodă, jeluindu că-i pradă tătarâi și le strică pâinile.

Și într-una de dzile, prilejindu-se Vasilie vodă vesel la masa și viindu jalobă iară pre tătari că strică țara, cum au fostu la masă viasel, au chemat îndată căpitanii, dându-le poruncă sa purceadă într-acia dată cu toți slujitorii și din slugi boiarești și din târgu, cineș ar vria în dobândă, să lovască pre tătari. Au făcutu îndată porunca căpitanii și niamul den hiria sa a muldovenilor lacomi la dobândă, care cum au putut și den oraș a dobândi cal, fiindu orașul plin de toată sama de oameni pre atunce și den slugi boiarești mulțime au mărsu denpreună cu slujitorii, de au lovit pre tătari fără viaste, negândindu tătarâi de una ca aceia.

22. Era descălecată orda cu temeiul la un sat anume Brătulianii la Răzine, încărcați tătarâi de robi și de plian den Țara Leșască. Nefiindu gata, au întrat ai noștri îndată într-înșii cu săbiile.

Perit-au mulți tătari și li-au luat ai noștri plianul și robii, carii numai cu fuga au putut a hălădui dentr-acela feredeu spre Bugeag; ce și pe cale, în multe locuri, li-au ținut cale ai noștri pe la Lăpușna.

-.^23. Multu au stătut boerii, carii să prilejise la aceia masă, mai vârtos Catargiul, să nu se facă cu graba acel lucru și din socotiala de la masa. Iară ce este să nu treacă, cu anevoie să mută cu sfatul.

Tătarâi, dacă au scăpatu la Bugiag, îndată pren câteva capete au făcut știre la hanul cu mare jalobă, cum i-au lovitu moldovenii fără viaste, trecându ei spre locurile lor, fără nice 0 stricăciune țărâi și li-au luat atâta plian și ațâțe robi.

it: S-au împlut îndată și hanul și toate capetele a Craniului de vrăjmășiie, fiindu și simeți pre acele vremi, din izbândile asupra leșilor. îndată au trimis știre la împărățiie pre Vasilie vodă și pre toată țara cu pâră că este haină. Și turcilor la mare socotiala era domniile cestor țărî, ase de tare și de temeinice; ce îndată au pozvolitu hanului să hie volnic a prăda Țara Moldovei pentru fapta aceia.

24. Vasilie vodă, după aceia faptă, să păziia foarte cu grije Și la împărățiie și la curtia hanului. Ce de îmbe curțile i-au venitu înșălăciune, ales de la Sefer Cazi aga, veziriul hanului. Âșia îl aședzase pre Vasilie vodă pren cărți cu cuvente blânde, cât să părea că nici în gându n-are hanul, nice alte capeteli a lor pentru aceia patimă a tătarâlor ce petrecusă aicia în țară. Iară vrăjmășiia acoperită mai multu rău aduce.

25. în anul 7158 <=1650> sfătuindu Crâmul să răscumpere paguba făcută de Vasilie vodă ordelor lor la Brătuleni și să urmedze și simețiia până în câtă era în *Vasilie* vodă, au pornim pre calga soltan cu oști, cu acela glas că miarge să lovească Țara Moschicească. Și hanul didesă știre și la Hmil singur, să fie gata, ă purceadă asupra lui Vasilie vodă. Și cât au sosit soltanul, amu ^ainte Hmil cu ostile gata anume, spre părțile Moscului au purces îmbe ostile cu mare taină spre Nistru. Sosindu, îndată n împărțitu oastia, o samă de la Soroca, direptu spre părțile Sucevei, altă samă spre Orheiu și Lăpușna, până-în Prut, oastia tătărască cu cazaci amestecată. Nespusă pradă aceasta este țărâi

şi de prada de la Ion vodă cu puţini mai mică (alegându de aceste cumplite vremi de acmu, cu care toate primejdâile acestui pământu covârşite sintu).

26. Nu ştiia nemică Vasilie vodă, şădzându la divan, una după altă viaste viindu, cum pradă tătarâi ţara. Au vădzut la ce au eşitu sfatul de la masă şi în deşertu procitindu cărţile lui Sefer Cazi aga, în nediajdea cărora cărţi să lăsasă Vasilie vodă.

27. Drâmbă aceia de oşti, care era orânduită spre Suceavă, au cuprinsu cât ţine Soroca şi ţinutul Eşilor, până în târgu, în laş, Hotinul, Dorohoiul, Cernăuţii, până în cetate Suciavei temeiul, iară aripile până în munte agiungându.

Cetate Sucevei apucase Gavrilaş logofătul şi câtva boeri de la ţară, de să închisiasă acolo; au dat cazacilor şi tătarâi or o sumă de bani. Iară den afară, la ţară, au aflatu ţara toată pre acasă, cu dobitoc, cu herghelii, de care era pre atunci plină ţara. Plian, robî au luat fără număr multe şi case de boeri au robitu. Atunce au luat pre giupâniasa lui Miron Ciogolii stolnicul cu o cucoană a lui, care n-au mai eşit den robie în viaci; şi au peritu şi Murguleţ Ştefan la Cernăuţi, pementian vestit între curte. Satele, oraşele, toate ardzându şi prâdându; cu aceia vrăjmăşie era tătarâi asupra ţărâi.

28. Iată ceialalta drâmbă de oşti au lovit Orheiul şi Lăpuşna şi Fălciiul pân-în Prut. Atuncia au robit casa Sturdzii jicniciariului, carele apoi au cădzut şi vistiarnic mare şi multe case întemeiate li-au dus în robie. Iară Codrului Ghigheciului la Fălciiu foarte puţină pagubă au făcut tătarâi atuncia; că îndată au năzuitu la codrişorul lor, ce au ei acolia, anume Ghigheciul, pădure nu aşia înaltă în copaci, că copacii foarte puţini sintu, cum este diasă şi râpoasă şi de spini mai multu decât de altu lemnu crescută. Şi s-au apărat chighecenii, de nu li-au putu strica nemică tătarâi.

29. Galga soltan singur cu coşurile şi Hmil hatmanul cu tabăra de la Soroca direptu au tras la Ţuţora, unde soltanul cu

coşurile tătărăşti au descălecat, iară Hmil cu tabăra căzăcească au stătut pre Vlabnic.

• 30. Vasilie vodă, vădzându-se la grije ca aceia şi spaimă, că luasă tătarâi până supt târgu hergheliile şi a slujitorilor cai le-au apucat, au pornitu pre doamna depreună cu casele boiarilor pen frânturile codrilor, pe la Căpoteşti, spre Cetate Neamţului. Iar şi singur n-au ţinut multe dzile scaunul, ce s-au mutatu din laş în neşte poieni a codrului, ce-i dzic Codrii Căpoteştilor. Şi s-au aşădzat acolia în codru cu curtia, lăsindu puţinei darabani de apăraria curţii, carii, dacă au vădzut mulţimia de tătari, den ceas în ceas adăogându-se şi cu cazaci amestecaţi, au lăsatu cu noaptia curtia pustie. Şi au arsu atuncia tot oraşul. Unde şi unde au rămas câte o dugheniţă.

Curtia cia domniască, casele boiarilor şi tot oraşul într-o mică de ceas cenuşe au stătut; iară mănăstirile au hălăduit, că n-au vrut cazacii să dodiiască, den porunca lui Hmil hatmanul, Şi tătarâi n-au putut, că era şi oameni cu siniaţe.

Numai la mănăstiria a Trei Sfetiteli, oamenii ce-au fostu închişi acolo au avut primejdie, că ardzându târgul, din para focului s-au aprinsu şi mănăstire. Deci, au căutat o samă de °ameni, de arşiţă şi de groaza focului a eşi pre o portiţă ce este *n zid, spre hăleşteul oraşului; şi acolo au luat pre mulţi oameni 'n robie tătarâi şi mulţi oameni s-au înecatu în hălăşteu de groaza robiei.

31. Au oblicit sultanul şi Hmil hatmanul de fuga lui Vasilie ˇ°dă şi au trimis soltanul un mârzac la Vasilie vodă, 'ntrebându-l că ce au fugit din scaun? (De şagă lucru este ^trebarea ca aceasta pe o vreme ca aceia.) Deci, Vasilie vodă, dăruindu bine pre tătarul, au trimis de la sine boeri la soltanul, pre Ghica vornicul de Ţara de Gios, iară la Hmil pre Gogolea spătariul cel mare şi au tocmitu lucrul cu soltanul, ˁu daruri şi nu cu puţină cheltuială. Şi de atuncia au legat

Vasilie vodă banii ce să dau soltaniior den anu în anu şi cabaniţă şi câte <loc gol> pungi de bani.

Iară lui Hmil hatmanul mainte încă de aceasta vreme întrase în gându cuscrie cu Vasilie vodă şi pomenindu şi mainte pren Ciogoleşti cu soliile pentru fata lui Vasilie vodă, Roxanda. Numai ce au căutatu lui Vasilie vodă a aşedza şi logodna fetii sale, Roxandei, după Timus, feciorul hatmanului Hmil, şi cu câteva daruri şi lui.

32. In <loc gol> dzile, au purces şi soltanul şi Hmil de la Ţuţora spre locurile sale, iară ţara au rămas prădată şi pen multe locuri pustie, schimbată den fericiia acia dentâiu. Au eşit şi Vasilie vodă den codru în scaun. S-au prilejit atunce în bejeniile acele şi moarte lui Toderaşco logofătul.

Făcut-au Vasilie vodă câtăva jalobă la împărăţiie pre tătari, pentru stricăciune ţărâi, ce nice un folos n-au făcut. Darabanii la aceia fugă a lui Vasilie vodă den scaun era gata să jecuiască carăle cele domneşti. Ce după ce s-au aşedzat Vasilie vodă în scaun, s-au făcut a le face căutare încinsu cu sabie şi nemţii ce avia, den poruncă, gata cu sineţele pline. întâi li-au luat darabanilor armele, apoi pre toţi, cu capetele lor depreună, i-au închis, pre unii pen temniţă, pre alţii i-au trimis la ocna şi cu alte pediapse i-au certatu. Şi de atunce ţara au purces tot spre rău, den anu în anu până astădz.

33. Nu cu o certare, numai ciartă diriaptă mâniia Im Dumnedzău, dacă să porniaşte spre vreo ţară; ce după eşitul tătarălor au lovitu mare omor în oameni şi aice în oraş şi pen ţara toată.

34. La anul, Hmil hatmanul cu mare mulţime de oşti căzăceşti şi singur hanul până cu 70.000 de tătari, strânse oastia şi de pe la cerchieji şi de la toată Dobrogia, au purces asupra craiului leşescu, cărora oşti craiul leşăscu Cazimir le-au eşit înainte la un târgşor, anume Berestecico, cale de a treia dzi de

bffiameniţă în sus, cu 40.000 de oaste leşască, în care oaste mkm prilejitu şi eu.

35. Nu era toate voevodziile sosite, nice Litfa, că Litva avia de cazacii de peste Nipru mare dodeială. Şi au eşit craiul leşăscu cu acela războiu biruitoriu şi asupra tătarălor şi asupra cazacilor, cât au căutat hanului a lua fuga şi lui Hmil hatmanul a-ş lăsa tabăra cu toată oastia. De care izbândă a leşilor, dac-au înţeles Vasilie vodă den Ionăşcuţă pârcălabul de Hotinu, l-au îmbrăcat cu haină cu soboli, avându nedejdia că cu aceia izbândă a leşilor va hălădui de cuscriia lui Hmil.

36. Iară nu s-au tăiat cu atâta răutăţile Ţărâi leşeşti, că apoi, la anul după izbânda de la Berestecico, aşia au perit de rău oaste leşască de cazaci şi de tătari, lăsaţi liaşii în nediajdia păcii ce să făcusă la Besiarica Albă cât nici hatman, nici un cap, nici un sufletu oi dzice, de 8.000 de oaste pediastră ce era, n-au hălăduit. Şi den oastia călăriaţă, ce era pân-la 12.000 de oameni, foarte puţini de cei de gios, încă de or hi scăpat cineva, 'ncungiuraţi de toate părţile de tătarî, iară ce era frunte, tot supt ^bie au mărsu. Că aşia aşedzase Hmil cu soltanii, cum la cela războiu un rob să nu ia tătarâi, ce tot supt sabie să pue, să să ^ai împuţiniadze oamenii de oaste den Ţara Leşască. Şi acolo au perit şi singur hatmanul Calinoyscâi şi cu feciorul lui, carele îl avia numai acela.

37. Şi într-acesta anu au căutatu a face lui Vasilie vodă şi 'esellia fiei sale, Roxandei, după Timus, feciorul lui Hmil hatmanul căzăcesc, în anul <loc gol>.

38. Mare netocmală în deopotrivă caselor şi a hirelor! aceasta parte era o domniie de 18 ani şi împărăţiei cu bivşug şi cu cinste sămânătoare, iară ceelaltă parte de 2 ani eşită den ţarănie. Ruşcile cu „lado, lado", pen toate unghiurile; ginirile, supt gur faţa numai de om, iară toată hiria de hiară.

39. însă câte trebuia la o nuntă domniască, nemică n-au Psit. Şi după câteva săptămâni ce au şedzut Timus aicia în Iaş

cu assaulii, polcovnicii şi atamanii săi şi nepoţii lui Vasilie vodă, feciorii lui Gavril hatmanul şi lui Gheorghie hatmanul şi den feciori de boeri de ţară, Nicolai Buhuş şi Ion Prăjescul, acolo în Ceahrin pentru Timus zelog, au purces cu domna-ş la Ceahrin.

Iară Vasilie vodă au rămas îndată la prepusuri la turci, pentru urât numele cazacilor la dânşii şi la megiiaşi îndată la zarve; ales la Matei vodă, nepriiatinul vechiu, care siindu-sede uniria lui Vasilie vodă cu cazacii şi la turcii amesteca domniia lui Vasilie vodă şi cu Racoţii îndată au stătut la sfaturi.

Că amândurora era învrăjbitu Vasilie vodă şi amândoi să siia de aceia unire, ales cându audziia solii ca acele Racoţii de la Vasilie vodă, cum i-au trimis pre Ştefan Gheorghie logofătul într-un rându, poruncindu-i să şadză mâl corn Racoţâi, că-l va face de va vărsa nişte galbeni tătarâlor şi la ce va sosi, el va vede.

Şi să prilejisă şi solul, unul ca acela care, neavându cuconi, de atunce-ş luasă gându spre domniie şi mai multe adăogia spre vrajbă şi în locul trebilor stăpânu-său, în solii au aşedzatu triabă sa spre domnie şi la Racoţii şi la Matei vodă.

40. Precum munţii cei înalţi şi malurile cele înalte, cându să năruescu de vreo parte, pre cât sintu mai înalţi, pre atâta *şi* durat fac mai mare; cându sa pornescu şi copacii cei înalţi mai mare sunet fac, când să oboară, aşia <şi> casele cele înalte ş' întemeiate cu îndelungate vremi, cu mare răzsipă purcegu k cădere, cându cad. într-acela chip şi casa lui Vasilie vodă, de atâţia ai întemeiată, cu mare cădiare şi răzsipă şi apoi şi deplină stângere au purcesu de atuncia.

41. Ştefan Gheorghie logofătul, care era logofăt mare la Vasilie vodă, după moarte lui Toderaşco logofătul, ştiind Vasilie vodă pre tată-său, Dumitraşco logofătul, la atâte domnii boiariu vestim cu ocine întemeiate, care nici o casă aicia în ţară, moşii ca acele, ocine, sate, curţi n-au avut, după ce ş-au gătit lucrurile spre domniie, precum s-au pomenit mai sus, l'

Racoţii şi la Matei vodă, au legat voroava şi cu o samă de boeri în,ţară, cu Ciogoleştii anume şi cu Ştefan sărdariul, cuprindzându-i cu giurământ să ţie taina, au ales cu sfatul lor, numai săaducă oşti ungureşti şi munteneşti asupra lui Vasilie vodă.

42. Sunase amu den la câtva la urechile lui Vasilie vodă aceştia şi întâiu de la un turcii la Focşani şi de la munteni încă i-au scris, ce n-au credzut Vasilie vodă.

43. Spun istoriile de Pir, împăratul epiroţilor, că fiindu într-un războiu la ţara Italii împrotiva râmlenilor, îmblându Pyr împăratul în fruntia oştilor sale, tocmindu-ş oaste şi •mutându-se şi într-o aripă şi într-alta, unul den copiei lui ce-l păziia s-au apropiiat şi i-au dzis: „Să iei aminte, împărate, cel râmlean pre un cal negru; den toţi alţi oşteni, alta nemică nu păzeşte, numai ş-au pus pre împărăţiia ta ochii, ori încătro te întorci, el tot aceia păziaşte şi cearcă, cându şi cându să vie asupra-ţ cu suliţa gata".

Au răspunsu Pir copilului: „Cu anevoe este hiecărui a să feri de ce iaste să hie."

Aşia să poate dzice şi de Vasilie vodă, domnu cu paza în toate părţile şi pe ia toate porţi, nu s-au putut feri, ce-i era să-i vie asupra; şi mai ales de primejdiia den casă foarte cu anevoie a să feri hiecăruia.

44. Macarî că intrase la un sfat ca acela şi Ciogoleştii şi Ştefan sărdariul, iară şagă le paria a sfătui nişti lucruri ca acele, şidia uitaţi, gândind că nu va naşte nemică dentr-acelia sfaturi. Iară Ştefan Gheorghie logofătul, vădzându ce soţii au dobândim la acela sfat, aştepta den dzi în dzi să să vădiască sfatul lor despre Ciogolea spătariul la beţie; că la câteva mese, bat, mai vădiia lucrul. Ce nime nu lua aminte un lucru care gândul nu încape. Deci, au păzit singur Ştefan Gheorghie logofătul treaba care o luase şi însemnase dzua oştilor ungureşti şi munteneşti, să iasă în ţară, tocma în serbătorile Paştilor.

45. îşi trimisiase Ştefan Gheorghie logofătul giupâniasala ţară, în pilda că o trimite pentru trebile casei. Iară sângur, tocma în dzua cându cântă besiarica canonul sfântului Andrei de la Crit, la 8 ceasuri de noapte, gătindu-se Vasilie vodă de besiarica, încă nime nu venise den boeri la curte, au mânecat să-ş ia dzua bună, dându-i ştire de acasă că-i iaste giupâniasa spre moarte, cu hrâtiia scornită. Şi întrebându Vasilie vodă de postelnici cine din boeri este afară, au spus postelnicii că iaste logofătul cel mare, dvoriaşte să-ş ia dzua bună, că i-au venit veste de boală foarte gria giupânesăi.

Să hie dzis Vasilie vodă: „Ce om fără cale, logofătul! Ştiindu-ş giupâniasa boliacă şi nu o ţine aicia cu sine." Şi i-au dzis să între, să-ş ia dzua bună. Au întrat Ştefan Gheorghie logofătul cu faţa scornită de mare mâhniciune şi ş-au luat voe să margă spre case-ş. Spun să hie dzis Vasilie vodă: „Să afle lucrul pre voia sa".

Neştiutoriu gândul omului spre ce meniaşte! îndată, fără nemică zăbavă, ca cela cu grije, şi nu cu hie ce grije, au purces îndată de olac şi într-aceiaş dzi au sosit la Bogdana, la satul său supt munţi. Şi amu era şi oastia unguriască toată, cu Chimini Ianâş pe potici şi oastia munteniască la Râbna cu Dicul spătariul.

46. Spun de Vasilie vodă că den besiarica l-au lovit gânduri de purcesul logofătului, aşia fără nediajde. Şi aşe-ş de a doa dzi după purcesul lui, au început a vediare a suna glas de unguri şi de munteni.

La care sunet vădzându-se Ciogoleştii cuprinşi şi lăsaţi de logofătul, cu care îş ştiia voroavă, au stătut la grije ca aceia, cât pripăşitul lor şi pre căutătură, cine li-ar hi luat sama, li-ar hi cunoscut îndată vina.

Ce mirându-se cum or face, să fugă, să-ş lase casele, carii era cu totul aicia în laş, greu şi a doa moarte este şi dzilele lor fârşite, poate hi cum să dzice, s-au apucat de altă îndireptătură,

scriindu un răvaş Ciogolia spătariul la Vasilie vodă într-acesta chip:

=:;47. „Milostive doamne. Eu, unul den slujitorii cei streini, mâncându pâine şi saria măriei tale dentr-atâţia ai, ferindu-mă de osândă să nu-mi vie asupra, pentru pâinia şi saria mâriii tale caria o mănânc dentr-atâţia ai, îţ fac ştire pentru Ştefan logofătul cel mare, că-ţ este adevărat hiclian şi s-au aginsu cu Racoţii şi cu domnul muntenescu şi sintu gata ostile, şi a lui Racoţâi şi a lui Matei vodă, să vie asupra măriii tale; de care lucru adevărat, adevărat să credzi măriia ta, că nu este într-alt chip".

48. Şi dacă au scris răvaşul într-acesta chip Ciogolia spătariul, au chemat la sine pre egumănul de Aron vodă, anume Ioasaf, care era pe acelia vremi, pe la toţi boiarii duhovnic şi cu ispovedanie, giurându pre egumănul să nu-l vădiască cine este şi întâi să arate răvaşul la Iordachie visternicul, apoi la domnie, l-au legat cu mare giurământu, aşe să facă.

Mirându-să călugărul de un lucru ca acela, au mărsu cu răvaşul la Iordachie visternicul care, dacă l-au înţeles şi ştiindu că s-au sunat aceştia şi dintr-ale părţi, îndată au stătut la mare ˋoe ria, ca un om întreg ce era la toată hiria.

S-au lepădat îndată de răvaş şi au dzis egumenului numai să margă, să-l dia răvaşul la domniie.

Au mărsu călugărul cu acela răvaş şi l-au dat la Vasilie vodă ˢ> îndată ce l-au înţăles, s-au simţitu cuprinsu de primejdii şi ᵃu stătut cu mare strânsoare asupra călugărului, să spue de la cme au eşit acela răvaş.

Au stătut călugărul dentâiu foarte tare, priimindu şi Moartia, iară a vădi nu poate, că era dat cu taină de ispovedanie răvaşul. Şi dacă s-au strânsu boerii la sfat şi arătându călugărului ˢⁱ munca Vasilie vodă, ca pentru lucru ca acela, ce să atingia de domniie şi de atâţia case, deci luându-ş egumenul şi de la ˋlădica Varlaam, care era mitropolit pe atunce, dezlegare, au

spus călugărul, anume cine i-au dat răvaşul. Şi îndată chemându Vasilie vodă pre Ciogolea spătariul, i-au spus toate de-amănuntul şi cum iaste şi Ştefan sărdariul tot înt-acela sfat.

49. Cu puţine cuvente i-au mustrat Vasilie vodă pre amândoi Ciogoleştii; ce ei amândoi să apăra tare, că i-au fostu tot cu credinţă şi n-au priimit aceste şi de i-ari trimite unul macarî dentru dânşii, să aducă de grumadz pre Ştefan Gheorghie logofătul. Să hie dzis Vasilie vodă: „In zedar această slujbă aemu; să-mi hie spus aceştia, pân-era în Iaş logofătul".

Deci, pre Ciogoleşti i-au pus la închisoare, iară în urma logofătului Ştefan au rapedzit întâi pre Sculi, apoi pre lacomi, ce era vătav de aprodzi şi pre Alexandru Costin, cu carte la dânsul, să vie cum mai de sirgu la curte, pentru mare trebi ce au nemerit de la împărăţie. însă la mai mare grije au stătut Vasilie vodă de serdariul, fiindu atâţia oşti pre aceia vreme şi marginia toată pre sama lui; ce îndată au scris cărţi şi la serdariul Ştefan, să vie cum mai de sirgu la curte.

50. Să prilejise mainte de aceştia începături o treabă de care învăţase Vasilie vodă pre serdariul, să gătedze nişti stiaguri de slujitori, să hie gata şi cându ar da ştire, să purceadă cu o sama de oameni la câmpi, peste Nistru; că-ş deşchisiase calia neguţitorii grecii carii îmbla la Moscu pentru soboli, pre la Tighinia, pentru greul vămii şi face scădere vămii aice în ţară; ce pusiase gându Vasilie vodă să-i sparie de pe acela drum, peste câmpu.

Cu prilejul acei trebi, scriindu Vasilie vodă la serdariul să vie cum mai de sirgu la curte şi pornindu cărţile, dederă ştire că, iată, şi serdariul au sosit la curte. Spun că după ce s-au apropiiat de oraş Ştefan serdariul şi l-au tumpinat o slugă a lui, i-au spus de toate ce să sună în târg şi la curte şi cum au purces logofătul cel mare den Iaş şi multe amestecături sintu şi cuvinte de unguri, să hie stătut multu în gânduri serdariul, întra-va în târgu, au întoarce-să-va înapoi.

Şi-i dzice o slugă a lui: „întoarce-te, giupâne, că nice la un bine nu mergi". Iară osinda trage la plată. Au biruim gândul sa între în târgu şi îndată cum au sosit la gazdă, nemică nu zăbovindu, au mărsu la curte.

51. Vasilie vodă, cum au înţeles de serdariul c-au venit la curte, nu s-au încredzut deodată, ce în 2, 3 rânduri au trimis săvadză, adevărat, au sosit? Ce, dacă au ştiut că este în divan adevărat, îndată au eşit în spătărie şi l-au şi chematu la sine, la adunare. Şi i-au fostu spus Vasilie vodă cum au fostu scris şi cărţi, să vie pentru triaba aceia, care s-au pomenit mai sus; ce mai bine este c-au venit sângur.

52. L-au întrebam după aceste şi de lucruri ce să vădescu despre unguri, cu amestecăturile lui Ştefan Gheorghie logofătul, ştie ceva, au ba? Tare s-au apucat serdariul că nu ştie nemică, cu mare giurământuri. Şi cum să hie el amestec la unile ca acelia, spre răul stăpânului său, dzicându cu glas: „Cine au fostu, doamne, mai credzut la măriia ta şi cinstit ca mine? Şi rn-ai scos den obiiale şi den sărac m-ai îmbogăţit."

Tau dzis Vasilie vodă: „Aşia ştiu şi eu". Şi i-au dzis să margă, ˢă grăiască cu Ciogolea, să audze ce spune Ciogolia spătariul.

53. Cum au intrat serdariul în visterie ş-au vâdzut paza de sumeni, s-au spământat, ştiutoare de vina sa hiria şi îndată au ˡⁿceput a-i spune toate de faţă Ciogolea spătariul. Să apăra sărdariul de toate acelia; ce ca un vinovat într-acelia sfaturi, să ᵃPăra slab.

Deci au cunoscut Vasilie vodă tot lucrul, iară n-au vrut să-i °nioară îndată, aşteptându ce s-ari mai înoi despre Trotuş, ᵘnde au mărsu logofătul. Ce nepestită vremeia, sosi den fugă Şⁱ Alexandru Costin dându ştire de periria lui lacomi vătavul de aprodz de străjile ungureşti şi de oşti ungureşti trecute în ţară.

Atuncia au vădzut Vasilie vodă asupra sa toată cumpăna, care îi veniia asupra, nefiindu gata de nemică, la o primejdiie de sârgu ca aceia.

54. lacomachie vătavul de aprodz, dacă au sosit la Roman, n-au mărsu pre caii sei, care avia şi buni şi de agiunsu, ce ş-au lăsat caii săi la Roman, la hrană ş-au luat cai de olac, ca un om deşteptatu tot în bine şi ce poate primejdiia neştiitoriu. Şi i-au dzis Alexandru Costin să nu-ş lase caii de lângă sine, ce n-au vrut să asculte priiatenescu sfat, ce au purces pre cai proşti. Şi la Bacău îndată s-au tumpinat cu străjile ungureşti, care strâji, cât i-au zerit, i-au luat în goană şi îndată l-au agiunsu şi aşe-ş în goană l-au omorât den pistoale. Iară Alexandru Costin şi cine au fostu pre cai mai buni au scăpatu de perire.

55. Amu agiungia fruntia oştilor ungureşti la Roman şi de la Focşani au dat ştire de Dicul spătariul, cum au trecut şi el cu ostile munteneşti Focşeanii. Şi atuncia au dat pre amândoi Ciogoleştii şi pre Ştefan serdariul pre sama siimenilor, de i-au omorât, noaptia, înainte jitniţii ce iaste în curte înluntru. Adusiase şi pre Mogâldea, fiindu-i unchiu lui Ştefan vodă, ce nu l-au omorât, ce l-au luatu la puşci până la Hotin cu sine.

56. Multu au stătut boerii, mai vârtos lordachie vistiarnicul cel mare pre acelia vremi, să nu piaie Ciogoleştii şi Ştefan serdariul; ce temându-să Vasilie vodă, după apropiiatul oştilor ungureşti, să nu facă şi ei vreo zarvă în curte, i-au omorât.

Eram pururia în casă, eu, la lordachie visternicul şi adormisă foarte cu greu lordachie visternicul de mare scârbă ce avia, cându pre amiadzănoapte au dat ştire de la curte de periria Ciogoleştilor şi a serdariului. Şi dacă l-am deşteptat, îndată au dzis: „Au, perit-au cei boeri?" Şi dacă i-am spus că au peritu au suspinat greu, dzicându: „Ah! Ce s-au făcut!"

57. Să mira Vasilie vodă, încotro va năzui? La turci să temia de pâra ţărâi şi de lunicoase hiria turcilor şi cu grije. La cazaci iarăş se feriia, să nu-ş mai strice numele de la turci. Iară a sta

împotriva oştilor ce-i veniia asupra, nu era cum, neavându nici oaite gata şi ţara toată cu ură şi gata la lucru nou; că Orheiul, ce era capete, era tot de a lui Ştefan vodă. Ce au ales cu sfatul să năzuiască la cetate Hotinului, răpedzându îndată la cuscru-său, la Hmil hatmanul, dându-i ştire de toate aceştia începături, pre Stamatie Hadâmbul postialnicul cel mare.

58. La Cetate Neamţului era toată inima avuţâei lui Vasilie vodă. Deci acolia au răpedzit Vasilie vodă pre Ştefăniţă paharnicul, nepotul său, să apuce avuţiia. Şi ori că n-au ştiut Stefan Gheorghie logofătul de avuţiia aceia în Cetatia Neamţului, ori au stătut după lucruri care începuse şi n-au socotit aceia bani, iară era mai aproape de dânsul decât de Vasilie vodă aceia avuţiie.

59. Amu era ostile ungureşti cu Chimini Ianăş, hatmanul Wi Racoţii şi cu Ştefan Gheorghie logofătul la Roman, când Şi Vasilie vodă sculându-se cu toată casa şi curtia şi cu boiari de curte, au purces den laş spre Hotin. Atuncia ce slujbă am făcut lui lordachie vistiarnicul, pren multe cuvinte nu lungesc. Iară inima agonisitei lui am trecut la Cameniţă şi o am dat la priiatin a tătâne-mieu, anume Mihai stegariui şi deplin acele toate au venit apoi la mâna lui lordachie vistiarnicului.

60. Solul pre carele trimisiase Vasilie vodă la Hmil hatmanul, precum s-au pomenit, pre Hadâmbul postialnicul, ori că l-au împiedecat logofătul Ştefan, pârcălabul de Soroca pe acelia vremi, ori den blăstămată şi lipsită hiria Hadâmbului, s-au întorsu înapoi. Şi aflându pre Vasilie vodă amu în calia Hotinului, au pârât ia Vasilie vodă pre pârcălabul Ştefan de viclian. Deci i-au căutat a trimite de iznoavă pre alţii de la Hotin, iară la hatmanul Hmil.

Şi au trimis cu al doile rându pe Grigorie comisul şi pre nepotu-său, Ştefăniţă paharnicul şi pre Nicolai Buhuş jitniciariul şi lor au dat şi pentru Ştefan pârcălabul de Soroca învăţătură, să-l prindză şi să-l trimaţă legat de la Soroca la Hotin

şi aşia au făcut. Ei singuri au trecut Nistrul la Hmil hatmanul, iară pre pârcălabul Ştefan l-au datu pre sama a unora den Hânţeşti, carii să ţinia lângă Ştefăniţă paharnicul să-1 ducă la Vasilie vodă. Ce pentru lăcomie sa, aducătorii, să hie a lor ce luasă şi ce mai era pe lângă dânsul, l-au omorât pre cale.

61. Om de mirat la întregiia lui de sfaturi şi de înţelepciune, cât pre acelia vremi de-abiia de era pementian de potriva lui, cu carile şi Vasilie vodă sângur, deosebi de boiari, făcia sfaturi şi cu multe ceasuri voroava, aşia era de deplin la hire. Iară la statul trupului său era gârbov, ghiebos şi la cap cucuiat, cât puteai dzice că este adevărat Esop la chip.

62. Dacă sosi Vasilie vodă la Hotin, s-au aşădzat cu tabăra sa aproape de cetate, deasupra. Iară Ştefan Gheorghie logofătul cu Chimini Ianăş şi cu Dicul spătariul lui Matei vodă, cuprindzându scaunul ţărâi la laş, îndată au alergat mulţi, den toate părţile, de la ţară la laş. Şi înglotindu-să au mărsu la Chimini Ianăş, strigându: „Să ne hie domnu Ştefan Gheorghie logofătul". Li-au răspunsu Chimini Ianăş: „Pre voie să le hie, precum poftescu".

Spun de Dicul spătariul muntenesc că să ispitiia şi cu aceia nediajde era, să hie el la domnie.

63. Deci, după obiceaiu, au mărsu Ştefan Gheorghie logofătul cu câteva gloate de ţară la besiareca lui Svetâi Nicolai şi i-au cetit molitva de domnie Ghedeon episcopul de Huş, fiind mitropolitul Varlaam eşit la munte. Au stătut domnu Gheorghie Ştefan vodă în anul 7161 <=1653>.

CAPUL AL OPTUSPRĂDZECE

Zaci. 1. Den cinci simţiri ce are omul, anume vederia, audzul, mirosul, gustul, pipăitul, mai adevărată de toate simţiri iaste vediare. Că pren audz, câte aude omul, nu să poate

aşedza deplin gândul: este aşia ce să aude, au nu este; căci nu toate sintu adevărate, câte vin pren audzul nostru.

Aşia şi mirosul, de multe ori înşală, fiindu multe mirodenii dentâiu grele, iară apoi mare şi iscusit miros facu.

Gustul încă este aşia, că multe ne par că sintu dulci, apoi simţim amărăciunia şi împrotiva: multe amar că sintu ne par şi sintu dulci.

Pipăitul iarâş, multe pipăim în chip de une şi sântu altele şi nu le putem a le cunoaşte cu singur pipăitul, fără vedere. Iară vederia singură den toate aşadză în adevăr gândul nostru şi ce să vede cu ochii, nu încape să hie îndoială în cunoştinţă.

2. Aşia şi noao, iubite cetitoriule, cu multu mai pre lesne a ne scrie de aciaste vremi, în care mai la toate ni-am prilejit singuri şi pentru lungimia capetelor ce s-au scris den îndelungată domniia lui Vasilie vodă mai sus, den eşitul cel dentâi den scaunul ţărâi a lui Vasilie vodă, începem a scrie de domniia lui Gheorghie Ştefan vodă, care ori cu diriaptă cale, °ri cu nediriapte mijloce (rădicându-se asupra domnului său, "n luat domniia), tot unile ca aceştia din orânduiala lui ^umnedzău că sintu, să credu.

3. îndată ce au şedzut Gheorghie Ştefan vodă în scaunul domniei, cu sfatul lui Chimini Ianăş hatmanul lui Racoţâi ş-a Dicului spătariul lui Matei vodă, domnului muntenescu, au "les şi den oastia unguriască şi den munteni şi au ales o samă de oameni şi den ţară cu Pătraşco Morianul hatmanul şi au "miis spre Hotin, în urma lui Vasilie vodă.

4. Ştiia şi Vasilie vodă de toate ce să lucra în laş pre urma '" i şi trimisă al doile rându de la Hotin sol la cuscru-său, Hmil hatmanul căzăcesc şi la ginire-său, Timus, cerându agiutoriu c" m mai de sirgu.

5. La lîaşi încă m-au trimis pre mine, la starostele de ^ameniţă, la Patru Potoţcâi, feciorul hatmanului Potoţcâi, la eşitul căruia den robie Crâiiiul-uLniare-xigiutoriii îi didesă Vasilie

vodă cu banii săi. Aceştia, aducându-i aminte, îl poftiia să să afle la primejdie lui. Şi cu aceia solie aflându-1 pre starosteli, cale de 3 dzile mai sus de Cameniţă la nişte ocine a lui, îndată au lăsat toate trebile sale şi au purces spre Cameniţă.

6. Iară până a sosi starostele la Cameniţă, la Hotin, într-o dzi, dau ştire lui Vasilie vodă că iată că sosescu ostile lui Ştefan vodă asupră-i. Au stătut în gânduri dentâi, să dea războiu cu câţi oameni avia cu sine, că încă era toţi boerii de scaun cu gloatele sale cu Vasilie vodă şi Boj căpitanul cu lefeciii darabanii cu Cara căpitanul lor şi avia şi siimiani vro 60 şi nemţi foarte buni, 100.

Iară dacă au vădzut răceala tuturora şi slujitorilor şi căpitanilor, pre carii avia mare nediajde, pentru mila ce le făcuse cu multe vremi înainte, s-au apucat de trecătoarea Nistrului, suspinandu pre Boj căpitanul şi pre Cara căpitanul de darabani.

7. Aicia s-au cădzut a pomeni mai sus pentru avuţiia ceia ce era la Cetate Niamţului, la care trimisiasă pre nepotu-său, Ştefăniţă paharnicul, Vasilie vodă. Acolia, până a clăti de la Hotin, au sositu toate deplin la Vasilie vodă, de care, dacă au dat ştire că sosiaşte şi Ştefăniţă paharnicul cu toate deplin, s-au bucurat Vasilie vodă, dzicându: „De acmu înainte, până în cămiaşe mi-oi da şi n-or râde nepriiatinii".

8. Şi aşia Vasilie vodă trecându Nistrul cu o samă de boeri, anume Toma Cantacuzino vornicul, Gheorghie hatmanul lordachie visternicul şi cu câţi boeri mai era strânşi de casa lui, boerii ceialalţi toţi şi slujitorii cu puşcile s-au întorsu spre laş, la domnu tânăr.

Şi tâmpinându-se cu ostile lui Ştefan vodă în dumbrăvi, aproape de Hotin, până a să încrede unii cu alalţi, au trecut câteva ceasuri, supt care zăbavă au trecut Vasilie vodă Nistrul cu toate casele boerilor, însă nu fără mare pagubă în carăle boerilor la trecătoare şi mai multu de târgoveţii de Hotin, carii,

vădzindu spaima şi graba la trecătoare, precum face vriame ca aceia, au dat jac în rămăşiţa carălor şi multe haine scumpe, arginturi au apucat, cât de atuncia ştiu îmbogăţit pre câtva hotinciani.

9. Apucase ostile lui Ştefan vodă pre o samă de nemţi netrecuţi încă şi dându şi den cetate Mogâldia paharnicul (de care s-au pomenit că au fostu până la Hotin legat la puşci) den săcaluşe şi năvălind şi slujitorii de a lui Ştefan vodă, au perit puţinei nemţi la trecătoaria cu podul. Iară da şi siimenii lui Vasilie vodă de peste Nistru den siniaţe, cât nu să putia coborî nime la vad.

10. N-am fostu într-acea dată acole, la trecătoare acee, că trecusăm Nistrul mainte, precum am pomenit, iară am îneţels de ceia ce au fostu acolia de faţă, cum singur Vasilie vodă şidia de ceia parte de Nistru pre un scăuiaş. Au slobodzit târgoveţii (şi spun că cu învăţătura Mogâldei paharnicul) un săcaluş, den care sacaluş glonţul foarte pre aproape au lovit de Vasilie vodă. Scârnavă şi nebuniasca faptă şi nu fără osindă cât de târdziu.

11. Nu pociu tăcia aice pentru cetate Hotinului, ce ttesocotială, a o lăsa îndată pre mâna altuia, de nu de altă nediajde, pentru trecătoaria, în care să hie fără grije, s-au cuvinit să sa pue oameni sineţaşi. Şi ce oameni? 30 de niamţi să hie Pes, să o ţie despre oastia Muldovei şi despre unguri, cu aii.

Au n-au fostu hrană? Pâinia a unui sat de la Hotin ar hi putut a ţinia un an, sau câtă era numai în târgu. Şi aceia cetate, oricine va vrea să socotiască va afla că au fostu a răsipei casei ' ' i Vasilie vodă pricina. Şi de mi-i întreba, îţi răspundz, că de ar hi fostu doamna lui Vasilie vodă în cetate Hotinului, nu la Suceavă, n-au fostu în putiare lui Ştefan vodă a bate cetate hotinului, cum au bătut fără grije cetate Suciavei; că şi aşia venise Vasilie vodă cu soltanii până în Prut, cu oşti tătărăşti, ce i-au întorsu hanul, că sosiia craiul leşăsc. Sau cum ar hi bătut

Ştefan vodă cetate Hotinului şi Hmil era la Husiatin, cale de o dzi de la Hotin?

Ce multe ar hi putut a lucra Vasilie vodă şi domniia tot neclătită la Poartă îi sta, până târdziu, după luatul cetăţii Suciavei.

12. Nime dară să nu vinuiască sfaturile de aemu. Vedzî ce greşele s-au făcut la cei vestiţi sviatnici. Şi acela lucru era în putiare a face, iară vremiie de aemu nu săntu în putiare şi nici un sfat nu încape la greu ca acesta, fără de mărturiia că este sosită perirea. Dzicem că de-ar hi cutare şi cutare, aemu ar hi într-altu chip. Iară nu sintu vremile supt cârma omului, ce bietul om supt vremi.

Multe şi mari smintiale am apucat şi în dzilele celor mai bătrâni; iară îţi agiungă aceasta una, cu lăsaria fără oşteni cetăţii Hotinului, de care lăsare iaste răsipa toată avuţiei lui Vasilie vodă cu casa.

13. Pentru cetate, tumpinându-mă în cale cu Cotnarschii, credincios pisariul lui Vasilie vodă, că el veniia de la crai trimis până la răscoale de Vasilie vodă şi eu mergiam în sus, la starostele de Cameniţă, m-au întrebat, ca un om deplin ce era: „Grijit-au bine cetatia Hotinului Vasilie vodă? Pus-au oamenii săi şi puşcile, au ba?"

Am răspunsu că nice un semnu, la purcesul mieu, să sa grijască cetatia, n-am vădzut. Au suspinat Cotnarscâi, cum ar hi ştiut că să va lăsa nesocotită cetatia aceia. Iară poate hi ca giudeţul lui Dumnedzău spre ce trage, cu anevoie să mută cu sfatul omenescu.

14. Intra Vasilie vodă în Cameniţă, cându am sosit şi eu cu viaste, că iată sosiaşte şi starostele de Cameniţă, cu mare făgăduinţă şi cu căldură, să să afle la aceia vreme, precumu-ş au fostu aşia.

15. N-au împlut Vasilie vodă cu pribegiia sa o lună în Cameniţă şi veni ştire, cum Timus, feciorul hatmanului Hmil, cu 8.000 de oaste într-ales căzăcească, trece la Soroca Nistrul. Aemu caută hiria de priiatinu, leşască. Macarî că cazacii până la inemă liaşilor întrase cu sabie şi Vasilie vodă o casă cu capul lor şi în nediajde lor de a-ş răscumpărare domniia, nice o oprială sau vreun bănat despre cineva n-au avut; ce cum au venit fără grije, aşia cându i-au fostu voia, au eşit. Fără numai de un polcovnic anume Condraţcâi, ce era cu o 1.000 de liaşi de paza marginii, avia siială Vasilie vodă. Ce prepunia ca nişte oameni streini, de siială, au noştri. Iară nici acela nici un gând rău, nice putiare aceia, să strice lui Vasilie vodă ceva, n-au avut.

16. Timus cu oastia, cum au trecut Nistrul, n-au mai aşteptat să să adune cu socru-său, Vasilie vodă, ce, de la Soroca, întinsu la Coiciani au tras oastia şi acolia au trecut Prutul.

17. Luându viaste Ştefan vodă de Timus că vine întinsu asupra Eşilor, Dicul, spătariul domnului muntenesc, pre porunca domnu-său, să nu se sune de tot lucrul, că au intrat cu ostile lui în raiava împăratului, să întorsiasă cu câteva dzile mainte şi Chimini Ianăş, ori temându-se de vreo smintială oştilor şi den vreun hiclenşug de ţară, ori ştiindu soliile Rapănului său, lui Racoţâi, la Hmil pentru Crăiia Leşască, că să agiungia Racoţâi cu Hmil pentru crăiia la liaşi de atuncia, s-au pornit şi el toată pedestrimia ce avia, niamţi şi cu puşcile pe la Codrul Căpoteştilor, pre Cobâle, direptu la potica auzului. Numai el singur cu călărimia rămăsiase, pren rugăminte lui Ştefan vodă, în Iaş. Şi au strânsu şi Ştefan vodă oastia de ţară, câtăva, ca la 12.000 de oameni şi au eşit deasupra Poprincanilor împrotiva cazacilor.

18. Timus, dacă au trecut Prutul, au purces spre Poprincani cu tabăra legată. Eşise o samă de oştiani a lui Ştefan vodă înainte, peste Jijiia, în chip de harţ şi au coborât Ştefan vodă şi darabanii la Jijiia, la vad. Iară puţin lucru au ţinut harţul: pe oştenii lui Ştefan vodă i-au împinsu îndată călăreţii lui Timus. Şi era şi ai noştri, carii ţinia cu Vasilie vodă, pe lângă

Ștefăniță paharnicul, den Hâncești și den Hânțești o samă și câți cercheji de a lui Vasilie vodă, carii toți aceste mărsiase cu boiarii cei trimis de Vasilie vodă la Hmil hatmanul.

19. Cazacii, cum au împinsu pe călăreții ce le eșisă den oastia a lui Ștefan vodă înainte, au purces orbi la vad cu toata tabăra și unii pre pod, mai mulți pe lângă pod, că era Jijiia mica, au dat cu tabăra. Care năvală vădzându darabanii, au plecat fuga de la vad la dial, spre red și oastia ceialalta ce sta deasupra, pre culme, nedându-le nici un agiutoriu, i-au agiunsu pre coasta Poprincanilor călăreții lui Timus și el singur; ș-au cădzut acolia multe trupuri den bieții darabani. Alții, carii au hălăduit până în red, ș-au scutit viața cu păduria.

20. Vădzându aceia primejdiie a darabanilor, Ștefan vodă și Chimini Ianăș au tras oastia mai spre lași și au tocmit de îmbe părțile călărimia de drum. Și era aceia oaste și de țară și la Chimini Ianăș, cât să putia, la 24.000 fără greș să socotiasca. De-ar hi fostu la un gându ce era? Nedându război cazacilor, să le închidză hrana și drumurile den toate părțile, ce ar hi făcut cu tabăra Timus?

21. La suitul taberii câzăcești pre coastă, la dial, sărisâ o samă de oșteni de țară și înfrânsiasă pre călăreții lui Timus, de i-au băgat până în tabără. Și acolia în dial, dacă s-au suit toata tabăra, că era în desară, s-au aședzat pre mas și acolia au mas preste noapte. Iară den oastia lui Ștefan vodă, într-acia noapte, mulți lăsindu oșteniia, au mărsu spre casele lor.

22. A doa dzi Timus, cu tabăra legată au purces dirept asupra oștilor lui Ștefan vodă, spre oraș, fără nici o siială, dodeindu-i moldovianii câte oarece de pe de laturi. Ce vădzându Ștefan vodă și Chimini Ianăș că scade oastia și într-aceia noapte s-au scursu în giumătate. Până între vii au ținut drumul orașului, iară dentre vii au luat Bahluiul în sus și câtva boiari de casa lui Ștefan vodă cu totul.

23. Timus într-aceia dzi, după ce au împinsu ostile lui Ștefan vodă, au întrat în târg ș-au descălecat în curțile cele domnești și tabăra ezise toată înainte curții și pen pregiur. Și au ședzut așia, cu tabăra ezită, până la veniria socru-său, lui Vasilie vodă, în laș de la Cameniță.

Iară până a sosi Vasilie vodă, au prădat cazacii codrii Iașilor de la drumul Căpoteștilor, până aproape de Hușî. Și scosiasă fără număr vită, care apoi, dacă au sosit Vasilie vodă, pre câtă au aflat nemâncată, tot câte un zlot au dat cazacilor pre vită și au dat știre la oameni de ș-au luat vita, care o au cunoscut.

24. Mulț au perit atuncia de cazaci, oameni neștiutori ce sâutu cazacii oploșiți în târg. Alții merge să să închine la Ștefăniță paharnicul, carele era cu Timus; ce nu agiungia până ja Ștefăniță, că-i tumpina cazacii și-i omorâia, între carii și Tâutul armașul și alții mulți ș-au pus capetele, de cazaci.

25. Pre Vasilie vodă, viaste de izbânda lui Timus l-au umipinat la Zvancia, cu care viaste Grigorie comisul singur toersiasă; și l-au îmbrăcat cu haină cu soboli. Și îndată au trecut Nistrul la Zvancia, că cetate Hotinului nice într-un chip n-au ᵛʳut să o dia trâgoveții cu pârcălabul lor, cu Hăjdău. Ori că au ᵛʳut așia de credincioși să hie lui Ștefan vodă, care lucru n-aș da să hie într-ai noștri până într-altâta nevoință pentru singură credința, ori că s-au siit pentru jacuri ce făcusă târgoveții în carăle boerilor, pecum s-au pomenit, și slobodzise câteva săcalușe în sângur Vasilie vodă. Și aceasta iaste pricina, nu alta.

Și în câteva rânduri au trimis Vasilie vodă la Hăjdeu, carele ˢʳa pârcălab pus de Ștefan vodă, și la trâgoveți, cu mare ^urământuri, ce nici într-un chip n-au vrut să dia cetatia; și ªª ținut vro <doao> luni, până la a doa venire a lui Ștefan vodă den Țara Munteniască. îi încungiurase Vasilie vodă și cu niște uemți ai săi, de-i bătia și tot au ținut cetatia toată vara închisă. Așia cu anevoie să agonesiaște ce să pierde odată.

26. Vasilie vodă, dacă au sosit la laş, după sfat ce au făcut cu ginere-său, cu Timus, s-au mutat Timus cu tabăra la Gălata, iară Vasilie vodă au rămas în curte, gătindu-să asupra lui Matei vodă, cu mare gătire, dându ştire ţărâi să încalice tot omul, ertând pre toţi de toate vinile, de-ar hi şi greşit cineva, împrotiva domniei.

27. Aicia catită cum să poate trece ce iaste să hie. Că după izbânda aceia, Vasilie vodă să hie întors pre ginere-său înapoi, şi să se hie aşedzat iară cu paza trebilor la împărăţiie, întărindu-să cu slujitorii streini, cum avia avuţiie, nime n-ar hi mai venit asupră-i. Şi aşia-1 sfătuia pre Vasilie vodă şi o sama de boiari.

Ce, în nediajde neîndoită pre oşti căzăceşti, ce avia Vasilie vodă, să-ş răscumpere strâmbătatia despre Matei vodă întâiu şi mai pre urmă şi despre Racoţâi, cumu-ş dzicia Timus; că den Ţara Muntenească pen Ardial să va întoarce, au biruit sfatul, numai să margă asupra lui Matei vodă. Iară nu omul, ce Dumnedzău sfărâmă războaele, precum dzice Scriptura: „Gospod săcruşaia brani".

28. Nu se cade să triacem poticala niamţilor de şaugăii ţărâi noastre, la munţ pre Oituz, de care niamţi s-au pomenit că-i pornise Chimini Ianăş den laş înainte pen strâmtori de-a direptul. Şi apoi, amu în munţ s-au îndemnat şavgăii de la Ocnă şi au ţinut calia pedestrimei aceiia a lui Racoţâi şi cu sfatul a unuia den şavgăi, dacă să vor apropiia de niamţi, să cadză toţi la pământ, până va triace focul siniaţilor, cum dau niamţii odată toţi. Aşia au făcut, cădzindu toţi la pământ.

După ce s-au stâmpărat siniaţăle, până a găti al doile dires nemţii, au întrat şavgăii într-înşii cu coasă şi cu topoară, ce au ei lungi în coade; şi au perit câtva niamţi acolia de dânşii, cât li-au căutat acei pedestrime a lăsa şi puşcile în munţ şi de abiia s-au dezbărat de şaugăi bulucurile acelialalte de nemţi. Pentru care fapte a şavgăilor, apoi Alexandru Costin, fiind povaţă data den laş acelor niamţi, au şedzut un an încheiat în temniţă la Făgăraş, în obedz.

29. Ştefan vodă până în Trotuş au mărsu cu Chimini Ianăş, iară den Trotuş, avându nedejdia pre Matei vodă de agiutor mai de sârg şi trâgia şi boiarii în Ţara Munteniască şi poate să hie că şi patima niamţilor de şavgăi făcia oarece silă, s-au despărţit de Chimini Ianăş şi au luat Trotuşul în gios pren Focşeani, în Ţara Munteniască.

30. Aicia în Iaşi, până la purcesul lui Vasilie vodă în Ţara Munteniască, au perit Cotnarscâi, pisariul leşesc de credinţă a lui Vasilie vodă, om deplin la toate trebile, de Timus generiie lui Vasilie vodă, den hiria lui acia de tiran ce era şi de om sălbateci şi fără nice o frică de Dumnedzău, scornind pricină că iaste liah şi el opriia pre Vasilie vodă să nu-ş dia fapta sa după Timus.

Deci, într-o dzi au trimis poftindu-1 de la Vasilie vodă, să-1 trimaţă, că-i iaste de triabă. Negândindu Vasilie vodă de una ca aceia, l-au trimis la dânsul, la Galata mănăstiria. Şi acolia dacă au mărsu, au învăţat pre cazaci de ai săi cu săbiile gata. ^upă voroavă ce-au avut scornită cu dânsul, la eşitul de la 'oroava lui, au dat cazacii, ce era gata de aceia faptă, cu săbiile 'ntr-însul şi l-au omorât cu mare tiranie, fără nice o vină.

De care faptă a lui Timus, deaca au audzit Vasilie vodă, ""mai nu să otrăviia de voe ria. Şi îmbla Timus cu acela gându si pre Toma vornicul şi pre lordachie vistiarnicul, tot dcntr-aceia pricină, dzicându că aceşti doi cu Cotnarscâi opriia P'c Vasilie vodă să nu dia pre doamna Roxanda după dânsul.

Deci îmbla şi ei cu dzilile a mână şi s-au cerşut de la Vasilie '°dă să-i lase să margă la ţară. Ce Vasilie vodă nu-i lăsa şi au Poroncit la ginere-său că mai bine mortu să hie, decât să hie boerii, carii are la inima sa cu toată credinţa, la grije ca aceia. Sau cu ce inimă or veni ceialalţi boiari de la ţară la dânsul?

Deci l-au mai mutat de la gândul lui. însă boiarii aciaşti doi tot cu ferială îmbla *şi* tot pre ascunsu noaptia pe la poarta despre casăle despre doamna veniia la Vasilie vodă. De care toate suspina greu Vasilie vodă şi-ş frângia mâniile de ginere ca aciala.

3.1. Au purces Vasilie vodă den laş în Ţara Munteniască cu al treile rând asupra lui Matei vodă domnul muntenescu. Şi întâi Timus cu tabăra căzăcească şi al doile conac au stătut la Podul înaltu, pre Bârlad. Şi acolia au tăcut Timus oştilor căzăceşti căutare şi li-au împărţit de la Vasilie vodă liafe şi căpeteniilor şi oştenilor, tuturora.

Era de capete căzăceşti cu aceia oaste polcovnici Bohun anume şi altul Nosaci, vestiţi şi vechi cazaci. Şi tot acolia, fără nice o vină, Timus, pentru un cuvântu ce au dzis în sfat Bohun, au scos sabie Timus şi au lovit pre Bohun într-un umăr, de care rană în toată calia aceia Bohun au îmbiat cu mâna legată. Acela om cu hiria de hiară sălbatecă era Timus! Nu cutedza nime un cuvânt, den polcovnici, să dzică, să îndireptedze lucrurile ostiilor. Ce, dendată, pe purtatul trebilor, ce era den Timus, om tânăr şi fără nici o socoteală, să cunoştia că nice la un fol°ˢ nu vor eşi lucrurile.

32. De acolia au purces ostile în gios şi amu Vasilie vodă în frunte cu oastia de ţară şi să adaoge den dzi în dzi oaste de ţară de pretutindere şi până la marginile ţărâi s-au strâns de toată oastia de ţară, ca 8.000 de oameni.

33. Matei vodă, domnul muntenesc, luându viastia de scosul lui Ştefan vodă den Muldova de oşti căzăceşti, trimisesa pre Dicul spătariul său, să strângă toată oastia de la marginii ţărâi sale, sa hie la hotar între ţări de straje şi cu dânsul şi Ştefan Gheorghie vodă, ciracul lui.

Avia şi Ştefan vodă ca 300 de oameni într-ales călăreţi şi câtva feciori de boiari tineri cu sine. Şi întâi strajea lor, peiitfU, » limbă ce trimisiase, s-au ivit în gura Berheciului, mai sus de

feici, pre care au gonit oamenii lui Vasilie vodă câtva loc; cefşărindu târdziu, li-au pierdut urma.

34. Venise apele Siretiului mare, pentru care au căutam okilor câteva dzile a face zăbavă, până a să face pod peste vase. Şi aşia trecând oastia, a doa dzi de la Şiret au întrat pre la Focşeani în Ţara Muntenească. Şi îndată, fără nici o milă, au dat foc şi oraşului şi, ori pe unde-ş agiungia cazacii, fuma a bieţâlor lăcuitori nevinovaţi lăcaşurile, odăile şi hrana.

35. Sta în tocmală cu ostile sale şi Dicul spătariul a lui Matei vodă, nu departe de oarş, de Focşiani, la o vale căriia-i dzic Milcovul cel Mare, cu alt nume Cucata. Acelui pârâu râpile pusiasă despre ostile lui Vasilie vodă şi oastia sa tocmisă de ciaelaltă parte stol toată oastia într-un şiriag tocmită, ca 9.000 de oameni. Că şi de lefecii a lui Matei vodă o samă era cu dânsul şi oastia de ţară, câtă are Ţara Muntenească de la Bucureşti, dincoace, până în margine, toată era acolia adunată ^acolia şi Gheorghie Ştefan vodă cu vro 300 de muldoviani. Şi aşia în rând tocmită oastia munteniască aştepta pre Vasilie vodă şi pre Timus.

36. întâi li s-au arătat Vasilie vodă cu ostile sale şi au stătut fr^ntia şi muldovenii; iară cazacii îşi tocmiia tabăra pe urmă. Şi atâta au stătut muntenii la război, cât au făcut oarece harţuri Gu rnoldovianii peste pârâu, trecând moldovianii şi apoi trecându-i muntenii iar dencoace; aşia în 2, 3 rânduri, până au trimis Vasilie vodă niamţi ce avia şi s-au supus pre supt maluri. Deci au luat călărimia muldovianilor şi malul dencolia.

tară cât au vădzut muntenii apropiiată tabăra cazacilor de Parau, au purces în răzsipă, cine încotro i-au părut. Gonit-au ^uldovianii şi o samă de călăreţi şi den cazaci până la Râbnic; Iară n-au perit osteni asia mult den munteni, c-au luat ^emefuga.

37. După aceia răzsipă a oştilor munteneşti care s-au făcut, ma*multu den prostiia Dicului spătariului au fostu, că nici-ş

trebuiia să aştepte el pan într-atâta pe oastia ce era cu foc şi el numai cu călărimia, au purces Vasilie vodă cu Timus spre Trâgovişte, stricându şi ardzându ce le-ş sta înainte.

Iară Matei vodă, domnul muntenesc, luându viaste şi de răzsipa oştilor sale la margine şi că vine asupra lui întinsu Vasilie vodă cu Timus, nemică cu aceia smintială a oştilor dentâi nu s-au spământat, ce, strângându-ş oastia de ţară şi lefecii ce avia, au purces şi el den Trâgovişte şi ş-au ales loc foarte bun de dânsul la o poiană între Ialomiţa apă curatoare şi între un pârâu foarte tinos şi de trecătoare rău, la un sat anume Hînta. Şi acolia au stătut cu mare inimă, nu aşe oştilor sale, cum el singur, aşteptându pre Vasilie vodă.

Trimisiasă Matei vodă şi altă samă de oameni, siimiani şi lefiacii o samă, Dicului spătariului la margine într-agiutor. Ce, dacă s-au tâmpinat cu viaste că s-au răsipit oastia aceia cu Dicul spătariul, au purces oastia aciaia înapoi şi i-au agiunsu la Teliajina fruntia oştii lui Vasilie vodă. Au stătut muntenii călări la vad, pentru să să mai depărtedze pedestrimia.

38. Părut-au şi lui Vasilie vodă şi lui Timus că va hi acolia Matei vodă sângur cu toată oastia, la Teleajina. Apoi, dacă s-au vădzut că iaste oaste puţină au dat oştenii lui Vasilie vodă pe 3 locuri preste apă şi n-au stătut muntenii, ce s-au dat înapoi. Iară gonaşii îndată au agiunsu şi pe siimiani şi aceia, dându-sa înapoi, s-au apărat pen nişte dumbrăvi ce sintu acolia.

Şi dându ştire lui Vasilie vodă de săimianii aceia, au purces şi sângur Timus cu o samă de oaste călare căzăcească, lăsind tabăra pre urmă cu Vasilie vodă. Şi dacă au agiunsu Timus au descălecat pre cazaci gios, la năvală, asupra săimenilor. Ce tot au mărsu, apărându-să foarte tare den foc siimanii, până au întrat într-altă pădure, ce era lunca Praovii şi nu li-au stricat nemică cazacii pân-în noapte, bătându-se den foc, fără ce au picat şi den săimiani şi den cazaci. Din cazaci au perit şi 2 sotnici atuncia.

'39. Viasel Matei vodă că i-au hălăduit siimianii şi c-au putut răspunde focului cazacilor, luându mare inemă şi nediajde dentr-aceia tâmpinare siimianilor cu cazacii.

Iară Timus, după aceia goană, n-au vrut să să întoarcă la oaste, pre care au apucatu-o noaptia, cât au trecut apa Teleajinii, ce au rămas cu masul la un sat, anume Cucorianii, la nişte case boiareşti. Aflându casele pline de toate bucatele, singur au pus de au dat foc caselor, dacă s-au sculat de la masă ameţit de vin.

40. A dooa dzi, oastia trudită den cale şi obosită tabăra, necercându ce loc este înainte, unde şi cum stă şi în ce loc nepriiatinul şi cum departe, de-abiia de au îngăduit vro 2, 3 ceasuri, au şi dzis trâmbiţele de purcesul oştilor. Mult au stătut ^silk vodă, sfătuindu-1 să rămâie aceia dzi, să răsufle oaste, să strângă bine toată şi să să cerce locurile şi pe altu loc, nu P acolia, pre unde anume alesesă Matei vodă, să-i hie uidemână a sta împrotiva. Ce cui să dzicia aciaste, sau cu cine săsfătuiia? Cu un om în hiria herălor.

Polcovnicii carii era, unul un cuvântu nu cutedza să dzică, că numai pentru un cuvântu, cu sabiia zmultă da ca-ntr-un dulău într-însul. Şi Bohun polcovnicul cu mâna legată de rană cu sabie, făcută de dânsul, îmbla ca fără sine.

41. Aicia caotă această izbândă den ce şi cum s-au prilejit i Matei vodă şi ca aceia izbândă, care nu să va hi prilejit alta a aceia în toată viaţa lui, câte au avut den războae în dzilele le. Că cine ari putia să criadză în socotială, să să *mfranga* °astia căzăcească cu tabără, de oaste cum iaste oastia munniască? Nu să desfaimu, ce ori pedestraşul, ori călăreţul vei °coti, nu vei afla să hie de potrivă sinţaşului căzăcescu. Ce vei dzice: „Fost-au acolia srâbi, unguri, liaşi, nu numai munteni".

Aşia iaste, liaşi au fostu puţini. Ce ari hi făcut ei numai, de-ar hi fostu tocmală în oastia căzăcească pre obiceaiul lor? Iară P unguri şi pre srâbi nu-i aleg den munteni, nice sântu

siimianii, srâbii sau ungurii atocma cu focul cazacilor, cum nice darabantul muntenescu.

Eu, ce iaste pârtia mia, toată izbânda aceasta a lui Matei vodă de la Hinta (alegându deosebita voia şi orânduiala lui Dumnedzău, numai pre socoteala oameniască grăindu) iaste den nebuniia lui Timus întâiu şi den bărbăţiia şi a lui Matei vodă al doilia. Insă den nebuniia lui Timus cu câtva mai multu; că socotindu vitejiia lui Matei vodă de atuncia, cum îmbla pe denainte oştilor sale, îmbărbătând în frunte, să să hie apropiiat toată oastia căzăcească cu tabăra legată, nu rumtă, cum au rumtu-o Timus în trei părţî, să să hie lipit, să înceapă a da la ţianchiu, nice ar hi scăpat Matei vodă fără primejdiia sau morţii, sau ranei mai grelei, de cum i s-au prilejit tot atuncia, nice săimianii ar hi ţinut mult împrotiva focului lor. Ce toată pricina au fostu izbândii aceiia nebuniia lui Timus, care nice voroviia cu nime, nici întreba de polcovnicii săi sau de cineva. Oastia obosâtâ cu atâta cale tot într-aceia dzi, cu tabăra rumtă în 3 părţi, precum iaste mărsul şi tocmală în războiu, socotiaşte.

42. Ce dacă au vădzut Vasilie vodă că cu sfatul nu folosiaşte nemică, au suspinat, şi lăsind în voia lui Timus toate, au purces cu oastia sa iară în frunte şi pre urmă Timus cu tabăra, scrâşcându în dinţi, cum că să laudă muldovianii că ei au făcut izbânda de la Focşani şi de la Telejina.

Mergia oaste, ales tabăra cazacilor, cu greu pen locuri strâmte şi tinoase şi pre pârâul Hintei numai un podeţ. Ş' întâiu, deaca au trecut oastia lui Vasilie vodă podeţul în poiana» au luat aripa în a stânga şi s-au pus şiriag în rându împrotiva aripii a lui Matei vodă cei direpte. Iară în diriaptă şi singur mijlocul au lăsat Vasilie vodă taberei căzăceşti, împrotiva mijlocului şi aripii ceii den-a-stânga a lui Matei vodă.

Insă tabăra căzăcească, dacă au venit pân-la un loc, au stătu' şi n-au vrut Timus să o aducă în rându, alăturia cu oastia moldoveniască, dzicând: „Lasă, vitiajii moldovenii or bate ei pre.muntiani şi singuri, fără de noi!" (Aicia caută că agiungia aceasta una nebunie la întriagă smintială.)

43. Iară Matei vodă în tocmală sta într-acest chip: aruncasă un şanţ pen pregiurul taberii sale, den apa Iaiomiţii den sus, până în apa den gios şi au scos oastia denafară de acel şanţu. Den a direaptă au pus curtia, ce să dzice la dânşii roşii, şi altă oaste de ţară şi au pus o samă de pedestrime, siimiani. Şi aceia aripă era împotriva muldovianilor. Iară el singur au stătut în mijloc cu livinţii şi cu dărăbanţii şi cu o samă de săimiani, cu puşci tocmite pentre pedestrime. Iară în a stânga, ce să prinde împotriva cazacilor, au pus liaşii lefecii şi unguri. Şi aşia, cu oastia scoasă den şanţuri, nu departe, au stătut şi au aşteptat pre cazaci şi oastia Moldovei.

44. Câteva ceasuri au stătut ostile muldoveneşti, aşteptându să să apropie tabăra căzăcească. Şi trimiţându rând după rându Vasilie vodă la Timus, să să apropie tabăra, n-au vrut, ce-au răspunsu: „Să înceapă dumialor războiul, că oi veni şi eu".

N-au avut ce face Vasilie vodă, au mai clătit cu toată oastia Şi au început muldovenii harţul cu muntenii. Da săimianii lui Matei vodă în muldoviani cu foc, ce şi Vasilie vodă 100 de băniţi foarte buni ce avia au trimis să sprijeniască călărimia Moldovei. Au stătut niamţii împrotiva focului săimianilor şi Pre obiceaiul său, cum slobod odată focul, s-au îndemnat mai •HUiltu de giumătate oastia Muldovei şi au făcut aceia năvală Cu stiaguri asupra muntianilor, cât toată curtia ce să chiamă la dânşii roşii au dat dos şi amu unii şi peste Ialomiţe didiase, nesocotindu vadul.

Până în corturile muntenilor au mărsu muldovenii cu aceia navală şi nime nu poate să dzică că nu era aceia năvală a mare Vlteji. Şi s£a[Q fostu şi tabăra cazacilor odată, alăturia, cu focul asuPra mijlocului şi aripii cei den a stânga a lui Matei vodă, s~ar hi ales lucrul. Ce neavând Matei vodă la mijloc, unde era

el, nici o triabă şi aripa lui ceialaltă, s-au mutat singur cu capul său în aripa den a diriapta, unde era înfrântă de moldoviani oastia lui şi au dat îndărăptu călărimia Muldovei, întorcându toate puşcile în muldoviani şi toată pedestrimia. Şi amu viindu mai des focul s-au dat moldovianii încet iară înapoi. Şi într-aceia desime a focului picând câtva den muldoviani, au perit şi căpitanul de nemţi a lui Vasilie vodă, om oştian dirept, de neamul său liah. Puşcile nepărăsite da în muldoviani.

45. Şi aşia puind Matei vodă războiul iară la loc la aripa sa den a diriapta, Timus, cu nebuniia sa, au rupt numai o sama de pedestrimia căzăcească cu o samă de puşci, fără tabără, fără altă tărie şi i-au apropiiat de mâjlocul oştii munteneşti unde venise iară la loc Matei vodă şi sta îndemânând oastiia sa asupra cazacilor. Insă era atâta loc încă, cât de-abia să agiungia cu glonţurile unii pre alalţ şi lucra puşcile de îmbe părţile.

Cazacii pre-ncet tot să apropiia de oastia munteniască pre furiş, că este locul foarte spinos acela şi când da puşcile lui Matei vodă într-înşii, toţi cădia la pământii. Iară aripa den stânga a lui Matei vodă, unde era şi liaşii, sta plecată pre cai, neclătiţi, deprinşî liaşii şi ştiutori hirii căzăceşti. Vădzându-i fără tabără, pedestrimia goală, singură în câmpii, aştepta cu inim° să să mai apropiie cazacii.

Timus sta cu tabăra înapoi, despărţindu-o în 2 părţi, fără nici o socotiala, până s-au scornit chiotul între cazacii cei den frunte şi şi-au slobodzit focul. Den care foc au nemerit şi pre Matei vodă un glonţ de sinet aproape de închietura genun'chiului şi l-au priceput îndată un paie şi au năvălit la scara lui Matei vodă, să nu cumva cadză. L-au gonit pre paicul de la sine cu sudalmă Matei vodă şi nearătându-să nemică de rană, au îndemnat oastia sa, ca un deplin oştian.

Şi atunciia au sărit liaşii direptu asupra pedestrimei căzăceşti şi îndată au întrat cu săbiile într-înşii şi într-un ceas [

statură câteva trupuri de cazaci şi rănit foarte mulţ, că i-au călcat călăreţii pân-aproape de tabără.

Şi după aceasta a doa îndereptătură a oştilor a lui Vasilie vodă, ales a cazacilor, în carii era toată nediajdia şi ochii a tuturor, au cădzut tuturora inimile gios, cât nime n-ave nediajde de izbândă, ce mâhniţi toţ şi înspăimaţ. Nebunul Timus ce să facă nu ştiia, făr-de nice o tacmală şi nice o rânduială. Striga cazacii: „Dziceţi-ne, în vro parte ori să miargem, ori să ne aruncămu şanţuri pre obiciaiul nostru". Nu era amu nici sfat, nici orânduială.

Şi totodată cu aceste să scornisă un vivor den sus cu ploae dirept în faţa oştii lui Vasilie vodă şi ca acee furtună, cu sunetul copacilor şi cu ploae răpede, cât să paria că este anume urgiia lui Dumnedzău, orânduită asupra ceştii ostia, câtă era despre Vasilie vodă. Şi Matei vodă cu tunuri adăogia groaza oştii şi sămeţ amu oştianii lui. Deci întâi aripa oştii nostre, Moldovei, °u purces în răzsipă. Vasilie vodă, vădzind a vederia răzsipă oştii °ale, s-au mutatu cătră tabăra căzăcească, la Timus, carele încă căzniia cu tabăra, întâiu ce o rumpsiase, să o împreune la loc pe o ploae şi furtună ca aceia nici de un sporiu nu era, ce cât °u putut a să încălăra, cazaci, s-au încălărat şi au plecat şi Timus °n Vasilie vodă fuga, lăsându toată tabăra şi bieţii pedestraşi ta perire.

46. Perit-au în cestu războiu oameni însemnaţi den boiarii Muldovei, Bucium stolnicul, den tun lovit şi Hristodul °ămănariul şi den slujitori puţini, den pedestrimia căzăcească °âţva den ceia au fostu în frunte, precum s-au scris, den nemţii ° lui Vasilie vodă în giumătate.

Vii mulţi şi den oştiani de ţară şi den cazaci au cădzut pre rnâna lui Matei vodă. Iară şi den muntiani, nu fără scădere în °anieni au fost şi mai vârtos primejdiia lui Matei vodă, cu rana °e i s-au prilejit, den care cu adevărat şi bătrân au fostu. Iară °at ar hi mai putut trăi, rana aceia i-au scurtat rămăşiţa dzilelor;

că până la anul, netzmăduit de aceia rană au murit. Că să nu hie fostu rănit, de-abiia cineva de-ar hi putut scăpa den muldoviani și cazaci, unde întrasă și cu ce tocmală.

47. Asia frâșindu și acesta război Vasilie vodă cu Matei vodă, pre urma și nărocul celorlalte războae ce-au avut mainte, au luat cu Timus câmpii pre la Grădiște, trecându Siretiul la Vădeni, au venit la laș, la scaunul său, cu mare mâhniciune tuturor lucrurilor sale.

48. Nime nu s-au gândit pentru pedestrimia căzăcească să iasă cineva viu den câți rămâsiase după fuga oștii ceii călări. De mirat hiria cazacilor la nevoie! După ce li-au fugit toate capetele și hatmanul lor, ei în de sine în loc au rădicat cap și au legat tabăra și s-au apărat până în noapte; și apoi, noaptia, în tabără au făcut focuri de carăle lor și de spini, iară sânguri au purces cu tocmală, fără tabără, numai pedestri și au eșit toți pân-într-unul, fără nici o dodeială, aicia în țară.

CAPUL AL NOOSPRÂDZECELE

Zaci. 1. Aicia în laș, Timus odihnindu după ospățul de la Matei vodă 10 dzile, au purces spre țara sa, iară Vasilie vodă iară s-au aședzat în scaun, că la Poartă îi sta domniia nestricatâ. însă, nu îndelungii în pace; că cerându Ștefan vodă de la Matei vodă agiutoriu, să margă în țară, i-au dat 400 de oameni săimiani și den dărăbanții săi, cine au vrut de bunăvoie în liafa lui Ștefan vodă și din livinț o samă. Și au întrat iară Ștefan vodă în țară cu acel agiutoriu de la Matei vodă pre la Focșeani și s-au așădzat la Răcăciuni, la un sat al său, deodată, așteptând și altu agiutoriu și de la Racoți, cniadzul Ardialului.

2. Cu anevoie să tocmăscu 2 domni într-o țară! Așia Vasilie vodă, până a nu să mai îngloti și a să întări pârtia lui Ștefan vodă, au ales 800 de oșteni într-ales, orheiani și lăpușniani și i-au trimis asupra lui Ștefan vodă, cu nepotu-său, Ștefan

paharnicul, și den sate boerești câtăva samă de oameni, carii ținusâ cale lui Ștefan vodă la fuga de la Poprincani și omorâsă țăranii aceia și pre Morianul hatmanul lui Ștefan vodă.

3. Straje lui Ștefan vodă era la Bacău, 400 de oameni călări șivro <loc gol> săimiani. Și amu era câtva den boeri și feciori de boeri adunat la Ștefan vodă: Andronic sărdariul, Darie spătariul, Antiohie aga și alți boiari de mainte cu dânsul. Și cu straje lui Ștefan vodă din boiari au fostu Mogâlde paharnicul și Șturdzia visternicul.

Dacă au simțit veniria lui Ștefăniță paharnicul asupra sa cu ostile lui Vasilie vodă, s-au dat la o râpă ce iaste aprope de sat de Faraoni, anume Valia Sacă, și s-au tocmit acolia stol pre un pisc, alăturându lângă sine și dărăbanții ce era muntiani. Și cum ᵛᵉniia întinsu orheianii la dânșii, împiedecat cu trecătoaria râpii ᵃceiia ce s-au pomenit, nu trecuți bine toți, au sărit călăreții lui Ștefan vodă și în loc i-au înfrânții pre orheiani.

Au plecatu fuga și Ștefăniță paharnicul și Hânceștii și i-au £°nit straje aceia a lui Ștefan vodă, până i-au trecut fără vad ᵃpa Bistriții. Pre alții, carii au luat drumul spre Roman, i-au gonit până în Roman. Și i-au cuprinsu și țărănimia aceia pre care Ștefan vodă i-au omorât, iară altora li-au tăiat uriachile.

4. După aceia izbândă, straje lui Ștefan vodă s-au mutat la ^aboani, mai sus de Roman, iară Ștefan vodă de la Răcăciuni s-au mutat la Bacău, adăogându-i den dzi în dzi oameni de Tară de Sus toată și den giosiani mulți. Și acolia i-au venit și butonul și de la Racoțâi, cniadzul Ardealului, 1.000 de °ameni cu Boroș Ianoș.

5. Vasilie vodă vădzindu-se oară la cumpănă gria și țara ˡⁿdoită cu urâciune spre dânsul și doamna sa la Suceava, cu ˡᵒată inema ce avia, cetate Hotinului era eșită de supt ᵃˢᶜultaria lui, că era închisă cetate și tot să ținia pre numele lui Ștefan vodă, unde era să mai năzuiască nu avia, cazacii amu sfruntați și rușinați cu Timus în Țara Munteniască și doi

nepriiatini tari pre acelia vremi, şi Racoţii şi Matei vodă, să mira ce va face.

Iară tot nelăsându-să, scrie slujitori şi au tras şi orheianii şi lăpuşnianii la sine şi au răpedzit şi la cazaci. Şi-i lăsase Timus şi el 200 de cazaci cu Hluh polcovnicul, au făcut şi el de toata oastia vro 4.000 de oameni şi au eşit dentâi la Movile pre Bahluiu.

Apoi, dacă au lovit şi al doilia rându straje lui ce era cu Grigorie paharnicul, iară straje lui Ştefan vodă, au purces spre Târgul Frumos şi acolia, dencoace de Târgul Frumos, la Sirca, s-au tumpinat cu Ştefan vodă.

6. Acest războiu cum au fostu şi cum s-au prilejit, nici unii părţi nefăţărindu; că nemică nu strică credinţa ase celora ce scriu letopiseţele ca făţăriia, cându veghia voia unue şi coboară lucrul cu hula altuia. Noi macarî că am hi datori cu pomenire lăudată mai mult lui Ştefan vodă, de la carele multă mila am avut, decât lui Vasilie vodă, de la carele multă urgiia părinţii noştri au petrecut, iară dreptate socotind, nu poci scrie într-alt chip.

7. Deci, den hărnicie domnilor, departe mai în frunte a lui Vasilie vodă, că s-au aflatu pururia în fruntia oştii sale, singur învăţându, mutându stiagurile şi îndemnând; iară Ştefan vodă în oastia sa de faţă n-au fostu, ce au stătut departe de la oaste înapoi.

Iară numărul oştii şi hiria şi cu acelia tot era mai tare Vasilie vodă şi mai mulţi oştiani la Vasilie vodă şi mai buni călăreţ; însă toţ îndoiţi şi hiria neamului lacomă la înoituri. La Ştefan vodă era 1.000 de unguri călări; pre aţâţe era şi moldoviani ***şi*** era 500 de pedestraş muntiani şi altă strânsoare. Iară la Vasilie vodă 3.000 de călări, '400 de cazaci, 200 de săimiani cu darabani. Ce, a viadere au fostu voia lui Dumnedzău spre stângeria casii lui.

JV-8. Tocmise oastia sa Vasilie vodă cuprindzind drumul carele vine de la Târgul Frumos preste Sirca. însă Borâş Ianoş, oblicind că pe la pod este loc râpos, au lăsat drumul şi au purces în sus pre costişe, alăture cu pârâul. Vasilie vodă încă au purces în sus pre culme împotriva lor şi au stătut aşteptând războiul. Den oastia a lui Vasilie vodă au eşit harţul, iară Bărăş Ianoş den oastia sa n-au lăsat, ce s-au arătat mai îndrăzneţ cu oastia lui Stefan vodă, decât Vasilie vodă, că au trecut pârâul. Şi lui Vasilie vodă s-au cădzut, nu cu harţul, ce cu toată oastia să margă asupra, încet, cu tocmală, alăturia cu pedestrimia.

Ce aşteptând Vasilie vodă den loc, neclătit, ceialalţi încă stătuse şi deprinşi cu izbânde amu în câteva rânduri ei, au sărit mtâi muldovianii în frunte şi ungurii după dânşii. De aceia săritură a oştenilor a lui Ştefan vodă, cum s-au dat harţul lui Vasilie vodă înapoi, cum iaste diadina harţului, cum au plecat **Şi** stiagurile lui Vasilie vodă fuga, fără nici o nevoie, care încotro ªn stătut cu ochii, oilor, nu oştianilor sămânătoare oastia.

Bieţii pedestraşi n-au apucat nici focul să-1 sloboadze deplin, ce îndată într-o clipală, cum s-ari dzice, ochiului, s-au ln?irat stiagurile a lui Vasilie vodă pre Bahlui în gios cu fuga. tară pedestrimia au luat pre Bahlueţ la Cârlegătură. Şi cazacii, c11 puţină scăderia sa, iară au hălăduit pe la Branişte şi au năzuit 'a Nistru.

Singur Vasilie vodă, vâdzând răzsipă oştii sale, au purces -l el deodată foarte cu puţini lângă sine. Apoi s-au strânsu pe tangă dânsul den capete<le> slujitorilor şi den Hânceşti unii l-au luat între sine, apărându-1 cu mare lauda sa şi viaste şi P°menire cinsteşă. La vreme ca aceia să stai la nevoia d°mnului, cu cinste viacinică hiecăruia iaste.

9. Gonit-au gonaşii pre Vasilie vodă până aproape de Prut >l l-au tot apărat carii era pe lângă dânsul, precum s-au P°rnenit. Şi trupuri aşia multe n-au cădzut; den oameni mai lr*semnaţi: Nechita vamăşul şi Isar cluceriul. Şi l-au prinsu viu

şi pre Gheorghie hatmanul, frateli lui Vasilie vodă, cădzut cu calul la coborâs.

10. Vasilie vodă, după acesta războiu, au trecut Nistrul la Raşcov şi acolia petrecând câte dzile s-au mutatu la Volodijin, un oraş căzăcescu şi de-acolia au trimis pre lordachie visternicul sol la Hmil hatmanul, la cuscru-său.

Iară Ştefan vodă, lăsindu Iaşii, numai ce au venit până la pod şi de acolia orânduindu la scaunul Iaşilor caimacani, singur au purces cu ostile sale la Suceavă, unde era casa lui Vasilie vodă şi inema toată închisă în cetate Suciavei, cu Toma vornicul den boiari, avându 80 de săimiani şi puşcari de loc şi niamţi 60 lefiacii în cetate.

11. Ştefan vodă dacă au sosât la Suceavă au descălecat la un sat aproape, anume Şcheia, în casele lui Toderaşco logofătul. Iară înpregiurul cetăţii s-au îngropat săimianii săi şi o samă de unguri ş-au adus puşcile şi de la Hotin şi de la Iaşi şi au început a bate cetatia, ce nu-i strica nemică.

12. Să adăogia ţara de pretutindiria la domnu de iznoavâ nou; iar şi Vasilie vodă, unde era, nu dormiia. Ce orice nevoinţâ-pune omul, sorocul lui Dumnedzău, amu orânduit aşia, a-l clăti nu poate nime.

13. Preste scurte dzile sosi viastia cum Timus iară cu 9.000 de oameni întră pre la Soroca în ţară şi amu lovisă oamenii lui Vasilie vodă şi pre Grumadze căpitanul, carele era în câmpi Sorocii cu straje.

Şi ştiia Ştefan vodă că nu s-a lăsa cu atâta Vasilie vodă asupra lui, ce agiunsiase şi el la Racoţâi, cniadzul Ardealu<lu>i şi la Cazimir, craiul leşescu, cărora amândurora era urât Vasilie vodă pentru legătura cu cazacii. Deci de ia Racoţâi îndată i-au orânduit cu Petchi Iştioan, cu toţi săcuii, ca pe 4.000 de oameni, iară craiul leşăscu un polcovnic ce avia la Cameniţă, anume Condraţcâi cu 1.000 de liaşi călări, i-au trimis porunca acesta, de ari veni vro oaste asupra Moldovei căzăcească, să

iievoiască cu toată osirdiia, adunându-să cu moldovenii, să-i smint iasca; care lucru apoi aşia a fostu.

14. Dacă au simţit Ştefan vodă oastia căzăcească apropiiată amu către Prut şi au oblicit că tătari nu sântu, nu spre Roman, ce spre Cotnari au purces, ştiindu că sosiaşte şi Petchi Iştioan cu oastia unguriască. Vria să ţiie calia cazacilor la loc largu, undeva pre Jijie. Şi la Cotnariu s-au împreunat cu ungurii şi au purces spre Ştefăneşti, aşteptându şi pre liaşi. Ce mai zăbăvindu liaşii, n-au îndreznit ungurii a să tâmpina cu cazacii. Şi aşia cazacii au trecut codrul pre la Cucoriani, la Suceavă. Iară Ştefan vodă au rămas pre şliahul lor despre Prut Şi a triia dzi au sosit şi Condraţcâi cu 1.000 de liaşi.

15. Timus, cum au sosit la cetate, de a doa dzi s-au desfrânat la jacurile mănăstirilor şi întâi asupra Dragomirnei mănăstirii cu puşci au mărsu şi au bătut mănăstiria. Şi dacă i s-au închinat, toate odorăle, veşmintele în jac au dat şi cât bieţi neguţitori era închis acolia şi mulţi den boeri, ruşinându cazacii femei şi fiate şi nu ca creştinii, ce mai multu decât păgânii s-au purtat cu aceia mănăstirie. Şi să hie mai avut vreme cevaş Timus, nici o mănăstirie n-ar hi hălăduit neprădată odoacă.

16. Ostile într-agiutoriu venite lui Ştefan vodă, şi leşăşti şi Ungureşti, după ce s-au adunatu la un loc, au mărsu îndată liaşii * frunte. Şi dacă au trecut toate ostile codru, au stătut pre Sixetiu şi acolia, la un sat anume Grigoreştii, au făcut sfat npreună Ştefan vodă cu Petchii Iştioan, serdariul lui Racoţâi cu Condraţcâi polcovnicul craiului leşăscu.

17. Sfatul aliage den loc câtă osebire este întră om şi om.

Ştefan vodă au poftit pre Condraţcâi să priimască această cinste de către dânşii, cum i-ar paria cu ce tocmală şi cu ce °cotială şi cu ce rând s-ari cădia să margă cu toţii asupra acelui priiatin, să fie toate pre sfatul lui şi pre socotiala, ca unui stitu slujitoriu şi ştiutoriu obiciaiul şi hirei Raliu de oaste a ăzacilor.

Au mulţemit Condraţcâi de aceia cinste, carele îl tâmpinâ de la Ştefan vodă şi întâi aciaste cuvente au dzis cătră Ştefan vodă şi cătră Petchi Iştioan. Eu, carile scriu aciaste m-am prilejit la acestu tâlmacit şi al alte, mai pre urmă:

18. „împăraţii între împăraţi, craii între crai, domnii între domni, boerii între boeri, slugile între slugi au osebire unii decât alţii cu scaune mai sus; şi slugile între sine unii decât alţii cu cinstia să osebăscu.

Craiul, stăpânul mieu, cu scaunul său, macarî că iaste mai sus decât luminatul cniadzul de Ardial, iară dumnealui Petcî Iştioan este la mai mare cinste la stăpânul său. Eu la stăpânul mieu sintu mai de gios; dumisale să va cădia să ia cârma asupra dumisale şi noi, după porunca dumisale, om face."

19. Aciastia dacă am spus cătră Ştefan vodă şi cătră Petcâi Iştioan, au răspunsu Petcâi Iştuan, cum, macarî că este la stăpânul său serdar, va şi poftiaşte să hie toate pre sfatul lui Condraţcâi, ca unuia carele amu atâţia războae au avut cu cazacii şi ştie rândul şi hiria lor.

Dacă au înţeles răspunsul (cum ar hi ştiut că nu or face ei aşia amândoi, cum va sfătui el), au dzis: „De vreme ce mă aleg măriile sale să să facă pre sfatul şi pre socotiala mia, poftescu dară pre dumnialor să înţeliagă hiria aceştii fialiu de oşti, cui» iaste şi ce sântu cazacii şi în ce loc sint, unde sintu acum".

20. „Oaste căzăcească, dacă apucă să să îngroape, să arunce şanţuri pregiur sine, nu la ce loc, supt cetate ca aceasta, ce hie la ce pârâu, nedobândită este. Aemu vedem că încă şanţn n-au, nici bine cred de numele nostru, că sintu şi liaşi aice. Pân mâine, de or şi oblici, tot nu or crede. Cap cine le iaste, este şi tânăr şi nebun. Trebuieşte, de vom să ne mântuim într-un ceas de acestu nepriiatin, pre lângă voia lui Dumnedzău, în să facem aşia:

21. Oastia den loc de aicia, cât va trece pârâul, îndată & să tocmască stoluri, să-ş ţie cineş bulucul, rândul, care după care

vamiarge şi-ş va ţine locul. Noi, *Imşi'u* om ţine fruntia; după noi- ostile măriii sale, cniadzului de Ardial; după ostile ungureşti, măriia sa Ştefan vodă cu oastia sa, că hie cându capetele şi mai pre urmă să hie să cade.

Iaste, cum înţălăg, de aicia o dumbravă de ţine câtva. Deci, până om triace dumbrava, va miarge încet oastia, iară cum om triace şi or eşi la vedere ostile, nemică neoprindu-se, să purceadă rându după rându în triapădul calului cel mare. Că să hie grijia de vreo oaste în câmpu, să ne stia înainte, aceia grije nu iaste. Ce, cum ne vor vedia, de altă nu s-or apuca, ce îndată de şanţuri să facă. Să facem dară cu toţii năvală, până n-au Şanţuri; şi la grabă aşia de sirgu, nici siniaţele nu să slobod toate.

Iară cetatia căce va da cu puşci, ori cu sacaluşe, acelia puţină pagubă fac în oaste, ales care mişcă şi la un loc nu stă. Nu toate câte să slobod glonţurile nemeresc; mai largu iaste pe de laturi decât omul.

ha noi este o poviaste, că cine piere de glonţu de tun, tot a de fulger să moară. Mică ţintă este omul cu sabie zmultă Şi mai lesne streleţului a nemeri o vrabie, decât pe un om călare arme. Graba pierde, adevărat, de multe ori, iară de multe rzbândiaşte. Aicia anume graba trebuiaşte, cu dânsa să ne mântuim de acestu fial de nepriiatin, că într-altu chip, de nu * nevoi să-i spargem până nu să întăresc cu şanţuri, nice noi, ^ sintemu, nici de ar veni singur craiul, stăpânul mieu şi rii, sa cniadzul de Ardial, nemică nu le vom face. La ce ^bavă va veni apoi lucrul, să să socotiasca şi noi aicia, fără cară, hrană, ţărâi aceştiia va aduce zăbava noastră, cu acestu priiatin, mare scădiare."

22. Aciastia sfătuia Condraţcâi, care toate priimindu şi §fan vodă şi Petcâi Iştuan, s-au slobodzit sfatul şi a dooa dzi "de-noapte, cum au trecut Siretiul în vad oastia, aşia au Prces deodată, pe cum să alesiasă la sfatul de cu sară. Iară mai deodată s-au ţinut ungurii de aceia socotiala, până au

trecut dumbrava. Iară cât au trecut dumbrava, liaşii îndată au purces în bici spre cetate pre la Iucşiani. Iară ungurii, cât au eşit din dumbravă la vediare şi au zărit hărăţul căzaciloi timpinat cu fruntia liaşilor, că avia Timus cu sine şi 200 de tătarî, în loc au stătut Petcâi Iştuan şi Ştefan vodă.

liaşii cum s-au timpinat cu tătarâi şi cu cazacii călări, îndată i-au împinsu şi au stătut în tocmală pre culme asupra taberii căzăceşti, aşteptându pre oastia unguriască şi pre Ştefan vodă \ cu oastia de ţară, totdeauna trimiţându rând după rând, să vie J mai curund; ce n-ave cui dzice. \

Au aşteptat Condraţcâi de 2 ceasuri aproape, să vie j ungurii; ce dacă au vădzut că nu fblosiaşte, au suduit în gura ţ mare pe Petcâi Iştuan serdariul lui Racoţii şi pre Ştefan vodă j şi au dzis să dzică trâmbiţa de războiu. Să rupsiase den catane, j den oastia lui Petcâi Iştuan vro 200 de catane, foarte de triabă ! oameni şi den moldoviani pre aceia samă şi au purces asupra cazacilor, direptu supt cetate.

23. Cazacii, cum au simţit de liaşi că sânt, cum au început a săpa şanţuri împregiurul taberii sale. Unii să apăra de liaşi, alţii săpa bărbâtiaşte, de arunca pământu pre căruţe şi într-o mică de ceas au rădicată şanţu, deodată mic, cât era aniu piedică cailor.

24. Liaşii cu năvala dentâi au mărsu până în tabără. Ce daca au vădzut că nu vin celelalte oşti, s-au dat înapoi cu stiagurile, pe după casele Tătăraşilor şi după besiareca de acolia şi în nişte pomeţi ce era şi au stătut pân-îndesară. Şi de acolia apoi s-au mutat în preajma cetăţii despre Ipoteşti, aproape de cetate, numai preste un dâmb, cât covârşiia glonţurile den cetate.

Au venit în desară şi Petcâi Iştuan cu ostile sale şi au descălecat pre dâmbu despre Iucşiani, iară Ştefan vodă au venit şi au descălecat aproape de liaşi. Şi aciastia toate nu-ţ scriu, lăudând vreo parte, ce tocma cum au fostu, nu să fac laudă oştii leşăşti; am pre mulţi de ţară martori.

!i:v25. Preste noapte au făcut cazacii şanţuri şi ş-au întărit tabăra, cât nu era a gândi să-i mai dobândiască. Şi aşia s-au pli-Mtoate cuvintele a lui Condraţcâi grăite mainte. Nice mai nă-vălie nime la tabăra lor, ce îmbla numai cu harţuri şi din tătarî şi den slugile lui Timus eşiia den afară. Insă tătarâi au stătut până a triia dzi şi fiindu preste hiria lor a hi închişi, s-au cerşut mârzacul careli era cu dânşii, să fie cu voia lui Timus, să-i sloboadze, până nu-ş pierdu caii. Ce trăgându-să mârzacul să margă, Timus den mâniie dobitocească i-au tăiat capul mârzacului.

Iară tătarâi totuş într-aceia noapte au plecat den tabără şi au luat dentâi în sus pe la Cernăuţi, apoi pre la Hotin spre Movileu. Acolo, la ţinutul Hotinului, li-au eşit pârcălabul de Hotin, Jora, să le ţiie calia cu o samă de oameni. Ce, s-au supus tătarâi într-o vale şi s-au întorsu asupra pârcălabului cu toţii; **Şi** îndată au plecat fuga pârcălabul cu oamenii săi. Şi la goană, ă i-au gonit tătarâi câtva loc, au perit câtva de ai noştri la acel războiaş, fără ispravă.

S-au pomenit la sosiria lui Timus la Suceavă, cum au sosit l singur şi au şi mărsu la Dragomirna mănăstiria. Iară alte ciate pre la toate mănăstirile au purces în jac.

Ce Timus au apucam cu o dzi înainte, de au întratu în tabără, iară ceîialalte ciate de sirgu li-au plătit Dumnedzău plata pentru jacul caselor sale. Că au mărsu oastia lui Ştefan vodă de li-au eşit înainte, de li-au ţinut calia şi s-au topit câteva ciate u totul.

26. Ştefan vodă, după ce s-au aşedzat ostile împregiurul eetăţii şi taberei căzăceşti, au pus puşcile câte avia şi bătia în tabăra căzăcească, cu puţină stricăciune cazacilor, că-ş făcuse ei găuri în pământu. Apoi, pentru spaima şi <a> cetăţii, au rnutat puşcile în târg şi den târgu au bătutu şi alăturia cu cetate Şi în tabără.

Eșiia dentâiu cazacii și călări .cu harțuri, însă puține dzile. Și, după obiceaiui său, au dat într-o dzi năvală la pușci în târg și venise aproape de pușci, cât una ce era mai aproape amu o apucase. Ce și atuncia îndereptându-i liașii, s-au întorsu cazacii în tabăra lor și de atuncia numai ce ținia șanțurile sale și fura hrană de cai și apă despre apa Sucevei den vale, până au mutat Condrațcâi și dentr-acolia 4 stiaguri de liași și i-au închis și dentr-acolia cu aceia straje. Și apoi au mutat și ungurii o samă de oameni; și așia au rămas cazacii închis și strâns de toate părțile.

27. Cându să lucra aciasta la Suceavă, craiul leșăscu Cazimir cu 40.000 de oameni coborâia asupra cazacilor, de care coborâtul craiului știindu Ștefan vodă, au trimis la craiul, cerându agiutoriu den oastia sa să-i poată sparge pre cazaci de supt cetate; și tot într-aceia dată și la Racoțâi cniadzul Ardialului-

De la amândoi fără zăbavă au venit, fără zăbavă, agiutoriu. Că pre craiul leșăscu timpinându soliia la Halici pre Nistru, îndată au pornit pre Dinof polcovnicul cu 600 de niamți, cu 4 pușci și o pivă; iară de la Racoțâi, singur hatmanul lui, Chimini Ianăș, cu coborât ca vro 6.000 de oameni. Iară întâi de la craiul leșăscu sosindu niamții, s-au pus în dial, direptu asupra cetății, peste drumul carele vine den târg pre supt cetate. Și au tocmit pușcile și pioa direptu deasupra taberii și-i băteau foarte tare, cât și pen găuri îi nemeriia pușcile și pioa. Și acele pușci apoi curund au scurtam dzilile și a lui Timus, cu direptu giudețul a lui Dumnedzău, pentru prada care făcuse besiaricilor.

28. După aceia Chimini Ianăș, dacă au sosit cu oastia cniadzului de Ardial, au trecut spre locul unde stătusă și Petcâi Iștuan, aședzându-ș toată tabăra unguriască încă mai aproape de șanțurile căzăcești.

29. Cazacii acmu fiind la mare strânsoare de hrană, închis den toate părțile, amu pieile de pre cai morți lua și le herbia,

șiipincile; rădăcini mânca, obosâț de străji totdeauna și străbătuți de pușci. Timus rănit de glonț de tun, cum dormiia supt cortul său, măcarî că era în pământu întins, l-au nemerit în picior glonțul, după care lovitură până a triia dzi au stătut mort.

Rădicase pre unul, anume Theodorovici, hatman, după moartia lui Timus, ce n-avia nici o putiare amu cazacii, numai ce era de perire spământați. Și într-o noapte, făcându-să spaimă în tabăra lor, au dat toți ca oile de la șanțuri la podul cetății și acolia împingându cei de pre urmă pre cei denainte, au cădzut de pre pod în șanțu, fărămându-se, alții pe-ntunerec sărindu de bunăvoe în șanțu; și au perit mulți den cazaci într-acea noapte den spaima aceia. Și să să hie știut la cei den afară spaima ce să făcusă la cazaci, luată era tabăra atuncia.

30. Făcusă o năvală niamții craiului leșesc asupra șanțului căzăcescu, cu 3 dzile mainte de ce să rănisă Timus. Pre amiadzădz era, cându Dinov polcovnicul de nemți, socotindu fără grije pe cazaci, au dat știre și la liași și la unguri, la vremia ce vor audzi doba lui, să dia den toate părțile năvală, făcându 'l cu oamenii săi năvala la șanțuri. Și așia au fostu, că au mărsu niamții și cu năvala dentâiu luasă de la cazaci o bucată bună de Șanț.

Ce nesărindu ungurii și au noștri de pe alte locuri, să facă cazacilor spaimă, s-au pornit toată căzăcimia cu singur Timus *h* locul unde cuprinsiasă niamții și nu din siniațe, ce apucându ^r°gi, hloabe, siniațe de a țiiș, au înpinsu pre niamți de la Șanțuri. Și sărind după dânșii asupra unii râpi, cum să sue turnul de la trâgu pe supt cetate, au perit niamți la aceia râpă C°țva, că dzăcia tecsite trupurile de nemți dentr-acea năvală la 'âpă.

31. Craiul liașesc sosise la Camenîță, împrotiva căruia și Hmil hatmanul, adunat cu hanul, purciasesă. Insă neștiindu h*că de sosiria craiului la Camenîță, au pohtitu Hmil pre hanul Sa aliagă o samă de oaste tătărască, să răpadză cu Vasilie vodă,

să-i scoată pre doamna lui şi aviare şi pre ficioru-său den chisoare. Au dat hanul pre sama lui Şirim bei pre Vasilie vodă şi l-au pornit pre la Soroca.

32. Ce, într-aceliaş dzile, amu neputându a mai trăi cazacii de supt cetate, fîămândziţi şi străbătuţi, au legat tocmală cu Ştefan vodă şi Chiminî Ianăş (că Condraţcâi purcesiasă bolnav la Cameniţă, den care boală i s-au prilejit şi moartia) ş-au dat cetatia cazacii pre sama lui Ştefan vodă, cu doamna şi cu toată aviare a lui Vasilie vodă. Şi ei, pre cât rămăsiase, au purces cu tabără puţină. Cine-ş cumpărasă cai de la unguri, de la ai noştri şi de la liaşi, de supt cetate dendată s-au tras pen târgu, apoi pe Suceavă în gios, spre Şiret, cu oameni de zălog de la Ştefan vodă, să margă cu pace. Şi aşia s-au fârşit războiul cazacilor de supt cetatia Suciavei.

CAPUL AL DOODZECILE

Zaci. 1. în mică cumpănă stau lucrurile omeneşti şi răsipele a mare case şi domnii; şi bine au dzis un dascăl ca lucrurile războaeîor în clipala ochiului stau.

Amu era Vasilie vodă sosât cu ordele tătărăşti la Prut, la Ştefăneşti, cându l-au tumpinat viastia, cum amu cetatia au cădzut pre sama lui Ştefan vodă şi cum au perit şi Timus şi cazacii, câţi au rămas, puţini şi în giumătate morţi şi hămesiţi şi oblicise şi Şirăm bei, ce era cu Vasilie vodă. Au stătut o dzi pre sfat, ce ari face cu un lucru ca acesta, ştiindu că acolia supt Suceavă era oşti câteva şi ungureşti şi leşeşti. Au ales cu sfatul mârzacilor o samă de tătari să lovască de-a direptul la Roman, iară altă drâmbă să lovască direptu supt cetate, că îmbla Vasilie vodă cu laerămi, cădzându la picioarele lui Şirăm bei şi cu multe daruri. Ce, cându sta lucrul gata şi sfatul numai sa purceagă în ceambuluri tătarâi, sosesc de la hanul olocari la Şirăm beiu, ori unde l-ari agiunge, într-acela loc să lase toate,

rfcarî că ar hi şi asupra vreunii trebi şi îndată să purceagă îtiidărăptu, dându-i ştire că iată că a tria dzi are război cu craiul leşescu.

2. Dacă au înţăles Şirăm bei porunca hanului de întorsu şi, cum era de aproape hanul de craiul leşăsc, au lăsat treaba lui Vasilie vodă şi s-au întorsu într-aceiaş dată cu ostile spre hanul.

Iară Ştefan vodă, luându pre doamna lui Vasilie vodă cu toată averia şi cu ficiorul lui Vasilie vodă, Ştefăniţă vodă, au purces de la Suceavă spre Roman, în mare grije de tătari, de carii amu ştiia den străjile sale că au agiunsu Şirăm bei cu Vasilie vodă la Prut. Iară luându viaste de întorsul ordelor tătărăşti, singur s-au aşedzat la Roman, în episcopie, iară doamna lui Vasilie vodă şi cu feciorul lui o au trimis la un sat al său cu pază, anume la Buciuleşti pe Bistriţe.

Chimini Ianăş den conacul dentâi de la Suceavă pe Muldova, de la Răciuliani, au ales 800 de catane şi Ştefan vodă 300 de moldoviani şi au trimis craiului liaşescu într-agiutoriu l' Cameniţă. Şi după ce au pornit acestu agiutoriu Chimini tanaş cu Ştefan vodă, în loc de mulţămită craiului pentru 'giutoriul lui, carele îl trimisiase şi el asupra cazacilor, iară cu 'lialalte oşti au trecut în ţara sa, la Ardial, cu izbândă la 'ăpânu-său, la Racoţii. Iară Ştefan vodă s-au aşedzat, precum "au pomenit, la Roman.

3. Aicia pre scurt ni să cade a pomeni de Condraţchii polcovnicul craiului liaşăscu, carele s-au pomenit că au fostu venit într-agiutoriu lui Ştefan vodă asupra lui Timus. Că **Macarî** c-au fostu om strein, cade-să să nu să tacă hărniciia lui -hiria deplin ce avia. Om ales la lucrurile războaeîor, că cine **a** îndemna la bunătăţi, de nu să vor lauda oameni harnici lume, den carii unul era ales acest om?

Tăcut, îţ paria că nu ştiie nemică, iară unde trebuia să sfă-iască, izvor şi toate cu mare inemă şi pre cale. Triaz,

neînspăimat la războae, cap oştenilor deplin, singur unde trebuiia, în frunte, cu deplină tocmală învăţătoriu. De multe ori, cu 1.000 de oameni, care avia supt mâna lui, pe 3.000 de tătari au bătut şi pre cazaci cu miile, oriunde-ş să tâmpina,îi înfrângia.

4. Nu s-au pomenit de siamnele ceriului, carile s-au prilejit mainte de aceştia toate răutăţ şi Crăiei Leşeşti şi ţărâi noastre şi stângere casei aceştii domnii a lui Vasilie vodă, la rândul său. Că era să să pomeniască la domnie lui Vasilie vodă, pentru cometa, adecă stiaoa cu coadă, care s-au prilejit cu câtva ani mainte de aceasta aşia de gria premenială aceştii domniei şi întunecarea soarelui, în anul cela, în care an s-au rădicat Hmil hatmanul cu cazacii asupra liaşii or, foarte grozdnică întunecare în postul mare, înaintea Paştilor, în anul <7156>, într-o vineri. Şi tot într-aceia an lăcustele neaudzite vacurilor, care toate siamnele în loc bătrânii şi astronomii în Ţara Leşască a mare răutăţi că sintu acestor ţări meniia.

Mă vei erta, iubite cititoriule, căci nu ţ-am scris aceştia siamne la locul său. Crede neputinţii omeneşti, criade valurilor şi cumplitelor vremi. întreabă pe ce vremi am scris şi cât am scris. Aş hi lipit aceaste siamne la rândul său; ce am'' era trecut rândul la izvodul cel curat, şi scriitori carii izvodesc, puţini să află, iară tipar nu-i. Deci aicia de aciastia siamne iţ dau ştire şi ales poviaste lăcustelor, care cu ochii cum veniia an' prăvit.

5. Cu un an mainte de ce s-au rădicat Hmil hatmanul căzăcesc asupra liaşii or, aproape de siacere, eram pre atunci la şcoală la Bar, în Podoliia. Pre cale fiind de la sat spre oraş> numai ce vădzum despre amiadzăzi un nuor, cum să rădică de o parte de ceriu un nuor sau o negură. Ni-am gândit că vin' o furtună cu ploae, deodată, până ni-am timpinat cu nuorul cel de lăcuste, cum vine o oaste stol. în loc ni s-au luat soarea de desimia muştelor. Ciale ce zbura, mai sus ca de trei sau patru

suliţe nu era mai sus, iară carile era mai gios, de un stat de om ştmai gios zbura de la pământu.

,•; Urlet, întunecare, asupra omului sosindu să rădica oarece mai sus, iară multe zbura alăturia cu omul, fără sială de sunet, de ceva. Să rădica în sus de la om o bucată mare de ceia poiadă şi aşia merge pe deasupra pământului, ca de doi coţ, până în trei suliţe în sus, tot într-o desime şi într-un chip.

Un stol ţinia 1 ceas bun dacă trecia aciala stol, la un ceas şi giumătate sosiia altul; şi aşia, stol după stol, cât ţinia de la aprândzu, până în desară. Unde cădia la mas, ca albinele de gros dzăcia; nice cădea stol preste stol, ce trecia stol de stol. Şi nu să porniia, până nu să încăldziia bine soarele spre aprândzu şi călătoriia până în desară şi până la căderia de mas. Cădia şi la popasuri, însă unde mânia, rămânia pământul negru, împuţit. Nice frundze, nice pai, or de iarbă, ori de sământură, nu rămânia. Şi să cunoaşte şi unde poposiia, că era nu aşia negru k popas, ca la masul aceii mâniei a lui Dumnedzău.

Câteva dzile au fostu aceia urgie; den părţile de gios, în sus mergia. Şi tot atuncia au fostu şi aicia în ţară lăcuste şi după "cela an şi al doile, însă mai puţine. Şi apoi în dzilile a lui Ştefan '°dă, au fostu lăcuste, însă pre une locuri şi nu ca aceia desime, ca în cela an, de care s-au scris. Iarna să găsiia în pământ "igropate pre multe locuri.

6. Ne întorcem acmu iară la poviaste de unde am părăsât. Şi fiindu aciastia toate tot pe o vreme cu lucruri streine, ales cu lucrurile Crăiei Leşeşti şi împreunate, cum ai înţăles la 'ăzboaele Sucevei, nu ni să cade să trecem ce s-au lucrat între craiul leşăsc Cazimir şi între hanul Craniului şi hatmanul căzăcesc, Hmil, atingându-să toate aciaste şi de ţară.

Sta craiul leşesc cu ostile supt Cameniţă. Şi dacă i-au venit Ş* de la unguri acel agiutor, de care s-au scris, luase sfat să Purciadă de la Cameniţă împotriva hanului şi lui Hmil, unde-ş 'ă va timpina, să le dia războ. Ce, luându viaste den limbi că

au tras toate ordele hanului cătră sine, şi pre Şirâm bei, carele îl despărţise şi-l trimisiasă în Moldova, să nu flămândzască undeva în gios oastia, au socotit să să lipsască de Moldova, pentru hrana oştii, la Nistru, şi acolia să aştiapte pre tătari şi pre cazaci. Şi aşia au făcut: s-au mutat de supt Cameniţă şi ş-au pus tabăra la Zvancia. Şi îndată au făcut pod mereu pe coşuri peste Nistru, preste carile îmbla oştenii leşăşti, până preste Prut, la pâine, la fânuri; strica şi prisecile oamenilor.

Şi era la Hotin pâine în stoguri, cu mare bivşug într-aceia an. Iară mulţi den liaşi au plătit şi cu capetele hrana aceia de oameni de ţară, durându-i inema pentru munca sa.

7. Hanul cu Hmil, dacă au văzut că-i trag liaşii la loc tare, să le hie a da războiu numai den frunte, s-au siit a miarge asupra liaşilor, aducându-ş aminte războiul de la Berestecica. Ce Hmil s-au suit în sus şi au stătut cu tabăra la Husiatin, iară hanul au cuprins câmpii Cameniţii den sus cu ordele sale. însă n-ave cum să-i flămândzască pre liaşi, că-i hrăniia Moldova. A miarge iarăş asupra lor, la strâmtoare, nu vria, nici liaşii la largu de tot vria să iasă.

Ce iară hanul au trimis pre Sefer Cazi aga, veziriul său şi craiul pre canţeliariul său supt cetate Cameniţii şi acolia s-au legat pace. Şi s-au întorsu ostile, cineş la locurile sale. Şi de atunce-ş Hmil au început a strica legătura a cu tătarâi şi să cerca la Moscu.

8. Vasilie vodă vădzindu-se în Ţara Căzăcească cădzut den domniie, despărţit şi de doamna sa şi de cuconi şi de aviare (caută la ce aduce roata lumii mare case, că ce poate fi mai greu decât aciastia? Dzic că nice moartia) şi nici o nediajde nu i-au mai rămas în prietenşugul cazacilor, singur s-au tras cu hanul la Crâm să margă. Şi acolia şedzându pre obrocul de la hanul în cetate Ghiuzlăului câteva luni, apoi de acolia l-au trimis hanul la Ţarigrad, la împărăţiie, pre porunca împărătiască.

9. iară Ştefan vodă cu aşedzată domniie la Roman, tot la Roman au şedzut, până i-au venit şi stiagul de domniie de la împărăţie, cu care triabă trimisiase boiari şi pre Stamatie postialnicul, încă de la Suceavă. Au venit şi un agă mare cu caftan de domniie şi cu stiagul în Roman de la împărăţie. (Caută aicia la ce voie au fostu domniile ţărâi, până nu de mult şi la ce sintu acmu.)

10. Ia Roman petrecându Ştefan vodă, cerca în toate părţile şi acmu unile, apoi altele de a lui Vasilie vodă tupilate, ori odoară, ori bani. Den dzi în dzi să vădiia unile la un loc, altele la alt loc. S-au oblicit şi la sluga lui credzută încă den boeriia lui, anume Gătoae, un surguci de a lui Vasilie vodă tupilat la dânsul de câtva preţ, trimiţindu-l pe dânsul la toate ce să lua den casa lui Vasilie vodă, pentru credinţa şi pre sama lui era odoarăle, câte sâ lua.

Mult au stătut în gând Ştefan vodă, cu ce gând l-au făcut acel furtuşag acia slugă a lui. Nu ştiu ce i-au părut pre dânsul Ş* dintr-alte siamne mai denainte; şi den fapta aceasta cu surguciul, i-au tăiat capul în Roman, dzicând că: „De ar hi oprit un lucru ce i s-au cuvinit lui, l-aş hi ertat eu. El au furat un lucru ce să cuvine unui domnu."

11. A prăvi era aevia şi pediapsa şi stângere casei lui Vasilie vodă şi cândai osinda-i <osândiia şi> pre oamenii de casa lui, ks nepoţii lui Vasilie vodă, pentru multe doară cât au făcut ?" ci în vremiie sale, sile şi scrânăvii. Şi întâi pre Ştefăniţă Paharnicul, feciorul lui Gheorghie hatmanul, încă la Suceavă ^au tăiat capul, apoi pre Alexandru paharnicul şi pre Enachie comisul, feciorii lui Gavril hatmanul, nepoţii lui Vasilie vodă, cu mare munci i-au omorât în Buciuleşti.

12. După ce au luat stiag şi caftan de domnie Ştefan vodă lri Roman şi cu acelaş agă, carele i-au adus stiag, au pornit birul -l pocloanele împărăteşti, au venit în Iaşi în scaun şi s-au aşedzat cu întemeiată de atuncia domnie, fără grije, că împărăţiia era

tânără, copil încă. Vezirii era bucuroşi să hie lucruri cu pace den toate părţili.

Ce domniia Ştefan vodă fără grije; numai o samă de lăpuşniani, ales Hânceştii, nu era deodată aşedzaţi şi fugisă Mihalce Hâncul la turci. Ce agiungând Ştefan vodă cu bani la paşia de Silistra, l-au prinsu paşia şi l-au trimis în obedzi la Ştefan vodă. Şi l-au ertat şi l-au pus armaş al doile.

13. Preste scurte vremi după aşedzare domniei lui Ştefan vodă, ş-au fârşit dzilile sale şi Matei vodă, domnul muntenesc, om fericit preste toate domniile aceii ţări; nemândru, blând, dirept, om de ţară, harnic la războae, aşia neînfrânţii şi ne-nspăimat, cât poţi să-l asameni cu mari oştiani ai lumii-

14. După moartia lui au ales Ţara Munteniască pf Costantin vodă, feciorul lui Şărban vodă. Şi macarî că era ficior de domn, ştiut şi lui Matei vodă şi altor domni mai înainte» tot au fost ferit; numai la nas puţin lucru era însemnat.

încă nu eşise sufletul den Matei vodă deplin, cându săimianii şi dărăbanţii, carii la aceia simeţie să suise den izbânde cu Matei vodă, cât nici domniia, nici pre boeri întru nemică nu băga în samă, precum s-au arătat apoi şi aiavia fapta lor. Au rădicat pre Constantin vodă domn şi au dat cu puşcile şi cu siniaţele de veselie.

Şi aceia domnie a lui Constantin vodă au dat dzile Tome vornicului şi lui Iordachie vistiarnicului.

Toma vornicul cădzuse pre mâna lui Ştefan vodă de l[a] cetatia Suciavei, iară Iordachie visternicul au venit singur de bunăvoe, ca un miel spre giunghiare, den Ţara Căzăcească, ca fusiase cu Vasilie vodă scăpat acolia. Era numai de perire amândoi fraţii în Buciuleşti, închişi amândoi şi porunca mergia una după altă, să-i omoară.

Iară cum au audzit Ştefan vodă c-au stătut Constantin vodâ la domniia Ţărâi Muntianeşti, în loc au răpedzit, să nu-i omoară, că era fratele lor Costantin postialnic mare în Ţara

Munteniască, cumnat cu Constantin vodă. Şi aşia au hâlăduit Toma vornicul şi cu frate-său, Iordachie visternicul, atuncia deprimejdiia morţii.

Singur Dumnedzău, preste nediajdia oameniască, feriaşte pe cei direpţi de primejdii. Că ce oameni au fostu aceşti doi aicia în ţara aceasta, ales Iordachie visternicul, fără scrisoare mia credz că va trăi numele lor în viaci într-această ţară de pomeniria oamenilor, den om în om.

15. Constantin vodă, domnul muntenesc, cu Ştefan vodă, aemu nu era în viaţa aceia, cum era cu Matei vodă, însă era bucuros amândoi de aşedzaria sa, ca nişte domnii noaoă.

Aicia în ţară la noi s-au aşedzat pace, numai îmbla pre la Margine oşti căzăciaşti şi tâtărăşti, dodeindu-se cu liaşii, însă ^u mai slabe războae decât cele dentâi. Şi curundu după aceia, '-au lăsat cazacii de tătari şi s-au legat cu împărăţiia Moscului. §i era la noi în ţară aemu mai greu de dări, pentru mulţimia Peciilor ce ţinia Ştefan vodă pre pilda lui Matei vodă, den carii nu fu mult şi făcură zarvă aicia în Iaş, mare, între sine slujitorii.

16. Era săimiani de toţi, cu cei den Ţara Munteniască şi cU cei de loc, de aicia, carii fusiase în slujbă şi la Vasilie vodă, •^000 şi niamţi cu Lonceţcâi polcovnicul, 400 călăreţi, liaşi 200 Cu Voicecovţcâi, căpitanul de liafecii de ţară cu Grumadzia titanul, 400.

Atâta samă de slujitori ţiindu Ştefan vodă, nici de la unii ^a nu s-au început, numai de la muntiani săimianii şi spetele lor şi luase în voroava cu sine şi pre săimianii ceşti de Qe asupra nemţilor. Nemţii era pre giumătate aicia în Iaş, iară niamţi cu polcovnicul lor îi ţinia Ştefan vodă la Suceavă.

Postul mare era, cându săimianii, den nebuniia capitanior Şi den semeţiia de care să împlusă încă den Ţara lunteniască, ş-au dat cuvânt în de sine şi au purces bulucuri P* târgu şi pre cât niamţi au aflat pre la uliţe i-au omorât. S-au ^r îndată o spaimă, o zarvă în târg. Niamţii, unii scăpaţi

răniți la curte, căpitanul lor de-abiia scăpat de la gazdă, cât au putut a strânge de oamenii săi şi cu aceia ce era la paza curții într-aceia dzi, au apucat cerdacul în curte, cel de piatră, şi s-au orânduit de apărare acolia.

Au stătut în mare zarve şi spaimă toată curtia şi singur Ştefan vodă la mare spaimă; altor slujitori <au luat> caii a mai mult pre la odăi. Un năroc au fostu că bulucbaşii şi căpitanul săimianilor celor munteneşti s-au înşelat şi au venit la Ştefan vodă, chemându-i cu blândiațe. Ce cum au vinit înainte lui Ştefan vodă, şi săimianii să buluciia atuncia toți la un loc în prejma curții, în loc au învățat de le-au tăiat capeteli şi căpitanului ş-a trei buliucbaşi.

Şi aceia au fostu potolitul aceii zarve a săimianilor. Că cum au înțeles că li-au perit capetele, în loc au purces spre fugă- Acoperise iazul desimia şi apoi au luat spre Socola. în şes la ceiriu, la pârâul ce vine pe acolia, stătuse. Şi eşise şi oastia asupra lor, toată curtia şi slujitorii şi niamții, peste porunca lui Ştefan vodă, amu cu stiaguri, cu dobe, cât ce putia, veniia să-i agiungâ> să-ş răscumpere den singele ce le făcuse săimianii lor.

Ce au trimis poruncă tare Ştefan vodă pre la căpitani, cin' ari cutedza să facă vreun războiu, cu capul va plăti; numai sa să răspundze săimianilor celor muntianeşti, să-ş margă la țara lor, iară cei de loc să rămâie pre ertare de aceia faptă. Deci au purces muntianii spre codru, can cu fuga şi de cești de loc *o* samă, iară o samă ce au rămas, i-au ertat Ştefan vodă.

17. Nu era ca o nemică această zarvă de aicia înpotriva faptei care s-au făcut, curundu apoi, după aceasta de aicia, i' Țara Muntenească, săimianii cu dărăbanții, fapta care de-abh' de să va afla în vreo țară, ca aceia.

S-au rădicat săimianii cu dărăbanții şi toți, preste toata țara lor şi au abătut la casele boereşti, cu arme fărâmându-' înainte ochilor giupâniaselor şi cuconilor, făcând râs pre multe locuri de fămeile lor, jecuind casele şi aviaria. Şi nu numai în

bucureşti, ce şi la țară, la multe case; perit-au mulți boiari şi neguțitori jecuiți de dânşii. Iară n-au răbdatu Dumnedzău aceia faptă îndelungu; ce la ce certare au sosit şi ei, citi-vei la rândul său.

18. De simețiia aceia a celor slujitori şi faptă aşia scârnavă şi de-abiia audzită într-alte țărî, supt mare grije şi ca-ntr-o robiie fiind Constantin vodă la slujitorii săi, nu ce porunciia el, ce ce vria ei să facă face, au agiunsu pre taină la Racoții craiul de Ardial şi aicia la Ştefan vodă, domnul de Moldova, cerându agiutoriu la mare nevoia sa de slujitori.

Racoții, om tânăr, în bine şi mare avuțiia, zbura cu gândul în toate părțile a-ş face ceva viaste, bucuros acestui prilej, îndată s-au gătit cu oşti în Țara Muntenească, dându ştire şi l'. Ştefan vodă aicia, numai să purceadă, să să adune cu dânsul la apa Teliajinului.

Numai ce i-au căutat şi lui Ştefan vodă a purciade de aicia cu ostile sale. Ş-au întrat Ştefan vodă în Țara Muneniască pe 4en sus de Focşiani şi Racoții s-au pogorât den țara lui pre apa Telejinului.

19. Dacă s-au oblicit aiave la curtia lui Constantin vodă că coboară şi craiul şi Ştefan vodă cu oşti, au strânsu căpeteniile slujitorilor şi li-au dat ştire de nepriiatinşugul lui Racoții, cum yine asupra scaunului lui. „Ce să hiți gata şi nespăimați, precum fostu la atâția războae, tot cu izbânde, ales aceia slujitori fiindu, carii vestite oşti în lume, căzăceşti, au înfrânt."

Acelia audzind, striga toți pân-într-unul: „Ia ei, la ei, numai ni-i arăți". Şi asia gătindu-se Constantin vodă, au purces den bucureşti şi de la al doile conac au fugit de la dânşii spre Dârstor, P'c păşea de Silistra, că să agiunsiasă şi cu paşia, dându-i ştire dc toate aciaste.

20. Vădzându-se săimianii şi dărăbanții înşelați de Costantin vodă, nemică den nebuniia sa n-au scăzut, ce în loc

au rădicat domnu pe Hrizica vodă anume şi i-au pus surguciu în cap.

îndată acel Hrizica vodă au răpedzit cărţi în toată Ţara Munteniască, dându ştire că den mila lui Dumnedzău au stătut domnu Ţărâi Rumâneşti; de sârg să să strângă ţara la dânsul, la Telejin. Un aprod de a celui domnişor cu cărţi cădzind şi pre mâna lui Ştefan vodă, că neştiindu nemică de oşti, merge la slujitorii de giudeţul (cum dzic la dânşii) Buzeului, să încalece cu toţii, au dat în străjile noastre. Şi dintr-acelia cărţi şi din rostul aprodului au înţeles Ştefan vodă toată povistia şi de fuga lui Constantin vodă şi de rădicaria la domniie lui Hrizica vodă.

21. Ştefan vodă cu ostile sale amu era la Sărata, iară Racoţii den munţi nu coborâse. Ce nu era fără grije la noi, să nu vie acel domnişor, întâi să ne lovască pre noi, până a coborî Racoţii cu ostile sale. Deci, neştiindu nemică de Racoţii, în ce loc este, nu s-au suit mai sus Ştefan vodă, ce au stătut pre câmpii Buzeului preste 3 dzile; şi într-acealeş dzile ş-au coborât ostile sale Racoţii în şes pre Teleajin. Şi nedescălecat bine încă cu toată tabăra, i-au şi dat ştire străjile lui, cum sosesc săimianii la vad, pedestrimia şi puşcile.

La mare turburare şi spaimă cădzuse Racoţii, aşia degrabă oaste simaţă apropiiată şi cu Ştefan vodă încă neîmpreunat; că acolia era să să împreune ostile. Să nu hie fostu Gaudi, căpitanul de niamţi a lui Racoţie la cumpănă, era să hie făcut săimianii o pozna oştilor ungureşti.

22. Că cum au audzit de la Gherghiţe, unde rădicase pre acel domnişor, capetele săimianilor ş-a dărăbanţilor de Racoţâi, că iaste mai aproape cu ostile lui şi cum cu moldovianii încă nu este împreunat, au sfătuit să margă, să lovască întâi pre Racoţii.

Cum li-au spus capetele sfatul, cum au început a striga toţ, în toate părţile: „Haida, haida, la ei, la ei", neaşteptându nice porunca, nice vremia, nici tocmală, nici pre lângă sine vreo

tabără, cum să cade unii pedestrime să margă. Ce care cum putia mai înainte, cum ar hi la lucru gata, mâna bivolii carii tuăgia puşcile, tot în biciu, nice la un loc încă strânsă oastia, ce care cum putia, buluc după buluc mai tare. Şi cum au sosit kivadul Teliajinului, cum au început a da cu siniaţele şi deodată să stoliia, până ari agiunge şi celialalte bulucuri.

• Iară ce tocmală să hie la o oaste care era ca un roi fără matcă? Puşcile cum au sosit la apă, bivolii pre hiria sa, năduşiţi şi de căldură, că era vara şi de ostăniala călii pripiţi, cum au vădzut apa, cum au năvălit într-apă preste oameni şi au băgat puşcile într-apă după sine.

23. Toate aciastia socotindu niamţul Gavdi, căpitanul lui Racoţâi, au îmbărbătat pre Racoţâi să-ş tocmască oastia, iară 'l singur cu pedistrimia toată niamţască şi cu puşcile au purces Şi au stătut împotriva lor la vad şi au tocmit puşcile spre săimiani şi au început a da den tunuri în săimianii. Da şi 'ăimianii din siniaţe şi din puşci, câte mai rămăsiase ne-ntrate într-apă.

Iară nu fu zăbavă, ce cât s-au apropiiat oastia lui Racoţâi **Şi** Gavdi li-au dat foc, odată, cum dau niamţii, au şi început ᵃ se mesteca săimianii şi dărăbanţii cu domnişorul lor. Şi 'ădzindu Racoţâi turburaria lor şi lucruri fără temei, au şi "iceput şi pe den sus şi pe din gios a trece oastia pen vaduri. Şi îndată au purces toată pedestrimia munteniască şi domnişorul lor cu călărimia, de câtă avia cu sine, în răsipă. La ^gă, ce sporiu să hie pedestraşului înainte călăreţului? îndată '-au agiunsu ungurii, căiărime.

Nu era altă, fără direaptă osânda pentru faptele lor şi nu 'azboiu sau vreo apărare, ce direaptă meserniţă. Trupurile dzăcea polog pre şliah şi spinii pe de laturi plini de trupuri °ameneşti. Şi multe bulucuri încă nesosite, pre carii, cum şi "nde-şi i-au tâmpinat, aşia dzăcia, până în Ploeşti. Avut-au în ceasta zarvă Racoţii oaste cu sine ca 12.000 de oameni.

24. Lui Ştefan vodă, Racoţii îndată cât <au sosit> la Telejin didiasă-i ştire să vie cum mai de sârg. Şi au mărsu într-acea noapte cu oastia câteva ceasuri, iară tot războiul nu l-au apucat, ce diz-diminiaţă ni-au tâmpinat vestia de spartul săimianilor. Ce tot au mai mărsu în urma lui Racoţii, carele cu toată tabăra purcesiase îndată după muntiani.

Aproape de Ploeşti au stătut Racoţii cu oastia tocmită în 2 părţi şi Ştefan vodă, cu oastia sa pre mijloc trecându, au mărsu de s-au adunat cu Racoţâi. La adunaria lor au slobodzit toată pedestrimia lui focul şi tunurile şi apoi au purces ostile pre otace. Ştefan vodă au avut cu sine până la 5.000 de oameni şi foarte într-ales oastia.

25. Tot într-aceiaş dzi, după descălecatul lui Racoţâi, au poftit Racoţâi îndată pre Ştefan vodă la masă, vesel şi voios de izbândă ce-au făcut. Ciumpoiaşul cu cimpoi de urşinic la dvorbă cu dzicături. Şi apoi, dacă s-au mai veselit, au poftit pre Ştefan vodă pentru surlari să dzică şi au dzis şi surlarii.

Era lângă Ştefan vodă un mârzac, anume Rusten mârza. Pre acela au poftit Racoţâi să-l vadză. Şi dacă l-au vădzut om sprinten, cu dzia îmbrăcat şi cu cojoc îmbrăcat cu soboli peste dzia, că-l purta Ştefan vodă bine, cum şi pre alţi slujitori - de-abiia de-au avut la vreo domnie în ţară <milă>, cum au avut la acela domn - l-au pus pre mârzacul, Racoţâi, la masă. Şi au petrecut aceia dzi cu masa, până aproape de sară.

A doa dzi au purces ostile pe Praova în gios. Şi aproape de Gherghiţă, a triia dzi, luând viaste Constantin vodă de răsipa săimianilor, au eşit înaintia lui Racoţii cu 300 de oameni. Şi după adunaria şi cu Constantin vodă, Racoţâi au trecut Praova pre pod şi s-au aşedzat cu tabăra şi a sa şi cu amândoi domnii la Gherghiţă.

26. A doa dzi după descălecatul oştilor, au făcut Racoţâi masă mare şi au cinstit per amândoi domnii. El singur în capul miasăi, den direaptă Ştefan vodă, den a stânga Constantin

vodă. Boiarii lui cu boiarii amânduror ţărâlor vârstaţi; în fruntia tuturora Chimini Ianăş, hatmanul lui. Vrei vedia cum înghite Racoţâi mari şi înalte gânduri, cum s-ari vedia crai preste crai şi domnu preste domni.

Orbu nărocul la suiş şi lunecos a stare la un loc, grabnic şi de sârg pornitoriu la coborâs. Toate aciastia turcii prăviia cu coada ochiului, aceste tovărăşii ţărâlor acestora.

27. După aceasta petrecanie, Racoţâi orânduindu pre Borăş Ianăş cu 2.000 de oameni şi Ştefan vodă lefeciii săi şi liaşi şi muldovianii să margă în urmă, unde ari înţelege vreo strânsoare de săimiani ori de darabanţi, să-i cerce. Iară Racoţii s-au întorsu la Ardial şi Ştefan vodă în ţară, iară Constantin vodă la Bucureşti. Şi atuncia să vedzi de sârg şi plata săimianilor ş-a dărâbanţilor în toată Ţara Muntenească de Constantin vodă.

28. Câţ săimiani au rămas de la războiul cu Racoţâi la Telejina cu capetele lor n-au răbdat mulţi în Ţara Muntenească să rămâie, ce unii au trecut Dunăria, iară alţii, câţi au rămas, n-au hălăduit de moarte, nice unul. Şi nu până la o vreme i-au cercat Constantin vodă, ce vro 2 ani. Unde-ş să obliciia săiman 'au darabant, îndată-l înţepa. Plin câmpul şi pe lângă Bucureşti Şi pe lângă alte oraşe de trupurile lor înţăpate. Şi cum aducia cineva la divan ori fără divan şi striga: „Doamne, ia, şi esta au fostu săiman!", în locu-l înţepa şi cine-l aducia lua plaşcă, cum dzic muntenii. Până într-atâta să suise certaria lor, cât den pizmă unul pre altui giura c-au fostu darabant şi în loc periia.

Să făcia unora şi năpăşti den pizmă, care den oameni nu lipsiaşte în lume nici dănăoară. Ce giura pentru dânsul alţi °ameni şi hălăduiia sau de striga: „N-am fostu, n-am fostu clărăbanţ", giura ceia ce-l prindia c-au fost şi înloc îl înţepa.

29. Făcut-au bogată dobândă Ţărâi Munteneşti Boräş Ianăş Şi ai noştri, până şi la olatele cele turceşti n-au hălăduit. Fost-au *n ceambuluri şi mârzacul cela, de care s-au scris, Rusten mârza.

Ce acolia au rămas în Țara Munteniască, aproape de Dunăria tâmpinându-se cu nişte slujitoi călări munteneşti.

Lovisă şi pre unguri muntenii la sat la Călugăriani, pre sângur Boräş <Ianăş>, ce apoi, pre urmă i-au purtat rău slujitorii lui Ştefan vodă. Fost-au aciastia în anul 7163 <=1655>-

30. După aceştia toate ce s-au lucrat în Țara Muntenească, aicia domniia lui Ştefan vodă au fostu în pace, de să poate dzice că are casa aceia pace, lângă care-i alta lipită de pariate <şi> arde. Aşia şi țara noastră nu să poate dzice că au fostu cu pace temeinică, cându răutățile din Țara Leşască şi den cazaci nu eşiia.

31. Să rădicase pre acele vremi un tâlhariu anume Ditinca, carele a vederia, fără siială, îmbla în ținutul Hotinului şi Cernăuților şi porunciia satelor. Ce au trimis Ştefan vodă pre Bucioc stolnicul cu o samă de slujitori şi l-au spartu şi toți oamenii lui i-au răsipit.

Şi tot într-acelaş an au purces hatmanii leşeşti asupra cazacilor iarna şi au poftit şi de la Ştefan vodă agiutoriu. Şi li-au dat 700 de oameni într-ales slujitori cu Voicehovscâi căpitanul Ş-au mărsu liaşii asupra lui Hmil hatmanul, carele, pierzându nediajdia în tătarî să-ş scoate lucrurile la cap asupra liaşilor, sa lepădase de tătari şi să legasă cu Moscul.

Şi au făcut liaşii într-acia iarnă mare răutăți, împreunați cu tătarii şi cu ai noştri în Țara Căzăcească. Şi închisiase pre Hmil hatmanul cu moscalii la un loc, foarte fără viaste şi cu puțin lucru n-au luat toată tabăra moschicească şi a cazacilor. Iară o samă de cară cu 24 tunuri au rupt. Ce, aceia ger şi vicol au lovit, cât multă oaste de înbe părțile au perit de frig. Şi să pomeneşte acela război, de-i dzic Driji Pole, până astădz.

32. La anul după aceste, împlut Racoții Gheorghii cniadzul de Ardial de duhuri spre mare lucruri, îndemnat şi de şvedzi, carii rădicase şi ei cu Carol Gustav, craiul lor, asupra liaşilor oastia, au început a să agiunge cu Hmil hatmanul căzăcesc, sa hie In Țara Liaşască crai Racoțâi. Şi de atuncia îmbla solii şi a *ki* Racoții la Hmil hatmanul şi a lui Hmil la Racoțâi.

ti ;33. S-au întunecat soarele într-acel an, la luna lui iunie, cu mare groaze, cât perise soarele cu puțin nu toată lumina, tocma amiadzădz şi mulți oameni, neştiindu a să feri de o întunecare ca aceia şi prăvind la soare multu, au pierdut vediare în toată viața lor.

34. La anul după aceasta, împreunat craiul şvedzăscu cu cniazul de Prus, domnul de Brandeburgu, cuprinsiasă toată Crăiia Leşască, scaunele amândoao, şi Varşiavul şi Cracăul, înfrângându cu războiul de față pre craiul liaşesc, cu toată oastia lui. După care izbândă şvedul, cum s-au dzis, cuprinsiasă mai toată Țara Leşască şi i să închinase şi hatmanii leşăşti, neavându încătro lua; că dintr-acolia şvedul, dencoace Hmil hatmanul cu ostile căzăceşti şi cu câtva voevodzi moschiceşti, craiul leşăscu sîngur, Cazimir, eşit den țara sa în Țara Niamțască.

N-ar hi gândit nime să iasă Crăiia Leşască de supt cumpănă ca aceia! Iară aciastia lucruri mai de-amănuntul să să cerce, cine va vria, la hronigrafii lor. Noi ne întorcem la ale noastre.

35. Dacă au vădzut craiul şvedzăsc că el să stăpâniască o crăiie preste mare, cum este şvedzască şi alta dencoace de mare, cum iaste Crăiia Leşască, nu iaste în putință; şi neamurile osebite şi din lege şi din obiceaiuri şi hatmanii leşeşti încă îndată '-au părăsit şi s-au dat spre niamți, au îndemnt pre Racoțâi cniadzul Ardialului, numai să vie asupra Crăiei Liaşăşti şi cu acia soliie au trimis si la Hmil, hatmanul şvedul.

Deci au stătut Racoțâi pre gătire cu oşti, trimițându şi la domni, în Țara Munteniască şi aicia la noi. Deci Hmil hatmanul i-au pornit 20.000 de cazaci cu Anton polcovnicul într-agiutoriu ŞÎ Constantin vodă, domnul muntenescu pre ^divoianul, căpitanul său, cu 2.000 de oameni, iară Ştefan vodă, domnul nostru, pre Grigorie Hăbăşescul, sărdariul său -' cu Frătița căpitanul de Fâlciiu, iară 2.000 de oameni. Şi s-au

adunat toate aceştia oşti, şi ale noastre şi ciale munteneşti cu cazacii la Cernăuţi, ş-au întrat în Ţara Leşască pe la Sniatin.

36. Racoţâi, trăgându oastia preste munţi, au coborât în Ţara Leşască pe la un oraş anume Strai şi acolia şi ciastelalte oşti căzăceşti, muldoveneşti, munteneşti i-au eşit înainte. Şi au luat pre supt munţi îndată la Cracau, la scaunul Crăiei Leşeşti, care oraş era amu cuprinsu de şvedz.

Şi luând Cracau!, oraşul, Racoţâi, pre sama sa, au purces spre Varşiav şi acolia s-au înpreunat cu craiul şvedzăsc. Spun de craiul şvedzăscu să hie dzis, după ce au vădzut oastia unguriască: „Nu vei stăpâni tu pre liaşi cu această oaste!"

37. înpăratul niamţesc, vădzindu nevoia leşilor de şvedzi şi craiul de Daniia aşijdiare temându-să de putiaria şvedzilor, să nu criască până într-atâta, au stătut la un sfat amândoi, să nu lase Crăiia Leşască să <o> cuprindză şvedul. Şi îndată, craiul de Daniia au întrat cu ostile sale în Ţara Şvedului şi împăratul niamţesc au dat craiului leşesc agiutoriu.

Decii numai ce i-au căutat craiului şvedzesc a lăsa pre Racoţâi şi a miarge <în> apăraria ţărâi sale. Apoi şi Racoţâi ce-au păţit în Ţara Liaşască, că nu om lungi mai multu, numai scrie scriitoriul lor anume Talpentin. El dzice pre scurtu aşia: „Ce au petrecut liaşii de Racoţâi, să scrie leşii. Iară la ce au sosit Ardialul den ciastia îmblete a lui, noi 1.000 de ani să plângem cu lacrămi."

38. Liaşii, cum au lipsit craiul şvedzăscu de lângă Racoţâi, îndată s-au înbărbătat şi hatmanii lor şi Ciarneţcâi voevodul şi încă puţină oaste având la un loc o au lepădat; carele şi numai cu călărimia, sprinten s-au făcut a fugi de Racoţâi, până l-au tras cu ostile lui aproape de Litva. Deci au răsărit şi i-au luat dosul. Şi aşia Racoţâi, vădzându-se înşelat, au lăsat pre Gavdi căpitanul său cu o samă de pedestrime la oraş anume Briscea Litovsca; el singur s-au întorsu înapoi cu liaşii în spinare la toate conacele.

stîDidiase liaşii ştire şi la hanul şi amu purcesese şi hanul cu oastia lui, cu toată, asupra lui Racoţâi. Au pierdut sărita Racoţii curundu, însă nedejduia cazacilor, carii dacă l-au adus până la Meji Boje, la un târg în Podoliia, au stricat toate podurile pre urma sa. Şi de acolia au plecat în fuga şi ai noştri la Nistru şi muntenii.

Şi aşia au cădzut Racoţâi în mâna liaşilor, cerându-ş de la &şii viaţă cu răscumpărarea de 2 milioane, să le dia liaşilor bani, pentru care bani zălog luându liaşii pre Apafi, fratele cniadzului de aemu <al> Ardealului.

- 39. Amu apropiindu-se cu ostile hanul, au făcut creştiniaşte cu-Racoţâi liaşii, l-au luat şi l-au slobodzit în ţara lui. Iară oastia lui cu Chimini Ianăş lăsată, toată au mărsu în robiia Crâmului. Spun de nişte stiaguri de catane, că cu năvală pen tătari ş-au fecut cale şi au hălăduit.

Iară mainte decât aciastia tâmplari, niamişii de Ardeal să rupsese de la Racoţâi, fără voia lui, năzuindu la ţara lui pe aicia, P'n ţară, pe la Câmpul Lungu. De carii dându ştire Racoţâi l' Ştefan vodă, au trimis Ştefan vodă la Câmpul Lung de li-au feut calia.

Mare osândă pre oameni, cât s-au topit atuncia unguri în •ăla noi, în munţî Zălogul, care s-au pomenit mai sus dat 'iaşilor de la Racoţâi, au şedzut până au murit la Liov şi banii ~au mai luat liaşii.

'•••40. Nu s-au pomenit de prada liaşilor în Ţara Unguriască, ndu Racoţii îmbla pen Ţara Leşască spre Litfa, iară inbornirschii cu 4.000 de oameni au întrat în tara lui coţâi şi multe sate şi târguri au arsu.

41. într-acestu an ş-au sfrâşit şi Hmil, hatmanul căzăcesc, ^ilile sale, începătura şi izvor a tote răutăţi acestor părţi de 'ne, a multe ţărî, cetăţi, stângere şi răzsipă. Purciase-să cu °tia sa în tâmpinaria lui Racoţâi, înţelegându de Racoţâi la slăbiciune au sosit de liaşi şi de hanul cum au mărs asupra

lui. Ce nu sa ştie cu ce gându mergia şi el, ca spun că scrâşca din dinţi, amu în tabără bolnav şi dzicia: „Ah! De mi har da Dumnedzău pre mâna mia pre acel dulău scurtu!" Aşia sintu cazacii la tovărăşiie de nediajde! Ce curundu într-acesteş dzile, au murit Hmil hatmanul în tabără, precum s-au pomenit.

42. Preste voie era turcilor aceasta înălţare a lui Racoţâi, cât amu poftiia să iasă la Crăiia Leşască şi înpreunaria lui cu aciaste 2 domnii, de Muldova şi de Ţara Munteniască. Şi era la turci lucruri slabe, înpăratul încă tânăr. Au sfătuit capetele o samă şi au ales pre Chiupruliul, om cu hiria tare şi vrăjmaş, ş-au grăit împărătiasăi, îmmei împăratului: „De nu s-a pune un om ca acesta ispravnic împărăţiei, Ardealul, Muldova şi Ţara Muntenească sintu eşite den mâna împărăţiei".

Deci cum au stătut Chiupriuliul la vezirie, cum au luat asupra sa toate. Şi întâi au stătut după lucruri de casă a aşedza, a lămuri liafele, cine cât ia fără ispravă de la împărăţiie, pre mulţ omorându den capete. Apoi aşedzându aciastia toate, au pus gându rău pre Racoţâi şi pre aceste 2 domnii.

43. Ştefan vodă vădzându patimile şi răzsipa lui Racoţâi şi temându-să de hanul, că era în sus, au purces den Iaş l[a] Suceavă. Şi de atuncia, den vreme în vreme aştepta şi asupra sa primejdie.

Şi hanul, după ce au luat toată oaste lui Racoţâi în robie şi toate capetele Ardialului şi pre Chimini Ianăş, hatmanul lui Racoţâi, între carii den boerii Ardialului au fostu rob şi Apafi Mihai, carele iaste acmu cniadz de Ardial, trimisese hanul 2 agi[i] mari ai săi, unul la împărăţiie, să ştie împărăţiia de izbânda lui şi altul la Ştefan vodă, cu poruncă să iasă hanului la Ţuţora înainte. Şi au luat cu aceia spaimă de la Ştefan vodă câteva pungi şi au trecut spre Crâm pre la Orhei şi pe la Lăpuşna-Ştefan vodă, după trecutul hanului, au venit în Iaş.

44. Toată poviastia să ştiia la împărâţâe de Ştefan vodă ş* de Costantin vodă, cum sintu la sfat cu Racoţâi una şi cum i-au dat asupra leşilor oaste; iară şi liaşii cu laudă mare asupra ţărâi, cazacii aşijderia, pentru moarte lui Timus.

? Veziriul sângur amu să gătiia asupra lui Racoţâi. Şi la domnii 1-amândoi trimisiase porunca pre un agă mare de la împărăţiie, anume Uzun Aii bei (spun de acestu turcu c-au fostu cap mare la turci şi cu sfatul lui s-au ales la vezirie Chiupruliul şi apoi de Chiupruliul au perit), întrebându pre domni, apuca-se-vor ei să margă amândoi asupra lui Racoţâi cu oşti, să facă această slujbă împărăţiei, să să curăţască şi de faptele sale cu amestecăturile ce avuse cu Racoţâi?

Şi atuncia spun că pusiase gându Chiupruiliul să aducă pre Vasilie vodă den Edicula, de unde era închis, să-1 pue crai la Ardial în locul lui Racoţie, care lucru nu ştiu cum ar hi putut fi pentru lege; iară putiaria ce nu lucriadză?

45. Care poruncă, dacă au venit la Ştefan vodă aicia şi pre atuncia purcesiase Ştefan vodă la munte, să aliagâ loc de mănăstire care sâ chiamă acmu Caşinul. De la Răcăciuni m-au trimis pre mine în Ţara Munteniască, sfătuindu-se cu Constantin vodă, ce răspunsu vor da, viindu-le amândurora o poruncă şi la un prepus fiindu amândoi la împărăţie şi [a]mândooă domnii atocma într-un chip de primejdie aproape.

Iară nestătătoare şi lunecoase hirile omeneşti! La greu şi la nevoie cineş de sine să ştia şi apoi şi cela şi celalaltu mai lesne pieru! Şi nice era putiare alta; *siliia* care de care să iasă mai bun, [cu] primejdiia altuia la împărăţie.

46. Nu s-au apucat de-acela sfat Constantin vodă cu Ştefan vodă, ce încă să temia să nu iasă ceva de la dânsul, să *vadlască* ta împărăţiie Ştefan vodă, ce-au răspunsu: „Cum ari socoti dumnealui, fratele nostru, mai bine, aşia să răspundze lui Uzun Aii bei şi să ne facă ştire, pre aceia cale să răspundem şi noi".

Au priceput Ştefan vodă îndată îndoită inema lui Constantin vodă şi meşterşugul şi au scris la Uzun Aii bei, cum [c]l este gata pre toată porunca împărătiască, unde va hi voe

măriei sale veziriului, acolo va miarge cu toată oastia sa. însă nu era acest răspunsu den toată inemă.

47. Constantin vodă s-au apucat îndată de pungi, să-ş tocmască domniia cu banii, că era avuţie lui Matei vodă neclătită încă, cu multe pricine la împărăţie, dzicându că el n-au luat domniia cu sabiia sau cu nescai oşti streine, ce l-au ales ţara după moartia lui Matei vodă şi el, de mare sile a lui Racoţie şi a lui Ştefan vodă, temându-se de dânşii, au dat puţină oaste, carii nici-ş era muntiani, ce mărginiani de Muldova, cât să hălăduiască de la scârba lor. Şi cu de aciastia siliia să-ş tocmască domniia.

48. Viziriul deac-au vădzut că nu să apucă ei să sa sfădiască cu Racoţâi şi nu va face nemică cu aceasta, au stătut asupra domnilor, numai să vie să sărute poala împărăţiei de domnie şi să-ş margă iar la domnii.

Aruncia s-au apucat Ştefan vodă la Uzun Al beiu deodată că va miarge, pe de altă parte giuruia toată avuţiia sa, numai să-1 erte vezirul de venit la Ţarigrad. Şi aceia au mâncat capul apoi a lui Uzun Aii bei, că domnilor aşia au răspunsu vezirul, că de ari împle unul câte o casă de galbeni de aur, nu poate acestu lucru să nu vie aicia, şi de vor veni, iară domni vor fi „Iară de nu va veni Ştefan vodă, într-un ceas oi pune pre acesta", arătându pre Chica vornicul, carele era capichihaia lui Ştefan vodă la Poartă.

Spun de Ghica vornicul, cum au dzis acestu cuvânt veziriul, el au şi alergat de-au sărutat poala viziriului.

49. Iară cât putem înţelege den mulţ şi den multe lucruri pre urmă, adevărat de ar hi mărsu Ştefan vodă la Poartă, domn ar hi eşit iară, că era Chiupruliului cu mai mare viastia să aducă pre domni la poala împărăţiei, pre carii în ţine împărăţiia la presus de hainie. Şi spun de Vasilie vodă că mare grije avia că va veni Ştefan vodă la Poartă şi să hie dzis în taină: „Să nu-l aducă dracul aicia!"

./•;5Q. Iară cu anevoe este a miarge de bunăvoie la grije şi cumpăna vieţii, ştiindu-se la atâţia mestecături şi avându acolia la Poarta aţâţe pârâş greci, cărora să luase tot ce avia la începutul domniei lui şi mulţ au şi perit, că au fostu la începutul domniei aceştiia mare jacuri a oameni streini, ales a greci, de oamenii lui.

51. începuse Ştefan vodă şi să lucra tare mănăstiria Caşinul: iară la anul, după urdzitul ei, i-au venit maziliia, viindu domnu în scaunul ţărî Ghica vodă, însă întâi lui Constantin vodă, cu câteva luni, cu Mihnia vodă.

52. Domniia lui Ştefan vodă au fostu cu mare bâvşug ţărâi în toţi anii domniei sale, care au trăgănat tocma 5 ani, în pâine, m vin, în stupi, mare roadă în toate.

Om deplin, cap întreg, hire adâncă, cât poţi dzice că născu Şi în Moldova oameni. La învăţături solielor, cărţilor la răspunsuri, am audzit pre mulţi mărturisindu să hie fostu covârşind Pre Vasilie vodă.

Mesele şi petrecaniile ceştii domnii de-abiia la o vreo domniie să să hie prilejit, nu fără mare desfrânăciune la lucruri P'ste măsura curviei.

Slujitorii mila şi cinste care au avut la această domnie n-au avut nice la o domnie, de când odoacă ţara. Iară cum i-au plătit 'hjitorii lui la maziliie, citi-vei mai gios, la intratul Ghicăi vodă ''' ţară şi la eşitul lui den ţară, în Ţara Unguriască. Eşiria lui Ştefan vodă den ţară au fost în anul 7165 <=1657>. Tocma pre aceia vreme i-au venit maziliia, pe ce vreme au scos şi el Pre Vasilie vodă din scaun.

CAPUL DOAODZECI ŞI UNULU

Zaci. 1. Iară domniia Ghicăi vodă, cum s-au prilejit, s-au Pomenit la domnii trecute, cum *fund* capichehaia la Portă au '?H la domnie.

Era aicia în țară den dzilile altor domni, neguțitoriie țiindu, până la domniia lui Vasilie vodă. Fiindu de un niam cu dânsul, arbănaş, l-au trasu-1 Vasilie vodă la curte şi deodată la boierii mai mănunte, apoi la vorniciia cea mare de Țara de Gios au agiuns. Şi țiindu-1 Vasilie vodă la credință, l-au trimis la Poartă capichihaia, vădzându-1 şi om cuntenit la toate şi scump, cum să cade hie când capichihaei să hie.

Şi aşia au stătut de tare cu Vasilie vodă, cât, până la vremia ce s-au luat amu cetatia Suciavei cu domna lui Vasilie vodă, la toate răscoale, la pribegii, câte să prilejise lui Vasilie vodă, de au eşit în 2 rânduri den scaun şi după smintiala sa şi în Țara Munteniască cu cazacii, tot au ținut domiia lui Vasilie vodă nestricată la împărăție, până ce au sosit Ştefan vodă la Roman, după izbânda de cetate Suciavei.

Atuncia trimițându Ştefan vodă pre Stamatie postelnicul cu câtva boiari de țară, să-i isprăvască stiag de domniie şi aicia pre fecioru-său, pre Gligoraşco, care apoi au fostu domnu în Țara Munteniască, îl trimisiase în Țara Unguriască, la închisoare. Deci n-au avut ce mai face şi înpotriva unii țări şi audzindu de fecior la închisoare, au stătut şi el cu boiarii lui Ştefan vodă alăturia, pe trebile lui Ştefan vodă şi au venit şi singur cu aga, cariie au venit cu stiagul şi au alț boeri în țară.

2. Ştefan vodă, socotindu iară aceia care socotise şi Vasilie vodă în Ghica vornicul, că este om de capichihăie, neavînd gându să poată să iasă unul ca dânsul la domnie, l-au făcut de casa sa, cu nepoată-sa, fata Sturdzii visternicului, după feciorul lui, Gligoraşco postialnicul.

Şi după ce l-au făcut cuscru de casa sa, pre feciorul său boerindu-1 cu agiie, pre Ghica bătrânul l-au trimis iară la capichihăie la Poartă şi au fostu pe trebile lui Ştefan vodă, până ce i-au venit maziliia. Chemându-1 veziriul Chiupruliul la sărutaria poalei împărăteşti şi necutedzându a miarge Ştefan vodă la Poartă, au dat Ghicăi vornicului domniia țărâi.

•;;;(3. Purces-au Ghica vodă spre țară cu 2 agii mari, den carii ekunul musaip la împărăție şi întâi pre Izmail aga, carele apoi aucădzut agă spahiilor, schimi ceauş.

v Ştefan vodă îmbla legănându-să, încotro va lua, că era unii cbl sfătuia să margă la cazaci. Ce era acela sfat fără temeiu, că nu vede că de acolo Vasilie vodă, cuscru fiindu lui Hmil, nu s^au putut pune în picioare, până au stătut cu gândul numai să purceagă spre Racoțâi, de la care avia cărțî cu giurământu, să nu se lase unul pe altul, până or avia o pâine, să o împarte.

4. Aicia caută ce mulțemită au avur Ştefan vodă de slujitorii săi cei miluiți. La Podul I^eloae, cându era Ştefan vodă, s-au rădicat slujitorii toți, să jecuiască carăle. Şi să nu hie fostu Gligoraşco vodă, ficiorul Ghicăi vodă, arătându-li mare certare, n-ar hi fostu fără aceia. Striga: „Liafe, liafe să ne dia!" Aceia mulțemită au făcut atuncia lui Ştefan vodă slujitorii, Pentru mila care n-au avut slujitorii nici la o domnie.

5. De la Trâgul Frumos Ştefan vodă, dăruind cu un surguei pe Gligoraşco vodă, domnesc, l-au întorsu cu slujitorii la Iaş, ă el, lovind pre la Buciuleşti, al Cumăneşti, au întrat în munț Tara Unguriască.

Ghica vodă peste puține dzile au întrat în Iaş, tot într-acela 7165 <=1657> mainte de Paşti cu o săptămână.

6. Şi într-acelaş an veziriul împărăției, Chiupruliul, Purcegându asupra Ardialului, mersiase poruncă şi la hanul să calece şi amu era în Bugeag hanul. Şi încă bine neaşedzat ^hica vodă, stând îndată după gătire la oste, că-i venise şi lui P°runcă să încalece cu toată țara, veni viaste cum Ştefan vodă iace munții cu oastia în țară. Şi viind întinsu, au stătut cu hăra dencoace de Roman, la Săboani, iară pre Tălmaci Paharnicul îl trimisiase cu străji spre Trâgul Frumos.

Cu puține dzile mainte de aceasta viaste de Ştefan vodă, au P it Grumadzia căpitanul de Ghica vodă.

7. Precum era Ghica vodă plecat spre sânge, cu mare cuntenire l-am cunoscut aicia; că era câteva cărți a o samă de boeri prinse la mâna lui, cu care chema pre Ștefan vodă să vie, că avându Ștefan vodă mare priiatinșug cu Săferi Cazi, veziriul hanului, carele îi scrie de multe ori: „Ce porți grije de mazilie? Au așia de neputiarnici ții tu pre hanii de Crâm, că de-ari vria să ție un domnu de Muldova supt aripa sa, nu-1 l-ari putia să-1 ție și preste voia altora?"

Și așia atunci pre Stamatie postialnicul au poruncit la Ștefan vodă, cum va triace hanul spre Țara Muntenească, el să vie în scaun. Iară ce le iaste lor a batjocori pre creștini? Și așia viindu Ștefan vodă în nediajde lui Sefer Cazi aga și Racoții vădzând asupra sa greul ce-i veniia, era bucuros să să tulbure țărâle aciaste în vrun chip.

8. Ghica vodă îndată au răpedzit pre Stamatie postialnicul la hanul, macarî că era cartia lui la Ștefan vodă scrise, prinsă de Ghica vodă, că venise de curundu Stamatie de la Crâm, i-a giurat că n-are nici un bănat, ce iară pre dânsul nediajde lasă, să tocmască acestu lucru.

Au mărsu postialnicul Stamatie și au stătut la Sefer Cazi aga, veziriul hanului și au scos pre singur Șărâm bei aicia împotriva lui Ștefan vodă. Nu vria Sefer Cazi aga, ce i-au arătat Stamatie postialnicul mare stricăciune țărâi, de să va face într-alt chip. Ce și agiutoriul era foarte ciudat, că venise Șărâm bei cu vro 300 de tătarî și nici la puțin războiu ce au fostu la Strunga n-au fostu, nice s-au apropiiat.

9. Ghica vodă după ce au răpedzit pre Stamatie postialnicul la hanul în Bugiag și vădzind apropiiare lui Ștefan vodă, au purces spre Țuțora. Și la Țuțora, preste puține dzile s-au împreunat cu Șirâm bei, făgăduind și hanului și lui, pentru osteniala lui, daruri. Au purces în frunte Șirâm bei, și feciorul Ghicăi vodă, Gligorașco vodă. Și mărgând toată noaptia aceia și pre amiadzădz, a doa dzi au sosit spre Trâgul Frumos. D^e

Ja.Eodul Leloae străjile care trimisiase înainte Gligorașco vodă âteda de straje lui Ștefan vodă în Crivești, cu care era Tâlmaci paharnicul.

:V: 10. Au simțit Tâlmaci oastia că vine; au silit să nu să arate eu oastia sa, ce de după niște piscuri au purces spre Strungă. Măi sprinten oameni numai ce-au fostu, au venit la podeț pre drumul carele miarge de la Târgul Frumos spre Roman și acolia, până a sosit și ai noștri cu oastia, dentâiu voroavă, apoi au început ai noștri și sfada.

Iară dentr-aceia voroavă dentâi sosise la uriachile lui Șirâm bei că iaste hitlenșug. Pentru aceia, nice s-au apropiiat de oaste.

Să îngroașe amu șaga, cându au sosit stiagurile oștii nostre **Și** pre vo 100 de tătari, că pre mai mulți nu-i lăsa Șirâm bei. Și la harțul aciala de ai noștri au cădzut cu calul Gavriliță, aga pre atuncia de darabani și-1 apucase harțul lui Ștefan vodă. Ce au sărit niște tătari și de ai noștri o samă și l-au scos, iară rănit în cap foarte cu gria rană și la o mână cu scădiare la diagite. P.e ai lor încă s-au rănit câtva, den care rane au și murit unii.

Ce dacă s-au apropiiat stiagurile den pârtia Ghicăi vodă și £" tătarâi, n-au mai stătut nici harțul lor, nice Tălmaci Paharnicul cu stiagurile, ce au plecat fuga spre Șchei. Și acolia, aproape de Șchei, s-au întors o samă de oștiani a lui Ștefan vodă >' niște unguri ce fusiase cu Tălmaciu paharnicul, și 1-acela întors a lor au perit vro 30 de oameni, ai noștri gonași, ce era ^ai în frunte și au apucat și vii și i-au dus la Ștefan vodă, unde era cu tabăra, la Săboani.

11. Cum au oblicit Ștefan vodă den limbi că este adevărat Șirâm bei cu capul său, n-au stătut, ce niște niamți ce avia, vro ^0 pedestri, i-au trimis la vad la Șiret, să apere vadul, iară el singur cu oastia călare au plecat fuga. Și de atuncia n-au mai vădzut Muldova în toată viața sa Ștefan vodă.

12. A sosit la Siretiu şi Gligoraşco vodă cu toată oaste, ce n-ave cum să triacă Siretiul îndată, că era mare şi să vedia în ceia parte şi pedestrimia, care dacă au audzit c-au fugit Ştefan vodă, ei s-au apropiiat de Şiret şi s-au închinat la Gligoraşco vodă, pre carii apoi Ghica vodă bătrânul pre toţ i-au dat în robie tătarălor a lui Şirâm bei, care faptă necreştiniască nime nu o lăuda. Şi mult au stătut fecioru-său, Gligoraşco vodă, sa nu să facă un lucru ca aciala, nişte oameni închinaţi fără război, creştini, ce n-au avut ce face.

Şi dacă au venit în Iaş Ghica vodă, au mai omorât pre nişte vornicei a lui Ştefan vodă, fără nice o vină, numai căci au fostu slugi.

13. Şi cu aciaste fapte au eşit Ghica vodă vărsătoriu de sânge la vrâsta bătrâneţelor ce era. Şi aşia, mântuit de Ştefan vodă, au stătut după gătiria la oaste şi de împreunare cu hanul. Au purces cu oastia, ca cu 7.000 de oameni în Ţara Munteniască şi den Ţara Munteniască, amu împreunat cu hanul şi avia hanul 2.000 de cazaci cu Hanenco polcovnicul de Omani, au întrat în Ţara Braşeului. Acolia, eşind den Braşeu o straje, i-au lovit tătarâi fără viaste, cât până la Braşeu de-abiia de au scăpat cineva dentr-aceia straje.

14. Pre unde am întrat în Ţara Braşeului, în mijlocul munţilor era o palanca de zid şi tras zidiui den râpa a unui munte, până în râpa altui munte. Acole să hie pus nescare pedestrime ungurii, fără vărsare de sânge n-ar hi fostu intratul nostru. Ce cându am sositu noi am aflat palanca şi locul acela pustiiu de oameni.

Au dzis Hanenco polcovnicul căzăcesc: „O! Doamne, cum n-ai dat toate unor neamuri? La noi la cazaci, de ai hi dat aceştia locuri, cine ari putia să între în ţara noastră?"

15. Dencolia, despre Timişvar, amu întrase Ciupruliul vezirul şi dencoace hanul cu domnul nostru de Muldova şi cu Mihnia vodă, domnul muntenesc.

...CCine poate deplin să scrie prada, stricăciunia, robiia Mialului de pre acelia vremi şi părţilor aproape de Ardial? Oastia Ghicăi vodă au luat atunciaş în Ţara Braşeului, care să chiamă cu altu nume Bârsa, 3 pălănci, den care pălănci bieţii omeni închis, toţi în robiie au mărsu, tătarălor, viacinică.

16. într-una den ciale pălănci, gândindu Ghica vodă că va hi multă avuţiie în cetăţue, cându era amu tecsită oastia, plină palanca de tătari, au întrat şi el cu mare nevoinţă înlontru, unde nu era locul unui domnu să între. Puţin au lipsit de nu s-au năduşit de desime acolia şi cu puţin suflet de-abiia au eşit şi lovit de un tătar în cap.

Nime să nu bănuiască, căci să pomenesc aceştia, că letopiseţile nu sintu numai să le citească omul, să ştie ce-au fost m vremi trecute, ce mai multu să hie de învăţătură, ce este bine ?! de iaste rău şi de ce-i să să feriască şi ce va urma hie cine: domnul den faptele domnilor, care cum au fostu şi cu ce viaste Ş! pomană, să ia urmă de viiaţă; boiarii urmându pre boiarii ᴳ ᶜ i cinsteşi şi înţălepţi; slujitoriul a slujitoriu, că cineş după briasla sa, cine urmadză pre cel cinsteş, cinstit, cine urmadză Pᵉ cel rău, rău iaste şi rău sâ va săvrâşi.

17. Den Ţara Bersii au purces ostile pe mijlocul Ardialului, ˢpre scaunul acei ţări, unde era de paza a curţii crăieşti, cum dzic ei, nişte haiduci; deci şi curtia şi oraşul Belgradul într-o *ttică de ceas au stătut cenuşe.

De acolia s-au despărţit Şirâm bei de la hanul, cu carele s-au P°ftit şi Gligoraşco vodă şi au agiunsu cu prada până în olatele de Ungurimia de Sus. Şi la Sibii, iară, adunându-se ostile, au '°vit pre la Oradia şi au trecut la Inău, care oraş veziriul amu 'uase. Şi vădzându că nici o oaste nu este nicăiuri, au lăsat pre Paşia de Buda, Sinan paşia, să tocmască cetatia şi să o aşedze ᶜu oaste şi i-au orânduit şi pre domnul nostru, pre Ghica vodă ˢⁱ pre Mihnia vodă depreună.

Iară veziriul singur, Chiupruliul, înțălegând şi de nişte amestecături la împărățiie, precum era tânăr încă împăeratul, s-au întorsu cu mare srâguială la Țarigrad; iară noi cu acelpaşe am şedzut până la Simedriu, de am tocmit Inăul. Şi au mai luat paşia de Buda nişte pălănci pe aproape şi cu Şirăm bei, despărțit Gligoraşco vodă au luat o cetățue anume Almaşul. Şi de bacei paşia au luat Borcea Iangoş domniia de Ardial.

18. De la iulie, în care lună purciasesă Ghica voda, la dechevrie, pre la Svetâi Nicolai, au sosit în Suceavă ş-au ernat într-acea iarnă Ghica vodă în Suceavă, pentru mare omor ce era aicia în Iaşi.

Hanul dentr-aciia cale, dacă au sosit în Crâm, au omorât pre veziriul său, pre Seferi Cazi aga, pre porunca Chiupruliului; că oblicise veziriul îmbletele lui într-aciaste țărî şi dzicia el totdeauna hanului: „Nu te lăsa de toate să îmbîi în voia turcilor- Nu de toate să-i asculți; că ei, pre cât le vei îmbla în voie, pr[e] atâta să sue în cap!"

19. Borcea Iangoş, unul den slugile lui Racoțâi, au luat domniia, cât să potoale turcii; şi pentru să vadză turcii ca este adevărat împotriva lui Racoțâi, cât au purces ostile, îndată s-au făcut a dare de la turci agiutor. Şi îndată au venit porunca şi la Mihnia vodă în Țara Munteniască şi la Ghica vodă aicia, să-i dia lui Borcea Iacoş agiutoriu. Deci, îndată i-au trimis şi Ghica vodă cu Nicolai Cranul agiutoriu ca 1.000 de omeni; ce n-au făcut zăbavă multă acolo.

20. La anul 7166 <=1658>, Racoțâi, ca acela ce să înniacă» de sabie goală să apucă; iară au coborât cu oşti în Ardial, în[ca] fiindu cetățile Făgăraşul, Oradiia, Sibiiul cu oamenii lui. Iară Borci Iacoş cu turcii s-au închis în Cliuşivar, spre pârtia turcească. Şi având şi Costantin vodă prilej bun, ca 4.000 de oameni lefiacii şi Ştefan vodă amu, mai slabu, cu 500 d[e] oameni, au pus gândul iară să facă amestecături în îmbe țărâle

.Şilişia au orânduit pre Constantin vodă iară în Țara Munteniască şi pre Ştefan vodă aicia în țară.

.dataŞi-stându aşia sfatul, trimisiase Ştefan vodă cu bani pre Tălmaci paharnicul în părți căzăceşti, să facă oaste, pohtind pre fenianii leşăşti să nu apere acestu lucru. Şi amu strângia oâfeeni Tălmaci în Movileu; iar acolia, la Racoțâi, s-au schimbat sfatul într-altu chip.

21. Mihnia vodă, domnul muntenescu, om făr de nice o frică spre Dumnedzău, fără nice un temeiu, tiran dreptu fantastic, adecă buiguitoriu în gânduri, au pus gându să să Hăiniască pre turci. Şi mirându-se cum va face să n-aibă siială de boeri ce era capete Țărâi Munteneşti, cu mare şi nespusă litanie, 30 de boiari, tot fruntia aceii țărî, au omorât ş-au pus pre voia sa boiari. Şi după această faptă, au răpedzit la Racoțâi, dându-i ştire că ori la ce-l va scoate norocul şi vremia, este tovarăş împotriva turcilor cu dânsul.

Care lucru înțălegându Racoțâi, dentâi n-au credzut pre Mihnia vodă; apoi, dacă i-au trimis giurământuri şi au vădzut adevărată voe lui, că este împotriva turcilor, au schimbat sfatul f! au lăsat Țara Munteniască să cârmuiască Mihnia vodă despre fceia aripă, fiindu pre loc cu domniia şi cu prilej de oaste, iară P[r]e Constantin vodă l-au orânduit asupra Moldovei, avându țarâş şi Constantin vodă oaste mai gloată şi prilej a ținiare oastia.

; Pre Ştefan vodă l-au optir, făgăduindu-i că, de va da Pumnedzău lucrurile spre oțiosul lui, iarăş el va hi la domnie. Şi~aşia au rămas Ştefan vodă înapoi. Nicolai Cranul, încă ˇădzindu oborâria lui Racoțâi şi amestecate lucruri, au venit ^[u] oastia ce să trimisiase.

22. Aciastia audzind Ghica vodă că să lucriadză la Ardial, •••[ca]m iară să gătiadză amestecături asupra țărâi, au trimis la hatmanii leşăşti pre Gligorie paharnicul, să nu priimască lucruri cari le sint împotriva împărăției, de face Ştefan vodă lefiacii în

țara lor asupra țărâi. Ce hatmanii leșăști prea liasne s-au apărat, dzicând că în pârtia cazacilor să fac acelia, nu la dânșii.

Și era Ghica vodă cu tabăra într-acia vară la Cârniciani. Ce dacă au vădzut de sfatul într-altu chip schimbat la Racoțâi și au oblicit că și Mihnea vodă adevărat înprotiva împărăției hain și Constantin vodă gata să vie asupra țărâi, dirept peste munți să coboară, s-au mutat cu tabăra la Capul Stâncii, despre Țuțora, în preajma Bugeacului.

23. împărățiia înțelegându de aceștia turburări la Ardial, stându veziriul după paza mării despre oști cu galionuri Veneției, trimițându la hanul, numai ori singur, ori pre un soltan cu ostile Craniului să trimață în ciastia țărî împotriva Ardialului. Ce încă nu sosise în Bugeag soltanul, cându dencoace Constantin vodă au întrat cu oști în țară pre Oituz, și în Țara Munteniască Mihnea vodă au întrat în turci. Pre unii i-au omorât, pre alții mulți au și botedzat, câți și s-au aflat turci în țara lui, ori slujitori de ai lui, ori agii, ori neguțitori. Și așia s-au început ca de iznoavă amestecăturile în ciastia țărî.

Mihnia vodă după această faptă, singur, sprinten, au mărs de s-au adunat cu Racoțâi de față, în munțî la straje unguriască, unde venise și Racoțâi și ș-au dat credința unui altuia. Și s-au întorsu Mihnea vodă în Trâgoviște, unde era toate ostile lui strânse și Racoțâi i-au dat o samă de nemți ai săi și cătane. 5' au purces Mihnia vodă în olatele turcești asupra Giurgiuvului singur, iară o samă de oaste asupra Brăilei, iară pre Coruia despre Mehedii și preste Dunăria, ardzându și prădându. El singur au luat Giurgiul; și Brăila iară au ars oștianii lui și au arsu și Galații atunci tot acei căpitani ai lui și la Dobrogia* asupra Hârsovei au trecut oastia. Ce aceia den ioc n-au îmbiat bine, ce de-abiia au scăpat de turci.

24. Aceștia s-au început în Țara Munteniască, iară aice Constantin vodă cu 5.000 de omeni au venit asupra Ghicăi vodă. Avia limbi Ghica vodă și de la Roman apucate de a)

noștri și amu de la Podul Leloae. Și vădzindu apropiiată oastia âuscos și Ghica vodă toată călărimia împrotiva lui Hăbășescul hatmanul și Grigorie paharnicul. Iară singur Ghica vodă cu toată pedestrimia și cu pușcile au trecut la Țuțora în ceia parte Prutul. Feciorul său, Grigorașco vodă, era amu purces la Țarigrad la dvorbă.

25. Oastia Ghicăi vodă, de care s-au spus, călărimia, dacă au trecut lașii noaptia, au mas în râpile Tăuteștiilor și acolia au făcut sfat capetele, cum să să dia război cu singuri călăriații, fără foc, fără pedestrime. Și cu Constantin vodă amu să știe den limbi că era și niamți călări cu foc și săimiani pedestri și oastia unguriască, nu este cu cale și fără smintială. Ce au ales cu sfatid numai să să întoarcă toată oaste la ceialalta oaste și numai 200 de oameni, ca-n chip de straje, să să arate oștii lui Constantin vodă.

Și așia au purces oastia îndărăptu, iară 200 de oameni cu ^oicj uovscn jj căpitanul au purces pre Bahlui în sus și mai sus de Movile, îndată s-au tumpinat cu oastia lui Constantin vodă, nndu în tocmală.

26. Oastia noastră, care să întorsiase cu Hăbășescul Wmanul, n-au păzit calia spre Țuțora, ce hatmanul sângur descălecat la mănăstiria lui Aron vodă și cu alți boiari, iară oastia ^ pe supt stiaguri au împlut târgul, pen pivnițe slobode cu rnuri, pen case, pen poduri, morți bețî pre ulițe, pren toate Prvnițele. îi bătia căpitanii să-ș margă la stiaguri; ce care bat ^ultă, la grabă ca aceia:

Căpitanul Voicihovscâi, dacă au vădzut în târgu mai toată a$tia bată, s-au oprit de laturia târgului cu oamenii ce era cu dânsul. Iară Constantin vodă, dacă au sosit amu la văiuea C

°poului, au stătut, gândind că este oastia în târgu supusă. Iară ^ ă au văzut că nu iaste oaste, ce iaste o glogozală deșartă, luat cu oastia pe deasupra Copoului și pentre vii și acolia, ^?apu] viilor, ș-au tocmit în tocmală oastia și au stătut.

27. Era liaşii a lui Ştefan vodă, carii fusesă la dânsul lefecii, cu Constantin vodă în frunte şi o samă de catane. Cu aceia ai noştri beţi fără porunca nemerui, fără nici o tocmală, au început harţul, întrându beţi cu săbiile zmulte pân-în şiragurile ungureşti.

Au căutat şi noao a sta cu Voicehovscâi căpitanul, să nu piei atâtea oameni. Şi au stătut harţul acela mai bine de un ceas, neputându a-i dezbăra nice într-un chip pre oamenii beţi dentr-acela loc. Şi amu perise de cei 4 oameni şi să apropiia încet toată oastia. Am purces pen târg direptu; gonaşii au dat după noi, însă numai până la marginia târgului şi au stătut Constantin vodă pre loc, până ce au cercat bine târgul şi curtia.

Şi oblicind de Ghica vodă la Ţuţora, n-au băgat oastia pen târgu, cum au făcut ai noştri, ce alăturia cu târgul, peste valia ce să dzice la noi Cucata, trecându cu oastia, au purces întins în urma noastră cu oastia tocmită, apucându pre mulţi deai noştri în târg, carii au plătit scumpii acela vin ce-l băuse, îndată cu capetele sale.

28. Oastia noastră, cum era răzsipită den purtatul prostu, aşia şi cu mai mare proastă au venit poruncă, numai să li să dia războiu. Amu aproape de Capul Stench, direptu pre culme, au stătut toate stiagurile a noastre în tocmală şi au aşteptat p'e oastia lui Constantin vodă.

29. Amu nu liaşii, ce draganiia nemţască era în frunte, tocmită la Constantin vodă cu foc şi un stol toată ceialalta oaste, căriia nu era a noastră depotrivă, că şi mai puţină cu mult şl fără foc, oastia călăreaţă numai. Iară preste poruncă neavându cum hi într-altu chip, au săritu stiagurile noastre întâi la dânş'' şi mai ales căpitanul Voicehovscâi, ca un mare vitiaz şi acmu» acicia şi la toate trebile, hie când slujitoriu deplin.

în loc au luat pre catane ce era în frunte la harţ în sabie şl până la niamţi au cădzut aceia mai toţi, fiindu la aceşti ai noştri şi cai mai proaspeţ. Şi au dat stiagurile lui Voicehovscâi dirept

fojpsM niamţilor, den care foc în loc au picat câtva slujitori dffg&noştri şi un stegar de-a lui Voicehovscâi. Iară nemică nfjfŞăimându-se ai noştri de aceia cădere a celor slujitori, înjpk'amu cu săbiile în niamţi, cât n-ar hi putut a mai dat foc al doile rându, aşia să amestecase.

- llndată au năvălit toată oastia şi şi aripile oştii lui Constantin vodă; deci numai ce au căutat să să dia îndărăpt stiagurilor noâStre. S-au prilejit la întorsul oştii noastre peste trupuri de unguri, carii cădzuse la tâmpinare dentâi, un ungur cădzut de rană, lăsat în loc de mortu, au apucat suliţa şi au timpinat pre iiiî'slujitor de ai noştri direptu pen vintre şi în loc au cădzut bietul slujitoriu de pre cal gios.

30. încătro era a năzui oştii noastre, era loc foarte său şi Îndată coborâşul Jijii, singură Jijie de trecut ria şi tinoasă, nice v°d, nici de-nnotat. La pod nu încape şi buldzându-se cădia ^îmbe părţile pe lângă pod acei de pe de laturi într-apă, cât deîmbe părţile pe lângă pod cuprinsă era Jijiia de cai şi de °anieni. Şi acolia multă oaste de-a noastră au perit şi mai mulţi d° apă. Au cădzut şi vii câtva pre mâna lui Constantin vodă şi niai aleşi den boeri: Bucioc, Buhuş surgeriul cel mare pre atuncia şi Gavriliţă Costachie jitniciar mare pre atuncia.

Pre boairi, dacă i-au dus la Constantin vodă, îndată i-au Pus iară la boerii şi slobodzi, fără nici o pază.

P^te podul Jijiii n-au mai gonit oastia lui Constantin vodă, ceu au stătut pre dial la mas cu toată oastia. Iară Ghica vodă **^Uoaste** amu spăimată s-au sfătuit şi cu noapte au purces spre ^aPuşna cu pedestrimia şi cu puşci, răpedzindu îndată de olac ast agasi de Bugeag dându-i ştire de aciaste toate.

^ 31. Mărs-au darabanii bine pân-în Lăpuşna. Acolia pre loc fasu flându o dzi oastia, a doa dzi agiunşi darabanii de ^stantin vodă cu giuruită de milă şi de lafe, diminiaţa s-au Sculat ş-au apucat puşcile câte era, depreună şi cu săimianii au Purces înapoi, făcându gâlceava mare căpeteniilor şi cine ari

rămânia, cu moartia lăudându-să. Care gâlceava a lor vădzându boiarii pre câţ era, să nu-i apuce cu de-a sila, s-au dat în laturi. Iară singur Ghica vodă au eşit la dânşii cu şlicul a mână, rugându-să să hie îngăduitori, nu mai mult de 5, 6 dzile, spuindu-le adevărat veniria sultanului.

Ce n-au avut cui dzice, nebunite gândurile prostimei şi turburate şi s-au aflat ca aceia, carii nu s-au ruşinat de chip de domn, ce l-au împinsu de la puşci pre Ghica vodă şi au purces cu puşcile spre laş. Iară curund au luat plată deplin pentru faptele sale, precum vei citi mai gios.

32. Rămâindu Ghica vodă numai cu boiarii, n-au cutedzat să mai zăbăvască la Lăpuşna, ce au purces spre Tighinia, pre Bâc până la Luţeni şi acolia au aşteptat pre el agasi. Iară darabanii şi cu săimianii au venit aicia în laş şi s-au închinat la Constantin vodă cu toţii; şi de la Movileu într-aciasteş dzile au venit şi Tălmaci paharnicul cu câtva de-a lui Ştefan vodă. S-au mirat Constantin vodă de săimiani şi de dărăbanţi, cam cu toţii era până la 700 de oamni, cu foc şi cu tunuri.

33. Şi aşia Constantin vodă aşedzându-se în scaunul ţărâi, au trimis şi la Ţarigrad, cercându cu făgăduinţă să-Ş tocmască domniia; ce n-au apucat să-i vie răspunsul, nici era cum, ce om era Chiupruliul vezir pre atuncia. Că într-acialeŞ dzile au sosit pre Botna şi el agasi, cu o samă de oşti. Şi s~ mutat şi Ghica vodă de pre Bâc la Botna şi amu împreunat cu el agasi au stătut la Căşuteni, până au sosât şi sultanul.

34. Turburaria a lui Racoţâi aemu era la ştire împăraţi şi hainiia a Mihnii vodă. Deci asupra lui Racoţâi era orânduit ? Aii paşia, veziriul de Buda, iară asupra Mihnii vodă, galga sulta* \ den Crâm. Şi atuncia veni viaste şi de schimbaria Ghicăi vodâ , den domniia Muldovei în Ţara Muntenească cu domniia ac^ \ ţărî, în locul Mihnei vodă. |

Iară aicia în ţară, în locul Ghicăi vodă, au dat domnie ^ | Ştefăniţă vodă, feciorul lui Vasilie vodă, care lucru, pentru & »

nii să răşchire boiarii de pe lângă Ghica vodă asupra vremii aceie, s-au tăinuit multe dzile acestu lucru, apucându-să Ghica vodă că va primeni aceştia într-alt chip. Şi tot cum ar hi pentru trebile sale, au stătut împotriva lui Constantin vodă cu sultanul.

35. Galga soltan, macarî că-i venisă aemu de la împărăţie porunca să rădice pre Ghica vodă de la Muldova şi să-l ducă, să-l puie domn în Ţara Munteniască, aflându lucrurile în Moldova iară aşia amestecate, să nu lase pre Constantin vodă, hainul împărăţiei, în scaunul ţărâi, au purces în sus pre Prut Şi au stătut cu coşuriule la Bolota, mai gios de Ţuţora. Şi acolia fâcându sfat, singur au rămas cu coşurile ş-au oprit pre Ghica odă lângă sine, iară oastia toată sprintenă de război, tătărască, ^ pre toţi boiarii cu câtă gloată avia au dat supt mâna lui Ahmet ga el agasi de Bugiag şi au purces el serdariu asupra lui Constantin vodă la Iaşi.

36. Luându viaste Constantin vodă de soltanul că este aemu ^la aproape, ş-au rădicat oastia den târg şi s-au mutat la Gălata ^e Sus, şi acolia au pus darabanii noştri şi pe săimiani şi câţi Pedestraş au avut el, de-au săpat un şanţ pe deasupra pârâului, rele să desparte den pârâul Bârnovei şi vine pre supt Galata de Sus. Şi acolia după şanţu au descălecat toată pedestrimia, ă călărimia în dial şi au stătut acolia cu tabăra toată.

37. Oastia tâtărască, cum au purces stoluri după stoluriş, ^că s-au strânsu toată la Ciric, au început a dodei întâi cu harţuri, mărgându tătarâi până la pârâu. Vărsa focul darabanii feă ispravă în harţ, cum ari vedea mare năvală; aşia strica iarba feă de nici o triabă şi pre nime nu răniia, care lucru era îndată nn de mare frica lor.

Toate aciastia socotiia el agasi, om de-abiia în toate ordele damului altul la sprintenie şi la lucrurile războaeîor. Iară *desară o samă de săimiani de ciia ai noştri, ce să închinase Constantin vodă s-au îndemnat şi au esit den şanţuri, viind

pre iaz pre lângă pârâu, au venit până în podul Bahluiului. Şi trecându podul preste Bahlui, ce era pre atuncia mai gios de iaz şi aşia să simeţise câtă pedestrime era şi-n şes, dencoace de pod eşise câte 5, 6 la un loc şi apucase şi case câteva în Broşteni şi da în tătari cu siniaţele. Iară şi atuncia era de mirat că pre nime nu răniia, fără doi cai, ce-au rănit supt tătari la acel eşit a lor.

38. Aceia semeţie a lor vădzându el agasi, au încălecat sângur ş-au coborât în şes pre Bahluiu. Şi fiindu şi 2 stiaguri de unguri, iară el singur au îndemnat pre nişte tătari sprinteni asupra săimianilor, ce era în şes. Ş-au sărit tătarâi dirept asupra săimianilor, cu siniaţele la obraz săimianii fiindu. Şi cum n-ari crede nime să margă tătarul la foc, aşia îndrăzneţ au mărs, ales cum am vădzut pre un tătar bugegian dirept asupra a doi săimiani cu siniaţele în pravilă, au mărsu şi de aproape acmu au slobodzit amândoi siniaţele în tătar, iar nici pre unul nu l-au nemerit. Cu sabiia zmultă tătarul, pre unul l-a rănit, iară pre al doile săiman l-au dus viu la el agasi. Aşia să cunoaşte de atuncia pediapsa oştii lui Constantin vodă!

Iară în ceia parte de Bahluiu, în ceiriu, fugiia celia 2 stiaguri, de la o vreme numai de un tătar, cu mare ocară şi râs între toţi, că fugiia atâţia oameni de unul şi fugind da înapoi cu pistoalele în sus, nevădzându unde dăî

39. Amu în desară era acest harţ; preste noapte au eşit den târg tătarâi la mas preste ceiriu iară darabanii şi săimianii un ceas n-au stătut. Toată noapte au dat siniaţele şi nu câte unul, ce tot odată ca-n chip nemţăsc; strica iarba fără ispravă, în vânt. Ni-am gândit întâi că or hi dodeindu tătarâi; ce n-ave dodeială de nime, numai să cunoaşte bine lucrurile blăstămate şi-nspăimate.

40. A doa dzi, vineri, să prilejisă; deci tătarâi război să facă n-au vrut, ferindu vineria, care dzi la dânşii să ţine cum ţinem noi dumineca din dzilile săptămânii, ce au şedzut gata, cu caii

aimână până spre amiadzădz. Au chemat el agasi pre boiari la *sine şi* li-au spus cum într-aceia dzi nu-i sloboade liagia lor să margă asupra nemăruia; iară ei de ar veni, atuncia războì om face; Şi au întrebat de boiari, ce li-ari paria şi lor, în ce chip a dooa dzi ar miarge asupra lor şi den ce parte s-ari lovi şi ce loc iaste, unde stă oastia lor.

Aceştia vorovindu cu boiarii, că era om în faptele sale denafară de hiria tătărască, aşia de blându, lin şi la triaba oştii deplin, aciastia vorovind, numai ce să audzîră dobele şi trâmbiţele la oastia lui Constantin vodă şi s-au vădzut fără zăbavă şisclatiria oştilor la vale, spre Bahluiu, şi aşia au eşit toată oastia la şes, cu pedestrimia, cu puşcile, cuprindzând oastia lor de la pârâul ce vine alăturia cu iazul, până la Galata de Gios. Şi aşia, cu aceia tocmală au purces spre pod cu oastia Constantin vodă.

41. Au încălecat şi tătarâi; era de toţi ca 3.000 de oameni Şt de ai noştri, moldoviani, vro 300 de oamenii şi i-au tocmit l agasi pre tătari şi pre ai noştri dencoace de Ciric, pre podiş asupra Tătăraşilor, aşteptându pre Constantin vodă în tocmală.

42. La Constantin vodă de toată oastia va hi fost la 8.000 de oameni. în şes, la eşitul harţului tătărăscu înainte, peste bahluiu, n-au eşit de la dânşii la harţ nime. Slobodziia puşcile câteodată şi era puşcile bune şi mari, de-aciale puşci ce făcuse Ştefan vodă Gheorghie la Liov; dară aşia da de bine dentr-însele, cât nu să lovască pre cineva, ce sunetul glonţului nu să audziia pre nicăiruia. Aceia tocmală era, şi să gândiia că or înspăima pre tătari numai cu sunet; ce nu să sparie nepriiatinul cu sunet în dar, fără moarte.

43. Dacă au sosit oaste lui Constantin vodă la Bahlui, s-au apucat de trecătoaria Bahluiului. Şi dacă au vădzut el agasi că are gându să triacă oastia Bahluiului, au pus un tătar bătrân la.o movilă, care este de acolia, de unde sta oastia tătărască mai spre Aron vodă, asupra Ciricului, învăţându-1, cât va vedia de acolo, că va începe a să sui oastia lui Constantin vodă spre mal,

pre la marginile Tătăraşilor, la dial, să să învârtiască pre movilă de trei ori. Şi aşia au făcut tătarul.

Deci, cum au văzut semnul de la movilă, de unde era tătarul, el agasi întâi singur, ca un leu şi după dânsul toată oastia, cu glas: „Halla, halla, halla", au purces. Au slobodzit darabanii şi săimianii toţi focul şi puşcile, de care durat a siniaţelor să oprisă tătarâi câtva; iară dacă văzură că nu cade nime den siniaţele lor, au răbdat, pân-au început a să mai rari focul.

O samă de darabani, cum au văzut că sâ astâmpără focul şi tătarâi tot stau, de la coadă unii au plecat fuga înapoi; pre carii, cum i-au zărit tătarâi că fug, cum orbi au năvălit şi au şi întrat în pedestrime cu săbiile zmulte.

Să prăveşti moartia, să vedzi osânda şi aşia de sârg vărsare de sânge de oameni! Era 3 iazuri de trupuri, cum sta trei rânduri de pedestrime, unul preste altul de pe supt mal, până în pârâul Bahluiului.

Constantin vodă au luat drumul cel mare spre Scânteia; călăreţii care încotro au putut: unii pre Bahlui, alţii pen Cârlegătură. Şi s-au topit mulţi unguri şi den călărime şi mulţ au dat şi de pe iaz în hălăşteu, mulţi ş-au pus capetele şi pen codri. Iară carăle a lui Constantin vodă toate au rămas la mănăstiria lui Patru vodă, la Galata de Sus.

Şi aşia mult tătarâi n-au gonit, ferindu-se de păduri. Atuncia au căzdut la robie şi Bălianul ban de Craiova de Ţara Munteniască. Aicia în oraş era mănăstirile pline de bieţii oameni târgoveţi şi sărăcimia au dat toată bani, de s-au răscumpărat ca den robie.

44. Soltanul după această izbândă, luându pre Ghica vodă cu sine, după porunca împărăţiei, au purces pre la Huş în Ţara Muntenească. Şi acolia, fără nici un războj cu Mihnia vodă, l-au aşedzat la scaun, fugindu den Trâgovişte Mihnea vodă şi simţindu-se în faptele sale celia mai mult decât păgâneşti, cu

litis la Racoţâi, în Ardial, unde-ş ş-au borât curund şi sufletul, în prăpăştile iadului. Şi cum scrie Sfânta Scriptura: „I pogibe pamiat ego să şumom" <Perit-au pomenirea lui cu srinetx Aşia spun că l-au otrăvit Racoţâi.

,:; Făcuse el o zarvă pe la Drâstor, pe la Giurgeu cu turcii, până a-i veni vestia de răzsipa lui Constantin vodă de aicia, care, di^au făcut vreo vitejiie acolia, să scrie muntenii. Iară aicia au venit Ştefan vodă, feciorul lui Vasilie vodă în scaun.

CAPUL AL DOODZĂC1 ŞI 2

Zaci. 1. Ştefăniţă vodă, feciorul lui Vasilie vodă, toată domniia a lui Gheorghie Ştefan vodă fiind aicia cu îmmă-sa în oprială, de carele siindu-să boiarii să nu iasă la domnie în viaţa lor, ales boiarii carii era de casa lui Ştefan vodă, îndemna pre Ştefan vodă să-l semniadze la nas. Ce n-au priimit Ştefan vodă, dzicând: „Om muri noi până atuncia, până va hi unul ca acesta domn", că era copilaş mic încă pre atuncia Ştefăniţă vodă.

Iară dacă au eşit Ştefan vodă Gheorghie den domniie ş-au `enit Ghica vodă în scaun, aducându-ş aminte binele, mila şi cinstia care au avut de la Vasilie vodă, pre doamna sa şi cu fciorul au trimis în Ţarigrad cu cinste. Era încă Vasilie vodă v'u, închis la Edicula, şi dacă au mărsu în Ţarigrad doamna lui Vasilie vodă, era slobodă a miarge la domnu său.

Iară pre Ştefăniţă vodă l-au dat Vasilie vodă la priiatini, la carte şi agiungând acmu la ai <loc gol>, mergia câte cu un răvaş ^ la veziriul Chiupruliul cel bătrân, la nevoile sale. Spun, dacă l-au văzut veziriul acmu voinic, au dzis: „Voinic fecior are Vasile bei!"

Şi aşia, fără zăbavă, au eşit la domnie Ştefăniţă vodă, Cutând veziriul pre Ghica vodă în Ţara Munteniască, ca pre "n om bătrân, pentru aşedzarea aceii ţări, după mare răscoale ce făcuse Mihnia vodă în Ţara Muntenească.

2. Bine nu s-au aşedzat aicia în scaun Ştefăniţă vodă şi acolia Ghica vodă în Ţara Muntenească, în anul dentaiu a domniilor lor, Costantin vodă au şi lovit iară fără viaste pre Ghica vodă şi aşia degrabă, cât cu noaptia, au plecat fuga din scaun Ghica vodă den Bucureşti; şi au apucat Constantin vodă scaunul Ţărâi Munteneşti iară.

3. Soltanul era în Bugiag; îndată i-au mărs porunca de la împărăţie să margă asupra lui Constantin vodă şi îndată au purces sultanul.

Iară Constantin vodă au strânsu oaste foarte bună, că şi ţara venise la dânsul toată. Şi s-au tăbărât în munţi la loc aşia de tare, cât soltanul, dacă au înţeles ce oaste are şi în ce loc iaste, nu să gândiia că aşa lesne îl va lua; că avia şi liaşi şi niamţi şi unguri şi sirbi lefiacii, că încă nu fârşisă banii a lui Matei vodă.

Ce, într-o dzi au ales soltanul 300 de tătari într-ales şi li'' dat poruncă, oricum, numai să străbată la locul acela unde era tabăra lui Constantin vodă. Şi au purces tătarâi şi s-au tâmpinat cu o straje a lui Constantin vodă, care strajă vâdzându că vind tătarâi s-au dat înapoi. Şi luându-i tătarâi în goana, tabăra ceialaltă, nu să să apuce de războі, în ce loc era, ce aceia spaimă li-au cădzut asupra, cum, care încotro au putut, au plecat fuga şi au lăsat toată tabăra pustie. Numai Constanţii' vodă, vădzându spaimă ca aceia, ş-au strânsu lefiaciii ce avia ş-au purces preste munţi în Ardial.

Hiclenşug au fostu a muntianilor, că n-au vrut să să pm' împotriva înpărâţiei, au ce urgiia lui Dumnedzău au fostu la aceia spaimă: că spun că numai 7 tătari au fostu aceia ce au gonit şi au răzbit până la tabără, cât s-au mirat şi sing'' sultanul. Deci, după această izbândă, au şedzut soltanul iar' pre Ghica vodă, carele era fugit la paşia de Drâstor.

4. Constantin vodă, după fuga sa den Ţara Munteniască? na-u mărsu la Racoţâi, de în număr ca la 800 de oameni, tot într-ales lefecii, s-au suit cu munţii alaturia în sus şi aproap'

tie|Maramorăş, pe la Bistriţă, au luat potica preste munţi, pre idDorna şi au eşit pre la Câmpul lungu a ţărâi noastre. Şi, trecându mai den sus de Suceavă, au lovit pre la Hotin şi au •trecut Nistrul la cazaci pre la Movileu, ispitindu-să şi despre aceia aripă.

"*" 5. Ştefăniţă vodă aicia, ca un om tânăr, nevrându soru-sa, doamna Roxanda, să vie pre scrisorile tătâne-său ş-a lui în ţară, den Raşcov, care târg îi didiasă Hmil, după moarte feciorului său, lui Timus, au trimis oastia asupra Raşcovului, să-l bată şi să o ia cu de-a sila. Ce n-au putut face nemică ai noştri Raşcovului, numai ce-au făcut zarvă cu cazacii. Când şi când aştepta prilej ca acela cazacii să lovască aicia în ţară şi pnlejindu-se a nemeri lui Constantin vodă la dânşii, în loc i-au %ăduit oaste.

6. în Ţara Munteniască, după fuga aceia ce făcuse Ghica vodă de Constantin vodă, veziriul scârbit pre dânsul, nu preste multă vremia au trimis pe paşia de Drâstor de l-au luat den "aun şi au dat domniia, în locul lui, feciorului său, lui Grigorie vodă.

7. Şi aşia, tot într-acelaş an, anul dentâi a domniei lui Ştefăniţă vodă, toamna, au venit Constantin vodă cu oastia căzăcească şi asupra lui Ştefănţă vodă, ispitindu în divuri, în "hipuri, să încapă la domnie, nu fără agiutoriul şi îndemnaria lui Racoţâi; că şi, Racoţâi încă aşedzat nu era şi-n Ardial o "tate anume Oradiia cu oamenii lui Racoţâi aşedzată, pre atuncia o bătia Alî paşia, care au şi luatu-o, eşindu o fămeie den cetate şi arâtându turcilor apa de unde veniia, de-ncungiura cetate. Aceia apă abătându-o turcii de la cetate în laturi, au taatu-o, vestită între cetăţile Ardialului.

8. înţelegându Ştefăniţă vodă că triace Constantin vodă Nistrul la Soroca, au eşit la Coiciani cu oastia sa ş-au pus tabăra acolia; însă oastia era pre puţină, că ţara într-aceia foamete era uitr-acela an, cât mânca oamenii papură uscată în loc de pâine,

mâcinându-o uscată. Şi de pe aceia foamete porecliia şi pre Ştefăniţă vodă, de-i dzicia Papură vodă. Ce vremile şi voia lui Dumnedzău nu sânt în voia domnilor.

9. Iară şi pre câtă oaste era, o trimisiasă Ştefăniţă vodă toată în frunte înainte pre Răut cu Catargiul şi cu Grigorie paharnicul şi cu Mihalcia Hâncul sărdariul şi călăraşii de ţară şi toţi mazilii cei mai sprintini, aproape de 2.000 de oameni. Şi aşia oastia aceia foarte cu proastă tocmală, cu orânduiala serdarilor ce era fără crieri, au lovit Chiaşca cazacul noaptia, numai cu 300 de oameni şi au răzsipit toată oastia aceia, cu mare ocară, oaste numai den sunet răzsipită, nice gonită de cineva.

Iară tot adunându-să la loc, amu pre giumătate decât era întâiu, au stătut de straje, până au sosit şi Constantin vodă cu tabăra la dânşii. Carele, dacă au luat viaste den limbi că este la Coiciani Ştefăniţă vodă, au luat în gios, trăgându oastia la Prut, la Zagarance. Şi să nu hie dat aceasta viaste un căpitan liah, anume Voicehovscâi, că Constantin vodă este amu mai gios de noi cu oastia, de străjerii noştri, l-am hi ştiut atunci cându ar hi trecut Prutul.

Deci au purces şi Ştefăniţă vodă în gios pre la Posadnici şi, trecându târgul pre deasupra mănăstirii lui Aron vodă, au trecut la Tomeşti, pre Bahlui şi acolia au stătut cu oastia. Iară Constantin vodă într-acea noapte au mas la Prut în ceia parte.

10. A doa dzi Constantin vodă s-au apucat cu cazacii ele trecătoare, iară Ştefăniţă vodă au luat Prutul în gios, în prejm[a] Bugeagului, că îndată au răpedzit la el agasi den Bugeag. Şi era cu Ştefăniţă vodă şi balgi başia hanului cu vro 100 de tătari, den care tătari şi de ai noştri au ales Ştefăniţă vodă şi au mărs supt tabăra căzăcească, acmu Prutul trecut, de au luat den oastia lui Constantin vodă limbă.

11. Au spus limba, cum sânt cu Constantin vodă 5.000 de cazaci den toate polcurile aleşi şi 1.000 de lefiacii a lui şi cum

mergia Constantin vodă dirept la Iaş. Acelia înţălegând Ştefăniţă vodă, cu sfatul lui balgi başia, au luat cu tot de-a dânsul pre Prut în gios, în tâmpinaria lui el agasi şi s-au tâmpinat cu el agasi de Bugeag la Codrul Chigheciului.

12. Trimisiase Constantin vodă în urma lui Ştefăniţă vodă 500 de oameni cu Durac, cărora şi Ştefăniţă vodă, trimiţându înainte să cerce pre Hăbăşescul şi pre Voicehovscâi căpitanul, înainte numai cu 100 de oameni.

De la Obileni s-au supus oamenii lui Constantin vodă şi s-au făcut a fugi ceia ce să arătasă, pre carii gonindu-i ai noştri, au eşit toată straje lor. Deci numai ce-au căutat a pleca cestora [a]i noştri fuga. Era cu ai noştri şi tătarî puţintei, în carii era şi nn comis a soltanului, ce venise pentru poclonul lui la Ştefăniţă vodă.

Au perit acolia acela om al soltanului şi alţî doi tătari cu dânsul, năvăîindu preste Jijiia după cei dentâi ce să arătasă. Apoi ta trecutul Jijii înapoi, li s-au nglodat caii. îl apucase alt tătar pre comisul acela a sultanului după sine pre cal; ce apoi au pus [ca]pul şi el şi comisul acela.

13. Dacă s-au tâmpinat Ştefăniţă vodă cu şah Bulat aga, el [a]b[a]si de Bugeag, ca 2.000 de oameni cu dânsul şi cu Ştefăniţă [v]odă pre 1.000 de oameni, au purces dirept asupra lui Constantin vodă la Iaş. Amu adunase la sine Constantin vodă Pre vlădici şi câtva boiari susiani. El agasi îndată au ales o samă de tătari sprinteni şi i-au trimis să lovască Iaşii fără viaste. Şi aşia degrabă au lovit, cât au luat oraşul în lungul, de au apucat ^ulţi oameni în robie den târg.

Constantin vodă, vădzându că-i vin tătarâi asupra, au eşit [cu] tabăra şi au stătut cu oaste de laturia târgului, pre pârâul ^ăcăinii, mai gios de podul lui Ştefan vodă... Iară Ştefăniţă [v]odă cu el agasi au cuprinsu Tătăraşii.

14. Mergia ai noştri o samă mai bine, departe asupra taberii, decât tătarâi şi săimianii îi bătia den siniaţe de după case.

într-aceiaşi dzi au eşit o samă de capete căzăceşti la el agasi la voroava şi ceria de la dânşii el agasi să dia pre Constantin vodă şi să margă ei slobodzi.

Pre un păr au stătut atuncia viaţa lui Constantin vodă, că solii aemu pozvoliia, ales Stamatenco, carele era mai mare pre cazaci. Numai căzacâi sânguri, den sine, den făgăduinţa lui Constantin vodă că pe tot omul va da la Movileu câte 20 de lei şi, dând o samă de bani la sotnici şi mai mult lui Chiaşco sotnicul, au strigat cazacii până într-unui chiuind: „Nehai slava naşa ne ghibnet" <Să nu piară cinstea noastră>, or sta si acest lucru nu or face. Spun să hie luat bani de la Constantin vodă şi el agasi.

15. A dooa dzi pre amiadzădz, au purces tabăra legată den loc şi la suitul malului pre de laturia Tătâraşilor, să hie fost o tocmală şi nevoinţa lui el agasi era de a să rumpere tabăra la acela loc de ai noştri.

A doa năvală au făcut ai noştri aemu pre dial spre Aron vodă şi înfrânsese pe pedestrimia căzăcească până în cară şi au picat acolia cazaci; iară şi supt ai noştri cai s-au aflat răniri câtva şi morţ.

16. Şi aşia hălăduit Constantin vodă şi dintr-aceia dată de supt cumpăna mare a vieţii, n-au mai cercat zarve de atuncia, ce s-au aşedzat în Crăiia Leşască.

Mărs-au Ştefăniţă vodă cu el agasi în urma cazacilor pana preste Prut, iară petrecâtorilor, nu oştianilor şi gonaşilor sămânători. Şi s-au întors el agasi la Bugeag, iară Ştefăniţă vodă în Iaş. Cazacii cu Constantin vodă au trecut la Movileu Nistrul şi acolia mare nevoe au avut de cazaci pentru liafe.

17. Bine nu s-au mântuit Ştefăniţă vodă de el agasi de Bugeag, au sosit şi paşia de Silistra, Mustafa paşia; şi cum au sosit, au descălecat dirept la curtia cea domniască şi au strânsu toţi boiarii la sine. Şi întrebându-i de aciaste oşti căzăceşti, cum de-au venit asupra ţărâi împăratului, făcând pre

boeri haini, i-au luat pre toţi, cât ş-au fost boiari de i-au închis, ţiindu rău şi pre Ştefăniţă vodă şi făcându-1 om de nemică.

Au şedzut aicia 3 dzile, cu mare cheltuială şi sile în oraş de oştianii lui. Şi la purces au ales den toţi boiarii pre 'Fonia vornicul şi pre Şeptelici hatmanul şi pre Prăjescul vornicul în pază şi până n-au dat <60> pungi de bani, nu i-au slobodzit pre boiari, carii mai sus să pomenesc, aemu de la marginia ţărâi.

18. Ştefăniţă vodă toate faptele aciastia a paşii dându ştire la Chiupruliul veziriul şi aemu şi Vasilie vodă eşisă den Edicula slobod, în loc au răpedzit la paşia de l-au dus la Ţarigrad şi cu puţin de n-au perit sângur paşia; iară chehaia lui au plătit aciale fapte cu capul.

19. Intr-acest an ş-au fârşit dzilele vieţii sale şi Vasilie vodă, domn vestit între domnii ţărâi şi cu fericită domniie.

Ştefăniţă vodă, cât s-au dezvărat, îndată i-au venit poruncă să trimită oastia în Ţara Unguriască şi de la munteni iară aşia, asupra lui Racoţâi. Şi au trimis Ştefăniţă vodă pre Voicehovscâi căpitanul de liafecii cu 1.000 de oameni şi pre Mihalcia Hâncul serdariul.

20. Sărascher de la împărăţie era asupra lui Racoţâi un paşe, anume Săidi paşia. Nu-1 pot uita turcii până astădz pre acel paşe. Şi acela om era războinic şi tare, cât (precum spunia şi ai noştri de dânsul) cu hatmanii cei vestiţi în lume poate să să puie hiria lui. Cu acela adunându-se şi oastia munteniască şi a noastră, au purces asupra lui Racoţâi şi la Cliujvar, la oraş, li-au eşit Racoţâi înainte cu ostile sale.

21. Paşia n-avia mai mult de 6.000 de oameni, fără oastia cestor 2 ţărî, însă, cum spun, nenfrânt om la războae. Iară Racoţâi avia 8.000 de oameni, de mare scumpete ce avia acel om; că de ar hi avut oaste mai multă, cum era oastia turcească puţină atuncia asupra lui, la dânsul era aceia dată izbânda. Şi cum au fost acela război, n-am vrut să-1 trecem cu pomeniria.

22. Tocmise Racoţâi toată pedestrimia sa şi puşcile den-a-diriapta, împotriva muldovianilor ş-a mtmtianilor, ştiind că aciastia niamuri împotriva focului nu stau. Iară singur cu capul său, cu toată călărimia (că avia aliasă călărime), au stătut împotriva oştii turceşti.

22 <sic>. Iară Săidi paşia tocmise pre 2.000 de muntiani şi pre 1.000 de muldoviani den a stânga sa, iară călărimia turcească o samă în frunte înaintia sa; iară o samă de călăreţi şi o dată cu pedestrimia, câtă avia şi cu puşcile, au stătut pe după călărimia ceii dentâi.

Şi dacă au tocmit aşia oastia, au chemat toate capetele, şi a noastre şi munteneşti, şi li-au dat poruncă aşia: „Câinilor! Ia că eu oi purciade dirept asupra ghiaurului şi nu cu altă arma, numai cu sabie. Den voi carele să va apuca, ori de arcu, ori de altă armă, aceluia capul îi voi tăia şi întâi voao, capetenilor. Deci eu, cum oi purciade şi oi începe războiul, voi să triaceţ preste pedestrime şi să lovit oastia nepriiatinului den dos. Dacă oi înfrânge, că ştiu eu că oi înfrânge, unul den voi să nu cumva să să apuce de jac, să descalice cineva la vreo borfă sau să aliarge după cai slobodz cineva, să prindză; ce să goniţi strânşi pre nepriiatinul, că de goană sinteţi voi mai buni decât oastia a mia, ceastălaltă. Şi această învăţătură să ţineţi, cum vă dau poruncă. Iară că nu oi bate pre nepriiatinul, nime den voi sâ nu gân* diască, că eu ştiu că oi bate."

24. Şi după această poruncă, cum au sosit capetele oştii noastre la bulucurile sale, au şi purces paşia întâi cu oastia, aşia tocmită cum s-au dzis şi ai noştri alăturia.

Dacă s-au apropiiat turcii de oastia lui Racoţâi, au sărit Racoţâi cu toată oastia odată, sângur fruntia cu aleşi catane ce avia şi îndată au înfrânt toată călărimia turcească, câtă era în frunte; şi aşia au buldzitu-o, cât începusă a da preste paşia, carele venie cu temeiul pre urmă.

tft Ce au stătut paşia singur cu sabiia zmultă, opind oastia caria oînfrânsesă den frunte ungurii. Şi păşând singur cu sine şi cu bulucul său înainte, s-au amestecat ostile turceşti în săbii cu ungurii.

Ce turcii pre carii îi buldziia sângur cu chipul său paşia, au lovit şi aripa cia de muldoviani şi de munteni asupra pedestrimei lui Racoţâi, acmu den dosul lui Racoţâi; că trecuse Racoţâi înainte şi rămăsiasă şi munteni şi muldovianii acmu can înapoia lui.

Au slobodzât focul niamţii lui Racoţâi şi puşcile în ai noştri, care foc nesuferindu ai noştri, s-au datu în loc înapoi, ca-n chip de fugă.

Acolia mare greşală au făcut Racoţâi, de n-au pus lângă pedestrime şi ceva călăreţi, să hie încălecat pe munteni şi pre muldoviani; atunci când i-au înfrânt focul, n-ari hi mai îndireptat în viaci ai noştri. Ce dacă au văzut ai noştri că altă grije n-au, fără numai focul, cum s-au deşertat siniaţele, cum au întorsu o samă de căpetenii, ales Voicehovscâi căpitanul ?Cantimir, pre atuncia ceauş la munteni, care apoi au fost şi serdar aicia în ţară şi alţii şi îndată după dânşii toată oastia. ^*daos marginal:* Acest Cantimir serdariul, pentru slujbele sale * stătut şi domnu aicia în ţară în anii 7193, iunie 15, 1685>. şi până a împle nemţii siniaţele, deşertate fiindu, au întrat Ştialalţi cu săbiile zmulte în pedestrime şi îndată au amestecat ată pedestrimia şi au pornit-o în răzsipă, rămâindu şi PŞcile şi armele pedestrimei în deşert.

Şi aşia văzându ungurii periria pedestrimei sale şi acmu dosul său i-au început a slăbi, şi mai vârtos luptându Racoţâi ângur <în războiu> l-au rănit un turcu dirept în cap cu rană foarte grea <den> care rană i s-au prilejit şi moarte.

25. <Văzându ungurii> pre Racoţâi, domnul său, aşia cu Ba rană <l-au şi> apucat catanele între sine şi s-au abătut <în laturi>, cum au purces toată oastia unguriască în răzsipă. Goană gria n-au fost, că turcii pre obiceaiul său n-au gonit; ai

noştri încă, fiindu aproape îndată de păduri, nu s-au lăţit cu goana.

Şi aşia au fostu frâşitul şi lui Racoţâi, domn, în mare fericie născut, între cei fericiţi cniadzî, mare fericit. Dară la ce nu aduce nesăţioasă hiria oameniască la măriri.

După această izbândă asupra lui Racoţâi, Săidi paşia au aşedzat tot Ardealul în parte împărăţiei şi ostile noastre li-au slobodzit pre acasă.

26. Aicia în ţară în cest an domniia cu pace Ştefăniţă vodă preste toată vara. Iară bine n-au sosit oastia ceia ce era trimasă la Ardial, au şi venit poruncă şi alta de la împărăţie, să purceadă singur Ştefăniţă vodă la Nepru, să fie de agiutor acolia paşii de Silistra şi hanului la lucrul unor cetăţi, care au făcut împărăţiia din pajişte pre Nipru, pentru apăraria cazacilor, să nu poată îmbla pre mare.

Numai ce au căutat a purciade Ştefăniţă vodă. Şi-n cale mărgându, acmu de Tighinia aproape, de Bâc, la un sat anume Lutenii, au cădzut în boală foarte gria, lungoaria, care <boala au priceput îndată> doftorul că trebuie să ia sânge. <Ce n-au sculat şî> adăogându-să boala şi ales toamna amu, <aşia de greu> l-au cuprinsu herbintiala, cât până la Tighinea <au stătut> frănitic, adică buiuguit de hire. Cu chipul <ciumii> era boala, că i-au eşit şi bolfa la o mână; <însă> nu era ciuma, ci diriaptă lungoaria carii boale îi dzis doftorii maligna. Şi cât au trecut la Tighinia Nistrul, au stătut a treia dzi mort.

De-aceia boală au murit tot acolo şi Dumitraşco Drăguţăscul de la Suceavă, om cunoscut şi ales la toată curtia.

Hiria aceştii domnii a giudeca nu putem, că nu era încă copt în vrâsta sa. Multe să cunoştia într-însul den hiria tătâne-său, iară la mânie răpitoriu.

27. Turcii agalarii de Tighinia, cum au audzit de moartia lui Ştefăniţă vodă, încă nu era eşit sufletul, s-au înglotit şi au venit să ia ce or găsi domnescu tot pre sama împărăţiei. Puţin

lucru au lipsit de nu s-au făcut mare zarvă între noi şi între *mtcl* că întrase ca-n chip de jac în tabără o samă de dânşii. Ce, dacă au stătut cu boiarii la socotială, nu li-au oprit boiarii, ce li-au răspunsu: „Luat! Ce apoi să nu daţ de mai mult samă!" Şiluându-ş sama agiii, să nu <dea apoi> mai multu de precum or lua, s-au lăsat.

29 <sic>. Boierii după fârşitul lui Ştefăniţă vodă, îndată <au ales pre Chiriţă> Dracon Ruset, carele apoi au <cădzut şi domn> şi cu dânsul şi pre Alexandru Costin <postelnicul> şi i-au răpedzit îndată la împărăţie, dând <ştire> de moartia lui Ştefăniţă vodă şi să arate mare rugămintia ţărâi pentru domn de ţară şi să pomeniască îndată de Dabijia vornicul. însă nu ʿra ştire tuturor pentru Dabijia vodă, alţii trăgia cu alte chipuri, pre carii să-i triacă condeiul nostru pentru urâtă pomenire.

Iară oasele lui Ştefăniţă vodă luând boiarii cu sine, au purces deodată pre Nistru în sus, pe de ceia parte şi trecându la Bilacău Nistrul, şi au venit în laş şi l-au astrucat în mănăstiria tătâine-său, care să pomeniaşte pre numele Trei Svetitelei.